

Fodor Kiss Júlia
A hegyek eltakarták a napot

Fodor Kiss Júlia

A hegyek eltakarták a napot

Fodor Kiss Júlia

A hegyek eltakarták a napot

Copyright © 2025 Veres Tamásné

A kiadványt szerkesztette Veres Tamás

ISBN 978-963-7283-83-3

A kiadvány megjelenését támogatta:

Bródy Sándor Könyvtár

Felelős kiadó: Tőzsér Istvánné

Bródy Sándor Könyvtár

3300 Eger, Kossuth Lajos u. 16.

Www.brodykonyvtar.hu

Nagyapám, Vitkóczy János emlékére.
Egy volt a több millió ember közül,
aki harcolt a Nagy háborúban.

1.

A vadászok már pirkadatkor elfoglalták a leshelyüket. A sűrűn nőtt fiatal fák és a magasra nőtt cserjék elég védelmet nyújtottak a rejtőzködéshez. A szemben lévő bozótos körvonalai lassan bontakoztak ki a hajnali derengésben, de már tisztán lehetett látni a vörös bundás rókát, amint a bokrok tövében baktat haza éjszakai portyájáról. Tisza István gróf,¹ Lukács Huba ezredes és Szamosy báró ott várakoztak a tisztás szélén. Mögöttük lassan ébredt az erdő, madárrikoltás hallatszott, majd a fák felől hűvös fuvallat érkezett. Az urak csendben várták, hogy előbukkanjon az őzbak. Huba ezredes készenlétbe helyezte a puskáját, mert biztos volt benne, hogy a vad meg fog jelenni, hiszen a tisztáson jól kivehetően ott volt az ördöggyűrű.² De még nem történt semmi.

Az ezredes a boldogtalan asszonyra gondolt, aki éjszaka várta őt, a nő csókjára, mohó szerelmére, a kalácsszerűen elterülő fehér testére a fülledt, túldíszített szobában. Az asszony egyedül volt otthon, most remek alkalom lett volna, hogy meglátogassa, de az ezredes a gróf meghívását mégsem utasíthatta vissza. Nézte az ördöggöröket, amelyeket az őzbak és a suta a tisztáson kitaposott az üzekedés előtt. Hiszen a suta nem adta magát könnyen, megvan az őzeknek is a szerelmi rituáléja. Lukács Huba ezredes tisztában volt azzal, hogy Amália és közte nem szerelmi kapcsolat van, csak egyszerű viszony. Nem is lehet más a történetek után. Számára a nők meghódítása olyanná vált, mint a vadászat. Nem kellett sok ördöggyűrűt kitaposnia, hogy végül engedjen neki a kiszemelt lány vagy asszony, de olyan nővel eddig nem találkozott, akit szerethetett volna, őszintén, tisztán, minden fondorlat és minden titok nélkül. Ezért nála a női nem sajátos megítélés alatt állt, nem érzett irántuk megbecsülést és tiszteletet sem.

Nem kellett sokáig várakozniuk, egy gyönyörű őzbak érkezett a tisztásra. Lehajtott fejjel szimatolta a suta szagát, majd hirtelen eliramodott. A szélirány megváltozott, nagy valószínűséggel az állat megérezte a fenyegető illatot, és továbbállt. Az ezredes néhányszor megfújta a sípját: hol hívogatóan, hol panaszosan utánozta a kis hangszerrel az őzsuta hangját.

Ekkor újra megjelent egy őzbak. Méltóságteljesen megállt. Kifejlett agancsa arra vallott, hogy az állat már nyolcéves lehet. Meghajtotta a fejét, és szimatolt, majd újra büszkén állt és várt, aztán lehajtott fejjel kocogni kezdett, majd újra megtorpant. Szerencsére a szél most hirtelen megfordult, lecsillapodva már kedvező irányból fújt, így a vad nem észlelte a vadászok jelenlétét. A gróf gyorsan célzott, és lőtt. A bak azonnal elterült a tisztáson.

– Jó lövés volt – állapította meg Huba.

– Az állat nem szenvedett – válaszolta a gróf, és büszke fény csillant a szemében.

A vadászok kiugrottak a leshelyükről, és futottak a lelőtt vad felé. Váratlanul a szemben lévő bozótosból egy másik lövés is eldördült. A férfiak megtorpantak. Abban a pillanatban Lukács Huba ezredes éles fájdalmat érzett a jobb combjában, és a földre rogyott. A vadászok azonnal segítségére siettek. Huba még a bozótos felé nézett, ahonnan egy

¹ Borosjenői és szegedi gróf Tisza István (teljes nevén Tisza István Imre Lajos Pál; Pest, Osztrák Császárság, 1861. április 22. – Budapest, Ausztria–Magyarország, 1918. október 31.)

² Őznász idején a felhevült bak a vele incselkedő sutát körbe-körbe hajtja, ennek következtében letapossák a növényzetet, létrehozva egy körcsapát. Ezt a csapát hívják ördöggyűrűnek.

menekülő alakot látott futni az erdő felé. A sebesülés súlyosnak bizonyult, mert az ezredes elvesztette az eszméletét.

Amikor Huba magához tért, a szűnni nem akaró kín minden percben jelezte, igenis él, és van teste. Az arcán azonban semmi nyoma nem látszott a szenvedésnek, katonaember lévén fegyelmezetten viselte a megpróbáltatásokat. Az erdészház zsalugátes ablakára tévedt a tekintete. A szorosan záródó ablaktáblák csak gyenge fényt engedtek be a hajnali derengésből, behallatszott a madarak csicsorgása. Huba nem tudta, mennyi idő telt el a baleset óta.

Megmozdult, de fájdalom nyilallt a combjába. Összeszorított fogakkal egy darabig a fagerendás mennyezetet bámulta. Egyedül volt a szobában, a tekintete aztán a berendezésre tévedt. Az ágyon kívül nem sok bútor volt itt. Hófehér függöny takarta az ablakot, egy szék az ágy mellett, egy szekrényke, amin a gyógyszerei álltak, és előtte egy ágytál. Ekkor lépett be egy törékeny lány, ápolónő egyenruhában. Olyan volt az egész, mint egy látomás. Huba a félhomály miatt csak akkor látta meg a lány arcvonásait és a mosolyát, amikor közelebb jött.

– Jó reggelt, ezredes úr!

– Jó reggelt! – fogadta a köszönést Huba. – Nem tudom, ébren vagyok, vagy álmodom?

– Szerencsére ébren van, ezredes úr – válaszolta a lány, és a mosolya gödröcskéket rajzolt az arcára.

Huba pillantása az ápolónő arcán, haján, majd alakján pásztázott. A lányt láthatólag zavarta a férfi nézése, és újra megszólalt:

– Krisán Mária vagyok, képzett ápolónő. A baleset után ide szállították a Zsérci erdészházba. Pestről dr. Müller Vilmos³ sebészorvos úrral érkeztem, aki sikeresen eltávolította a golyót. Engem bíztak meg az ezredes úr ápolásával. A doktor úr szerint sokáig nem fog tudni lábra állni, és most még nem is szállítható. Hoztam teát, segítek, hogy meg tudja inni. Utána lemosom.

– Nem kell segíteni – csattant fel az ezredes.

– Ez a dolgom.

– Mióta vagyok itt? – kérdezte Huba.

– Tegnap óta.

– Maga ápolt, kisasszony? Itatott, etetett, fürdetett? – kérdezte Huba, és harag csillant meg hideg acélszürke szemében.

– Igen, én, de ne aggódjon, ezredes úr, nekem ez a munkám – válaszolta az ápolónő mosolyogva.

– Kérem, legyen szíves, nyissa ki a spalettákat, és az ablakot is! – utasította Huba ellentmondást nem tűrő hangon. Nem az eléje táruló környezet érdekelte, hanem látni akarta az ápolónő arcát nappali világosságban is.

A fény betódult a szobába, Huba kilátott az erdőre, újra hallotta a madarak csicsorgását. Ránézett a lányra. A nővér sűrű, sötét haját hátul összefogta egy csat, a homlokát egyetlen tincs sem takarta, csak apró, kiszabadult, rövid hajszálcskák kunkorodtak ki a fehér fityula alól. Fekete szempillái meg-megrebbentek, zavarta, hogy a beteg fürkésző tekintettel figyeli. Huba nem titkolt kíváncsisággal vette szemügyre az ápolónőt, akit nagyon alacsonynak, törékenynek és szemérmetlenül fiatalnak talált az első pillanatban. A nő a mosdótállal lépett oda hozzá, de Huba határozottan elutasította.

³ Népszerű orvos-író volt a XX. század első felében.

– Nem, ezt ne! – mondta, és próbált felülni, de ez a kísérlete kudarcot vallott, erős, szikár teste visszahanyatlott az ágyra.

– Az erdész jöjjön be! – mondta parancsoláshoz szokott hangon.

– A sebét is át kell kötnöm, és mosdattam már betegeket, mint már említettem is, ezredes úr, nekem ez a munkám. Kérem, ne nehezítse meg a dolgomat!

Határozott mozdulattal kezdte leszedni Huba lábáról a kötést, a sebet fertőtlenítette, és újra bekötözte. Gyors, ügyes mozdulatokkal dolgozott, közben ránézett a kifejezetten jóképű, szőke férfira, aki rezzenéstelen arccal tűrte a fájdalmakat.

– Szóljon, ha fáj – mondta lágyan az ápolónő, mintha gyerekhez beszélne.

Huba nézte a lányt, akinek szép, tiszta kreol bőrét kiemelte az ápolónői egyenruha, a szeme ibolyakéken csillant ki az arcából, miközben egy tiszta ruhával a férfi széles mellkasát kezdte törölgetni. Hubának jólesett, felüdítette a víz, a napfény és a friss levegő.

– Majd beküldöm az erdészt, ő szokta befejezni a mosdatást.

– Legjobban a kiszolgáltatottságot utálom.

– Tudom – válaszolta mosolyogva a lány.

Gyönyörű volt a mosolya, újra apró gödröcske jelent meg az arca két oldalán. Talán az angyalok tették oda ezeket a gödröcskéket, mielőtt leküldték a földre – gondolta Huba.

Amikor az ápolónő végzett a munkájával, és kilépett az ajtón, azonnal egy magas, erős testalkatú férfi lépett be a szobába, ő volt az erdész. Örömmel üdvözölte Hubát, majd kimentette Tisza István grófot, akinek sürgősen vissza kellett térnie Pestre. Tolmácsolta még a gróf jókívánságait is.

– Köszönöm – válaszolta Huba rekedt hangon.

– Valamint kérte az ezredes urat arra, hogy ne aggódjon a felmerülő költségek miatt, mert azt teljes egészében átvállalja.

Huba nem válaszolt, csak keserűen felnevetett, majd az ablak felé nézett.

Két csendőrt és egy civil ruhás, szürke kalapos urat látott közeledni az erdészházhoz. Lukács Huba ezredes urat keresték, és mint tanút hallgatták ki a balesettel kapcsolatban. A civil ruhás detektív kérdezte ki Hubát, a csendőrök nem szóltak bele a beszélgetésbe. Huba mindenre kimerítő választ adott.

– Találtak-e a helyszínen gyanús személyt, vagy hagyott-e hátra a tettes olyan nyomot, ami elvezet a kilétéhez? – érdeklődött a detektívtől Huba.

– Engedelmet kérek, ezredes úr, de a nyomozás jelenlegi állásáról nem adhatok senkinek felvilágosítást – válaszolta a detektív. Láthatólag zavarban volt, nem nézett Huba szemébe. Amikor a csendőrök elkészöntek, a detektív még megjegyezte:

– Ezredes úr, ne említse senkinek a gyanúkat, de az ismeretlen által hátrahagyott nyomok arra engednek következtetni, hogy nem vadászbaleset volt.

*

Huba rohamosan gyógyult, mankóval sikerült felállnia, és az ápolónő segítségével lassú és rövid sétákat tettek az erdőben, de sokszor üldögéltek az erdészház előtti lócán is, többnyire szótlánul.

Ezen a napon is együtt hallgatták a csendet. Mária lehunyta szemmel élvezte az őszi napsütést. Huba nézte a lány arcát, szeretne volna tudni, mire gondol ilyenkor a lány.

– Mária, hol élnek a szülei? – kérdezte beroszdásodott hangon.

– Csíkszeredában.

– Még nem jártam ott, biztos nagyon szép lehet ott a táj – mondta halvány mosollyal Huba.

– Ha behunyom a szemem, érzem a székelyföldi erdő illatát, hallom a madarak énekét és a víz zubogását.

– Nagyon vágyhat haza.

– Igen.

– Biztosan van valakihez hazamennie – dűnnyögte szórakozottan Huba, de szemében kíváncsiság csillant meg.

– A szüleim és a testvéreim várnak.

– Talán kedvese is van – szólt kicsit később Huba rekedtes hangon.

– Talán igen, de ebben már nem vagyok biztos – válaszolta a lány szomorúan.

Huba szeretett volna többet megtudni Máriáról, de nem kérdezett többet, mert ezzel a lánnyal nem akart tolakodó lenni. Hallgattak.

Késő délutánra járt az idő, amikor az erdész tűnt fel őz-barna egyenruhájában. A felesége fehér kötényben sietett elé.

– Már azt hittem, nem ér haza soha – mondta a férjének és csípőre tette a kezét. Majd a pad felé nézett:

– Méltóságos uram, elkészült a vacsora, jöjjenek be a kisasszonnyal együtt, amíg el nem hűl az étel.

A vacsora alatt az erdész felesége Erdélyről beszélgetett Máriával. Huba hallgatagon evett, külső szemlélőnek mutatta magát.

– A nagyszülei is Csíkszeredában éltek? – kérdezte az asszony.

– Ők Havasrekettyén laktak, sokat voltam ott gyerekkoromban – válaszolta Mária.

– Havasrekettyén már én is jártam – kapcsolódott be a beszélgetésbe az erdész.

– Nyilván látta a vízesést – mondta a lány.

– Az fenséges látvány – dörmögte az erdész.

– Az ezredes úr is járt már ott? – kérdezte az erdész felesége, hogy bevonja a hallgatag férfit a beszélgetésbe.

– Még nem, de remélem, egyszer eljutok oda én is.

– A vízesés közel harminc méter magasról, hol kristálytisztán, hol fátyolszerűen, hol sugarasan ömlik le a sziklák szoros ölelésében, hogy elérje a Székelyjő szurdok völgyét. Legszebb látvány, amikor a hegyek mögül a fenyők takarásából előbukkan a nap, és a sugarai ott csillognak a vízen. Ilyenkor úgy érzem, ott egészen közel van hozzám az Isten.

– Nagyon jól leírta a kisasszony – dörmögte az erdész elismerően.

A vacsora alatt már nem esett több szó. A férfiak evés után kiültek a teraszra, és szivarra gyújtottak. Huba szórakozottan fújta a füstöt, a nők beszélgetését hallgatta, ami kihallatszott a tornácra.

– Kedvesem, visszamegy Erdélybe? – kérdezte az erdész felesége nyájas hangon.

– Már két éve nem voltam otthon, ideje lesz hazamennem.

– Visszajön hozzánk?

– Még nem tudom – válaszolta szomorúan a lány.

Huba bizonytalanságot, tétovázást érzett a lány hangjában, ami reménykedéssel töltötte el. A nők kimentek az ebédlőből, csend lett. Később újra visszajöttek, és Huba meghallotta az asszony hangját:

– Ne búsuljon olyan férfi után, aki ennyi idő óta nem kereste a kisasszonyt!

– Néha elfog a vágy, hogy felkeressem. Úgy érzem, mielőtt végleg elengedem, még látnom kell legalább egyszer.

– Miért nem teszi meg, kisasszony?

– Szép esténk van – szólalt meg hirtelen mély, dörmögő hangján az erdész.

– Szép – válaszolta Huba mérgesen. Nagyon bosszantotta, hogy ez a kevés beszédű ember éppen most szólalt meg, és ő nem hallotta Mária válaszát.

A szél nyugtalankodni kezdett az erdő felett, és a férfiak bementek a teraszról.

Másnap is, mint minden délután, Huba és Mária leültek a padra, a napi sétájuk után. Az erdő felől időnként hűvös fuvallat érkezett, olyan volt, mintha a közeledő este lélegezne. Huba levetette a felöltőjét, és a lány vállára terítette, majd visszaült mellé, átölelte a lány vállát, és megcsókolta Máriát. A csók gyengéd volt, nem volt követelőző. Mária a férfi acélszürke szemébe nézett, megsimogatta a férfi arcát, és megszólalt:

– Nem lett volna szabad megcsókolnia, ezredes úr.

– Nagyon tetszik nekem, Mária – mondta vággyal teli hangon Huba.

– Hiszen alig ismerjük egymást.

– Van időnk, hogy megismerhess. Én úgy érzem, már rég ismerlek. Rád vártam már régóta, de ha kell, ezer évig várok rád – mondta Huba.

– Mielőtt bármit is válaszolnék, előbb találkoznom kell valakivel, hogy le tudjak magamban zárni egy itt maradt érzést.

– Értem – válaszolta Huba halvány mosollyal.

– Utána úgy érzem, alkalmat kell adnom, hogy megismerjen engem, ezredes úr, és én is szeretném megismerni önt.

– Köszönöm, Mária.

Csendet ringatott a táj, és ők hallgatagon ültek egymás mellett. A nap lemenőben volt, aranyszínű sugarai bekukucsáltak a fák között. Huba tudta, a Mária iránt érzett vágyát kordában kell tartania, nehogy elriassza a nőt heves érzéseivel. Érdeklődőnek, előzékenynek, türelmesnek kell lennie Máriával, mert úgy érezte, ez a lány őszinte, tiszta lelkű teremtmény. Nem megszerezni, hanem meghódítani akarta, mert vele ő is jobbá tudna válni.

Felálltak a padról, és elindultak az erdészház felé. Huba megfogta a lány kezét.

– Nem látogatja senki az ezredes urat. Van családja?

– A szüleim rég meghaltak, egy öt évvel fiatalabb öcsém van. Kérlek, szólítsál a nevemen.

– Miért nem látogatja?

– Tíz éve él Egerben. A filoxéra járvány óta egy gazdaságban telepített szőlőültetvényeket. Eleinte intézőként dolgozott, de jókor volt jó helyen, és már övé a kúria és a gazdaság is.

– Nagy szerencséje volt az öccsének, ezredes úr!

– Mondhatjuk úgy is, de nagyon sokat dolgozott ezért, és sokat dolgozik a mai napig, viszont semmire nincs ideje – mondta nevetve Huba.

– Ezredes úr, szabad megkérdezni, hogy mi a neve a testvérének?

– Lukács Endre – válaszolta Huba.

A lány megtorpant, és kihúzta a kezét Huba kezéből. A férfi nézte Mária arcát, ami most nagyon sápadtnak tűnt, a szája megremegett. Huba várta, hogy Mária megszólaljon, de a lány hallgatott. Csendesen sétáltak vissza az erdészházhoz.

Délután Hubához látogatók érkeztek, Szamosy báró és a felesége, Amália. Az ezredes a tágas ebédlőben fogadta a házaspárt. Az asszony azonnal beszélni kezdett:

– Jaj, kedves barátom, a férjemtől hallottam, mi történt a vadászon. Vártam magát, hogy tiszteletét tegye nálunk, és én hiába ácsingóztam maga után! – A nő hangja émelvítően édesen hangzott.

– Nagyon sajnálom, hogy hiába várakozott – válaszolta Huba, majd kezét csókolt az asszonynak.

– Remélem, mielőbb tudja pótolni a látogatását – sóhajtott reménykedve az asszony. Mély lélegzetet vett, de mielőtt az újabb szóáradatba kezdett volna, a két férfi is üdvözölni tudta egymást.

– Foglaljanak helyet! – kínálta helyel az erdész felesége a vendégeket, majd kiment, hogy frissítő italokat hozzon be.

– Remek vadászatok voltak az elmúlt héten is. Módfelett sajnáltam, hogy nem tudtál részt venni rajta – szólalt meg a báró a maga sajátos hadaró hangján. Majd ecsetelni kezdte a vadászat körülményeit. Gyorsan és raccsolva ejtette ki a szavakat. Huba szórakozottan hallgatta, gondolatai egy idő után elkalandoztak.

– Mit állapítottak meg a csendőrök? – váltott témát hirtelen a báró, és türelmetlenül dobolni kezdett az asztalon.

– Még nincs meg a vizsgálat eredménye.

– Kimegyek az erdészhez – állt fel a báró.

– Alig vártam, hogy kettesben legyünk – súgta halkan Amália, amint becsukódott a férje után az ajtó. – Szeretlek, Huba – sóhajtott fel.

– Szeretsz? – kérdezte Huba, és gúnyosan nevetett. Két keserű vonás jelent meg a szája szegletében. Maga előtt látta a lányt, aki menyasszonyi ruhában a bárónak mondott igent. Hubában a múlt megcsontosodott, és nagyon sok év futott már el az esemény fölött az idő parttalan medrében.

– Ne legyen cinikus, kedves barátom!

– Mindketten tudjuk... – Huba nem tudta befejezni a mondatát, mert visszatért a szobába a báró.

– Ez az erdő roppant értékes. Kedvem szottyant arra, hogy vegyek itt egy birtokot – mondta, és dicsérni kezdte a tájat, majd felemelte a poharát.

A báró felesége, kihasználva egy pillanatnyi szünetet, amíg a férje belekortyolt az italba, megszólalt:

– Tulajdonképpen hogyan történt a baleset? Hogy mennyit aggódtam magáért, kedves barátom. Meséljen, minden részletet tudni akarok! – kiáltott fel Amália izgatottan.

– Ne fáraszd a beteget – szólt rá a férje, aki felállt a székről, és összefonta a karját a mellkasa előtt.

– Gyógyuljon meg mielőbb, kedves barátom! Várom magát mielőbb! – fordult Huba felé az asszony, majd felállt ő is, és kezét nyújtott. Kissé lehajolt a napernyőjéért, majd kacéran ránevetett Hubára, aki a dekoltázsát bámulta. Huba kikísérte őket, és a búcsúzás után sokáig nézte a távozó párt. A férj tisztában volt Huba és a felesége között zajló viszonyról, de nem csinált semmit, mert soha nem szerette ezt az asszonyt. Köztudott volt, hogy a pénzért, a vagyonért nősült a báró. Tulajdonképpen mindenki mindent tudott, de a képmutatás mindent eltakart.

Mária kijött az erdészházból, és nyílt, őszinte szemmel nézett Hubára:

– Ezredes úr, kérem, jöjjön be, most már ideje lepihennie.

Délután Huba levelet írt Endrének, kérte, látogassa meg, szeretne volna, ha a testvére is látja Máriát.

Gyakoriak lettek a séták, sokat üldögéltek a padon, és meghittten beszélgettek. Huba szépen erősödött a sok vérveszteség után, igaz, a járás még segítséggel is nehezen ment.

Egyik nap Mária bement, segített az erdész feleségének az ebéd elkészítésében, Huba kinn maradt a padon, és élvezte a bágyadt őszi napsütést. Egy kocsi közeledett az erdészházhoz, a lovak a fejüket lógatva húzták az emelkedőn. Huba már messziről megismerte az ide igyekvő vendéget, felállt a padról, hogy üdvözlje az öccsét.

Mária a konyhaablakon át látta a testvérek találkozását. Arca egy kicsit elsápadt, amikor felismerte az érkező férfit. A kocsiról egy fiatal, napbarnított arcú, sűrű és göndör, fekete hajú magas férfi ugrott le, akinek szintén széles állkapcsa, és enyhén görbe orra volt, mint az ezredesnek, de a nagy barna szeme teli volt életörömmel. A két férfi annak ellenére, hogy néhány vonásuk hasonlított egymásra, mégis egészen máshogyan nézett ki. Endre egyszerű öltözeke, és a fején hátratolt kalapja kihangsúlyozta, hogy nem igazán törődik a külsőségekkel.

Endre átölelte Hubát, de a lendület heves volt, és fájdalmat okozott a lábadozó betegnek.

– Hohó, lassabban a testtel! – mordult rá Huba, de vékony, akaratos szája nevetésre húzódott.

– Még a szüret megkezdése előtt akartam eljönni hozzád, mert akkor még több munkám lesz. Talán el is jöhetnél velem, ott könnyebben fogsz gyógyulni. Jó vörösbor, szép kilátás, jó levegő, szép egri szüretelő lányok, mulatságok!

Huba nem válaszolt, csak együtt nevetett az öccsével. Amikor a szobába értek, Huba lefeküdt pihenni. Endre az ágya mellé ült, és beszélgettek, Huba Endre gyerekkori csínytevéseit elevenítette fel. A korkülönbség miatt mindig féltő, aggódó szeretettel vette körül az öccsét. Endre megszólalt:

– Mondd, miért nem gondoltál soha nősülésre?

– Gondoltam én, de akkor még nagyon fiatal voltam.

– Az ügyvéd úr lányára gondolsz? – kérdezte Endre kíváncsian.

– Igen, de az már rég a múlté – válaszolta Huba.

– Mi történt, hogy mégsem házasodtatok össze? – kérdezte Endre. – Hiszen szerettétek egymást!

– Szerettük? – kérdezett vissza Huba kissé cinikusan.

– Én úgy láttam.

– Nem várt meg. Talán jobb is, mert eddig úgy voltam vele, amíg másnak van unatkozó felesége, vannak elkényeztetett, álmodozó úri lányok, akik úgyis a társadalom elvárásai alapján mennek férjhez, miért törjem magam? Azért is hívtalak, hogy elmondjam, most úgy érzem, találkoztam olyan valakivel, akivel egészen más lehet az életem.

– Kivel, hogy hívják? – szakította félbe kíváncsian Endre.

– Mária – mondta Huba, de nem tudta befejezni a mondatot, mert kopogtak, nyílt az ajtó, és Mária lépett be a szobába.

Amikor Endre megpillantotta a lányt, meglepődött, majd öröm csillant a szemében. Beszédes volt ez a tekintet, ahogyan Endre Máriát nézte. Ez a tekintet ezt mondta, rég nem láttalak, de pont úgy nézel ki, ahogyan elképzelek mindennap, amikor rád gondolok. Hubának olyan érzése volt, régről ismerik egymást.

– Hadd mutassam be Máriát – mondta Huba.

– Örülök, hogy látom. Nem gondoltam, hogy itt találkozunk újra – fordult Endre a lányhoz, majd a bátyjára nézett.

– Nemsokára egészen jó állapotban leszel. Elviszlek a kúriába, és Máriát is magunkkal visszük – hadarta Endre, majd Mária felé fordult. – Ugye eljön velünk, Mária?

– Még legalább két hét kell, hogy a beteg szállítható legyen, de ma délután meglátogat bennünket a doktor úr, és beszélje meg vele, Endre.

Nemsokára meg is érkezett az orvos, és Endre kiment elé az erdészház bejáratához.

– Mária, ismeri az öcsémet? – kérdezte Huba csodálkozva. A hangja rideggé, érdecsé vált.

– Igen. Két évvel ezelőtt többször találkoztunk táncmultságokon.

– És azóta nem találkoztak?

– Nem. Én két évig nem voltam Egerben, azt hittem, már el is felejtett – válaszolta Mária. Ekkor lépett a szobába Endre és az orvos.

Huba a vizsgálat alatt végig az öccsét és Máriát nézte, akik halkán beszélgettek.

Mária tartózkodó lett Hubával, megváltozott a köztük lévő kapcsolat, elzárkózott tőle, keveset beszélt, elgondolkodó lett, mint akit emészt valami. A karját keresztbe fonva sétált mellette, ha padra ültek, a másik végére ült, Hubának esélye sem volt megérinteni a lányt. Nem tehetett mást, várt.

Két hét múlva hagyhatta el Huba az erdészházat Mária kíséretében. A lovak lassan poroszkáltak a kúriához vezető úton. Meleg októberi nap volt, a fák színes ruhát öltöttek, talán az utolsó napsütéses nap volt, mielőtt véget ér a vénasszonyok nyara. Hubának a kúriában minden kényelme megvolt, viszont látnia kellett Endre és Mária között az összhangot, amire ő mindig is vágyott. Igaz, étkezések alatt Mária mellette ült, kedves és figyelmes volt hozzá a lány, de Huba mégis úgy érezte, egyre távolabb kerül tőle, hiába ült ott mellette egy ölelésnyi távolságra. Huba, amikor borotválkozott, és nézte az arcát a tükörben, összehasonlította a testvéérével. Megállapította, hogy a testvére sokkal jobb képű, mint ő, sokkal jobb tulajdonságokat örökölt a szüleiktől, sikeresebb is az életben. Egy idő után úgy érezte, igazságtalanság a sorstól, a szüleitől, Endrétől, mindenkitől, hogy most, amikor talált egy lányt, aki szemében szépnek, jónak érezhette magát, és jobbá tudott válni, eltávolodott tőle Endre miatt.

Egyik este kísért a vadkörtefához, és leült a lócára. Várt. Tudta, hogy minden délután Endre és Mária lesétálnak a városba. Láta, hogy a kúriához vezető úton Mária és Endre közeledik. Már hallani lehetett, a száradt, összetöprödött levelek megzizzentek a hazafelé sétáló pár talpa alatt.

– Nem lehetünk barátok, Mária, mert sokkal több vagy nekem, mint egy barát – hallotta a testvére hangját.

– Én vártalak akkor, de nem jöttél, és nem is kerestél – mondta a lány.

– Bocsásd meg nekem, és kérlek, adj egy lehetőséget, hogy bizonyítani tudjam, hogy mindennél és mindenkinél fontosabb vagy nekem!

– Nagyon nehéz erre válaszolnom – sóhajtott a lány.

– A kérdés, hogy szeretsz-e még?

A pár a jázminbokr takarásába ért. Megálltak.

Csend volt, csak az erdő felől érkeztek éjszakai neszek. A férfinak úgy tűnt, túl hosszú idő telt el.

– Kérlek, gyere hozzám feleségül, Krisán Mária! – kérte Endre.

Huba nem hallotta a választ, zúgott a füle, a szíve a torkában dobogott, folyton nyelni kellett. Dermedten ült a padon, pedig legszívesebben világgá szaladt volna. Hirtelen felállt a padról, és akkor látta meg a párt. Endre átölelte a lány derekát, aki vállára hajtotta a fejét. A látványra Huba önkéntelenül gúnyosan elmosolyodott. Béna vagyok, testileg, lelkileg – gondolta. A féltékenység, ami már rég befészkelte magát az érzései közé, lassan mindent eltakart, olyan volt, mint a szürke, mocskos felhő késő őszi napokon, ami egészen a földig ereszkedik, mindent bemocskol: a múltat, a testvéri érzéseket, az egész életet. Talán, ha nem szeretné ilyen mély szerelemmel a lányt, nem fájna ennyire az az izomköteg a mellkasában. Hirtelen vad indulat fogta el.

– Nem akarok többé látni benneteket!

– Mi történt, bátyám? – kérdezte Endre, amikor közelebb lépett a vadkörtefa alatt álló Hubához.

– Mindent elvettél tőlem, mindent! Máriát is! Mindig rád kellett tekintettel lennem, egész életemben! Azért mentem katonai pályára, mert neked is tanulni kellett. Te választhattál, mi akarsz lenni. Persze a szüleink szép lassan tönkre is mentek – ordibálta minden kontroll nélkül, csak fájdalmat akart okozni mindenkinek és mindenáron.

– Huba, mi mindketten szeretünk téged. Bocsásd meg nekem, de én Endrét szerelemmel szeretem – mondta Mária csendesen.

– Szerettek? Nem kérek belőle! Ma itt éjszakázom, holnap elutazom! – csattant fel Huba, és már azt sem bánta, vele mi fog történni. A büszkeség, a boldogtalanság önsorsrontó módon uralkodott az eszén és érzésein.

– Huba, egészen biztosan megtalálod azt a lányt, aki úgy szeret téged, ahogyan megérdemled. Gyere be a kúriába! Pihenj le! Aludj a dolgokra egyet, és ha holnap mégis el akarsz utazni, segítek neked – nyugtatgatta Endre.

– Nincs szükségem a segítségedre! Tudtad, hogy szeretem őt, tudtad! Tűnjetek el!

Ott ült egész éjszaka a padon, lehült a levegő, és a hajnal ködfátyollal érkezett, dér lepte be a lába előtt kizöldült füvet. Fázott, de a csalódottság, a harag nagy tűzzel égett benne. A hajnali ködben egy alak tűnt fel, aki a kúria felől közeledett. Huba egész teste megfeszült, csak akkor nyugodott meg, amikor a ködből felismerhetővé vált az egyik cseléd lány alakja.

– Méltóságos uram, Endre úr kéreti – mondta csendesen a lány.

– Mi az, hogy kéret? Hát ne kéressen! Csomagold össze a cuccom, és hozd ide! Szerezz egy kocsit, ami levisz a városba a vasútállomásra! Mindenért megfizetek. Ne Endre úr kocsija legyen, azt nem akarom.

– Értem, méltóságos uram – válaszolta a cseléd lány.

– Mondd meg az úrnak, eszébe ne jusson idejönni hozzám, nem akarom látni.

– Igenis, méltóságos úr.

– De úgy legyen, ahogyan parancsoltam! – szólt a lány után, aki eltűnt a hajnali derengésben. Huba még aznap visszautazott Pestre.

2.

Hajnalodott, az éjjel leesett hó friss fehér ragyogással adta vissza az új nap érkezését. A Gát utca 24. számú ház szürke falai mégsem tudták visszaadni az ébredő nap fényeit. A belső udvar szürke kőkockáit most vastag hótakaró borította. A szolgálólány a havat söpörte a belső körfolyosóról, majd hangosan kacagott, mert a lesöpört hó a tisztiszolga nyakába zúdult.

Huba éles fájdalmat érzett a lábában, amire azonnal felébredt. Mindennap ez történt, amióta az a vadászbaleset érte. A kintről behallatszódó nevetés nagyon bosszantotta. Mi vihogni valója van ennek a lánynak egész nap? Ostoba némbor – gondolta az ezredes. Nem is emlékezett arra, hogy ő mikor nevetett utoljára.

Erre a napra jelentkezett be az alezredes hivatalos látogatásra. Huba nagyon rosszkedvű volt, mint mostanában mindennap.

Az ajtó résnyire kinyílt, és János, a tisztiszolga kukkantott be rajta.

- Beküldhetem a reggelijét, ezredes úr? – kérdezte.
- Nem hagyod az embert békén? Látod, csak most ébredtem!
- Előkészítettem a ruháját a vendég fogadására – mondta halkan a tisztiszolga.
- Nem kell figyelmeztetni, majd csengetek!

János halkan csukta be az ajtót. Az ezredes az ágyban maradt. Az ablakok zsalugáterei őrizték az éjszaka sötétjét és ő visszaaludt. Amikor újra felébredt, és az órára pillantott, akkor látta, már délelőtt tizenegy óra van. Lassan felült az ágyon, magához vette a mankóját, és átment a fürdőszobába. Csendes volt a lakás, a kövezeten csak a mankók kopogását lehetett hallani. A tükörben nézte magát egy darabig, az arcát beborította a borosta, a szeme alatt mély barázdát rajzolt a kialvatlanság. Valamikor hajnalban tudott csak elaludni. Minden eszébe jutott, és a régi gyerekkori érzések, események az éjszaka folyamán egészen más színezetet, értelmet kaptak.

János bekukkantott a fürdőszoba ajtaján.

- Itt sem hagysz békén? – mordult a fiúra.
- Szüksége van, ezredes úr, segítségre?
- Segítségre? – kérdezte indulatosan. A fiú nem válaszolt, csendben várakozott az ajtóban.
- Borotválj meg! Nem látod, hogyan nézek ki? – csattant fel Huba.

János hozzákezdett a munkához, majd elkészítette a fürdővizet, behozta a ruhákat, és segített az öltözködésben. Huba egyenruhát húzott. Annak ellenére, hogy sokat fogyott az utóbbi időben, széles mellkasán megfeszült az ing. Szorosra húzta a nadrágszíját, majd felvette a zubbonyát is. Egy hintó ment el az utcán, Huba hallotta a kerekek nyikorgását a macskakővel kirakott kövezeten. Feszülten figyelt, de a kocsit nem állt meg a ház előtt.

– Úgy mozogsz, mint egy lajhár! – mordult rá a tisztiszolgára, aki behúzott nyakkal távozott.

Huba kétszer rántotta meg a csengő szalagját, mire a szolgálólány ijedt arccal jelent meg az ajtóban.

– Az ebédem! – Huba csak ennyit mondott, és a mankójára támaszkodva átbicegett az ebédlőbe. Olyan volt, mintha néhány hónap alatt éveket öregedett volna, amióta eljött Egerből. Lassan, kedvetlenül evett, nem ízlett neki az étel, tulajdonképpen semmi sem ízlett neki, csak a szivar. Átment a szalonba, és ott fogyasztotta el a kávéját, majd rágyújtott, élvezettel szívta a szivart, és elmerülten nézte a gomolygó füstöt. Igen, így vált semmivé az élete, mint a gomolygó füst. A ház előtt egy hintó állt meg, majd csengetés zaja verte fel a csendet. Huba elfordította a tekintetét a szalon csíkos falikárpitjáról, és kifelé figyelt.

– Jelentsen be az ezredes úrnak, Lukács Endre vagyok a jegyesemmel.

Huba teste ijéként megfeszült, a szivar kiesett a kezéből, le a szőnyegre. Mire utánanyúlt, nagy égésnyom éktelenkedett a perzsaszőnyegen.

– Nem akarok látni senkit, nem fogadok senkit! – kiabált rá a szalon ajtajában megjelenő lányra, mielőtt az megszólalhatott volna. – Nincs rokonom, a szüleim meghaltak, testvérem meg főleg nincs – folytatta, és az erek kiduzzadtak a nyakán. – Menjenek oda, ahonnan jöttek!

A lány visszament a vendégekhez.

– Nincs itthon az ezredes úr – mondta a fiatal párnak zavartan a szolgálólány, mert pontosan tudta, hogy mindent hallottak a látogatók. Amikor visszaért, az úr a szalon ablakánál állt, és nézte a hintóba beszálló párt. Huba úgy érezte, soha nem tudja megbocsátani a testvéreinek, hogy elvette tőle azt a lányt, akit ő szerelemmel szeretett. Felháborította, hogy bejelentés nélkül eljöttek hozzá, nem tartották tiszteletben az ő érzéseit. A féltékenység és a harag összegubancolódott az érzéseiben, és gyűlöletté vált.

A mankójára támaszkodva visszabicegett a szobájába. Lassan ment, de határozott, egyenes testtartással azon igyekezett, hogy az arcán semmi nyoma ne látszódjon, hogy mekkora kínt jelent neki ez a néhány lépés. Leült a kényelmes karosszékébe, és elővette a Pesti Naplót. Próbált belemerülni az olvasásba. Sokáig csak nézte az újság betűit, de nem tudták lekötöni a figyelmét még a legfrissebb hírek sem.

Késő délutánra járt az idő, amikor csengettek, majd János kopogott a szalon ajtaján.

– Szabad – dörrent fel Huba hangja. János sűrűn pislogott, amikor belépett az ajtón.

– Méltóságos uram, Kázmér Gyula alezredes úr keresi.

– Mire vársz? Engedd be a vendégemet! – szólt rá bosszúsan Huba, és felállt a kanapéről, hogy fogadja a belépő alezredest.

– Tiszteletem, ezredes úr! Kázmér Gyula alezredes vagyok.

– Hm, alezredes – mondta kis megvetéssel a hangjában Huba, és végignézett a kifogástalan öltözetű, fiatal tisztén.

– Foglaljon helyet, fiatal barátom. Még nem találkoztam a nevével.

– Az a megtiszteltetés ért, hogy én adhatom át gróf Tisza István miniszterelnök úr üzenetét az ezredes úrnak. A gróf úr mielőbbi gyógyulást kíván – hadarta az alezredes, mint egy betanult szöveget.

Huba türelmetlenül legyintett. A tiszt mély lélegzetet vett, mielőtt folytatta a mondanivalóját.

– Átnyújtom a honvédelmi minisztérium okiratát, amelyben mentesítik az ezredes urat a katonai szolgálat alól a sajnálatos sérülés súlyos következményei miatt.

Huba elsápadt. Fel akart ugrani, de a fájdalom eltorzította az arcát.

– Azt hiszem, itt az alezredes úr küldetése véget ért! – mondta indulatosan, és csengetett az inasnak.

– Az érdemeire való tekintettel méltányos kártérítést és nyugdíjat állapítottak meg az ezredes úr részére – dadogta zavartan az alezredes.

– János, az úr távozni óhajt – vetette oda Huba az ajtóban riadt arccal megjelenő inasnak.

– Tiszteletem, ezredes úr! – köszönt el a tisztt, és összecsapta a bokáját Huba előtt.

Huba szája megremegett az indulattól. Egy biccentéssel viszonzta a köszönést. Néhány percig maga elé meredt.

– Az érdemeim elismerése mellett – morogta, majd a mankójára támaszkodva a szobájába bicegett. Összeszorított szájjal fogadta meg magának, hogy meg tanul segédeszköz nélkül járni, és visszatér a katonai pályájára.

*

Sokáig tartott a gyógyulás, de Huba elérte, hogy már csak botot, vagy sétatálcát használjon a közlekedéshez. Nagy sétákat tett, ugyan bicegve, de egyre hosszabb útvonalat jelölt ki magának, amit teljesítenie kellett. Nem barátkozott senkivel, magányos, zord emberré vált, akit nem láttak mosolyogni soha. Az alezredessel való találkozás után már többé nem vette fel az egyenruhát. Az öltözéke mindig kifogástalan állapotban volt, zakója kétsoros gombolású és háromnegyedes hosszú az akkori divat szerint, azonos színű nadrággal, cipője fényesen ragyogott, és persze az elmaradhatatlan nyúláször kalap volt a fején. Az egyenes szálú haja erősen őszült, kicsit horgas orra jól illett az egyébként szabályos arcvonásaihoz. Nagyon határozott, szigorú ember benyomását keltette. Néhány éve megrendelte postán az Eger Újságot, különösen a politikai, gazdasági, majd a társasági eseményeket kedvelte benne. Sokat gondolt Egerre, vágyott a zegzugos kis utcák, a szőlőültetvények alatt a domb oldalába vágott kis borospincék után.

– Hozzál egri bort! – vetette oda az inasának.

– Most? – kérdezte a fiú, aki éppen az úr cipőjét fényesítette.

– Nem most, majd tíz év múlva! Na, lódulj! – förmedt rá Huba mérgesen.

A fiú lihegve ért vissza, két palackkal hozott, mert azt mondták neki, ez igen jófajta egri bor. Öntött egy pohárba, és tálcán az úr elé tette az asztalra.

– Menj vissza, és ebből a fajtából vegyél tíz üveggel – mondta a volt ezredes, amint megízlelte a testes vörösbort. Nézte az ital sötétvörös színét, kicsit megmozgatta a poharat a kezében, majd újra kortyolt belőle. Lehunyta a szemét, amikor a bort ízlelgette, a lankás domboldalakra, dűlőkre gondolt, ahol a szőlő termett. Lassan kezébe vette a hetente kétszer megjelenő Eger újságot, és olvasni kezdte. Ahogyan a sorokat olvasta, az arca elsápadt, a szája széle remegett, majd felüvöltött.

– Hát ezért vetted el tőlem? Ezért? Nem tudtál rá vigyázni! Hagytad elmenni egy kölyök miatt!

A lány riadtan nézett be a szalonba, ahol az úr az asztalra borult, lesodorva a borosüveget. A szőnyeg mohón itta be a vörösbort, ami olyan színű volt, mint a vér.

– Takarodj! – mordult rá a lányra az ezredes, amikor felemelte az asztalról a fejét, majd az asztalra könyökölt, és tenyerébe temette az arcát. A gondolatok, emlékek egymás után törtek elő az emlékezetében. Maga előtt látta Máriát, ahogyan ment az utcán, a szél belekapott a szoknyájába, majd a nagy karimájú kalapját is meglebbentette. Fájdalmasan hatolt el a tudatáig, hogy soha többé nem láthatja már a lányt. A testvérét hibáztatta mindenért, az iránta érzett gyűlölete újra fellángolt, de nem csillapította a Mária elvesztése miatti fájdalmát.

Napokig csendben tette a dolgát a cselédlány és a szobainas is. Nem hallatszott a cseléd nevetése sem, olyan volt, mintha halott lett volna a házban. Huba nem ment a megszokott sétáira, csak ott ült a szalonban maga elé meredve. Amikor kicsit ocsúdott a gyásza, lemondta az Egri újságot, és csak a Pesti Naplót járatta. Olvasni kezdte a híreket, félhangosan bosszankodott a politikai események miatt. Az 1912. június 7-i újságot tartotta a kezében, hangosan olvasott, mint az utóbbi időkben mindig:

„Az ellenzék tiltakozása ellenére Tisza István a véderőtörvényt önkényesen elfogadtatta, a feldühödött ellenzéket karhatalommal kivezettette. Az újságírói karzatról leugorva Kovács Gyula háromszor rálőtt a grófra, majd öngyilkosságot kísérelt meg. Tisza Istvánt a golyó nem találta el.”⁴

Huba urat az újsághír nagyon felizgatta, felöltözött, és elment otthonról. Egy darabig céltalanul sétált az utcán, majd betért a Kőbányai Casino patinás épületének földszinti kávézójába. A Hermann kávéház hatalmas ablakain beözönlött a napfény, ott csillogott a rézcsilláron és a műmárvány oszlopokon. Huba leült egy félreeső asztalhoz, de a pincér azonnal megjelent, és sűrű bocsánatkérések közepette megkérte, hogy méltóztasson átülni egy másik asztalhoz, mert ide percekben belül egy törzsvendég társaság fog érkezni. Huba elfoglalta a felajánlott helyet, és jegeskávéét rendelt. A pincér készségesen hozta az újságokat is. Egy egyenruhába öltözött katona jelent meg az ajtóban. Egyenes tartással jött, az arca kipirosodott az izgalomtól, ahogyan megpillantotta Hubát. Ismerősnek tűnt a felé tartó alak, pár pillanat kellett, hogy felismerje Pál Sándor alezredest, akinek széles nyakát szorította a gallér. A nagy, húsos orra uralta az arca nagy részét. Huba felállt, hogy üdvözlje. Külsőleg furcsa látványt nyújtottak így együtt, Huba egy egész fejjel magasodott az alezredes fölé. Szigorú, acélszürke szeme rögzített minden részletet az alezredes ruházatáról, szája megvetően görbült le a zubbonyról hiányzó gomb láttán. Semmi kedve nem volt társalogni, de már nem kerülhette el, mert az üdvözlés után Sándor azonnal lehuppant az asztalához.

– Jaj, de örülök, hogy látom, ezredes úr! Most már nekem is van asztaltársaságom! Mi történt magával, kedves barátom?

– Vadászbaleset – vetette oda Huba szűkszavúan.

– Igen, értesültem róla. Azért Tisza gróf biztos jókora kártérítést fizetett.

– Én nem kértem kártérítést, ő pedig nem ajánlotta fel.

– Ó, kedves barátom, nem szabad ilyen szerénynek lenni, hiszen ez a baleset tönkretette a karrierjét!

– Én nem kérek alamizsnát – csattant fel az ezredes.

– De hiszen jóban vannak!

– Lenyugdíjaztak, kaptam kárpótlást, és nem szorulok senkire.

– Jaj, az elvei élehetlenné teszik, kedves barátom, már elnézést kérek. Hallotta, hogy az uralkodó Tiszát bízta meg kormányalakítással? – vágott más témába minden átmenet nélkül Sándor.

– Olvastam az újságokban, ezt már mindenki tudja – válaszolta Huba szűkszavúan.

– És hallott Tisza és Károlyi⁵ párbajáról?

– Igen, én is ott voltam a párbajt kiváltó atrocitásnál – mondta Huba mogorván.

⁴ A Parlament üléstermében még most is láthatók a lövések nyomai.

⁵ Nagykarolyi Károlyi Mihály Ádám György Miklós (Budapest, 1875. március 4. – Vence, Franciaország, 1955. március 19.) politikus, miniszterelnök, az első magyar köztársasági elnök, emigráns baloldali, a második világháború után rövid ideig követ.

- Valóban, értesültem erről is.
- Akkor miért teszi fel nekem ezt a fölösleges kérdést?

Sándor figyelmen kívül hagyta az ezredes mogorva válaszát, azonnal ecsetelni kezdte a párbaj részleteit, és harsányan nevetni kezdett. Hubát bosszantotta a nevetés.

– Nem lehet félvállról venni ezt a problémát a grófok között – mondta Huba komolyan. – Az irigység, a hataloméhség sok mindent kihozhat ebből az egyébként kisebbségi érzéssel küzdő emberből, aki még veszélyes lehet Tiszára nézve.

- Nem hiszem, hogy Károlyi gróf veszélyt jelentene.

– Véleményem szerint okozhat még sok gondot az ő kapcsolatuk, nemcsak egymásnak, hanem az egész nemzetnek. Károlyi Mihály liberális nézeteivel nem tudok azonosulni, Tisza István gróffal viszont sok mindenben egyetértek.

- Egyetért? Hát igen. Meglátjuk, meglátjuk, mi lesz – mondta lelkesen Sándor.

Huba ettől kezdve a Hermann kávéházba járt minden héten, rendszeresen találkozott Sándorral, akivel megvitatták a politikai helyzetet. Néha összevesztek, Sándor vörös képpel érvelt az álláspontja mellett, de Huba sem hagyta magát. Volt, hogy köszönés nélkül távoztak, de egy hét múlva ugyanannál az asztalnál ültek ismét mindketten.

Egyik délután Huba éppen az ebéd utáni szivarját szívta, amikor csengettek. Nemsokára megjelent a lány, aki közölte vele, egy küldönc levelet hozott neki, de csak a méltóságos úrnak adhatja át.

- Elmehetsz, és küldd be a küldöncöt – utasította a lányt Huba.

A küldönc egy kis lila színű borítékot adott át Hubának.

- Meg kell várnom a méltóságos úr válaszát.

- Várjon meg kint az előszobában – mordult fel Huba.

A boríték felbontása után a szoba levegője megtelt levendulaillattal. Huba meg sem nézte az aláírást, tudta, hogy Vilma írta. A törékeny, mindig sápadt, álmodozó Vilma, akivel egy bálon ismerkedett meg, néhányszor táncolt vele, a gardedámok szigorú nézésének kereszttüzeiben. A lány arca kissé kipirult, és a szeme különös fénnel csillogott, majd kérte, tegye tiszteletét náluk. Ő valóban elment hozzájuk. Emlékszik a szalon tölgyfa bútoraira, az elhúzott nehéz függönyökre. A kisasszonynak ugyanaz a csillogás jelent meg a szemében, mint az első találkozáskor, emlékszik az udvariassági körökre, a lány suttogó hangjára, a levélkére, amit a kezébe csúsztatott a búcsúzásnál. Emlékszik az első titkos találkozásra. A lány mohó és odaadó csókjára. A vékony arcból kiemelkedő kissé görbe orrára. A diadalmas tekintetére, hogy mielőtt férjhez adják az unokatestvéréhez, a grófhhoz, akit nem szeret, kiéli magát, ha már örök boldogtalanságra ítélte a családi tanács. A levelében újabb titkos találkozóra hívta az ifjú grófné. Pontosan emlékszik a vágyra, az érintésre, ami mögött nem volt érzés, csak a test követelődése. Az együttlét utáni jóllakottság érzésére és a kiábrándultságra, amikor a grófné nézett, aki kéjesen nyújtózott végig a kanapén, mint egy macska, aki megkapta a betevő falatot. Kihasztnálták egymást. Sejtelmes, epekedő, levendulaillatú levélke. Huba nézte egy darabig, majd elővette a tollát, és a levél hátoldalára írta, hogy nem teheti, hogy meglátogassa, egyrészt az egészségi állapota miatt, másrészt a gróf úr iránt érzett mély tiszteletből. Hideg, tartózkodó, de mégis tiszteletteljes levél volt. Megvetést és undort érzett a képmutatás, a hazugság miatt. Amióta Máriát megismerte, pontosan tudta, nem ilyen kapcsolatra vágyik. Leragasztotta a borítékot, és átadta az előszobában várakozó küldöncnek.

– Csak a grófnénak adhatod át – mondta Huba, és borralalót nyomott a küldönc kezébe. A férfi mosolyogva gyúrte a zsebébe a pénzt, és alázatosan meghajolt Huba előtt.

– Ördögyűrű – morogta Huba, amikor a szobájába ért.

– Megérkezett a konflis, méltóságos uram – dugta be a fejét az ajtón az inas.

– Nagyszerű – válaszolta Huba, és felvette a kesztyűjét, majd elvette a kalapját és a sétapálcáját Jánostól, az inásától, és kilépett az utcára.

A nyári napfény beömlött a kávéház hatalmas ablakain, kint nagy volt a forróság. Huba helyet foglalt a törzsasztaluknál, és várta Sándort, aki hamarosan meg is érkezett. Halántékáról ömlött az izzadság, kövér arca kipirosodott az igyekezettől, hogy időben ideérjen. A kalapját gyorsan vette le, kopasz fejére rátapadt az a néhány szál haja.

– A szerbek nem fogadták el az ultimátumot, Tisza István gróf hiába kezdeményezte a békés megoldást. Meglátod, kérlek szépen, háború lesz, háború! Németország támogatja a Monarchiát, és úgy gondolom, hamar győzelmet aratunk.

Hubát bosszantotta, hogy Sándor ilyen részletesen adja elő az eseményeket, mintha neki fogalma sem lenne, mik történnek Európában. Idegesítette a barátja éles, rikácsoló hangja, és a vehemens előadásmódja is, Sándort egy szenzációhajhász papagájnak tartotta.

– Igen, Szerbia hűséges előőrse Oroszországnak. Tartok tőle, hogy ez a háború több államot fog érinteni, és nagyobb kiterjedésű lesz, mint gondolnánk.

– De hiszen minden ország a békét hirdeti – szólt közbe Sándor.

– Igen, hirdeti, de közben minden nagyhatalom fegyveripara hihetetlen módon megerősödött. Szerintem ez az atrocitás csak a szikra volt egy sokakat érintő háború kirobbanásában.

– Majd meglátjuk, majd meglátjuk! – mondta katonai hévvel a barátja. – Holnap délutánra az Andrássy palotánál szerveztek tüntetést a hadüzenet mellett, gyere velem te is, ezredes úr, nézzünk szét arra. Egy darabig mehetünk villamos kocsival, majd szerzek fiákert, jó kis kirándulás lesz, és történelmi pillanatnak lehetünk tanúi.

Másnap verőfényes nap volt, Huba már kora délután elindult, a megállóban találkozott Sándorral. A villamoson fülledt izzadságszag terjengett, rengeteg hangoskodó ember zsúfolódott össze. A palota előtt hatalmas tömeg várt, mire az erkélyén megjelentek az Andrássy család férfitagjai, valamint Andrássy Katinka.⁶ Az ablakok mögött néha feltűnt egy fiatal lány, aki teleaggatta magát nemzeti színű szalagokkal. A férfiak hazafias beszédet intéztek a tömeghez, amely hatalmas tapssal és éljenzéssel fogadta az elhangzott beszédeket. Huba nem ment a tömeg közé, kicsit távolabb állt, és így csendes szemlélője volt az eseménynek. Az örömmámorban úszó tömeg egyszerre kiáltotta: Éljen a háború! Éljen a háború! Huba lassan bicegve ment, a gondolataiba mélyedt, és észre sem vette, hogy a villamosmegállóba ért, időközben Sándort valahol elsodorta mellőle a tömeg. Már este volt, késő este, amikor hazaért.

Klára, a cselédlány már megtálat a vacsorához, Huba intett neki, hogy elmehet. Lassan, komótosan evett, nagyon elfárasztotta a nap, úgy fizikailag, mint lelkileg. Nem akarta, hogy bárki is meglássa rajta ezt a múltó gyengeséget. Másnap, mint szokásosan minden délután, sétálni indult. Az utcákon plakátokat ragasztottak, megjelölték a

⁶ Gróf csíkszentkirályi és krasznahorkai Andrássy Katinka (Tiszadob, 1892. szeptember 21. – Antibes, Franciaország, 1985. június 12.) ragadványneve „a vörös grófnő”, Károlyi Mihály, a Magyar Népköztársaság első miniszterelnöke majd köztársasági elnöke felesége, Andrássy Gyulának, a dualizmus első miniszterelnökének az unokája.

gyülekező helyét, mozgósították az embereket, akiknek be kellett vonulni katonának. A sarki újságos éles hangon rikácsolta:

– Kitört a háború! Kitört a háború!

Huba vett egy újságot, és elindult haza. Másnap már hajnalkor elindult a New York kávéházba, a teraszán már ott ültek újságírók, akik halkán beszélgettek. Huba letelepedett az újságírók melletti üres asztalhoz.

– Holnap nekem is indulnom kell Tirolba – szólalt meg az egyik fiatalember.

A további beszélgetés abbamaradt, mert egyre közeledő énekekre lettek figyelmesek. Talán ezren is énekelték ugyanazt a katonanótát. Huba kiment az utcára, a házak erkélyeiről, ablakaiból kendőket lengetve búcsúztak az emberek az első harcba induló honvédezredtől. A katonák mosolyogva meneteltek abban a reményben, hogy hamarosan győzelemmel érkeznek haza. Az egész nemzet megmozdult, nem volt különbség szegény és gazdag, munkás és polgár, kisember vagy nagyúr között, magyar emberek voltak mindannyian, akik szeretik a hazájukat.

Huba nézte a hadba vonulókat, szeretett volna közöttük lenni. Magával sodorta az ünneplő, búcsúzkodó tömeg lelkesedése. Nézte a házak ablakából integető hölgyeket, és hirtelen ürességet, magányosságot érzett. Láta, hogy egy nő sír, és Huba tudta, őt nem siratná meg senki sem. Elkeserítette a tudata annak, hogy ő nem lehet a harcba indulók között. Visszament az asztalához és miközben a feketekávéját kavargatta, az újságírók beszélgetésére figyelt. Lihegve megérkezett Sándor is, akit nem tudott lerázni. Már délutánra járt az idő, amikor elindult haza. Lassan sétált, hosszú és fárasztó volt az út, néha megállt pihenni, nagyon fájt a lába, mire hazaért.

– Vendége érkezett délután, ezredes úr, de nem tudott várni.

– Ki volt itt? – kérdezte Huba meglepetten.

– A testvére.

– Mondtam már neked, te buta lány, nekem nincs testvérem. Inkább a vacsorámat intézd!

– Egy levelet hagyott itt, mivel nem tudott tovább várni.

– Hozd a vacsorámat!

A lány gyorsan a konyhába ment, az ebédlőbe átvitte a hideg sültet és egy üveg vörösbor.

– Ez milyen bor? – kérdezte mogorván Huba.

– Ő hozta. Jófajta egri, nagyon jó évjáratból.

– Vidd innen a bort előlem! Mit állsz még itt, elmehetsz, majd reggel leszeded az asztalt, most egyedül akarok maradni – mordult a lányra, aki ott várakozott az ebédlőasztal mellett.

Másnap reggeli után újra elment a városba, és amikor hazaért, János, az inasa tisztelegve fogadta:

– Be kell vonulnom katonának, ezredes úr!

– Jól van, fiam, mielőtt elmész, gyere be hozzám – mondta a fiúnak szokatlanul csendesen.

– Igenis, ezredes úr! – Szalutált János. – Méltóságos uram, nem akarok hálátlanul látszani, de lenne egy kérésem.

– Nos? – Huba kíváncsian nézett rá.

– Klárával eljegyeztük egymást, nincs senkije rajtam kívül. Szeretném, ha itt maradhatna. Itt fedél van a feje fölött.

– Nem látom akadályát.

A lány kikísérte Jánost, és sokáig a bejárati ajtó előtt búcsúzkodtak. Behallatszott a szalonba a beszélgetésük, beszűrődött a lány sírása, és az is, hogy a fiú halkán vigasztalja.

– Csukd be az ajtót! – kiabált ki Huba.

A lány riadtan jelent meg a szalon ajtajában, a szemét vörösre marták a könnyek.

– Menj lefeküdni! – parancsolta Huba, de nem nézett a lányra.

A levél már napok óta a szalonban az asztalon hevert. Huba elhelyezkedett a fotelban, majd lassan a kezébe vette, felbontotta, és olvasni kezdte:

„Kedves testvérem, Huba!

Rendezni szerettem volna a kapcsolatunkat. Néhányszor, amikor Pesten jártam, mindig abban a reményben kerestelek fel, hogy találkozhatom veled, és mindent megbeszélhetünk. Ez sajnos nem sikerült, ezért számítottam arra, hogy most is megíúsul a találkozásunk, ezért előre megírtam ezt a levelet. Mint tudod, be kell vonulnom napokon belül katonának, és kivisznek a frontra. A lányomat, akit mindenkinél jobban szeretek, nem hagyhatom itt támasz nélkül, hiszen még csak egy védtelen kisgyerek. Rajta kívül csak te vagy nekem. Végrendeletemben téged jelöltelek meg a lányom gyámjának, s a végrendelet egy példányát az árvaszékhez is letétbe helyeztem. Szerettem volna ezt előszóban megbeszélni veled, de sajnos nem sikerült. Bízom abban, hogy a háborúból visszatérek. Bízom a testvéri szeretettedben, hogy elfogadod, és eleget teszel ennek a feladatnak addig, míg távol leszek.

Isten áldjon meg! Testvéri szeretettel öllelek: Endre.”

Huba hátravetette magát a fotelban, és gúnyosan nevetett.

– Megtisztel vele! Megtisztel, hogy lehetek a lánya gyámja! – Újra gúnyosan nevetett.

Felállt, az ablakhoz lépett, és kinézett az utcára, látta, hogy a kovácsoltvas kandelábert lassan betakarja az este szürkülete. Egy fiáker közeledett, a kerekek nyikorogtak a macskakővel kirakott úton, majd csend lett. Huba fel-alá kezdett sétálni a szobában. Bosszantotta a kérés, hogy a gyermek gyámja legyen, de a társadalmi elvárások miatt nem mondhatott nemet. Úgy érezte, a jól kialakított életét most megint felborítja az öccse. Neki most, hogy kitört a háború, nem egy gyerek pesztrálásával kellene az idejét tölteni, hanem a harctéren lenne a helye. Közel a negyven évéhez, olyan feladatot vár tőle Endre, amire ő nem alkalmas, egy lányt nevelni, egy lányt, aki ráadásul hasonlíthat az apjára. Hubában újra fellángolt az öccse iránti harag, ami gyűlöletté növekedett, és ez az érzés kifordította, más értelmezést adott a múlt minden történésének.

Egész éjszaka nem hagyták aludni a gondolatai. Reggel a szolgálólány a nappaliban találta. Meglepetten torpant meg, ahogyan megpillantotta az urat.

– Ezredes úr el sem aludt?

– Nem a te dolgod, csomagolj, Egerbe utazom.

– Sok időre?

– Jókat tudsz kérdezni! – förmedt rá Huba. A könyökére támaszkodott az asztal lapján, és az állát a tenyerével tartotta meg. A lány ott állt, nem mert mozdulni, olyan csend volt, hogy csak a falióra percmutatójának neszét lehetett hallani. A lány ott állt az ajtóban, és várta a további utasításokat.

– Csomagolj be mindent, ami hosszabb időre szükséges lehet, majd adj fel egy sürgönyt erre a címre: Lukács Endre, Eger, Lukács kúria, Pap-hegy. „Tizedikén a tízórás vonattal indulok Egerbe, küldj elélem kocsit az állomásra.” – Hadarva beszélt.

A lány alig értette, sűrűn pislogott, majd elsírta magát, ami hangos zokogásba torkolt.

– Legyen már benned némi önuralom! Van így is elég problémám – mordult Huba a lányra. – Most menj, intézd a dolgokat!

– Jaj, mi lesz most már énvelem, ha a méltóságos úr is elköltözik innen? Nincs senkim, semmim – mondta a lány, még mindig jajongva.

– Nem érek én rá, hogy a te sirámaidat hallgassam! – förmedt rá Huba. Felöltözött, és kilépett az ajtón.

Csak késő este ért haza. A lány már összecsomagolt, de még mindig ott szipogott az előszobában. Amikor hallotta, hogy nyílik az ajtó, és belép rajta az ezredes úr, sírva jajveszékelt.

– Jaj, én szegény árva!

– Most már csönd legyen! – kiáltott rá Huba, erre a lány megszeppent és elhallgatott. – Holnap keresd fel a házmestert, miután én elutaztam, ő majd ad neked munkát. A cselédszobát nem zárom be, te lakhatsz ott.

– Hát mégis gondolt rám a méltóságos úr! – hálálkodott a lány megnyugodva, és Huba keze után kapott, hogy megcsókolja.

– Nem, nem! – hátrította el Huba határozottan a mozdulatot.

3.

Huba már reggel korán elindult a Főpályaudvarra.⁷ Apró kis pontnak érezte magát a negyvenméteres főhomlokzat alatt. Rengeteg várakozó ember gyűlt össze a peronon, pedig még jó félórát kellett várni az indulásig. A gőzös körül emberek dolgoztak, olajozták, zsírozták a vasszerkezeteket. Majd beállt a vágányra a szerelvény, és be lehetett szállni. A mozdony sűrű, fekete füstöt pöfékelt ki a kéményéből, majd a szelepek visítva engedték ki a fölösleges gőzt, amikor elindult a vonat. Az ütemes zakatolás olyan érzést keltett Hubában, mintha ennek a hatalmas tömegű gépnek a szívverését és fémes lélegzetvételét hallaná. Kinézett az ablakon, nem érdekelték a vele utazó emberek. Elmerült a táj szépségében, lenyűgözték a termékeny földek, a látóhatár szélén kirajzolódó kéklő hegyvonulatok, az út menti facsoportok, a távolból látható apró települések. Falvakhoz, városokhoz érve hangos fűtyüléssel jelezte a közeledését a gőzös, ami folyton kizökkentette Hubát a gondolataiból. Ránézett a vele szemben elhelyezkedő fiatal nőre, aki egri asszonyok népviseletét viselte. A terebélyes szoknya, ami alól legalább hat alsószoknya fehérlett ki, sok helyet foglalt el az ülésen. A hölgy napbarnított, szép, szabályos arcát tokra kötött ezüstszerű kendő keretezte. Az ibolyaszín kasmír lajbi és a fehér ingváll kiemelte szép vonalú nyakát. A tájat kémlelte a vonatablakon keresztül. Nagyon fiatal lehetett. Az ezredes egy pillanatra rajta felejtette a szemét. Ilyen szép és törékeny teremtményt ritkán lehetett látni, állapította meg magában.

Füzesabonyban várni kellett a csatlakozásra, sokan álltak a peronon. Az ezredes a tekintetével az ibolyaszínű ruhát viselő fiatalasszonyt kereste. Nem messze állt tőle, egy idős nővel beszélgetett.

- Hallom, elment a férjed a frontra.
- Igen, harmadikán vitték el őt is. Sokáig hallottuk az éneküket, amikor a vonat kigördült velük! – tette hozzá sírós hangon a fiatal nő. – Persze szép beszédet mondtak nekik, lelkesítő, de, hogy visszatérnek-e mindnyájan, nem lehet tudni.
- Mindannyian Isten kezében vagyunk – válaszolta az idős nő.
- Szerencse, hogy van munkám.
- Hol vagy szolgálatban, lelkem?
- A Lukács-szőlészetben dolgozom tavasz óta, oda szegődtem tíz hónapra.
- Ott jó helyed van, biztos megbecsülnek.
- Elvitték Endre urat is a frontra, nem tudom, most mi lesz.
- Hol laktok, lelkem?
- A kapássoron az apósnál.
- Anyád, hogy van?
- Sirat.
- Bevonultak a bátyáid?
- Be.
- Megbékéltek már, hogy Mártonhoz mentél feleségül?
- Nem találkoztam velük az esküvő óta – sóhajtott fel a fiatalasszony szomorúan.
- Majd megbékélnek, beletörődnek.
- Nem tudom, eljön-e az az idő – válaszolta halvány mosollyal a fiatal nő.

⁷ A mai neve Keleti pályaudvar.

- El bizony, kedveském, csak bíznod kell, és hinned benne!
- Imádkozom ezért.
- Isten veled! – köszönt el az öregasszony.
- Isten áldja, néném!

Az öregasszony lassan tipegve haladt az esti szürkületben.

Végre megérkezett a szerelvény, amire fel lehetett szállni. Már esteledett, amikor a gőzös pöfögve, fújtatva, ezernyi szikrát szórva beérkezett az egri állomásra. Huba leszállt a vonatról, és hatalmas plakátot pillantott meg az állomás falára ragasztva. Ezen is a király szózata volt, mint a pesti hirdetőtáblákon. Huba elfordult a plakáttól, mert egy ember lépett oda hozzá.

- Lukács Huba ezredes úrhoz van szerencsém? – kérdezte.
- Igen – válaszolta kurtán.
- Alázatos szolgálja, Balogh Zsigmond vagyok, talán méltóztatik emlékezni rám ezredes úr.

– Nem méltóztatok.

– Kovács Gergely úr bízott meg, hogy kijöjjek az állomásra, ő intézi most a kúria ügyeit a méltóságos úr rendelkezéséig.

– Jó, jó. A csomagjaim a kupében vannak, rakják fel a kocsira, és induljunk! – válaszolta Huba kimérten. – Ezzel megyünk? – Huba csodálkozva nézett a várakozó szekér felé, ami ott állt az állomás közelében.

– Minden kocsinkat, lovunkat és szállítóeszközünket be kellett szolgáltatni a polgármester úr felszólítására, csak ez az egy szekér maradhatott, ezzel a két öreg lóval. A térítés egy részét Endre úr átadta a mozgósítási segélyalapnak, a másik felét a népkonyhának. Nagyon jó szíve van Endre úrnak!

– Hm. Zsiga fiam, akkor szólj, amikor kérdezlek, és csak arra válaszolj!

Huba összehúzta a szemöldökét, és mérgesen szállt fel a szekérre a kocsis mellé, a bakra. Zsiga segítségére akart lenni a felszállásnál, de azt durván elutasította. A szekér elhaladt a Nagytemplom mellett, majd kis emelkedőn folytatta az útját a Pap-hegy felé vezető földúton az egymás mellett elhelyezkedő szőlőültetvények mentén. A Szépasszony-völgy felől bús cigányzene szólt. Amikor a szekérrel odaértek, látni lehetett, hogy egy öreg cigány játszik a hegedűn, keze alatt sírt, zokogott a vonó. A pince előtt három öregember a padon ülve iszogatott. Levették a kalapjukat, úgy üdvözölték a szekéren ülőket.

– Hogyan fogadták a háborúról szóló hírt Egerben? – kérdezte Huba rekedtes hangon.

– Ó, méltóságos uram, hatalmas tömeg gyűlt össze a Kaszinó előtt, fáklyákkal, lampionokkal, zászlókkal – válaszolta kis gondolkodás után Zsiga. – A népek lelkesen tüntettek a háború mellett, Szerbia ellen. Az erkélyről két ember is mondott lelkesítő beszédet, ifjú Jámbor Kálmán tárogatón kuruckesergőt játszott, de milyen szívhez szólóan, méltóságos uram, aztat nem is lehet lefesteni! Az ember szíve szinte belesajdult, amikor hallgatta a zenét. Volt olyan öregasszony, akinek kigördült a könnye. Bevallom, méltóságos uram, az én szemem is megkönnyezte. A népek végigvonultak az utcákon, a tereken a laktanya elé, ahol a Himnuszt és a Talpra magyart szavalták, énekelték. A Baktai úton vadonatúj egyenruhába öltözött tartalékosok is csatlakoztak a népekhez. Micsoda fess magyar katonák indultak a háborúba!

– Csak a lényeket mondd! – förmedt rá Huba türelmetlenül.

Zsiga megvakarta a fejét, a rőt színű haja összekuszálódott a feje búbján, majd feltette a kalapját.

– A városban szerb embereket fogtak el, akik valószínűleg kémek voltak. Jól elagyabugyálták őket. Elfogták az állomáson kíváncsiskodó francia tanárnőt is. Azt hitték, női ruhába öltözött férfi, és kémkedni jött. Na, azon nem is csodálkozom, mert valóban férfinak nézett ki, elöl-hátul egyforma. Nem lehet tudni, hogy most jön vagy megy. – Zsiga szája nevetésre húzódott.

– Mondtam már, a lényeget mondd!

– Nem is úgy nézett ki, mint egy fehérszemély! – folytatta tovább Zsiga a mondókáját. – Egy fehérszemélynek legyen fara meg...

Nem tudta befejezni, mert Huba letorkolta:

– A lényeget!

– A lényeget, a lényeget. Hiszen azt mondom, méltóságos uram – mondta a cseléd csodálkozva, és újra a fejét vakargatta.

– Mikor indultak a katonák a háborúba?

– Nem olyan egyszerű kérdés ez, méltóságos uram, hiszen olyan forgalom volt a vasútállomáson, én azt nem tudtam nyomon követni. Talán vasárnap.

Huba nem tett fel több kérdést, némán, mogorván ült a bakon Zsiga mellett. A lovak lassan ballagtak az emelkedőn, mire feltűnt a kúria hófehérre festett fala.

– Megérkeztünk – szolt a kocsis. Leugrott a bakról, hogy segítsen az úrnak a leszállásnál, aki elhárította a segítő kezét.

A kúria csendes volt, már mindenki nyugovóra tért. Zsiga megmutatta az előkészített szobát, vacsorát hozott az ezredesnek, és elkészítette a fürdővizét.

– Mikor vonult be? – törte meg a csendet rekedtes hangjával az ezredes.

– Ki? Én nem vonultam be!

– Azt látom, hogy te nem vonultál be – förmedt rá Huba.

– Mármint Endre úr? – kérdezte Zsiga meglepetten.

– Hát ki más lenne?

– Az elején, még e hó elején – válaszolta Zsiga, kicsit megemelte az állát, és sértődött arcot vágott. – Na, az új munkaadóm nem egy szószátyár ember, még a hangja is olyan, mint az éles kés, szúrni, vágni, ölni tudna. Nem vagyok én ehhez szokva. Emberszámba vettek itt engem mindig – mormolta maga elé bámulva.

– Üzent valamit, vagy hagyott itt levelet a részemre? – kérdezte kimérten Huba.

– Igen, várta magát, méltóságos uram, az utolsó percig, és hagyott itt egy levelet. A komódra tettem, a szobájában megtalálja. Nehezen hagyta itt a kislányát, a szakácsnőre bízta, míg megérkezik a méltóságos úr. Ó, szegény, árva gyermek, azóta sem tudott megnyugodni ugye...

– Mondtam már, csak a kérdésre válaszolj! – vágott közbe Huba.

Zsiga mély levegőt vett, majd hallgatott egy darabig. Sértette az öntudatát Huba nyers hangneme.

– Akarja látni a kislányt?

– Amikor akarom látni, fogok szólni, most elmehetsz.

– Én csak a gyermek érdekében...

Huba fáradtan legyintett. Kimerítette a hosszú utazás. Éjszaka mégsem jött álom a szemére. A hold bevilágított a szobába a zsalugáter rései között, egy sávja megvilágította a komódra helyezett levelet. Feltápáskodott az ágyról, felvette a levelet, és az ablaknál

elhelyezkedő fotelhoz ment. A fotel nyikorgó hangot adott ki a hirtelen belehuppanó test súlya alatt, a hajlított karcsú lábai meginogtak. Huba nagy nehezen feltápáskodott a fotelból, és a levelet visszadobta a komódra, és újra visszafeküdt az ágyba. Reggel fáradtan, gyűrötten ébredt, csengetésére egy cseléd kukkantott be a szobájába.

– Parancsára, méltóságos úr!

– Szétnézek a házban, keresek egy alkalmas szobát, lehetőleg alkalmas bútorokkal, utána reggelizek, majd átnézem a gazdaság papírjait.

– Ahogyan parancsolja – hajolt meg előtte a cseléd. – Óhajtja, hogy elkísérjem?

– Majd szólok, ha szükségem lesz rád.

– Még egy kérdés tisztelettel, a kislánnyal kíván reggelizni? És mit kér, mit készítsen a szakácsnő?

– A kislány élete nem változik azzal, hogy én idekerültem! A szokásos napirendje szerint éljen, amíg én nem változtatok rajta! Egyelőre mindegy, mit készít a szakácsnő, majd a többi én megbeszélem vele.

A cseléd meghajolt, és kilépett a szobából.

Huba rendbe tette magát, felöltözött, és kilépett a folyosóra, ahová a szobája nyílt. Az ő ajtaján kívül még öt ajtó volt a városra néző oldalon. Az egyikben lakhatott az unokahúga, vidám színekkel kifestett, gyerekbútorokkal berendezett helyiség volt. Nyitva volt az ajtaja, Huba benézett rajta, megkönnyebbülést érzett, hogy a gyereket nem találta ott. A másik szobában hatalmas, faragott íróasztal uralta a helyet, mögötte kényelmes, magas támlás székkal, a fal mellett polcos szekrény tele iratokkal. A szoba másik falánál kényelmes kanapé, előtte kerek asztal állt, szivardobozzal a tetején. A mellette levő tágas helyiség nagy ebédlőasztallal, sok székkal és tálalószekrénnel volt berendezve. Az ötödik ajtó zárva volt. A folyosó végén, két ajtó mögött egy-egy fürdőszobát fedezett fel. Az ebédlővel szemben egy hatalmas konyha állt, ablakai a lankás dűlőre néztek. A konyha nyitott ajtaján át lehetett látni, hogy egy terebélyes nő sürgölődik a tűzhely körül. Összerezcent, amikor Hubát meglátta, zavartan a kezét kezdte törölgetni a kötényében. Riadt tekintettel nézett Hubára. Huba végignézett rajta, és miután alaposan szemügyre vette, megállapította, hogy egészen fiatal, talán a húszas évei elején járhat, de az alakja a korához képest terebélyes.

– Méltóztatik reggelizni az úr? Már megtáldaltam az ebédlőben.

– Még nem – válaszolta szűkszavúan Huba. A figyelmét a gyerek kötötte le, aki a konyha asztalánál játszott. Az első pillanatban nem láthatta az arcát, mert a rengeteg, göndör fekete hajfürt takarta, ahogyan előrehajolva játszott. Amikor a kislány felpillantott, előcsillant a bizalmatlansággal, tartózkodással teli tekintete. Az arca maszatos volt, és a ruhája is őrizte a reggeli tejeskávé foltjait.

– No, menj oda, kicsikém, menj, ő a bácsikád! – biztatta a gyereket a szakácsnő. A kislány a nő kötényébe kapaszkodott, és nem mozdult.

– Na, csak menj szépen, lelkem! – noszogatta az asszony. A gyerekek ellenséges érzés tükröződött a tekintetében, és vad, akaratos dac.

– Apát akarom!

– Ne erőltesse ezt a gyereket, inkább vágja le ezt a nagy bozót haját, vagy legalább fogja össze, vagy fonja be, mit bánom én, de tegyen vele valamit, és adjon rá tiszta ruhát. Miért nem fésülik meg ezt a gyereket? Először azt hittem, egy pulikutya van az asztalnál.

– Nem hagyja, nem engedi!

– Mától kezdve itt ilyen nincs, hogy nem hagyja!

Milyen vékony és kicsike ez a gyermek, nem is tudom, kire hasonlít? – gondolta Huba. – A szeme színe az anyjáé, de ezt a vad, tartózkodó nézést nem tudom, honnan hozta. Az édesanyja olyan szelíd volt, ez a gyermek meg, mint egy vad, akaratos csikó.

Huba kiment a kúriából, a városra látott, a késő nyári napfény ott ragyogott az összebújt kis házak tetején, a főszékesegyház kimagasló épületén. Békességet sugárzott itt minden, a völgyben elhelyezkedő szűk kis utcák, a város mögött látható hegyek, dombok vonulatai. A kúriához vezető út két oldalát rég elvirágzott jázminbokrok szegélyezték, előtte késő nyári virágok pompáztak. Huba átment a kúria másik oldalára, innen egy dűlőre lehetett látni. Lassan sétált a szőlőültetvények között, ahol már szinte kicsordult a hegy mézédese leve, a darazsak szorgalmasan repkedtek a hamvas szőlőfürtök körül. Hirtelen gyereksírás hallatszott a kúria felől. Huba visszaindult az épület felé, és egyre tisztábban és világosabban hallotta:

– Nem akarom, nem akarom, jaj, a hajam! – Sírás, majd visítás váltogatta egymást.

Huba bement az irodának kinevezett szobába, leült a kényelmes székre az íróasztal mögé, és felbontotta a testvére levelét. Az első oldalak a kislányra vonatkoztak: „Kérlek, szeretettel bánj vele, biztos megszenvedi a távollétem, még olyan kicsi. Álmodozó természete van az én kicsi Angélámnak, igényli elalvás előtt, hogy meséljen neki valaki. Ha nem érne véget a háború, vagy valami közbejönne, és a lányom eléri a hat évet, akkor az angolkisasszonyok iskolájába írasd be, de lehetőleg bejáró legyen, ne bentlakó. Amennyiben a körülmény ezt engedi” – írta Endre a levelében, aki még néhány oldalon taglalta a kislányával kapcsolatos dolgokat, de ezt Huba csak átfutotta, gyorsan a gazdaságra vonatkozó teendőkhöz ért. Ezeket a sorokat már figyelmesen olvasta, ámbár nagyon zavarta, hogy a kislány még mindig hangosan sírt, és az apját hívta.

Eger - Széchenyi utca

Eger régen. Sarusi-Kis Ádám bocsátotta térítés nélkül közlésre.

Még délelőtt kopogtak az iroda ajtaján, és Kovács Gergely, a kinevezett intéző lépett be a helyiségbe. Fehér, bő ujjú inget, egy sötétkék mellényt, szűk posztónadrágot és csizmát viselt. Alacsony, vékony, keszegtermetű, értelmes tekintetű ember, lehetett vagy ötvenéves. Barátságosan mosolygott.

– Állok szolgálatára, méltóságos uram, Kovács Gergely vagyok.

– Foglalj helyet! – mutatott a székre Huba. Elégedetten nézett végig Gergely ruházatán.

Az elkövetkezendő napok nagy részét az irodában töltötték, Huba átvette a gazdasági iratokat. Az érsekség ügyeivel továbbra is Gergelyt bízta meg, azzal a kikötéssel, hogy mindennap köteles neki beszámolni. Információkat szerzett a városban történekről, a hadba vonulásról. Nagyon elégedett volt a rövid, tömör, lényegre törő válaszokkal. Megnyugvással állapította meg magában, Endre megfelelő embert választott, Gergely volt az egyetlen, aki szimpatikus volt neki azok közül, akikkel eddig találkozott itt a gazdaságban.

– A vincellért küldd be hozzám – szólt hozzá Huba határozottan a megbeszélés után.

– Ahogyan óhajtja, méltóságos uram.

A pincemester néhány perc múlva megérkezett. Huba meglegedve nézett végig a negyven év körüli ember ruházatán.

– A vincellér vagyok, méltóságos uram – hajolt meg Huba előtt.

Huba egy székre mutatott az íróasztal másik oldalán. A férfi félszegen foglalt helyet, majd Huba kérésére a szőlő várható cukorfokáról kezdett el beszélni, a pincében található borokról, külön kiemelve a jó évjáratokat. A hangja határozott volt, magabiztos, amíg a munkájáról beszélt. Huba meglegedve állapította meg magában, hogy az öccse jó szakembert választott maga mellé.

Huba másnap bement a városba megnézni Eger bírójának határozatát a szüret időpontjáról, a napszámosok béréről és a szüretelő munkások ellátásáról. Másnap Gergelyt küldte embereket felfogadni a szürethez és az őszi mezőgazdasági munkákhoz. Majd bement a laktanyába, és egy hatalmas Európa-térképet kért magának, amit a rangjára való tekintettel azonnal meg is kapott. Amint hazaért, rögtön kitette a térképet, ami az iroda egyik falát befedte, eltakarva ezzel a könyvespolcon elhelyezett könyveket. Bejelölte a nyugati és keleti frontvonalakat, odaírta apró számokkal a dátumot és a hadosztályok számát. Belemerült a munkába, de később kopogtatás törte meg a csendet. Gergely érkezett meg.

– Nagyon nehéz volt munkásokat szerezni, csak nők, gyerekek, rokkantak és öregek maradtak itthon, na meg jómagam, a gyenge tudóm miatt – mondta az intéző. – A nők egy része a dohánygyárban⁸ dolgozik, talán vasárnapra egy-két főt tudok még közülük szerződtetni a szürethez. Az első szüreti nap végén levonulunk a városba. Szőlőből és búzakaralászból fonott koszorúkat visznek a vállukon az emberek, ünneplőbe öltözve, énekelve vonulnak végig az utcákon.

– Ez a bohóckodás engem nem érdekel – szűrte a szót a fogai közül Huba.

– Itt ez a szokás. Cigány kíséri végig a menetet, és hegedül.

– Még mit nem! – jegyezte meg elutasítóan Huba.

– Minden valamirevaló szőlősgazda biztosítja ezt a szüretelőinek.

– Majd, ha Endre hazajön, úgy csinál mindent, ahogyan akar!

⁸ A vásártér helyén 1896-ban épült fel az egri dohánygyár, amely 2004-ben szűnt meg. Ma az Agria Park található itt.

– Tulajdonképpen ez a gesztus a munkások megbecsülését is jelenti – próbálkozott újra az intéző jobb belátásra bírni az ezredest.

– Megkapják a bérüket, nem?

– Meg.

– Akkor elmehetsz – közölte Huba katonás hangnemben.

– Értem, méltóságos uram – mondta az intéző, és kilépett az ajtón.

Mikor eljött a szüret ideje, az asszonyok hozzákezdték a munkához, és dalolva, jókedvűen szedték a szőlőt., de amint meglátták Huba közeledését, elhallgattak.

– Csak nyugodtan énekeljenek, ne zavartassák magukat – szólt oda Huba, miközben leült egy fatönkre. Nézte az asszonyokat, és hallgatta halk, bátorosan éneküket. Szemmel láthatóan megzavarta a szüretelőket a jelenlétével. Mennyivel másabbak ezek a lányok, asszonyok, mint akiket eddig ismert, *de hát ezek is csak nők* – gondolta Huba. Némelyik asszony szemérmesen lesütötte a szemét, és elpirosodott az arca, amikor észrevette, hogy az úr rajta felejtette a pillantását. Huba sorban minden nőt megnézett. Az egyik asszony égő, fekete szemmel pillantott rá, sokáig összekapcsolódott a tekintetük. A nő pillantásában kihívó, engedelmes, felajánlkozó, kacér fény csillant. Ringó járással ment el előtte, amikor kiüríteni vitte a tele puttonyt. Huba felállt a fatönkről, és a nő elé lépett, aki egyáltalán nem jött zavarba.

– Igencsak helyes teremtés vagy – mondta Huba, és a nő arcába csípett. Az asszony vagy lány nem szólt semmit, továbbment, felemelt fejjel büszkén lépkedett tovább. Huba tovább figyelte, nézte a nő járását, ami feltüzeltette a vágyát. A nő hátrafordult, és kacéran felnevetett. Huba várt. Egy másik fiatal lány ment el előtte, tele puttonnyal. Nem nézett rá, a kendője furcsa módon volt megkötve, eltakarta a fél arcát, de amit Huba láthatott belőle, ismerősnek tűnt. Azon töprengett, hogy hol találkozott már ezzel a fiatalasszonnyal. Eszébe jutott, a vonaton ült vele szemben, amikor Egerbe utazott. Mikor visszafelé jött a nő, látszott, zavarban van Huba nézésétől.

– Biztos van babád – szólt hozzá Huba. – Hogy hívnak?

– Annának hívnak, méltóságos uram, van férjem, asszony vagyok – válaszolta a nő, és hosszú, fekete szempillái megrebbentek.

– Az ezekben az időkben nem számít – mondta Huba halkan, és pillantása a nő hófehér ingvállán, majd a lajbijának gombjain állapodott meg.

– Nekem számít – válaszolta az asszony. Igyekezett kikerülni Hubát, aki elállta az útját.

– Egyszer elérem, hogy nem fog számítani – mondta Huba nevetve.

– Összetéveszt engem valakivel, méltóságos uram – mondta Anna, és igyekezett kikerülni az előtte álló férfit.

– Ugyan, dehogyis tévesztelek össze, hiszen nő vagy te is, sőt asszony – nevetett Huba.

A fiatalasszony nem válaszolt, kikerülte a férfit, és továbbment.

Huba sokáig nézett a távolodó nő után, akinek a fehér pendelye kivillant a bő, sötét színű szoknyája alól, a puttony eltakarta a hátát. A szőlősor melletti úton az intéző tűnt fel, Hubához tartva.

– Kellene nekem, méltóságos uram, egy ember a munkások közül, aki szépen és helyesen tud írni és számolni.

– Hát itt nemigen lesz olyan, hiszen itt csak nők vannak. Tanulatlanok, igénytelenek – válaszolta Huba, és a fehér pendelyes nőt nézte. Az asszony felegyenesedett a töke

mellől, ahol éppen szedte a mézédese fürtöket, elpirult, a száját egy vonallá préselte, hogy véletlen se adjon hangot a felháborodásának.

– Szerintem Anna jó lenne – javasolta az intéző, és a fiatalasszony felé intett a fejével.
– Ugyan, kérlek, ezt te sem gondold komolyan – válaszolta Huba. – Majd én besegítek, ha sok neked a feladat.

– Ahogyan gondolja, méltóságos uram – válaszolta az intéző.
– Hallom, a csőzt is elvitték katonának.
– Igen – mondta kimerően az intéző.
– Tegyük rendbe a kunyhóját, és a kulcsokat adják ide nekem, még mai napon. Küldje le a kúriába attól a lánytól, aki bordó fejkendőt visel – intett egy lány felé Huba.

– De hiszen az asszony – mondta Gergely.
– Az nem számít. Ő hozza el a kulcsokat.
– Igenis, értettem, méltóságos uram – válaszolta Gergely. Bosszúsan húzta össze a szemöldökét. Mérges volt, mert nem kapott segítséget, legalábbis nem olyat, mint amiben reménykedett.

Huba is visszament a kúriába, és átnézte az iratokat, Gergely számadásait a gazdasági ügyekről. Bőségesen megebédelt, majd visszament az irodába, leült a kényelmes kanapéra, és szivarra gyújtott. Nézte a füstkarikákat, amikor halkan kopogtattak az ajtón.

– Tessék – szólt bosszúsan, nem szerette, ha ilyenkor zavarják.
– Méltóságos uram, hoztam a kulcsot – állt az asszony riadtan az ajtóban.
– Nem kell félned, nem eszlek meg!

A nő megnyugodott, és ringó csípővel ment az asztalig, ahová letette a kulcsot.

– Hogy hívnak? – kérdezte Huba.
– Rozálynak szólítanak.
– Este legyél ott kilenc órára a kunyhóban – mondta Huba, és tetőtől talpig végigmérte a nőt.

– Értem – válaszolta az asszony, és huncut fény gyúlt a szemében.
– Előtte alaposan tisztálkodj meg – szólt a távozó nő után Huba.

Délután kísértelt a dülőre, és ellenőrizte a munkát. Este kiült a kertbe, és hallgatta a munkások énekét. Volt már tíz óra is, amikor a kunyhóhoz sétált, halkan nyitott be, a félhomályban látta, hogy az ágyon ott fekszik a nő. Odament hozzá, leült az ágy szélére, és simogatni kezdte az asszony feszes melleit. A nő engedékeny volt, és forróvérű szerető. Hubának mégis az a másik szőlőmunkás járt az eszébe. A mellette fekvő nő hallgatag volt, boldoggá tette, hogy ez a finom úr őt választotta. Az asszony elképzelte, hogy a többi nő irigyelni fogja őt ezért az éjszakáért. Kéjjel nyújtózott el az ágyon, majd odabújt Hubához.

Éjfél is lehetett, amikor Huba öltözni kezdett, az asszony próbálta visszahúzni maga mellé, de a férfi elhárította. Mielőtt kilépett a kunyhóból, odaszólt neki:

– Mindig fogok szólni, amikor itt várlak. Köszönöm az éjszakát.

Válasz nem érkezett, Huba még visszanézett a nőre, aki jólesően nyújtózott az ágyban. Huba csendesen becsukta maga után az ajtót. Visszament a kúriába, lefeküdt, és mély álomba merült.

Éjszaka hirtelen felriadt az álmából, úgy érezte, nincs egyedül, majd szuszogást hallott a fotel felől. A zsugáter rései között a hold halvány fénye egy sávban megvilágította a fotelben alvó gyereket. Olyan védtelennek tűnt, törékenynek. Huba betakarta, és óvatosan visszafeküdt. Reggel a szokásosnál később ébredt. A kislány már nem volt a szobájában.

A konyha felől beszédet hallott.

– Örzse, félek esténként, hogy rosszat álmodok.

– Ne félj, téged soha nem bánt senki – hallotta a szakácsnő hangját. – Na, gyere ide, hadd öleljelek meg!

– Miért nincs nekem anyukám? Miért küldték az angyalok a földre, ha rögtön vissza is hívták maguk közé? – kérdezte a kislány.

– Olyan szép és jó volt az anyukád, hogy az angyaloknak is szükségük volt rá – válaszolta a terebélyes nő, miközben letörölte a könnyeit.

– Mikor láthatom? – kérdezte a kislány.

– Biztosan fogsz álmodni vele. Egyébként ott van egészen közel hozzád, csak nem láthatod.

– De hiszen meg sem ismerem, én soha nem láthattam.

– Megérzed majd, hogy ő az.

Ekkor ért oda Huba az ajtóhoz, majd belépett a helyiségbe.

– Miért beszél ennek a gyereknek sületlenségeket?

– Mit mondhatnék, méltóságos uram, ennek a szegény, árva teremtésnek? Köszönj szépen a bácsikádnak – mondta az asszony a gyerekhez fordulva, de a kislány a kötényébe kapaszkodott, és nem mozdult.

Huba szó nélkül kiment a konyhából. Elindult a szőlőbe a szüretelőkhöz, de amikor odaért, az asszonyok abbahagyták az éneket, és gyorsabban kezdték szedni a szőlőt.

Bródy Sándor Városi és Megyei Könyvtár, Tőzsér Istvánné engedélyével

Huba gyakran hívta Rozált a kunyhóba, aki hallgatag volt, de a teste mindenre odaadóan válaszolt.

Egyik reggel Huba nem látta a szüretelők között Annát. A fiatalasszony csak néhány nap elteltével jelent meg. Gyászruhát viselt, a szeme vörös volt a sok sírástól.

Huba este vacsora közben megkérdezte a szakácsnőt:

- Ki az a gyászruhás fiatal teremtes a szüretelők között?
- Anna lehet – válaszolta a szakácsnő.
- Mégis miért jár feketében, kit gyászol?
- A férjét gyászolja, nemrég jött a hír, hogy a keleti fronton veszett.

Szívesen kérdezett volna még többet a fiatal özvegyről, de nem tartotta illendőnek. Maga sem értette, miért gondol rá ilyen sokat, és miért viszi oda ez a rossz lába, ahol az asszonyka dolgozik. Mindig visszakanyarodott a gondolata hozzá.

Éjszaka arra ébredt, hogy valaki az ajtót akarja kinyitni, ami többszöri próbálkozásra sikerült is. Angéla óvatosan osont a fotelig, majd összekucorodott benne. Huba csak akkor takarta be, amikor a gyerek egyenletes szuszogását meghallotta. Nehezen tudott visszaaludni, sokáig hánykolódott az ágyán. Eszébe jutott, a gyermek mellé kell keresnie valakit, olyan valakit, aki megfelelő módon tud bánni vele.

A szőlőtermés jó lett, és már a préseléssel is végeztek a munkások. A szerződéses dolgozóknak ez volt az utolsó feladatuk. Az utolsó napon az uradalom eddig minden évben nagy mulatságot rendezett a munkásoknak, ez már így vált szokássá. Az intéző tudatta ezt Hubával, és a legnagyobb csodálkozására az ezredes úrnak nem volt kifogása ellene.

- Talán egy vacsorát kaphatnak, de semmi zene, semmi tánc, semmi kurjantgatás.

Másnap este szép őszi idő volt. Az égen egyetlen felhőt sem lehetett látni, a hold ezüstös színnel világította meg a summások szálláshelyét. Az üstök alatt égett a tűz, és a birkagulyás illatát egészen a körtefáig vitte az enyhe őszi szél. Huba ott ült az öreg padon, és nézte a készülődést. A város felől jöttek az asszonyok, gyerekek és néhány férfi, akiket nem vitt el katonának. Hosszú, fából rögtönzött asztaloknál, padokon foglaltak helyet. Ott vacsoráztak. A fekete ruhába öltözött nő hordta a tálakat az asztalra. Huba sokáig nézte őket, majd visszament a kúriába, de a kinti zaj miatt nem tudott elaludni. Sokáig hallotta az emberek és a gyerekek nevetését.

Reggel bement a szekérrel a városba, néhány dolgot el kellett intéznie, elhozta az újságot is. Zsiga egykedvűen hajtotta a lovakat, nem kezdeményezett beszélgetést, tudta, a méltóságos úr azonnal letorkolja.

- Anna gyászol? – törte meg a csendet Huba.

– Ki? Anna?

- Annát mondtam én is – mondta mérgesen Huba.

– Értem, méltóságos uram, értem én – hadarta Zsiga, és megvakarta a fejét, a csodálkozástól nagyra nyitotta a szemét.

- Nos? – sürgette Huba.

– Hát igen. Szegről-végről rokonom is Anna. Szegénynek most nemigen van hová mennie. Az apósa ki nem állhatja, már a házasságot is ellenezte. A szülei kitagadták, hogy hozzáment a kapássori szegény legényhez, pedig lett volna neki más is, de hát a lány hajthatatlan volt. Hiába taníttatták, az egy senkit választott. Titokban esküdtek, gyorsan, a férje bevonulása előtt néhány nappal.

- Tanult? – kérdezte Huba, és a meglepetését nem tudta palástolni.

– Kiről méltóztatik kérdezni? – kérdezte Zsiga, és félrebillentette a kalapját, vakargatni kezdve a fejét.

– Hát Annáról, ki másról!

– Ja, Anna. Tanult bizony. A hat elemi után két polgárit végzett. Az anyósa sem szereti, mert olvasni szokott. Regényeket, meg miegymást, akkor is ezt teszi, amikor dolog az idő – mondta jól értesülten Zsiga, majd belekezdett a rokonsági fok boncolgatásába. – Tulajdonképpen az ő nagyanyja az én nagyapám testvérének a sógorához ment feleségül. Innen van szegről-végről a rokonság.

Huba már nem figyelt rá, de nem is állította le a beszédét.

– Ha hazaérünk, küldd be hozzám Annát – vetette oda szűkszavúan.

– Igen, meglesz, méltóságos uram, szólok neki, hogy keresi, és beszéde van vele. Hát ez a lány, ez a lány, miért is kellett neki férjhez menni? Miért nem várt? Lám most megözvegyült. Makacs, akaratos egy teremtés, annyi szent.

– Csak arra válaszolj, amit kérdezek, olyan nehéz ezt megjegyezni? – kérdezte Huba mérgesen.

– Elnézést, méltóságos uram – hebegte Zsiga. Nem tudta, hogyan találhatná ki, mi érdekli ezt a mogorva embert.

Csak délután értek haza. Huba azonnal az irodába ment, ahol mindennap átnézte a számlákat és az elszámolásokat. Hangosan csikordult az iroda tölgyfa ajtaja. Huba mérgesen kapta fel a fejét a váratlan hangra. Ott állt Anna zavartan az ajtó résében, majd Huba intésére belépett a szobába.

– Hívatott, méltóságos uram – mondta alig hallhatóan.

– Igen.

– Parancsoljon a méltóságos úr – mondta Anna, és elpirosodott az arca. Egy nagy kendőben volt összecsomagolva a ruhája, amit végig a kezében szorongatott.

– Itt él az unokahúgom, mint tudod is, Anna. Keresek valakit mellé, aki tud foglalkozni vele, már úgy értem, nemcsak írni, olvasni tud, hanem többet tanult. Rád gondoltam. Természetesen megfizetlek. Itt kellene laknod az egyik cselédszobában.

– Megtisztelő, méltóságos uram, hogy rám gondolt.

– Le kell szoktatnod a gyereket arról, hogy éjszakánként az én szobámba jöjjön. Ez engem nagyon zavar. Holnap tudsz kezdeni?

– Tudok, méltóságos uram.

– Tulajdonképpen két évről van szó, amíg az angolkisasszonyok iskolájában kezdi meg a tanulmányait, mint bentlakásos növendék. Amennyiben az apja hazajön a háborúból, ő fog rendelkezni.

– Értem, méltóságos úr.

– Utánajárok, mennyi az a bér, ami elvárható ilyenkor, és az intézőm megbeszéli veled holnap reggel.

– Köszönöm, méltóságos uram.

– Elmehetsz – mutatott az ajtóra Huba, majd az iratok fölé hajolt.

A termés nagyon jó lett ebben az évben, nem úgy, mint a tavalyi, aminek nagy részét elvitte a jégverés. Elővette az Egri Ujság legfrissebb számát, olvasni kezdett, majd letette a lapot, és a térképhez ment.

– Ez a háború feléget maga mögött mindent! – szólalt meg hangosan.

Nem tudta megbeszélni az eseményeket senkivel, nem volt hozzá olyan partner, aki az ő színvonalán értett volna ezekhez az ügyekhez. Nézte a térképet, ott voltak a nyilak: Belgium lerohanását jelölték. Míg a belga haderők feltartóztatták a német csapatokat, addig a francia és angol csapatok összesítették erőiket. Újabb különböző színű nyilak és

dátumok jelölték az ellentámadást. A front megmerevedett Belgium területén. A térképre egyre több bejegyzés került. Huba sokszor csak ott ült előtte, és nézte a különböző színű vonalakat. Szeretett volna valamit tenni, a tehetetlenséget viselte a legnehezebben. Európa lángba borult, bömböltek az ágyúk, a levegő puskapországtól volt nehéz a frontokon, és a föld forgott tovább. A hírek rémesek, hátborzongatóak voltak, és ő nem tehetett semmit. A városban minden változatlanul ment tovább, azt kivéve, hogy csak idős férfiakat lehetett látni, és csak nők dolgoztak mindenhol.

Hosszú volt az ősz, Huba leginkább az üzleti könyvekkel foglalkozott, és az Egri Ujság híreivel. Órákat állt a hatalmas Európa-térkép előtt, telerajzolta jelekkel és dátumokkal. Zsigát mindennap leküldte a városba a politikai napilapért. Ő maga csak akkor ment, ha tudomására jutott, hogy valaki hazaérkezett a frontról betegszabadságra. Meglátogatta a családot, és hosszan elbeszélgetett a hazaérkező katonákkal.

4.

A kúriában alapvetően megváltozott az élet, amióta Anna ott élt. Huba ragaszkodott a közös étkezésekhez. A személyzetnek egyenruhát kellett viselnie, amit Pestről hozatott. Előfordult, hogy amikor Anna Angélával foglalkozott, Huba ottfelejtette magát a kényelmes karosszékekben. Nézte, ahogyan a fiatalasszony énekelni, rajzolni tanítja, vagy játszik a gyerekekkel. Az egyenruha nagyon jól állt karcsú alakján, a fényes gesztenyeszín haján megcsillant a csillár fénye. Olyan szeretettel fordult a kislányhoz, és olyan őszintén tudott vele együtt nevetni, ami elűzte a szeméből a szomorúságot. Amikor a gyerekekkel foglalkozott, észre sem vette, hogy a méltóságos úr a szalonban maradt. Megszólint a gong, ami a vacsorára hívta őket, ekkor nézett fel, és találkozott a pillantásuk. Anna kicsit zavarba jött, és elpirult. Az asztal meg volt terítve, leültek, és nemsokára hozta a vacsorát Zsiga, aki először Hubát kínálta.

- Először a hölgyek szedjenek – háritotta el a felé nyújtott tálat.
- Igenis, méltóságos uram – hebegte Zsiga. – Ki érti ezt? – tette hozzá halkan.
- Van valami probléma? – kérdezte Huba.
- Nem, nem, dehogyis, méltóságos uram – dűnnyögte Zsiga, és kedve lett volna megvakarni a feje búbját.

A vacsora csendben telt. Anna szedett Angélának, majd magának, de nem nézett rá Hubára. Zavarta ez a változás, ami a kúriában történt. Huba a szőlőmunkásokat sokszor megbántotta rideg, gúnyos megjegyzéseivel. Őt is mindig tegezte, és most, mióta itt szolgált, magázta, előreengedte a könyvtár ajtajában. Úgy érezte, Huba túl sokat foglalkozik vele, túl sokat felejt rajta a tekintetét, és zavarta ez a változás, hiszen nem dolgozta még fel a férje elvesztését sem. Újra és újra eszébe jutott a férjével a találkozás, az esküvőjük, amit a bevonulás előtti napon tartottak meg. A férje őszinte tekintete, amikor esküt tett neki az örök hűségről. Az egyetlen éjszaka, amit a férjével tölthetett. Az apósáék kapássoron⁹ lévő kis házában az aprócska ablakon át bekukucskált a hold, majd egy felhő mögé bújt, mintha nem akarna tanúja lenni annak a néhány órának, ami az övék volt. A hajnal sugarai elűzték az éjszakát, amit együtt tölthettek, és a férjének készülnie kellett a bevonuláshoz. Anna elkísérte a gyülekezőhelyre, érezte a férje gyengéd érintését, ahogyan a vállát átölelte. Hallotta a bevonuló katonák vidám, bizakodó énekét, ahogyan masíroztak a vasútállomás felé. Ő csak egyetlen arcot keresett a tömegben, ami bársonyos tekintettel nézte őt végig, míg a vonat ki nem gördült az állomásról. Sokáig állt ott, miután eltűnt a szerelvény a szeme elől. Valami rossz előérzet kerítette hatalmába, nem akart sírni, a szeméből mégis előtörtek a könnyek.

Nemsokára felvette a munkát a Lukács kúriában, hiszen ide szerződött tíz hónapra. Itt érte a hír, hogy a férje elesett. Elment az apóshoz, anyóshoz. Anyósa hangosan jajveszékelt, ez a fájdalom tudatosította benne a valóságot. Átölelte az anyósát nagy bánatukban, de az apósa ezt nem engedte, és csak annyit mondott: nem tudunk még egy éhes szájat etetni, nem tudunk egy kisasszonyt eltartani. Anna a szüleihez nem mehetett, hiszen kitagadták a választása miatt. Ott állt két világ határán, egyedül. Huba goromba, mogorva ember volt, egy szőlőmunkás sem szerette. Beszélték, milyen érzéketlen a szegény kis árva gyámleányával. Ahogyan beszélt az asszonyokkal, az mélyen sértette az

⁹ A Cífrakapu út volt a kapássor.

ő önérzetét. Sokszor gondolta Anna róla, kőből van a szíve, ahogyan a gyámlányával bánik. Az ezredes úr sokszor ült az öreg körtefa alatti padra, és nézett a városhoz vezető útra. Ilyenkor Anna azt gondolta, nagyon magányos, boldogtalan ember lehet Huba úr. Neki az Angélával való törődés, ápolás örömet okozott, elterelte a figyelmét a saját bánatáról, volt, akit szerethetett, és ahogyan múlt az idő, a kislánynak is erős kötődése alakult ki iránta. Huba úr megengedte, hogy a könyvek közül választhasson magának megfelelő olvasmányt. Szeretett olvasni, szeretett ismereteket szerezni. Már többször elolvasta Gárdonyi Géza Egri csillagok című regényét. Néhányszor, amikor le kellett mennie a városba, látta az író is. Szép ember volt, egyenes tartással ment, és fogadta az emberek köszönését. Egyáltalán nem nézett ki remetének, mint ahogyan a városban beszélték róla.

Annát lekötötték a feladatai, és nagyon gyorsan ment az idő. Kinézett az ablakon, és látta, hogy leesett az első hó. Az a hite, hogy a férje mégis él és visszatér, csalóka reménnyé vált, mégis azt kívánta, bárcsak betoppanna hozzá a férje. Az ebédelőben ült mindenki köszönteni az 1915-ös esztendőt. Zsiga kipirult arccal öntötte ki, és kínálta körbe a poharakba a testes vörösbort.

– Boldog új esztendőt! – emelte meg a poharát Huba.

– Boldog új esztendőt a méltóságos úrnak is! – válaszolta Anna.

*

Lassan vánszorgott az idő, változatosságot Anna számára csak Huba figyelmessége, a kislány ragaszkodása, szeretete hozott változást a szürke napokban. Anna lassan, fájdalmasan fogadta el a valóságot. Valahol távol, idegenben van egy sírhalom, ami alatt a férje nyugszik, és ő nem tud kimenni hozzá.

Hamar kitavaszkodott és néhány hét múlva azonnal jött a forró nyár, ami hozott neki némi boldogságérzést. Olyan volt, mintha családban élne egy gyönyörű kislánnyal. Ez a csalóka érzés mindig visszarántotta a valóságba, mert pontosan tudta, nem tartozhat ide soha.

Huba a térkép előtt állt a barátjával, Pál Sándorral, aki gyakran meglátogatta őket a kúriában.

– Látod, itt helyezkedtek el a csapataink! Itt az Isonzó partján emelkedő magaslatokat kellene bevennie az olasz csapatoknak – mutatott a térképen Huba a Doberdói-fennsíkra.

– Miért, miért kellett oda menniük? – kérdezte felhevülten Sándor.

– Ott jobbak a pozíciók.

– Ahogy nézem, igazad lehet – tette hozzá figyelmes tanulmányozás után lelkesen Sándor, majd egy zsebkendővel letörölte a verejtéket az arcáról.

– Az osztrák–magyar csapatok lövészárkok, géppuskaállások és szögesdrótok szövevényes hálózatából erős védelmi rendszert építettek ki, ahogyan várható is volt. Hiába vannak túlerőben az olaszok, nekünk jobb a felkészültségünk, és nem beszélve arról, hogy a magyar nemzet fiai egy emberként indultak a király szózatára. Bátor katonák, akik, ha kell, az életükkel pecsételik meg a hazaszeretetüket.

– Igen, igen, a mi fiaink! – harsogta újra Sándor Huba szavait.

– Endrét is áthelyezték oda – mondta Huba, és az ablak felé nézett. Békés nyári nap volt, a nyitott ablakon át behallatszott a szőlőmunkások éneke, az öreg körtefára felszerelt hintán Angéla kacagott. Anna egy gyerekdalt énekelt neki. Olyan valószínűtlennek tűnt, hogy valahol öldöklő harc folyik.

– Endre? – kérdezte Sándor a szemét forgatva, mert nem értette, kiről beszél a barátja.

- A testvérem.
- Soha nem mondtad, hogy van testvéred!
- Van – mondta Huba, és elkomorodott.
- Egészen csinos a cselédlány – lépett az ablakhoz Sándor.
- Ő nem cselédlány, ő az unokahúgom nevelőnője.
- Vagy úgy – csodálkozott Sándor, és úgy érezte, nem jó irányba terelte a beszélgetést.

Szemmel láthatólag felbosszantotta a barátját, ha egyáltalán barátságnak lehet mondani ezt a fura kapcsolatot, ami kettőjük között kialakult. Sándor a konyha felé szimatolt, ahonnan már az ebéd fenséges illata terjengett. Nagyot nyelt, miközben megkérdezte:

- Jársz azért még vadászni?
- Amióta a balesetem volt, még nem kaptam meghívást a gróftól, de tulajdonképpen le is mondtam erről a szenvedélyemről.
- De az ilyen remek kapcsolatokat ápolni kell, kedves barátom – tette hozzá Sándor.
- Jó kapcsolatban maradtam mindenkivel.
- Megvan még a jó drilling¹⁰ puskád?
- Persze, megvan.
- Az remek fegyver, kérlek szépen az nagyon remek – mondta Sándor elismerően.
- Délután lemegyek a városba, egyrészt az újságért, másrészt hallottam, jött haza sebesült katona az olasz frontról, meglátogatom – mondta Huba.
- Én meg lepihenek ebéd után, ha nincs ellenedre.
- Persze, érezd magad otthon. – Huba hangja megkönnyebbülést árult el.

Ebéd után azonnal indult, a kocsí már a kúria előtt várta. A szakácsnő kipirult arccal sietett a teli kosarat elhelyezni a kocsí hátuljában. A lovak lassan poroszkáltak a pincesorok előtt, ahol a kint ülő öreg emberek levett kalappal köszöntötték Hubát. Az aprócska ház, ahová igyekeztek, a Cifra-hóstyán állt. Ablakai nem sokkal voltak magasabbak az utca szintjénél. A többi épület is hasonló volt, a szűk kis telkeken a házak és kapualjak zárt egységet alkottak. Zsiga megállította a lovakat.

- Megérkeztünk, méltóságos uram.

Huba leszállt a kocsiról, és belépett a kapun. A keskeny udvaron maszatos arccal három kisgyerek játszott a porban egy rongylabdával. Kíváncsian néztek a belépő idegen emberre. Az ajtón egy sápadt asszony kukkantott ki, a kezét törölte meg a kötényében. Huba nem tudta megállapítani, mennyi idős lehet.

- Fáradjon be, méltóságos úr – tessékelte be Hubát az asszony. Zsigától már tudott az érkezéséről.

A konyhán át léptek be a szobába. Hubát a forró nyári nap ellenére megütötte a dohszag. A szobában félhomály volt, a falon egy nagy szentkép volt látható, széles fekete keretben. Az egyik ágyon egy férfi feküdt. Az asszony hozott egy széket, az ágy mellé tette, majd az ülőlapot a kezével végigsimította.

- Foglaljon helyet, méltóságos úr.

A férfi felkelt az ágyból, majd üdvözlésképpen fáradtan bólintott.

- Mi történt magával, Ferenc? – kérdezte Huba a sebesültet.

– A Doberdónál az olaszok ellőtték a karom. A mannlicher carcano puskáikba fordítva teszik be a lövedéket, ami így borzasztó roncsolást végez – mondta közömbös hangon a

¹⁰ A drilling a háromcsövű hosszú vadászlőfegyverek elnevezése. Nevét a német drei szóból eredeztetik. Leggyakrabban 2 sörétes és 1 golyós csővel készítik.

férfi, majd felmutatta a megcsonkolt jobb karját. Intett a feleségének, hogy menjen ki a szobából. Amikor becsukódott az ajtó, halkán beszélni kezdett.

– Aki nem járta meg Doberdót, méltóságos uram, el sem tudja képzelni, milyen a földi pokol. Sokszor tíz napig is az arcvonalon vagyunk a lőállásoknál, mire leváltják az embert. Addigra úgy érezzük, a szöges bakancsunk a testünk részévé vált, a ruhánk ránk tapadt, majd megkeményedett az izzadságunktól. Háttérbe vonulhatnánk egy kicsit pihenni, de sokszor pihenés nélkül küldenek át egy másik állásra bennünket. A múltkor a konyháunkat lőtték az olaszok, napokig nem volt ételmünk. Egyszer tudunk vizet inni, fél liter az emberek adagja, a lovaké három liter. A kavernákban¹¹ összegyűlt víz nem elegendő az embereknek, állatoknak és a töltőléccel ellátott puskáknak. Azok között a sziklák között csak véséssel, feszítővassal és robbantással tudunk lőállást kiépíteni. Az első próbálkozásnál, amikor kövekből és homokzsákokból építettünk védelmet, azt pillanatok alatt szétlőtték. A konyha és az arcvonál között nem lehet futóárkokat létrehozni, ezért akadozik az ellátás. Szögesdrót védelmet építettünk ki, amit szintén nem volt egyszerű rögzíteni a sziklákon. Szakadatlan hallottuk a gránátok éles visítását, ahogyan hasították a levegőt, majd a tompa durranásukat, ahogyan becsapódtak a kövekhez. Hihetetlen elszántsággal harcolnak a magyar hadtestek. Sokan megbolondulnak, és kirohannak a fedezékből, és azonnal az ellenség céltáblájává válnak. Én is azt hittem, hogy megbolondultam, amikor a vonat elindult velem haza. Olyan örömet éreztem, hogy nevetnem kellett, nevettem, mint egy eszelős. Magyar vonat, ami minden perccel közelebb visz a szülőföldemhez. A szeretteimhez. Az életnek olyan értéke van, amit csak akkor érez az ember, ha megjárta a poklot.

A frontról hazatért sebesült katona nagyon elfáradt, lehunyta a szemét. Huba felállt, hogy elköszönjön tőle, de Ferenc újra ránézett.

– Ön ismeri, méltóságos uram, Lukács Endre zászlós urat?

– Igen. Ő az öcsém.

– Ő mentette meg az életemet. Amikor látta, hogy ellőtték a karomat, kirohant értem, elszorította az ütőeremet a derékszíjával, ott lapult velem a forró köveken, és amikor sötétedett, átvitt hátra az orvosokhoz. Míg lábadoztam, gyakran meglátogatott, de egy idő után már nem jött, azt hallottam, őt is találat érte.

Huba kicsit elsápadt, kemény, férfias vonásai még szigorúbbá váltak, csak orrcimpái remegtek meg. Úgy érezte, Endrének kellett volna itthon maradnia, hiszen neki van gyereke, akiről gondoskodnia kell. Neki a fronton lenne a helye, hiszen ő a katona, és neki nincs senkije. Maga előtt látta Angéla sápadt arcocskáját, vékony kis testét, ahogyan magába roskadva ül, mint egy kis öregasszony. Hubának nehéz volt ezt a látványt elviselnie. Tehetetlennek érezte magát, mert nem tudta kimutatni az érzéseit a kislánynak. A hosszú katonaévek alatt sok mindent megtanult, megtanulta az is, hogy az érzelmeket kimutatni a gyengeség jele egy katonaembernél. Látta a kislányon, őt nem hajlandó elfogadni, az apja helyébe nem enged belépni senkit, neki az apjára van szüksége.

– Még felkereslek, Ferenc, most pihenj. Megkeresem az öcsémet, majd hírt hozok felőle

– mondta, és kilépett az ajtón. Elköszönt a konyhában a mosóteknő fölé görnyedő nőtől is, Zsigával beküldte az élelemmel telerakott kosarat, ő pedig gondolataiba mélyedt. Egész úton nem szólalt meg, a lovak nehezen kapaszkodtak fel az emelkedőn, a szekér kerekei hangosan nyikorogtak. Amikor a völgybe értek, már néhány cigány hangolta a hegedűjét,

¹¹ Az első világháború idején ez volt a neve azoknak a mesterséges barlangoknak, amely a hegyi harcban a frontvonalban menedéket, pihenő és raktározó helyet biztosított a tüzelésnek kitett lövészárkokkal szemben.

a pince előtt ülők levették a kalapjukat, de Huba észre sem vette őket. Zsiga nem sok jót nézett ki a gazdája tekintetéből, így ajánlatosnak tartotta, ha ő is csendben marad. Huba hallgatag maradt az este további részében is, és kínossá vált a csend.

– Holnap hazautazom – szólalt meg a vendége.

– Akkor én is veled tartok – mondta Huba. – Ma fogalmazódott meg bennem, egy hosszabb időre elmegyek, éppen most akartam neked elmondani. Még ma este beszélek az intézővel, ő helyettesít, míg nem jövök vissza, legalábbis a gazdaság ügyeiben – mondta határozottan, majd Annára nézett, akinek a tekintetében ijedséget és bizonytalanságot látott. – A gyermekkel kapcsolatos döntések a maga hatáskörébe tartoznak, valamint az étrend összeállítása és a háztartási kiadások szintén a maga felelőssége lesz.

– Meddig lesz távol a méltóságos úr? – kérdezte Anna, és megremegett a szájszéle.

– Nem tudom – válaszolt Huba kissé bizonytalanul.

– Én nem eszem meg a vacsorámat – tolta el maga elől a tányért Angéla.

– Egyél csak, kicsikém – szólt közbe lágyan Anna.

– Az apukámat akarom – mondta Angéla, és két karját keresztbe fonta a mellkasán.

– Megpróbálom hazahozni az apukádat – mondta Huba, és megérintette a kislány kócos haját.

– Megígéred? – kérdezte a kislány, és a könnyein át mosolygott a gyámjára.

– Megpróbálom.

– De most te is elmész, és itt hagysz engem. Engem mindenki itt hagy!

– Visszajövök, és megígérem, hogy mindent megteszek, amit lehet – mondta Huba, majd Anna felé fordult:

– Anna, maradjon itt vacsora után, hogy megbeszéljem magával a gyerekekkel kapcsolatos dolgokat.

Még aznap este összecsomagolt, és a reggeli eligazítás után Zsiga kivitte a vonathoz Sándorral együtt.

A szerelvény kerekei kattogtak a síneken, majd a gőzös éles visító hanggal jelezte egy-egy település közelségét. Huba nézte a mozdony kéményéből felszálló fekete füstfelhőt, látszólag ez kötötte le a figyelmét, de összehúzott szemöldöke alatt a szemében türelmetlenség vibrált. Arca a szigorú vonások miatt szögletesnek, megközelíthetetlennek látszott. Az orrcimpája a belső feszültség miatt időnként megremegett. Egész úton hallgatag volt, rövid tömondatokkal válaszolt Sándor érdeklődésére az úti céljával kapcsolatban, egy idő után Sándor jobbnak látta, ha nem kezdeményez társalgást a barátjával. Huba gyorsan és hidegen búcsúzott el Sándortól, aki megszokta már a különö viselkedését.

5.

Huba beszerezte az összes úti okmányt, tartózkodási engedélyt, OAK engedélyt, amivel a frontra is kimehet, hogy meglátogathassa a testvérét. Kihallgatást kért a honvédelmi minisztertől, és ígéretet kapott arra, hogy a testvérét felmentik a katonai szolgálat alól, amennyiben ő népfelkelő tisztnek jelentkezik. A miniszter biztosította arról, hogy javasolni fogja a kinevezését. Endrével kellett ezt még megbeszélnie, bízott benne, hogy a testvére ezt el fogja fogadni, és hazatér.

Két hét múlva Huba az úti okmányai bemutatása után felszállt a Bécsből induló, és az olasz frontra utánpótlást szállító vonatra. Csatlakozott a harmadik debreceni gyalogezredhez. Az állomáson egy asszony rohant végig a peronon, a vonat ablakait kémlelve. A könnyű kelméből készült nyári ruhája a testére tapadt a nagy rohanástól. Az egyik kezével a kalapját fogta, hogy le ne essen a fejről. Huba látta akkor is, amikor a pályaudvar parancsnokságon a menetlevelét bemutatta. A nő is ott volt, és egy németül beszélő tiszttel vitatkozott. A vagonról egy zászlós ugrott le. Egy pillanatra ott álltak egymással szemben, majd a férfi átölelte a nőt, aki mit sem törődött már a peronra leesett kalapjával. Az ablakon bámeszkodó katonák visszaültek a helyükre, és hagyták, hogy a pár tanúk nélkül csókolhassa meg egymást. A szerelvény már kiindult az állomásról, amikor a zászlós felugrott rá. A nő szaladt a vonat mellett egy darabig, de a vonat gyorsan továbbrobogott. A fiatal zászlós egy hadi másodosztályú tiszti kocsiban ült le, szemben Hubával.

- Nyéki Ferenc zászlós vagyok a harmadik debreceni gyalogezredből.
- Lukács Huba nyugalmazott ezredes.
- Örvendek a szerencsének, hogy egy kocsiban utazhatok az ezredes úrral.
- Részemről a szerencse, fiatal barátom.
- Ezredes úr, átmegyek a bajtársaimhoz kártyázni, ha úgy méltóztatik gondolni, szívesen látjuk – mondta a fiatal férfi.
- Köszönöm, de inkább itt maradok.

Ott maradt egyedül az ülésen, és nézett ki az ablakon. Szép napsütéses nyári nap volt, az égen egyetlen felhőt sem lehetett látni, az elsuhanó táj nyugalmat és békét sugárzott, mintha nem is lenne háború. A vonat megállt egy sorompónál, ahol néhány fiatal fehér ruhában várakozott, teniszütőkkel a kezükben. Nem lehettek fiatalabbak az ő útitársánál, tizenkilenc, talán húszévesek. Ezeket a fiúkat mentesítették a katonai szolgálat alól. A tiszti fülkéből áthallatszott, hogy a fiúk kártyáznak, isznak, és féktelen jókedvük van, nevettek, ugratták egymást. Olyan fiatalok voltak, szinte még kamaszok. Úgy látszik, a póttartalék nem volt elegendő – gondolta Huba –, kell az utánpótlás ezekből a fiatalokból, hiszen ezek még kamaszok, frontkamaszok, még nem is volt igazán felnőtt életük. A vonat másik vége felől katonanótát énekeltek a honvédek. Lassan, fújtatva elindult a szerelvény, és egyre gyorsabban haladt, meg sem állt Triesztig. Ott egy darabig várakozott, majd továbbindult a Doberdói-fennsík felé. A tiszti fülkéből még mindig kihallatszott a nevetés, a fiatalok viháncolása. Huba hamar elálmosodott, és egészen virradatig aludt.

Hatalmas kőhalmazok bontakoztak ki a hajnali derengésből, majd a Salcanó közelében a karszt szorosok közül hirtelen szelíd völgyben kanyargott a folyó, s vele együtt futottak a sínek. A vonat folytatta útját át a kecses ívű hídon. Innen már látható volt a Doberdói-

fennsík, ami félkör alakban nyúlt bele az Isonzó völgyébe, pár száz méter magasan emelkedett ki a völgyből az egységes tömör kőhalmaz. Huba az ablaknál állt, és nézte a tájat. Amikor megérkeztek a hátszágba, rendezett sorokban szálltak le a tisztek, a honvédek és népfelkelők. A kavernák bejárata elé emelt faépítmények mögött magas, kopár sziklafal húzódott. A sebesültek részére készített faépítmény a kavernák bejárata után foglalt helyet, annak folytatásában a tábori konyha volt. Egyre forróbb, perzselőbb lett a hőség, szinte már elviselhetetlen volt.

Huba, miután a tábori kórházban megtudta, hogy a testvére a felgyógyulása után visszatért a frontra, felkereste az állomáshelyén Martoni főhadnagyot. Magas, vékony fiatalember fogadta. A katonai egyenruhája kifogástalan volt. A kaverna falán lógó térképet tanulmányozta. Felcsillant a szeme, amint az ezredest meglátta, és katonásan szalutált.

– Nagyon örülök, ezredes úr, már vártam magát – lépett közelebb Hubához, aki kezet nyújtott.

– Magukkal fogok tartani a frontra – mondta Huba.

– Igen. Nyéki Ferenc zászlóst bízom meg, hogy legyen az ezredes úr segítségére. Este indulunk, éppen a térképet tanulmányoztam. Itt harcolnak a mieink – mutatott egy hosszú vonalra. Itt van a Monte San Michele 275-ös magaslata, ami tulajdonképpen kulcsfontosságú szerepet játszik a front szempontjából.

A nap többi részében a térkép előtt álltak, és a kialakult helyzetet vitatták meg. Esteledett, amikor megélné az élet a front mögött álló barakktábor területén. Mindenki tette a dolgát, nagy volt a sürgés-forgás. Az egyik kavernában megindultak a munkagépek, a kőfúrók minden más zajt elnyomtak. Az elektromos világítás sárga fényében felszálló köpor tódult ki a bejáraton. *Olyan ez, mint a pokol bejárata* – gondolta Huba. Egy katona vezette a kocsit, ami a kivájt kötörmeléket szállította ki a barlangból. Mély és hosszú utat vágtak már a kőrengeteg gyomrában, a gépek és az emberek megállás nélkül dolgoztak. A mozgó konyhák előtt nagy kondérokban főtt, gőzölgött az étel, asztalokon vágták a húst, több száz marha várt levágásra. Sátorok alatt tisztálkodtak a katonák, a trénoszlopok útra készülődtek. Apró öszvérek, lovacsák, törpe szamarak százai felmálházva álltak útra készen. Katonák készülődtek, takarókat tekertek a sátorlapjaikba, a puskát a vállukra akasztották. A század katonái négyes oszlopokba rendeződtek, és elindultak a frontvonalba.

– Ezredes úr, tartson velem! – mondta Nyéki Ferenc zászlós.

– Ugyan, kedves fiatal barátom, mit számít a korkülönbség, amikor egyfelé tartunk, legyünk pertu, és szólíts a keresztnévemen.

– Megtiszteltetés a számomra, hogy tegezhetlek, ezredes úr.

Az este sötétje hamar elnyelte a tájat, a hold halvány fénye titokzatossá változtatta a hatalmas kőhalmazokat, völgyek letarolt fáit, elhagyott falvakat. Félig ledőlt templomtorony magasodott ki az apró házak közül, mintha kémlelné a sötétkék égboltot. A rommá lőtt házak olyannak tűntek, mint a térdre rogyott, feketébe öltözött, imádkozó öregasszonyok.

Egy kerek nyíláson át egy barlangban folytatták az utat, majd egy rövid ideig az országúton. Szemben a San Micheléről csapatok jöttek le, hat napig harcoltak ott. A holdvilág fényében még fehérebbnek tűnt az arcuk, fáradtan, lefogyva, hajlott testtartással cipelték a teljes menetfelszerelésüket. A tekintetükkel üresen, egykedvűen néztek előre. Két mély ránc húzódott a szájuk mellett, a bőr az arccsontjukra tapadt. Hátul a szanitécek mentek, hordágyon sebesülteket cipelve, majd a menet legvégén a jární tudó sérült katonák egymást támogatva botladoztak.

A fiatal zászlós odament hozzájuk, majd átölelt egy hórihorgas katonát.

– Hát te vagy, Jegenye? Tényleg te vagy?

– Én. Hová mész? Táncolni az olaszokkal? – kérdezte a magas fiatalember, majd folytatta: – Az olaszok áttörték a hármass gyalogezred szakaszát, és körbefogták őket. Ott szörnyű közelharc folyik. Az ellenség lőtávolságban helyezkedett el a dolináig, így nekünk képtelenség az ellátmányt elhozni onnan. Az északi oldalon a lőállásaikról lekaszálnak mindent és mindenkit, aki a közelébe megy. Vigyázzatok, testvér! Mi kerülőúton jöttünk, de az ellenség végig tüzelt bennünket, hol a földön feküdtünk, hol sziklahasadékba húzódva kerestünk menedéket. Nagyon megfogyatkozva értünk el idáig. Tegnap a második állásban álló bajtársak, akik készenlétben voltak, hogy váltsanak bennünket, már ott harcoltak velünk. Kétszázhatvanan indultunk vissza a pihenőhelyre, és most csupán ennyien vagyunk – mutatott a lassan vánszorgó maroknyi ember felé.

– Tegnap még sikerült megkapniuk az ellátmányt? – kérdezte a hadnagy.

– Nem. Tegnap este kezdődött az egész – mondta a fiatal katona. A szeme alatt mély karikák húzódtak, az arca sápadt volt, és a szája kicserepesedett.

– Igyál – nyújtotta a testvére felé a kulacsát Nyéki zászlós.

– Csak egy kortyot. Nagy szükséged lesz ott fenn a vízre.

A harcba induló katonák sorban nyújtották kulacsaikat a lefelé tartó bajtársaiknak.

– Az ellátmány talán száz méterre várakozik a legközelebbi kavernában – mutatta meg az irányt Nyéki zászlós. – Mennem kell, Jegenye – mondta, és megölelte a hórihorgas fiút.

– Aztán gyere vissza, testvér! Mert, ha valami bajod lesz, agyoncsaplak! – szólt még utána a fivére. Viccnek szánta, de a szemében aggódás, féltés villant. Olyan lett a szeme, mintha magas láza lenne, vagy odaköltöztek volna az égről a csillagok. Aztán Jegenye elindult, lassan vánszorgott, mint egy nagyon öregember, nem nézett hátra.

– A Nyékiek kemény emberek, ne félts! – szólt utána a zászlós, de a hangját elnyelte a fellángoló távoli ágyútűz dübörgő moraja.

– Az anyánk négy fiát engedte el a háborúba – mondta a zászlós Hubához fordulva. – Még mind élünk, és hazatérünk.

– A dolinát nehéz megközelíteni – mondta a hadnagy –, viszont már második napja nem tudjuk elhelyezni az ellátmányt.

– Képtelenség, hogy a katonák így élelem és víz nélkül tudnának harcolni – fordult a hadnagy Huba felé.

– Egy lehetőségünk van, hogy megtámadjuk őket, viasszaszorítjuk, addig a népfelkelők kirakják a vizet, élelmet a dolinába – szólalt meg Huba.

– A felderítők előremennek, mi pedig odakúszunk a dolina déli oldalához a kőfal mögé, és bevárjuk őket. Addig az ellátmánnyal a népfelkelő bajtársak behúzódnak itt a legközelebbi kavernába – magyarázta a hadnagy.

Nagyon csendben folytatta az útját a század. A hold elé egy felhő telepedett. A jótékony sötétség mégsem lephette el a tájat, mert a folyamatos torkolattüzek, a fényjelző rakéták, a robbanások fényei világították meg a terepet. Már hallották a folyamatos tüzelés hangját, hol az ágyúk dübörgése hallatszott, hol a puskák ropogása, ami közelharcra engedett következtetni. A sziklákon kúszva tudták megközelíteni a dolinát. Az előreküldött felderítők akkor érkeztek meg hozzájuk.

– Az ellenség egyik része a dolinát tartja tűz alatt, a másik része a mieinkkel küzd.

Dobolt a halál a Doberdói-fennsíkon. Folyamatosan villantak fel az ágyúk torkolattüzei, a gránátok éles, visító hanggal csapódtak be a kemény sziklafalba. Világító rakéták röptek a magasba, bevilágítva a Monte San Michele magaslatait. Egy völgy bozotos takarásában kapaszkodtak egy rövid szakaszon, halkan, nesztelenül haladtak, majd elérték a kövekkel fedett részt. Ott a növényzet megszűnt. A kövek halmazát megvilágította az előbukkanó hold halvány fénye, olyan volt a táj, mintha ezernyi koponyát szórt volna szét a halál. Majd a sziklás részhez értek. Itt már hallották a harcoló felek üvöltését. Lassan kúszva közelítették meg az ellenséget, a ruhájuk ronggyá tépődött a sziklákon, a lábukon, mellkasukon számtalan sebből ömlött a vér. A Doberdói-fennsík kövei alvadt vértől voltak csúszósak, és a temetetlen halottak szaga elviselhetetlen volt. Nesztelenül, nagy kerülővel értek az ellenség mögé. Tüzet nyitottak rájuk. Első pillanatban a meglepett ellenséges csapaton végigkaszált a halál, de helyükbe újabb katonák léptek. A magyar honvédeknek kicsi időelőnyük volt, mielőtt a közelharc megkezdődött. Tőrrel, szuronnal, ásóval küzdöttek, vagy minden eszköz nélkül tépték, marták egymást, mint a farkasok. A hajnali derengésben Huba pontosan látta az ellenfele arcát, a könyörgő tekintetét, amint térdre rogyott előtte, miközben ő ütésre lendítette a puskatusát. A katona nagyon fiatal volt, talán még nem ismerte a szerelem érzését sem, remegve várja az anyja valahol, imádkozik érte – suhant át a gondolat Huba fejében, ahogyan az olajosan fénylő fekete szemekbe nézett. A puskatus megállt a levegőben, nem tudott lesújtani vele. A fegyvert az ellenfelének szegezte, és egy pillanatra körbenézett. Talán ő volt az utolsó, aki küzdött az ellenséggel. Rengeteg halott és sebesült feküdt a fennsíkon. A foglyok egy csoportban fegyveres felügyelet alatt álltak egymás mellett. Huba intett a fejével a fiúnak, hogy csatlakozzon a foglyokhoz, akiket pár fegyveres őrzött. Huba szétnézett, a fiatal zászlóst kereste a tekintetével, de nem találta. Nyöszörgő gyenge hangot hallott a háta mögött, megfordult, és akkor vette észre a fiút. Leguggolt mellé. Akkor kelt fel a nap.

- Még élek – mondta a zászlós, és vér szivárgott ki a száján.
- Élész! Ne hunyd le a szemed! – mondta neki Huba. – A Nyékiek szívósak!
- A zsebemben van valami, meg a gyűrűm. Vidd el nekik!
- Kemény katona vagy, ne add fel! – kiáltott rá Huba parancsoláshoz szokott hangon.
- Visszavertük az ellenséget? – kérdezte még a zászlós.
- Igen, szabad az átjárás a dolinához – mondta Huba.
- Eltemetik a halottakat?
- Ei – mondta Huba kiszáradt torokkal.

Nyéki zászlós már nem válaszolt, nyugodt, békés volt az arca, ahogyan az első napsugár megcsillant a mellette heverő puskáján. Huba két fényképet és egy jegygyűrűt vett ki a zsebéből. A fényképen egy nő kisbabát tartott a karján, a férje ölelte a vállát, és előttük négy apró fiúcska állt, mint az orgonasípok. A fénykép hátára név és cím volt írva. A másik képen a zászlós nézett bele egykor a fényképezőgép lencséjébe, a felesége vállát ölelte. Huba felismerte a fiatal nőt, aki a vonat mellett futott.

A völgybe ereszkedtek, ahol a hadifoglyok megásták a sírokat. Sorban egymás mellé a sátorlapjaikba tekerve temették el őket. A hadnagy elmondta a búcsúztatót, majd egy katona olvasott fel a Bibliából. A sírokhoz kődarabokat görgettek, amikre rákarcolták a neveket. A század elindult a frontvonalba, a hadifoglyok pedig hosszú sorban indultak fegyveres kísérettel a hátszágba.

Állandó pergőtűzben érkeztek meg a lövészárkok mögött húzódó védelmi szakaszhoz, ahol a tartalék katonák várták, hogy leváltsák a lövészárkokban harcoló bajtársaikat. A

sziklába fűrt mélyedés fölött fából ácsolt oszlopok tartották a fedezékül épített tetőt. Fáradt, sovány katonák dúcolták alá a köveket, az egész olyan volt, mint egy bánya bejárata. A katonák poros arcán végigcsurgott az izzadság, szemeik elszántan tekintettek ki a rohamsisak alól. Huba kérdésére, hogy hol találja a testvérét, az egyik katona a fejével a tűzvonal felé intett, és folytatta a munkát. A kivájt árok elé köveket és homokzsákokat rakott néhány katona, de még így sem adott biztonságot a napokban újjáépített lövészárók. Tikkasztó volt a hőség, és elviselhetetlen a temetetlen hullák szaga. Néhány katona jött fel a dolina felől, és hozták az ellátmányt. A katonák egyébként népfelkelők voltak, és nappal megállás nélkül javították a bombatalálat által okozott kárt. Megálltak a munkával, hátukat nekitámasztották a felhalmozott köveknek és homokzsákoknak, és mohón itták a vízadagjukat. Az ételhez alig nyúltak, hányingerük volt a mindent betöltő bűztől. Minden embernek fél liter víz járt. Szerencsájük volt, ha találtak egy közeli kavernát, ahol a fémbögrékbe némi vizet tudtak gyűjteni. Kegyetlen körengeteg volt a Doberdói-fennsík, nappal magába szívta a nap forró leheletét, de vizet nem adott.

Sötétedéskor indult a váltás. A világító rakéták megállás nélkül villantak fel, nappali fényt varázsoltak az égboltra. Valószínű, hogy sikerült az ellenséget kicsit visszaszorítani, mert a lövedékek nem találták el a harcba induló századot. Huba is ment velük, minden lépés fájdalmat okozott, de nem törődött vele. Nagyon megviselte a sérült lábát az út, még soha nem haragudott ennyire magára, mint most. Kicsit lemaradt a századtól. A lövedékek torkolattüzében már látni lehetett a lövészárkaikat, az előtte kihúzott szögesdrótot. Az ágyúkkal folyamatosan lőtt az ellenség, a gránátok a drótháló előtt hatalmas robbanásokkal csapódtak a földbe, majd a fényjelző rakéták világították be a területet. Újra lőttek az ágyúkkal, egy lövedék nem messze tőlük robbant. A levegő reszketett, a talaj ingott a lábuk alatt. Huba a kövekhez lapulva várta az alkalmas pillanatot, hogy továbbkúszhasson. Mennyivel más a háború a valóságban, mint annak idején, amikor Huba katonaiskolába járt! A Monarchia területén bárhová helyezhették, amint megkapta a hadnagyi rendfokozatot. Feladott mindent, nem volt otthona és élete sem. A hazája és a családja a hadsereg lett.

Eszébe jutottak a királygyakorlatok, eleinte részt vett bennük. A tábori konyhák felől érkező illatok helyett most égett emberi hús szagát érezte. Fázni kezdett a kimerültségtől, mint akkor, a hideg őszi éjszakákon. Jó pár év kellett hozzá, hogy ő is ott lehessen a vezérkarnak felállított sátorban, ahol kidolgozták a hadműveleteket. A térkép fölé hajoltak, egy lámpa gyenge fényénél rajzolták be a hadműveletek helyszínét, ahol a gyakorlat szerint a háború folyt. Tíz évbe telt, mire a gyakorlatoknál végre döntenők lett, és kiértékelte a csapatok és a tisztikar felkészültségét, és kihirdette a győztest. Játék volt akkor ez a keménynek hitt kiképzés, képzeletbeli hadmozdulatokkal, ahol minden úgy történt, ahogyan a háborút képzelték. Hubának a megtapasztalt dolgok más színben tüntették fel a háborút. Most itt hasal a köveken, és vár egy alkalmas pillanatra, hogy tovább tudjon menni, mert a pokol volt ez, maga a megtapasztalt pokol.

Az ágyútűz veszített a hevesességéből, az ágyúdörgések hangját felváltották a gépfegyverek, kézi bombák, aknavetők pokoli lármája.

– Megkezdődött a közelharc. Indulhatunk! – mondta Huba a mellette hasaló katonának.

Valóban már látni lehetett, hogy a lövészárkokból éktelen üvöltéssel katonák ugrálnak ki, és a lopakodó ellenségre rontanak. Huba akkor ért a lövészárkokhoz. A hold fénye megvilágította a kőhalmazhoz dőlt katona hátracsuklott arcát, a sisak félrecsúszott a fején, ami alól kilógott a vértől ragacsos haja. A sápadt arca a hold felé fordult, mintha

csodálkozva bámulná a csillagokat. Pontosan lehetett látni az arcát, kicsit görbe orrát, széles, akaratos állát. Huba gyorsan bemászott az árokba.

– Endre! Lukács Endre! – mondta gyöngéden, miközben maga felé fordította az olyan jól ismert arcot.

– Tehát élek – suttogta a testvére alig hallhatóan –, de képzelődöm, hogy itt vagy.

– Elviszlek innen – mondta Huba, miközben a kulacsában lévő maradék vízzel próbálta megitatni. Endre mohón ivott, de a víz egy része lecsurgott a szája két oldalán. Huba óvatosan lefektette, mire a sebesült fájdalmasan felnyögött. Huba leült mellé, és a fejét az ölébe vette. Újra itatni próbálta. A sebesült nagyon nehezen nyelt.

– Elviszlek innen – ismételte meg újra Huba.

– Hogy kerülsz ide? – kérdezte alig hallhatóan Endre.

– Érted jöttem.

– Bármit vétettem ellened, bocsásd meg nekem – mondta Endre szintén suttogva.

– Nincs mit megbocsátanom.

– Máriát.

– Téged választott. Téged szeretett. Boldogtalanok lettünk volna mindhárman, ha mégis veszem a bátorságot, és merem szeretni úgy, ahogyan megérdemelte. Sajnálom, hogy sokáig haragudtam rád. Sajnálom az elvesztegetett időt, meg a sok alaptalan vádat, amivel illettelek.

– Most itt vagy, és ez a legfontosabb. Angéla?

– Olyan, mint te. Rakoncátlan sűrű fekete haja van. A szeme olyan gyönyörű, mint az édesanyjáié volt.

– Vigyázz rá! Viseld gondját!

– Megígértem neki, hogy hazaviszlek.

– Szeretnék hazamenni, hidd el, bármennyire is szeretném, én már nem mehetek.

– Nem értek a gyerekekhez, nem vagyok képes gyereket nevelni, haza kell jönnöd! – mondta Huba határozottan.

– Hajnalodik, látod, világosodik az ég – suttogta Endre –, szeretem a hajnalokat. Mindig bejött hozzám, odabújt, és a vékony kis karjaival átölelt. Most olyan csend lett, nem hallom az ágyúk, a gránátok és puskák hangját.

– Visszaverték őket, de most maradj csöndben – mondta Huba, mert látta, hogy a testvérenek nagyon neheze esik a beszéd, és látta, ahogyan zihál a mellkasa.

– Ígérd meg, vigyázol rá!

– Megígérem, megteszem, ami tőlem telik – nyugtatgatta Huba határozottan –, de most pihenj egy kicsit.

– Mama – sóhajtott Endre.

Mamát emlegeti, és mosolyog, mintha látná is, döbrent meg Huba. Eszébe jutott, hogy megígérte az édesanyjuknak a halálos ágyán, hogy segít Endrének, és, hogy jó testvérek lesznek. Olyan szépen kérte erre az anyja, a szeme lázasan csillogott, mintha belül hatalmas tüzet gyújtott volna az aggodalom. Megígérte, megteszi, amit csak tud. Nézte Endre sápadt arcát, amit eltorzított a fájdalom. Próbálta újra megitatni, de a testvére már nem nyitotta ki a száját, szorosan összezárta, mint aki hang nélkül akarja megvívni az utolsó csatáját. Ott ült, a testvére fejét az ölében tartotta, pontosan tudta, ez a harc az utolsó a testvére életében.

Huba levetette az ingét, és a kulacsból a maradék vizet ráöntötte, ezzel törölgette az egyre sápadtabbá váló arcot. Endre hörögni kezdett, a teste megfeszült a fájdalomtól.

Huba még soha nem érezte magát ilyen tehetetlennek. Felnézett az égboltra, a Monte San Michele 275-ös magaslata mögül akkor bukkant ki a felkelő nap első aranyszínű sugara. Hangosan imádkozni kezdett, amit legalább húsz éve egyszer sem tett meg, mégis hitt abban, hogy az édesanyjuk már várja Endrét. Meleg fuvallatot érzett, amitől mégis összeborzadt. Az ima végéig tartotta a testvére élettelen testét, majd gyengéden lezárta a szemét.

Üvöltve mászott ki a testvére bajonettjével a lövészárokból a senki földjére. Az ellenséges lövészárkok csupán húsz méterre voltak tőlük. A kettő közötti területen újradáz közelharc folyt. Golyók süvítettek el mellette, sebesültek fájdalomtól eltorzult hangon haláltusát vívtak. Az újonnan épített fedezéküket ágyútalálat érte, maga alá temetve az ott tartózkodó katonákat. Huba lábát megragadta egy a köveken fekvő katona, és lerántotta a földre maga mellé. A robbanás miatt szürke por és kőzapor hullt rájuk.

– Mit akarsz itt? – ordította a katona Huba mellkasát a kövekre szorítva.

– Amit te! – üvöltötte Huba.

– Én orvos vagyok a tábori kórházból. Nem látod, hogy már értelmetlen volt kiugranod a lövészárokból?

A golyózapor miatt már nem lehetett hallani semmi mást. Ott feküdtek egymás mellett a pokoli fegyverropogásban, ami egy pillanatra sem szűnt meg. A köveket átforrósította a nap, a hőség elviselhetetlen lett, és Hubát iszonyú szomjúság kínoztta. A hőségben terjedő bűztől hánynia kellett, puskagolyók pattantak a kövekre. Közvetlen közelében halálharcot vívtak. Egy tehetetlen test esett rá, majd érezte, a ruháját átáztatja a haldokló vére.

– Ne mozdulj! – olvasta le az orvos szájáról. – Majd, ha sötét lesz, akkor megyünk.

Az orvos világoskék, tiszta tekintete valószínűtlennek tűnt a poros, izzadt, elgyötört arcában. Huba nem tudta a korát megítélni. A férfi szeméből áradó jóindulat, őszinte együttérzés, segíteni akarás lecsillapította a Hubában dúló fájdalmat, ami arra sarkalta, hogy egy bajonettel a fegyverek elé álljon.

– Mások is ugranak így ki – mondta az orvos megértően.

Huba nem válaszolt. Nagyon sokára ereszkedett le az este, végre legurította magáról a holttestet, és hanyatt fekvé nézte az előjövő csillagokat a távolodó ágyúk és puskák ropogása közben.

– Elmennek – mondta a mellette fekvő orvosnak.

– Csak látszólag. Visszatérnek rövidesen. Hol ők, hol mi vagyunk néhány méterrel előbb. Miért ugrottál ki a senki földjére? Hiszen láthattad, ezen a szakaszon senki nem marad életben! – kérdezte csodálkozva az orvos.

– Lelőtték az egyetlen testvéremet. Tenni akartam valamit.

– Rajta már ezzel nem segíthetél. Jó, hogy le nem kaszaboltak, hiszen az egyik lábadra sántítasz is. A csodával határos módon szabadultál meg a haláltól.

– Hiába néztem szembe a halállal, annak sem kellettem – sóhajtott Huba szomorúan.

– Talán még van dolgod itt, ebben az életben.

– Van – mondta Huba.

Közvetlen mellettük néhány sebesült nyöszörgött.

– Most menjünk, fogjál te is egy sebesültet – javasolta az orvos.

Nem túl sokáig tartott a csend, talán egy órát. Ez idő alatt sikerült néhány sebesültet a harcfront mögé vinniük.

– Én megyek a testvéremért – jelentette ki Huba, és búcsúzásul átölelte az orvost.

– Talán még találkozhatunk.

Családi fotó. Kiss Andrásné engedélyével.

A nappal harcoló katonák áthúzták a halott bajtársaikat a tűzvonal mögé, az őket váltó század elfoglalta helyét a lövészárkokban. Hirtelen nagy fényesség támadt, lángszórós katonák égették a napok óta ottmaradt temetetlen halottakat. A völgyből öszvérek által húzott kocsik jöttek, amikre felrakták a lövészárkokból kiemelt és sátorlapjaikba tekert holttesteket.

Huba lassan sétált a kocsik után, elkísérte utolsó útjára a testvérét. A sápadt holdfény, az egyre távolodó ágyútűz és golyózápor kísérte a menetet.

6.

Szent Mihály napján szép őszi idő volt, a szüretelők éneke elhallatszott a kúriáig. A szakácsnő az ebédet főzte a munkásoknak. Nagy üstökben gőzölgött, rottyogott a gulyás. Az illatát már messziről lehetett érezni a kúriához vezető úton. A lovak lassan ballagtak az emelkedőn, a kerekek nyikorogtak a rögös úton. Huba nézte a tájat, örömmel töltötte el az érzés, hogy hazaérkezett. Zsiga szokatlanul csendes volt, nem akarta zavarni a gyászában az ezredes urat. Nagyon sajnálta, hogy Endre úr elesett a háborúban, valószínű, soha nem lesz olyan ura a gazdaságnak, mint az ő idejében volt. Lassan feltűnt a vén körtefa a sárguló leveleivel, az egyik ágán hintáztatta Anna a kislányt. Huba Zsiga felé fordult és megkérdezte:

- Elmondta valaki a gyerekeknek, hogy mi történt az édesapjával?
- Nem, de talán megérezett valamit. Az asszonyok esténként imádkoznak Endre úr lelke üdvéért – válaszolta a kocsis szűkszavúan.

Anna észrevette a közeledő szekeret, és meglátta rajta Hubát. Mosolyogva fordult a kislányhoz.

- Ott jön a bácsikád!
- Nem látom mellette az apukámat. – A kislány szája sírásra görbült.
- Gyere, sétáljunk eljűk – mondta Anna, és leemelte Angélát a hintáról.

Angéla ott állt, és nem mozdult. Zsiga megállította a lovakat, Huba leszállt a bakról, és odament hozzájuk.

- Az apukámat akarom!
- Nagyon sajnálom, de nem tudtam őt hazahozni neked – mondta Huba szomorúan, és leguggolt a kislány elé.
- Megígérted!
- Mindent megtettem. Gyere ide, most már csak ketten maradtunk Lukácsok.
- Nem megyek! Az apukámat akarom! – kiabálta a kislány, és Anna kötényébe fúrta a fejét.

- Gyere, ülj fel a kocsira – nyugtatgatta a gyereket Huba.
- Nem megyek! Mondd meg, hol van az apukám?
- Elment, ő sem tudta, hogy nem térhet vissza.
- Mikor láthatom?
- Fogsz majd álmodni vele – mondta neki Anna. Leguggolt a kislányhoz, és átölelte.
- Biztos vagy ebben, Nani? Az nekem kevés!
- Biztos, egészen biztos – válaszolta Anna, és simogatni kezdte a kislány göndör fürtjeit.

- Hová ment?
- Az angyalokhoz – sóhajtott Anna.
- Együtt van az anyukámmal?
- Igen, kicsikém, együtt vannak.

Huba nem ült fel a kocsira, az út hátralévő részét gyalog tette meg a kúriáig Anna és Angéla társaságában. Huba a kislány felé nyújtotta a kezét, aki észre sem vette a mozdulatot, Anna kezébe kapaszkodott.

– A kis hölgynek ezután olyan frizurát készítsenek, amelyet ő szeretne – mondta Huba. Anna bólintott. – Most sok dolgom lesz a gazdaságban, de ragaszkodom a közös étkezésekhez, mint azelőtt – folytatta Huba.

– Igen, értem, méltóságos uram – válaszolta Anna. Egy pillanatra elcsodálkozott azon, hogy most az ezredes úrnak lágy és csendes volt a hangja.

Huba, miután befejezte a mondanivalóját, a tekintetét Anna arcán felejtette, aki zavarba jött ettől a nézéstől. Az út mellett a vadgesztenyefa alatt már sok érett gesztenye bújott meg a lehullott sárga levelek között. Angéla szedegetni kezdte a kis kosarába, Anna is segített neki. Huba ott állt, és nézte a fiatalasszonyt, akinek olyan színű volt a haja, mint a gesztenyének. Valószínűleg nincs is tudatában annak, hogy milyen gyönyörű – gondolta Huba. Ahogyan vékony, törékeny alakjával hajladozott a gesztenyék után, Huba nem látta az arcát, csak a dús hajából tekert kontyát. Nem tudta levenni a szemét a lányról. Valahogyan olyan távolinak tűnt a háború, a pokol, amit megjárt. Most csak a lány létezett, ez a szép magyar lány, a késő őszi napsütés, a darazsak zümmögése kísért a szőlőtőkék között a szüretelők dalát. Lenézett a városra, a lent elterülő völgyben az egymáshoz bújó háztetők, a szűk kis utcák békességet sugároztak, és életet. Angéla megérintette a kezét.

– Nézd, Nanival mennyi gesztenyét szedtünk!

Huba megsimogatta a kislány rövidre vágott haját, és rámosolygott a gyerekre. Anna felegyenesedett, és Hubára nézett, nyílt és egyenes volt a tekintete. A barna szeméből együttérzés és szeretet sugárzott.

Huba az irodában ült és éppen indulni akart vacsorázni, amikor a nyitott ajtón át meghallotta a szakácsnő és Anna beszélgetését.

– Minden a régi lesz. Hazajött hát ez a mogorva, kedvetlen ember – jegyezte meg a szakácsnő.

– Nem tudhatjuk, hogy mi keményítette meg ennyire a szívét, nem tudhatjuk, hogy milyen élete volt. Nekem inkább boldogtalannak tűnik – mondta Anna csendesen.

– Mégis hogyan lehet, hogy ennyire különbözik az öccsétől?

– Nem lehet tudni – válaszolta Anna, miközben leült az asztalhoz Angéla mellé.

– Jön – intett a fejével a folyosó felé a kislány. Néma csendben vacsoráztak, majd étkezés után Angéla a gyámjához lépett, és kezet akart csókolni.

– Ki tanította erre ezt a gyerekeket? – kérdezte csodálkozva Huba.

– Örzse – felelte a kislány.

– Nem kell kezet csókolnod. Csak egyszerűen mondj jó éjszakát és ölelj meg, ha van kedved hozzá.

– Jó éjszakát, bácsikám – súgta a kislány tartózkodóan.

– Neked is jó éjszakát, Lukács Angéla. – A kislány gyorsan sarkon fordult, és kiment az ebédlőből.

Az elkövetkezendő időben Huba a gazdaság dolgaival foglalkozott. Idejét általában a megbízott intézővel, Gergellyel töltötte az irodában. Első nap meghívta ebédelni, de módfelett zavarta az intéző viselkedése, amit Annával szemben tanúsított. A gyér hajú, vékony kis keszeg ember nagyon megváltozott Anna közelében. Huba szó nélkül nézte és hallgatta azt a túlzott udvariasságot, a mézédés hangot, amivel az intéző a fiatalasszony felé fordult. Annának is szemmel láthatóan kínos volt ez a helyzet. A következő napokon Huba és az intéző egy órával későbbi időpontban ebédeltek, mint Anna és Angéla. Huba

egy hét múlva átnézte, átvette a gazdaság ügyeit, kifizette, megköszönte az intéző munkáját, és vidáman kísért ki a kúriából.

– Szeretnék elbúcsúzni Annától – mondta Gergely.

– Nagyon sajnálom, de nem az a dolga, hogy bárkit is szórakoztasson. Nem azért fizetem.

– Nem azért, de hát az illendőség – dadogta a kis emberke.

– Van valami oka az illendőségen kívül búcsút venni tőle? – kérdezte Huba kíváncsian. Gergelyt zavarta a rideg magázódó mód, ahogyan Huba beszélt vele.

– Nem, nincs, méltóságos uram.

– Ha csak illendőségről van szó, majd kimentem – dörmögte Huba.

– Köszönöm, méltóságos uram. Öröm volt önnel dolgozni. Köszönöm a megtiszteltetést – dadogta, és vöröslő arccal távozott.

És én még ezt az embert tartottam szimpatikusnak, ezt a mézes-mázos, rókaarcú embert – gondolta Huba. Nézett utána egy darabig, majd a szüretelők kötötték le a figyelmét. Az úton Anna közeledett Angélával.

– Az intéző úr tisztelteti magát, Anna, és elnézést kér, hogy nem tudott elbúcsúzni.

Anna bólintott, és az arcán megkönnyebbülés látszott.

– Hogyan halad a munka?

– Ma valószínű befejezik a munkások – válaszolta Anna mosolyogva.

– Akkor intézkedem, hogy holnap estére meglegyen az ünnepi vacsorájuk.

– Már az intéző úr intézkedett a vacsora ügyében. A szüretelők nem igénylik a cigányzenét a gyász miatt.

– Persze, persze – hümmögte Huba –, a felvonulás is elmaradt.

– Ei – mondta Anna.

– Jövőre úgy lesz minden, ahogyan a testvérem akarta. Talán a háborúnak is vége lesz.

– Talán. – Anna elgondolkodva nézett maga elé.

Angéla néhány nap múlva nem kelt ki az ágyból, az arcán lázrózsák égtek, enni nem tudott, teát is csak hosszas rábeszélésre ivott néhány kortyot. Anna ott ült az ágyánál, gyógytea főzetével próbálta csillapítani a kislány egyre magasabbra felszökő lázát. Huba, amikor szólt neki a szakácsnő, hogy Angéla beteg, berontott a kislány szobájába. Anna aggódó tekintete mérsékelte a benne feszülő indulatot. Azonnal befogatott Zsigával, és a városba mentek az orvosért. Zsiga egész úton hallgatag volt, behúzott nyakkal hajtotta a lovakat. Az elnyűtt barna kalapját egészen a tarkójáig tolta, és az ostorral gyorsabb tempóra biztatta a lovakat. Szerencsére az orvost otthon találták. Huba gyorsan hadarta el a tüneteket, majd felszólította az orvost, hogy menjen velük a kúriába a kis beteget megvizsgálni. Az orvos kicsit elcsodálkozott az erélyes, parancsoló hangnemen, de hírből ismerte már az ezredes modorát, morózus természetét.

– Ezredes úr, természetesen elmegyek a kis beteghez, de kérem, a vizsgálat után hozzanak vissza a városba.

– Ez a legtermészetesebb doktor úr – válaszolta Huba.

A kúriához vezető úton Huba türelmetlen hangon szólt Zsigához:

– Nem lehetne gyorsabban menni, miért hagyod, hogy csak poroszkáljanak a lovak?

– Gyí – kiáltotta el magát Zsiga, és a lovak közé csapott az ostorral.

Hubának még ez is csak poroszkálás volt, szidta Zsigát, szidta a lovakat egész úton, amíg a kúriához értek. Ott fürgén ugrott le a szekérről, és mutatta az utat a nyomában lihegő orvosnak.

– Hólyagos kiütése van a kislánynak, ez hosszú lefolyású betegség. Eltarthat két hétig is, mire meggyógyul a gyerek. Fertőző betegség, ne engedjenek mást a közelébe. És törekedjenek a legnagyobb higiéniára, ezredes úr – tájékoztatta Hubát az orvos, miközben az odakészített mosdótálban alaposan megmosta a kezét.

– Mit tudunk tenni, hogy hamarább gyógyuljon?

– Írok fel gyógyszereket, meg egy keveréket, amivel a hólyagok viszketését lehet csillapítani. Ajánlatos mindig a gyerek mellett lenni, amíg ez az állapot tart. A számlát a vizitdíjról majd el fogom küldeni. Küldjön értem, ha a kislány állapota változik, vagy nyakmerevedés állna be.

– Nyakmerevedés? – kérdezte Huba megütközve.

– Most van a kórházban egy újabb csúnya járvány, igaz, még csak a katonák között terjedt el, és nem valószínű, hogy ez itt fellépne, de soha nem lehet tudni.

Huba kikísérte az orvost, majd mélyen dörgő hangján hívta Zsigát, hogy vigye vissza a doktor urat, majd menjen el a patikába a gyógyszerekért.

– Nem kell kímélned a gebéket, igyekezz vissza! – adta ki az utasítást.

– Ezen az emberen nem lehet eligazodni – morogta Zsiga a bajusza alatt.

Huba ott állt a kúria előtt, és várta vissza Zsigát. Amikor meglátta a szekeret közeledni, már messziről kiabált:

– Megmondtam, hogy igyekezzél vissza!

– Itt vagyok már, itt vagyok! Igyekeztem, ahogyan csak tudtam – válaszolta Zsiga, miközben megállította a lovakat, és leugrott a bakról.

Nyújtotta a gyógyszereket Huba felé, majd megszólalt:

– Azt hallottam Biri nénémről, hogy ilyenkor a gyereket vörös ruhába kell öltöztetni, mert... – Zsiga nem tudta befejezni a mondatot, mert Huba ráförmedt:

– Elég legyen, ez engem nem érdekel, mondtam már, hogy fölöslegesen ne beszélj!

– Én csak jó szándékkal vagyok, meg aztán amit a Biri néni mond, abba mindig van valami – válaszolta Zsiga, majd hátrtolta fején a kalapját.

– Ugyan, bolondokat beszélsz!

Huba alig várta, hogy a kis beteghez mehessen a gyógyszerekkel. Anna ott ült a kislány ágya mellett, és próbálta teával megitatni.

A gyerek napokig küzdött a betegséggel, magas lázzal, és egyre erőtlenebb lett. Anna és Huba is ott volt a kislány ágya mellett. Huba leginkább csak tehetetlenül, le-felsétált a szobában. Éjszakára elküldte Annát pihenni, ő őrködött a kis beteg fölött. Anna hajnalkor csendesen tért vissza a szobába, megtorpant, mert nem akarta az ezredest zavarni. Huba a gyerek ágyánál ült az ajtónak háttal, és halkán imádkozott az öccse lelki üdvéért, majd az ima végeztével halkán Szűz Máriához fohászkodott:

– Édes Mária anyánk, kérlek, ne vedd el tőlem ezt a gyermeket. Nincs rajta kívül a világon senkim, már odaát vannak a szeretteim. Istenem, kérlek, adjál örök nyugodalmat nekik, fogadd be őket az országodba! – Huba hangja elcsuklott. – Megtaláltam azt a nőt, aki jobbá tudna tenni engem, és te elvetted tőlem, kérlek, a gyermekét ne vedd magadhoz, hadd legyen nekem a vigaszom, ha már örökös magányosságra ítéltél. – Elhallgatott, majd az összekulcsolt kezére hajtotta a fejét.

Anna állt az ajtóban, és nézte az ezredes előregörnyedő testét. Úgy tudta, az ezredes nem hisz Istenben, most mégis hozzá fohászkodott. Az imája meghatotta Annát. Csodálkozott, hogy a férfi nem mondatott gyászmisét az öccse lelki üdvéért, mindenki elvárta volna tőle. Azt beszélték, ennek az embernek egy kődarab van a szíve helyén, de

nem is csoda, mert istentelen. Anna hallotta ezt a mélyről feltörő fájdalmat, ami meghatotta. Volt már párszor temetésen, és látta, hogy némelyek a gyászkendő takarása alól kíváncsi szemmel nézik a résztvevők sorát, majd fájdalmasan feljajognak. Anna nem volt híve a külsőségnek, nem a mások véleménye szerint élt. Mindig azt tette, amit a lelkiismerete diktált.

Állt még egy kis ideig az ajtóban, majd beljebb lépett a szobába. Cipője alatt megnyikordult az öreg tölgyfa padló, amire az ezredes összeresztett és hátranézett. A férfi zavart pillantása találkozott Anna szelíd, együttérző tekintetével.

Hubát a testvére halála mélyen megérintette. A rideg, hideg parancsoláshoz szokott természetét meglágyította a gyász, a fájdalom, a fronton látott és tapasztalt események.

Anna leült a másik székre, és a kislány homlokára tette a kezét.

– Még mindig forró – mondta és kiment vizes ruhát hozni.

Néhány nap múlva Angéla testét sűrűn beborították a hólyagok. A második héten a kislány állapota javulni kezdett, a láza csökkent, kicsit visszatért az étvágya, és egy idő után már vágyott a szabad levegőre.

– Nani, azt mondtad, hintázunk a körtefánál.

– Persze, kicsikém, hintázunk, de előtte felöltöztettek, hogy ne fázzál odakint – Anna rámosolygott a kislányra.

A szelíd őszi napsütésnek már nem volt ereje.

– Beültetem a gyereket a hintába – ajánlotta fel Huba a segítségét.

– Ahogyan gondolja, méltóságos uram.

Huba, miután beleültette Angélát a hintába, leült a körtefa alatti padra, és nézte őket. A kislány nemsokára elaludt, Huba felállt a padról, és óvatosan kiemelte a gyereket a hintából.

– Üljön a padra, Anna – mondta halkan, hogy ne ébressze fel Angélát. Annát meglepte a megszólítás és a gyengéd hang. Leült, és óvatosan átvette Hubától a kislányt. Huba is helyet foglalt mellette. Szótlanul ültek egy darabig, Huba a pad karfáján nyugvó kezét a fiatalasszony vállára tette.

– Régóta figyelem magát, Anna, ahogyan játszik az unokahúggal, ahogyan az emberekkel bánik. Ilyen szép nőt, mint maga, életemben nem láttam. Ha elfogadja egy morcos, öregedő ember érzéseit, még boldogok is lehetnénk a hátralévő éveimben – mondta Huba rekedt hangon.

Anna hallgatott, meglepték Huba szavai.

– Talán hirtelen jött neked az én érzésem. Ne félj, kedvesem. Megértem azt is, ha nem tudsz engem szeretni, hiszen már régóta én sem szeretem magamat. Vele szeretnék élni, de ne félj, azt is megértem, ha nemet mondasz, én tiszteletben tartom a döntésedet – folytatta Huba tegezésre váltva.

– Olyan sokat változott a méltóságos úr, nem is tudom, mit válaszoljak – mondta halkan Anna, és lesütötte a szemét.

– Ne mondj semmit, nem kell válaszolnod. Nem foglak zaklatni, és várok addig, amíg te magadtól nem adsz választ nekem. Valószínűleg fogalmad sincs arról, milyen szép vagy, és én nem vágyom másra, csak, hogy minden reggel velem ébredj, és én nézhesselek téged.

– Köszönöm – mondta Anna. Huba felállt, és a zakóját a lány vállára terítette.

Huba számára lassan teltek a napok, minden olyan volt, mint azelőtt, mielőtt bevallotta a fiatalasszonynak az érzéseit. Talán csak annyi változás történt, hogy Anna már nem jött

zavarba a nézésétől. Huba igyekezett palástolni, mit érez, de gondolatai folyton Annához tértek vissza, úgy érezte, teljesen lecsupaszította lelkét, sebezhetővé vált, amiért bevallotta a fiatalasszonynak, amit érez. Minél több idő telt el, annál jobban zavarta Anna hallgatása. Próbálta lekötni magát egyrészt a gazdaság ügyeivel, másrészt a háború híreivel. Sokszor állt a térképe előtt, rajzolta az ütközetek helyeit. Reménytelenséggel töltötte el, hogy állóháború alakult ki a harcvonalakban.

Esténként vacsora után hosszú sétákat tett, néha legyalogolt egészen a városig, majd visszafordult, és elindult a kúria felé. Csend volt, a hold megvilágította a kitaposott földutat, a fák már csupasz ágakkal hajladoztak a késő őszi szélben. Lehűlt a levegő, és a feltámadt szél maga előtt sodorta a megsárgult leveleket. A kúria fehérre festett falai tűntek fel, ablakai sötéten, bezárt zsalugáterekkel néztek a városra, csupán egy ablak kitárt szárnyai mögül szűrődött ki fény. Huba csendben belépett a bejárati ajtón. Egyenesen az irodájába ment, kinyitotta az ajtót.

Anna ült a kandalló melletti karosszékekben, és egy könyvet tartott a kezében. Amint meglátta a férfit, felállt, és elindult felé. Huba szíve vadul zakatolni kezdett, ott álltak egymással szemben, a tekintetük összekapcsolódott. Huba magához ölelte a lányt, érezte Anna hajának az illatát, hallotta a saját szívverését, a lány a vállára hajtotta a fejét, és neki nem jött ki hang a torkán, pedig szerette volna elmondani a lánynak, mennyire szereti.

– Nagyon vártam magát, méltóságos uram – válaszolta Anna, és átölelte a férfi nyakát.

Hosszan és szenvedélyesen csókolták meg egymást. Anna teste remegve simult Hubához. A férfi csókolta az arcát, a nyakát, majd a csípőjét ölelő kezével szorosan magához húzta a nőt. Érezni akarta a bőre sima érintését, az érpályája lüktetését, a szíve vad zakatolását. Az érintés felkorbácsolta a vágyukat, ami szabadon, vadul lüktetett egész testükben. Anna úgy szerette a férfit, mint senki más az eddigi élete során.

Szeretkezés után csendben feküdtek egymás mellett a kandalló előtti szőnyegen. A lángok táncot járnak a testükön, a férfi izmos karjaival magához ölelte az asszonyt, újra fellángolt a vágyuk, és ő csókkal halmazta el kedvese testét. A nő odaszorította a csípőjét a férfiéhez, forró kábulatban lettek egymáséi. Anna hátrahanyatlott a szőnyegen, Huba ott feküdt mellette, és az ablakon át együtt nézték a sötétkék égen ragyogó csillagokat.

– Valószerűtlen és gyönyörű ez a pillanat – szólalt meg Anna.

– Legszívesebben elmennék veled egy olyan helyre, ahol senki nem ismer bennünket – mondta Huba.

– De itt kell élnünk – szólalt meg Anna csendesen.

– Mindegy, hogy hol, csak együtt maradjunk most már mindig – mondta Huba, és közelebb húzódott Annához.

A csend medrében szelíden ballagott az idő. Eltakarta a múltat, és csak a jelen percek boldog vibrálása létezett. Anna az éjszakai égboltot nézte, de nemsokára virradni kezdett, ami letörölte az égről a csillagokat. Anna szomorúságot érzett a hajnal közeledtével. A vágy, hogy mindig azzal a férfival legyen, akinek most a széles mellkasán pihen a feje, és hallja a szíve dobogását, elérhetetlennek tűnt az első napsugár megérkezésével. A férfi egyenletes szívdobbanásai megnyugtatták és ő elszenderedett.

Huba nem mozdult, csak nézte Anna arcát, aki nyugodtan és békésen aludt mellette. Óvatosan eligazított egy tincset a lány arcáról, mire a lány szempillái megremebentek, Anna kinyitotta a szemét, és találkozott a pillantásuk. Anna szivárványhártyáján kis aranyfényű csillámok jelentek meg, fényes fekete szembogara nagyra tágult – Huba magát látta meg benne.

A nő nézte a férfi arcát, kissé görbe orrnyergét, a bajuszát, acélszürke szemét, amiből eltűnt minden a külvilág felé mutatott keserűség, gúny, megvetés és irónia. Anna mindig is érezte, hogy ez a férfi valami mély boldogtalanságot takar el a nyegle és cinikus viselkedése mögé. Most gyengéd, végtelen szerelemről mesélt ez a lelke mélyéig kitárulkozó pillantás. Úgy érezte, hogy nem szeretett így még senkit, mint ezt a férfit.

– Meddig tudsz engem szeretni? – kérdezte halkán Huba.

– Örökké – mondta Anna.

– Bármilyen történik is?

– Bármilyen – válaszolta Anna.

– Jó lenne, ha megállna az idő – sóhajtott fel Huba.

– Mióta érzel így? – kérdezte Anna.

– Már a vonaton, amikor megláttalak – válaszolta Huba, és magához ölelte a fiatalasszonyt.

– Olyan, mintha álmodnék – súgta Anna. Ahogyan megmozdult, egy hajtincse Hubához ért, aki mélyen beszippantotta az asszony illatát.

– Át kell mennem Angélához – suttogta Anna, és öltözni kezdett. Huba sóvárogva nézte minden mozdulatát.

– Kérlek, ne menj még!

– Mennem kell. Nem akarom Angélát megijeszteni, hogy engem sem talál meg – válaszolta Anna, és megcsókolta Hubát.

Az ebédlőben Huba már az asztalnál várta őket.

– Hozhatom a reggelit, méltóságos uram? – kérdezte a szakácsnő.

– Majd, ha itt lesznek a hölgyek is – válaszolta Huba kis mosollyal a szája szegletében. Ekkor érkezett meg Anna és Angéla.

– Értem – mondta zavartan a szakácsnő, és hol Hubára, hol Annára nézett.

– Amennyiben keres valaki, nem vagyok itt senkinek – tájékoztatta Huba a szakácsnőt.

7.

Anna és Huba együtt töltötték az egész hetet, az idő minden mozdulatot, nevetést, boldogságot magába zárt, és múlttá változtatott, és ők igyekeztek megragadni a pillanatot, hogy szemérmetlenül szeressék egymást, minden éjszaka. Nappal a várost járták, a közeli dombokon sétáltak hármasan a kislánnyal, nem érdekelték őket a kíváncsi tekintetek, hiszen azokat észre sem vették.

– Nyéki Anna, milyen szép neved van – jegyezte meg Huba, amikor egyik délután az uzsonnához készülődtek, és Annát nézte, aki a kislánnyal játszott. Amikor Huba kimondta Anna nevét, hirtelen megdermedt benne a szó. Anna mosolyogva nézett rá, de nagyon meglepődött Huba megdöbbent arca láttán.

– Valami baj van? – kérdezte Anna.

– Neked van négy fiútestvéred?

– Igen, van. Mind a négy bevonult katonának. Mindenképpen haza kell mennem a szüleimhez, már régen láttam őket, remélem, megbékültek már velem.

– Az egyik fiút Jegenyének becézik? A másikat Ferencnek hívták? – kérdezte Huba szomorú hangon.

– Igen – mondta Anna, és rossz előérzete támadt. Mindig is érezte, valamivel fizetnie kell azért az önfeledt boldogságért, amit most érez.

– Nézd meg ezt a képet, kedves! – nyújtotta át Huba a fényképet Annának, amit az íróasztala fiókjából vett elő.

Anna fogta a fényképet, és a mellkasához szorította. Huba átölelte a lányt.

– Nyéki Ferenc zászlós rajta van a képen? – kérdezte Huba. Anna bólintott.

– Hogyan került hozzád ez a kép? – kérdezte Anna, és szája széle megremegett.

– Ferenc adta át, hogy juttassam el a szüleiteknek, de még nem sikerült időt szakítani, hogy felkeressem őket.

– Meghalt?

– Meg.

– Az nem lehet, az nem lehet – ismételte Anna. Huba szorosan átölelte, de Anna ököllel a férfi mellkasát ütötte. Angéla riadt tekintettel nézte őket.

– Angéla, menj Örzséhez, és kérjél tőle uzsonnát – szólt Huba gyengéd hangon a gyerekekhez.

– Bocsáss meg, úgy éreztem, valamit össze kell törnöm, vagy ütnöm kell valakit – mondta Anna, amikor kicsit lecsillapodott.

Az ablaknál álltak egymást átölelve, Anna sírt, és némán, reménytelenül nézett ki a tájra.

A kúriához vezető úton mankójára támaszkodva egy ember igyekezett a bejárat felé. A katona zubbonya már rég elázhatott, fújt a szél, ömlött a hideg őszi eső, a lehullott levelek csúszóssá tették az utat. A férfi néhányszor meg is csúszott a korhadó avaron. Szemmel láthatólag a kúriába igyekezett. Kis idő múlva Örzsé jelent meg az irodaajtóban.

– Anna, téged keres a férjed – mondta riadtan.

Egy pillanatig néma csend lett, megfagyott a levegő, majd Anna kirohant a folyosóra. A férje ott állt lefogyva, átázva, a mankójára támaszkodva. A bőre az arccsontjára tapadt, a szeme nagyon nagyonak tűnt ebben a sápadt és sovány arcban.

– Ó, édes, hát én azt hittem...

– Tudom. De itt vagyok – válaszolta a férfi, és egyik karjával magához ölelte a feleségét.

– Már a reményemet is elveszítettem.

– Úgy éreztem, vársz rám, ez adott erőt, hogy túléljek mindent. Szeretlek, Anna – mondta a férje, és átölelte a feleségét.

Anna megsimogatta a férje arcát. Huba csak állt az ajtóban, nézte az összeölelkező párt, és nem jutott el a tudatáig, mi történik.

– Méltóságos uram, adjunk szállást és meleg vacsorát Anna férjének. Hadd vegyen egy jó meleg fürdőt, hiszen bőrig ázott – szólalt meg Örzse.

– Adjunk – ismételte meg az első szót Huba beleegyezően. – Intézkedjen, Örzse. Én ma nem vacsorázom, és ne zavarjon senki – adta ki az utasítását rekedt hangon Huba.

Bement az irodába, és belülről bezárta az ajtót. Egész éjszaka nem aludt, csak ült az íróasztal mögött, két öklével megtámasztotta az állát. Pillanatok alatt éveket öregedett, hallotta, hogy kint a feltámadt szél rázza, cibálja a fák ágait, látta a közeli erdő sejtelmes körvonalait. Az égboltra fekete fellegek telepedtek, eltakarva a ragyogó csillagokat, majd eleredt az eső, ami kitartóan verte az ablaküveget. A szél belekapaszkodott a zsalugáterbe, az egyik szárnyát nagy csattanással az ablakhoz csapta.

Anna csendben nézte, ahogyan a férje vacsorázott az ebédlőben. Az öröm ott vibrált körülötte, hogy a férje hazajött, él, és itt van. Éppen rálátott a nehéz tölgyfa ajtóra, ami mögött Huba tartózkodott. Hirtelen végtelen szomorúság fogta el, mert tudta, a férfi vívódik önmagával. Két ellentétes érzés lapult benne, hol egyik, hol másik kerekedett felül, az öröm, hogy a férje él, és a szomorúság, hogy Huba mit érezhet. A vacsora után átmentek Anna szobájába. A férje az egyik karjával magához ölelte a feleségét, és a másik kezével gyengéden simogatni kezdte az asszony haját.

– Tudod, amikor a lövészárokban hasaltam, csak te jártál az eszemben, belegabalyodtál a gondolataimba, és ez adott erőt nekem, hogy túléljek mindent. Egyetlen vágyam volt a legnagyobb pergőtűz közepette, hogy még egyszer láthassalak, ölelhesselek téged. Az olaszok fogságba ejtettek, fáztam és éheztem, a tetvek elszaporodtak, nyüzsgtek a fejbőrömön. Rólad álmodtam, és arról, hogy hazajövök hozzád. Megszöktem, úttalan utakon jöttem, és végre elértem magyar földre. A szerelvény oldalán megláttam a magyar betűket, a hazai tájat, a lankás hegyoldalakat, és mindez téged jelentett.

– Azt hittem, meghaltál. Meggyászoltalak – mondta Anna csendesen.

– Tudom, de látod, itt vagyok. Akkor annyi volt a halott, hogy nem tudták eltemetni őket, és ki sem tudtak menni értük a lövészárkon túl. Később már nem volt mód rá, hogy temessenek, ezért lángszóróval égették el őket a fertőzésveszély miatt. Azt gondolták, én is ott vagyok közöttük, de engem fogságba ejtettek az olaszok.

– Nagyon örülök, hogy élsz. Sok minden történt, míg nem voltál itthon, és halottnak hittelek – mondta csendesen Anna.

– Tudom, hallottam egyet és mást.

– Kérlek, hallgass meg engem, szeretném én elmondani. Mindig is őszinte voltam hozzád.

Anna csendesen beszélni kezdett, elmondott mindent. Súlyos, nehéz csend furakodott közéjük. A férje felemelte a feleségét, és óvatosan az ágyra fektette. Lassan simogatni

kezdte az arcát, a haját, de Anna teste néma maradt, nem válaszolt a férje érintésére. Sokáig feküdtek egymás mellett szótlanul.

– Én várok, megvárom, hogy visszatérj hozzám – mondta a férje gyöngéd hangon.

Anna sokáig nem tudott elaludni. Hallgatta a vihar tombolását, a fák ágai jajongtak a szélben, és az eső ömlött, egyre csak ömlött. A szél nekivágta a zsalugátnak az ablakhoz valahol a házban, ijedten összerezzen. Arra gondolt, Huba is bizonyára hallotta ezt a zajt, közel van hozzá a férfi, akit szerelemmel szeret, és mégis nagyon távol, mint a sötét felhőkön túl a csillagok.

Huba reggel halk kopogtatást hallott az ajtaján.

– Mondtam, hogy ne zavarjanak!

– Én vagyok, Anna – hallotta meg a fiatalasszony hangját. Kinyitotta az ajtót, és beengedte a nőt. Anna a régi ruhájában volt, amiben először látta a vasútállomáson, csak annyi különbséggel, hogy egy nagy, meleg kendő volt a vállán, amit a mellkasán keresztbe tett, és hátul a kendő alatt megkötött.

– Ne haragudjon rám, méltóságos uram – mondta Anna halkán, és a hangja megremegett. – Elmondtam neki mindent.

– Nem haragszom.

– Összezavarodtam.

– Tudom – válaszolta Huba rekedten.

– Esküt tettem neki. El kell mennem. Nem hagyhatom most a sorsára.

– Tudom – mondta Huba ismét, mintha csak ez az egy szó tudna kijönni a torkán. Az ádámcsutkája sebesen mozgott, és egy izom megrándult az arcán. Anna lassan közelebb ment, és megsimogatta Huba arcát. Huba odavonta magához Annát, aki a meleg kendőn át is érezte a férfi vad és zaklatott szívdobogását.

– Tudod, hogy én...

– Tudom – mondta Anna.

– Kérlek, maradj itt.

– Most nem tehetem – válaszolta Anna szomorúan.

– Ha menni akarsz, akkor most indulj el.

– Igen elmegyek, mert nem tehetek mást. Tulajdonképpen időre lenne szükségem, hogy tisztán lássak, de ezt sem tehetem meg – mondta Anna, amikor kibontakozott a férfi karjaiból.

– Azt kívánom, mindig nagyon boldog legyél, az jár neked az élettől – mondta Huba gyengéden.

Anna hallgatott.

– Ha elmész, ne nézz hátra – mondta Huba.

Anna bólintott és kilépett az ajtón.

Huba sokáig állt az ablaknál, hallotta, hogy Angéla búcsúzott tőlük. Anna vigasztalta, majd Huba mankók kopogására lett figyelmes, ahogyan Anna férje távolodott a folyosón. Aztán csend lett, és ez a fájdalmas, reménytelen csend odatelepedett a kihűlt kandallóra és a tárgyakra, amiket nemrég még Anna megérintett. Huba az ablakból nézte az úton egyre távolodó házaspárt, és Anna egyszer sem nézett hátra. Lassan elnyelte őket a leereszkedő sűrű köd.

Végig esős, borongós ősz köszöntött rájuk. Huba szomorúan ténfergett a kúriában, az ételt is sokszor elutasította. Huba úgy érezte a szürke, egyhangú napok egymás után vánszorogtak a sivárrá váló térben.

Nem lehetett hallani Angéla nevetését sem, aki éjszakánként átment a nagybátyja szobájába, és a fotelbe kuporodott. A gyámja mindig szótlanul betakarta.

Huba éjszakánként nehezen tudott elaludni, mert folyton Anna járt az eszében, megpróbált másra figyelni, de a gondolatai állandóan visszakanyarodtak a nővel együtt töltött röpke kis időre.

– Örzse, tud-e valakit, akit felvehetnék Anna helyére? A kislánynak szüksége van valakire, aki tud vele bánni.

– Én így hirtelen nem tudok ajánlani senkit – válaszolta Örzse elgondolkodva.

– Holnap lemegyek a városba, és keresek valakit.

– Nem akarom – szólalt meg Angéla dacosan.

– Miért nem? – kérdezte Huba.

– Nem!

– Csak tudnám, honnan örökölted ezt a makacs, szókimondó természetet? Nos, miért?

– Csak! – válaszolta Angéla továbbra is dacosan. Huba nézte a kislány könnyben úszó szemét, és nagyon szomorú lett.

– Örzset akarom! – jelentette ki kis idő múlva Angéla. – Eddig mindenki elment az angyalokhoz, akiket szerettem, benne megbízom, mert Örzse nem megy el – folytatta, és összehúzta a szemöldökét.

– Jó, rendben van, ha ennyire ragaszkodsz Örzséhez, ám legyen a kedvedre.

– Már engedelmet kérek, méltóságos uram, én egy egyszerű asszony vagyok, nem tudom őt tanítani, meg más munkám van itt – mondta Örzse.

– De szereti magát, ezért megfelel. Nemsokára úgyis megy az iskolába, majd ott megtanul mindent. Keressen maga mellé segítséget a konyhára minél előbb, és küldje be hozzám. Mielőtt szolgálatba állítom, látnom kell, hogy alkalmas-e a feladatra.

– Ahogyan gondolja, méltóságos úr.

– Így gondolom. Holnap lemegyek a városba újságért. Felküldöm ide a fodrászt, igazítsa meg a kis hölgy haját úgy, ahogyan ő szeretné. Huba a kislány felé fordult:

– Jövőre elviszlek Erdélybe, együtt megyünk, ott élnek rokonaid. Megnézzük a havasrekettyei vízesést. Nyáron indulunk útnak. Valaki azt mondta nekem, ott van a hegyek menyasszonya, a vízesés a fátyla.

– Meséljen nekem, bácsikám! – mondta Angéla kérlelően.

– Este, alvás előtt bemegyek hozzád, és mesélek neked – mondta a gyerekeknek Huba gyengéd hangon, és megsimogatta a kislány haját.

8.

Lassan, vontatottan múltak a napok, szürke, sötét felhők borították az eget. Huba reggelente az ablak előtt állt, és várt. Várta, hogy Anna felbukkan a kúriához vezető úton. Annának is megkezdődött az új nap, valahol, máshol, de nem ott, ahol lennie kellene. Fájt ez a tudat, keserű érzés uralkodott el benne. A férje láthatja, ahogyan mosolyog, ahogyan a reggelit elé teszi, ahogyan lehajol, hogy tegyen a tűzre. Huba gondolatai egy helyben toporogtak. Még inkább magába zárkózottá, szótlanná tette a boldogtalanság.

Szokatlanul csendes volt a ház, Huba céltalanul lődörgött, nem találta sehol a helyét. Hosszú időbe telt, míg rászánta magát, és bement az irodájába. Hol az újságot olvasta, hol a térképet tanulmányozta, de a közelben nem volt olyan ember, akivel megbeszélhette volna az eseményeket. Úgy döntött, néhány hétre elhívja a barátját, megosztva vele a magányát, és megbeszéljük a hadműveleteket.

Leesett az első hó, amikor végre megérkezett Sándor. A két ló lassan húzta a szánt, Sándor bebugyolálva, kényelmesen dőlt hátra az ülésen. A lovak fűjtatva húzták a terhüket. Huba nézte az ablakból, látta, hogy Zsiga néha hátrafordul az utasához, aki kicsit előredőlve hallgatta a kocsist. Huba megbánta, hogy nem ő maga ment a barátja fogadására a vasútállomásra, mert ki tudja, Zsiga mit hord össze a vendégének. Felvette az irhabundáját, és kiment a vendége elé, aki nagy nehezen kászálódott le a szánról.

– Üdvözöllek, kedves barátom, végre megérkeztem! – harsogta Sándor lihegve, mintha gyalog tette volna meg az utat idáig. Huba az étkezőbe vezette a vendégét, aki meleg teát és bőséges uzsonnát fogyasztott. Angéla az asztal végén egy képeskönyvet nézegetett, néha felemelte sápadt és szomorú arcocskáját, és a férfiakat nézte. Örzsé a cseléddel a konyhában sürgölődött, a vacsora elkészítésével voltak elfoglalva. Már az ebédlőben is érezni lehetett a húsleves és töltött káposzta, valamint a sült hús illatát.

– Egy hét, és itt a nyakunkon a karácsony – hadarta Sándor, és nagyot nyelt.

– Igen, itt, és remélem, hogy velünk töltöd te is – mondta Huba.

– Ki nem hagynám!

– Sikerült elhoznod, amit megrendeltem?

– Persze, persze, minden megvan. Zsiga már be is hozta a poggyászzal együtt.

– Jó, majd később megbeszéljük – válaszolta Huba, és a kislány felé intett.

– Zsiga sok mindent mesélt az úton idefelé – újságolta Sándor ravasz mosollyal, ferde vágású szeme egészen keskenyre húzódott.

– Ugyan, ne hallgass rá! – intette le Huba mérgesen.

Zsiga lépett be az ebédlőbe, és fát tett a kandallóba. Behúzott nyakkal akart távozni, amikor Huba rászólt:

– Zsiga fiam, hányszor megmondtam már, hogy mindig csak kérdésre válaszolj!

– Igenis, méltóságos uram. Most meg sem szólaltam – dadogta zavartan Zsiga.

– Igen, de a vendégemet untattad egész úton végig. Most pedig ne lássalak egy darabig! – rivallt rá mérgesen Huba.

Zsiga a füle tövét vakarva, vérvörös arccal ment ki az ebédlőből.

– Hiszen róluk nem is beszéltem, van annyi eszem. Kitapasztaltam már a természetét. Akkor most mi a baja? Csak a magam eseteit meséltem el Sándor úrnak, már az is baj? – motyogta magában Zsiga, amint a konyha felé igyekezett.

– Dehogyan untatott. Jól szórakoztam. Nagy mókamester a te Zsigád – nevetett Sándor, majd cinkos mosollyal nézett Hubára.

– Ugyan, beszél összevissza. Ne hallgass rá!

– Rá most jó világ jár, hogy ennyi özvegyasszony van a városban.

– Igen, akkor azért megy mostanában olyan szívesen a városba – válaszolta kényszeredett mosollyal Huba.

– Meg is értem, jó partinak számít.

– Amit mond, annak a fele sem igaz – jegyezte meg Huba kis megkönnyebbüléssel. – Menjünk át az irodámba, nagyon jó szivart hozattam, ott elfogyaszthatjuk a kávékat is.

Nem jöttek elő, csak, amikor a vacsora tálalva volt. Az elkövetkezendő napokat a térkép előtt töltötték.

– Románia előbb-utóbb hadat üzen a Monarchiának – közölte Huba a térkép előtt állva.

– Ugyan, kérlek, rémeket látsz – nézett rá Sándor a fotelből, majd nagyot szívott a szivarjából, és megelégedve nézte a gomolygó füstkarikákat.

– Ferdinánd király és az angol felesége nem tartja tiszteletben a rokoni kapcsolatokat, mint Károly király. Tulajdonképpen meg is szűntek a dinasztikus kapcsolatok. Hidd el, csak az alkalmas pillanatra várnak.

– Októberben, amikor Bulgária is hadba lépett, akkor is kijelentették a semlegességi nyilatkozatukat a románok, tehát nincs mitől tartanunk – válaszolta kissé bizonytalanul Sándor.

– Nézd – lépett a térképhez közelebb Huba –, ha Románia hadat üzen nekünk, akkor az oroszok is nyomulni fognak előre.

– Még az nem biztos – háritotta el a lehetőséget Sándor, és hörpintett a gőzölgő kávéjából.

– Nem biztos, de lehetséges. A románoknak területi követeléseik lehetnek Erdélyre.

– Ez mind fikció – mondta Sándor, és látszott rajta, nem akarja, hogy ebből a boldog, kiegyensúlyozott nyugalomból kibillentse a barátja.

– Nézd meg a népszámlálási adatokat. Most már Erdélyben a románok többségben vannak.

– Erdély a miénk! Erdélyt nem adjuk! – szólt Sándor határozottan.

– Persze, hogy nem. Én is jelentkeztem a népfelkelőkhöz. Várom a kinevezésemet, bármikor behívhatnak. Ígéretet kaptam, hogy hívnak, amikor szükség lesz rám. Sajnálom, hogy Endrét nem tudtam kiváltani, pedig ez volt az eredeti tervem. Egyébként mindenképpen jelentkeztem volna népfelkelőnek, katona vagyok, és most szükség van rám.

– De hát a gyerekekkel mi lesz?

– Jövő év elején még elviszem az erdélyi rokonaihoz, addig ott marad, míg nem mehet iskolába. Egy év múlva felveszik az angolkisasszonyokhoz, legfeljebb bentlakó lesz. Nem tudok jobb megoldást találni erre a helyzetre – válaszolta Huba, majd elgondolkodva nézett maga elé. – Bár nehezemre esett meghozni ezt a döntést.

Csendben ültek egy darabig, csak a kandallón álló óra hangját lehetett hallani, ahogyan a percek múltak.

– Mi a véleményed a harmadik isonzói csatáról? – kérdezte Sándor egy kis idő elteltével.

– Jó taktikánk volt. A magas hegyeken a parancsnok felderítő állásokat hozott létre, így soha nem érte váratlanul a mieinket a támadás. A gyors átcsoportosításoknak köszönhetően az olasz csapatokat a frontvonal minden szakaszán megállították a mieink. Nagyszerű stratégia volt! Majd gyors támadás a Monte San Michele ellen! Mindez nagy túlerővel szemben. Amennyiben nem lett volna annyi sebesült, és lett volna utánpótlás, ellentámadást lehetett volna indítani a kifáradt olasz csapatok ellen.

– Nagy kár. Legalább az olasz frontot le lehetett volna zárni. Az egyik ismerősöm Galíciában harcol, ő mondta, hogy az oroszok mindent felégettek a visszavonuláskor, csak felperzselt föld maradt utánuk. Az oroszok gyerekeket küldtek kémkedni, akik úgy mentek oda, mintha koldusok lennének. Hihetetlen jó kémhálózatuk van, de a mieink leszámoltak velük. Nem volt hátszáguk, mert a rutén parasztok hátulról lőtték őket. Amikor visszafoglalták Galíciát, a vezérkarnak kellett visszafogni a katonákat, hogy ne torolják meg a ruténokat.

Az elkövetkezendő napokban a háború minden részletét megvitatták, általában vagy az ebédlőben, vagy az irodában tartózkodtak.

– Elmegyek a városba az újságért – mondta Huba.

– Amennyiben nincs ellenvetésed, én itt maradnék, az az igazság, hogy nincs kedvem ebben a hideg időben kimozdulni.

– Talán jobb is így. Van néhány sebesült, akiket meg akarok látogatni.

Szép, tiszta idő volt, a nap ragyogóan sütött, lehetett látni az Eged hegy hófödte tetejét. Huba nagyot szippantott a hideg és tiszta levegőből, hiszen amióta a barátja nála vendégeskedett, alig mozdult ki a kúriából, mivel Sándor csak a kandalló mellett szeretett üldögelni. Huba elfoglalta a helyét Zsiga mellett, a szán hátsó részébe rakták az élelemmel megrakott kosarakat, amelyeket a rászorulóknak visznek. Pléddel takaróztak be, és Örzse forralt borral teli kulacsot adott nekik. A szán gyorsan siklott a lankás domboldalon, a lovak megrázták a sörényüket, és megszaporázták a lépéseiket, majd lehajtott fejjel poroszkáltak be a közeli erdőbe. Az erdő fái, bokrai roskadoztak az ágakra telepedő hó terhe alatt. Huba szerette nézni ezt a látványt. Csendes elragadtatással szemlélte az úton átszaladó őzet, majd egy vadnyulat pillantott meg.

– Méltóságos uram, mondanék én valamit, ha lehet – köszörmelte meg a torkát Zsiga. Már nagyon megunta ezt a néma utazást.

– Mondd, Zsiga – szólalt meg kedvetlenül Huba.

– Anna férje mégis hazajött – hadarta Zsiga rekedt hangon, és legszívesebben megvakarta volna a feje búbját, de most nagyon hideg volt, és kucsma volt a fején.

Huba nem válaszolt.

– Elmentek a kapássorra, de ott csak a férjét látták szívesen. – Zsiga elhallgatott. Meghúzta a forralt borral teli kulacsot, majd megtörölte a bajuszát. – Ez jólesett – tette hozzá. Nem szólt többet, csendben maradt egy darabig.

– Mi lett velük? – kérdezte egy idő után Huba.

– Mármint kivel? – kérdezett vissza Zsiga, és elmosolyodott a bajusza alatt.

– Annáékkal.

– Sok mindent susognak a népek, de én nem akarom a méltóságos urat untatni – válaszolta egy kis hallgatás után Zsiga, és elégedetten csapott az ostorával a lovak közé.

– Csak mondd! – biztatta Huba türelmetlen hangon.

– Elmentek az Anna szüleihez. Ott befogadták mindkettőjüket. Nagy ott a gyász, már két fiuk esett el.

– Jegenye él még? – kérdezte Huba.

– Ő is odaveszett. – Zsiga egy pár percig hallgatott, majd megszólalt:

– Azért van öröm is.

– Igazán? – kérdezte Huba, és kételkedve nézett Zsiga vigyorgó arcára.

– Igazán, mert Anna kisbabát vár. – Hubára nézett, akinek a sápadt arcán egy izom megrándult. Zsiga ebben a pillanatban megsajnálta az ezredest. Ó, Zsiga, Zsiga, ezt nem kellett volna. Most megint elrontottam a renomémat – gondolta, miközben a lovak felé suhintotta az ostorát.

– A méltóságos úr nem iszik egy kis forralt bort? – kérdezte Zsiga kicsit később, amint ismét meghúzta a butykost. – Nemsokára kihűl ilyen cudar hidegben, és kár lenne hagyni.

– Kár – mondta Huba, és ő is meghúzta a maga butykosát.

– Bizony gyógyszer ez, minden testi és lelki nyavalyára – állapította meg Zsiga. Meghúzta újra a butykosát, és megtörölte a bajuszát. Megelégedett ábrázattal hajtotta tovább a lovakat.

Mire beértek a városba, kiürültek a kulacsok, de Hubának nem lett jobb kedve tőle.

– Zsiga, ezt a három csomagot vidd el a megadott címre, majd gyere vissza élém a postahivatalhoz, utána meglátogatjuk a katonákat.

– A kórházban most nem teszünk látogatást? – kérdezte Zsiga.

– Még mindig látogatási tilalom van a járványok miatt.

Késő délután lett, amikor elindultak vissza a kúriához. Huba csendesen ült a szán hátsó részében, nem akart Zsigával beszélgetni, éppen elég volt az, amit eddig megtudott tőle. Zsiga megrázta a boros kulacsot, majd csalódottan félrelökte. Egyre hidegebb lett, ahogyan az este közeledett, Huba szorosan maga köré tekerte a plédet, és az irhasapkáját is egészen a szemébe húzta. Nem bánta volna, ha ez az út örökké tartott volna ezen a néma, hideg estén. Úgy érezte jó lenne, ha senkihez sem kellene szólnia.

Szótlan, elgondolkodó lett az egész este folyamán, az újságot odaadta a barátjának, ő meg csak ült a kandalló előtt, és a lángokat nézte, ahogyan táncot jártak a fahasábok körül, majd elhamvadtak. Felkelt a karosszékből, és fát rakott a tűzre. Apró kis szikrák pattantak ki a hamu alatt megbújó parázsból, majd a lángok körbeöleltek a fadarabot. Huba keserűen gondolt Annára, az járt a fejében, hogy a nő, akit szeret, hogyan volt képes odaadni magát a férjének, azok után ami történt. A szakácsnő hangja zökkentette ki a gondolataiból:

– Nemsokára jön a Jézuska, mondd, mit szeretnél tőle kérni? – kérdezte a szakácsnő Angélától.

– Szeretném tőle kérni, hogy hozza el nekem a babát, amit az anyukám küld nekem a mennyországból – hallotta Angéla vékony kis gyerekhangját.

Huba a kislány felé nézett, aki a sarokban játszott egy kis faszekérrel, amit Zsiga faragott neki. Huba nagyon magányosnak látta a kislányt, ott meghúzódva a sarokban. Sándor felnézett az újságból, és Angélára mosolygott, majd cinkos tekintettel Hubára nézett. Egyszerre álltak fel, majd együtt kimentek a kúriából.

Angéla állt az ablak előtt, és nézte, ahogyan a zúzvara remegett a bokrokon, az erdei úton a fák ágai összeölelkeztek, a rajtuk megtelepedett hófehér folyosót képezett. Csend volt, semmi nem mozdult. A nap kisütött, és a fény ott játszott a hófödte fák, bokrokon. Angéla ilyennek képzelte a mennyország bejáratát, amin, ha végig rohanna, biztosan a

szülei várnák az út végén. Örzse elküldte a kislányt az ablaktól a kandallóhoz. Kitárta az ablakokat, szellőztetett. Az ablakon át beömlött a friss levegő, feltámadt a szél, ami újabb és újabb fuvallatot hozott be az ablakon át. Angélának úgy tűnt, mintha a közeli erdő lélegezne. Szellőztetés után újra az ablakhoz telepedett, de már erősen alkonyodni kezdett, a szürkület sejtelmesen ölelt át mindent. A kislány megpillantotta a közelgő szán körvonalait, aminek oldalán aranyszínnel világított az utat jelző lámpa, meggyőződése volt, hogy ezt a fényforrást az angyalok is meglátták, és idetalálnak hozzá. Angéla egészen odanyomta az arcát az üveghez, de nem tudta megállapítani, mit hozott a szán. Az ebédlőben Örzse terített az ünnepi vacsorához, a mennyezeti nagy csillár bevilágította a helyiséget. A karácsonyi abrosz már az asztalon volt, a gyönyörű ünnepi terítéssel. A konyha felől finom illatok terjedtek szét az egész épületben. Angéla is átment az ebédlőbe.

– Át kell öltöztetnem a gyereket – mondta Örzse a cselédlánynak, majd átmentek Angéla szobájába. Örzse karácsonyi énekeket énekelgetett, miközben új ruhába öltöztette a kislányt. Megelégedetten szemlélte, majd a haját kezdte fésülni. Angéla összeszorított szájjal tűrte a rakoncátlan fürtök kifésülését. Nagy várakozás volt benne, várta a Jézuskát, vagy legalább az angyalokat, és nem akart csalódást okozni nekik. A haját hátul Örzse összefogta, és masnit kötött bele. Angéla homloka szabadon maradt, csak néhány apró göndör hajszál röpködött az arca körül.

– Készen is vagy – mondta Örzse, és kicsit távolabbról megszemlélte a kislányt, majd egészen közel ment hozzá, és átölelte.

– Egészen csinos lettél. Boldog karácsonyt neked, kicsikém!

– Neked is Örzse – mondta Angéla.

Átmentek az ebédlőbe, ahol már ott volt a gyámja és a barátja is. A vacsora hosszúnak tűnt Angéla számára. A férfiak sokat és a számára érthetetlen dolgokat beszéltek. A kislány feszengve ült a széken, és remegő izgalommal várta a Jézuska megérkezését. Vacsora után Örzse a szobájába vitte. Imádkoztak, hosszan és sokáig, benne egyre nőtt a türelmetlenség, de hamar elálmosodott. Csengők hangjára riadt fel, a szíve kalapálni kezdett – itt járnak az angyalok és a Jézuska! Örzse mosolyogva bólintott, és az ebédlő ajtaja felé intett. Angéla azonnal átrohant, de az ajtóban megtorpant a látványtól. Mennyezetig érő fenyő állt az ablak előtt az ebédlőben, gyertyák égtek rajta, és aranydiók, cérnán csüngő almák, csillogó díszek lepték el az ágakat. A fa alatt egy göndör, fekete hajú játék baba ült, és a ruhája olyan volt, amilyet ő viselt. Magyar ruha. Angéla pillantása a bezárt zsalugátérekben állapodott meg. Kis csalódás suhant át az arcán arra a gondolatra, hogy már elmentek az angyalok. Magához ölelte a babát, lehunyta a szemét, és mosolygott.

– Boldog karácsonyt mindenkinek – súgta halkan. A gyámjára nézett, akinek az arca szigorú volt, határozott, mint mindig, csak a szemében csillantak meg a gyertyák fényei. Angéla kicsit elcsodálkozott, még soha nem látta ezeket az acélszürke szigorú szemeket ilyen fényesen csillogni. Ettől a nézéstől bátorságot kapott.

– Mesélj nekem, bácsikám – kérte Angéla.

– Miről meséljek?

– A havasrekettyei vízesésről.

– Örzse bevisz a szobádba, lefektet, és utána elmondom a mesét.

Angéla izgatottan várakozott. Huba az ágya szélére ült, és mély, férfias hangján mesélni kezdett:

– Valamikor régen Erdélyben, a havasrekettyei dombok és völgyek között sétált egy gyönyörű lány, akit meglátott egy férfi, és azonnal megszerette a hangjáért, a mosolyáért, a jóságáért, a tisztaságáért. Mindig őt akarta nézni, de ekkor arra jött a fivére, aki szintén megszerette a lányt. A lánynak választania kellett, és választott. Ott állt Havasrekettyén, hosszú fehér fátyolban a vőlegénye mellett, amikor a csalódott fivér éktelen haragra gerjedt, és elátkozta a párt. A lány és a fiú azonnal kővé változott, hatalmas hegyek lettek, amik az ég felé törtek. A menyasszonynak vízesésből van a fátyla, mert ő a mellette álló hegy párja.

– És mi történt a másik fivérrel? – kérdezte Angéla.

– Jéggé vált a szíve – válaszolta Huba rekedt hangon.

– Örökre? – kérdezte Angéla álmos hangon.

– Nem, nem örökre. Amikor jött a tavasztündér, a másik fivér beleszeretett. A férfi hagyta, hogy a tündér felolvassza a szívét, és varázssporral szórja be, hogy soha ne tudjon többé jéggé válni az a kőkemény szíve.

Az utolsó mondatot Angéla már nem hallotta, mert hirtelen elálmosodott. Annyit érzett még, hogy valaki betakarja, és megsimogatja a haját, éppen úgy, mint az apukája tette régen. Reggel már nem tudta, ez igaz volt, vagy csak álmodta? A babát szorosan magához ölelte, mert ezt az angyaloktól küldték a szülei.

9.

Huba meglegedve nézte a kizöldülő szőlősorokat, majd a város felé tekintett, ahol a verőfényes tavaszi nap bearanyozta a Nagytemplom épületét. Tiszta idő volt, jól lehetett látni az Eged hegy domborulatát, a távolabbi hegyek, dombok kékes színű vonulatát. Nyugodt és békés volt minden. Angéla a körtefánál játszott, a babáját hintáztatta, gyermekdalokat énekelt.

Huba nemrég érkezett haza a külügyminiszterrel folytatott taktikai megbeszélésről.

Még egy kis ideig gyönyörködött a kilátásban, majd rámosolygott a gyerekre, és lassan az irodájába sétált. Leült az íróasztalához, és elgondolkodva nézte az asztalán heverő, a király által is aláírt kinevezését, amiben őt a népfelkelőkből szervezett munkaosztág vezetésével bízta meg. Az állomáshelyét augusztus elsején kellett elfoglalnia.

A taktikai megbeszélésen elhangzottakra gondolt. Huba tudta, hogy a franciáktól már egy ideje jelentős fegyverszállítmányok érkeztek Romániába, és itt, a taktikai megbeszélésen szerzett tudomást arról, hogy a románok titkos tárgyalásokat folytatnak az antanttal. Nem lepte meg a hír, tulajdonképpen számított erre a fordulatra. A németek nem tartották szükségesnek, hogy Erdélybe jelentősebb csapatokat vonjanak össze, hiszen kellettek a katonák az orosz, olasz, szerb és a nyugati frontokhoz. Az óvatosságot, ami arra intette a vezérkart, hogy ne vonultasson fel túl nagy haderőt Erdélybe, ne ingerelje ezzel a románokat, Huba könnyelműségnek érezte ezt a hozzáállást. Szervezés alatt állt az Erdélyben állomásozó hadsereg, és jobbra korábbi harcokban elfáradt, megfogyatkozott csapatokat helyeztek oda. Huba szerint ez a hadsereg semmiképpen nem volt elegendő védekezésre. Az az ígéret, hogy a 82. székely gyalogezredet szükség esetén azonnal átvezénylik Erdélybe, kicsit megnyugtatta Hubát. Ez az egyetlen erdélyi ezred, ami szinte száz százalékban székelyekből állt. Harcedzett, bátor, a haza iránt elkötelezett székely emberek a 2. hadsereg kötelékében álltak.

Kopogtak az ajtón, és belépett az intéző. Huba aprólékosan megbeszélte vele a gazdasági teendőket, átadta a gazdaság iratait, ugyanis újra Gergelyt bízta meg teljeskörűen a gazdaság irányításával. Már esteledett, mire végeztek a munkával.

– A gyermek sorsa mi lesz? – kérdezte Gergely.

– Holnap indulok vele Erdélybe, elviszem az anyai nagyszüleihez – jelentette ki Huba. Már ezerszer átgondolta, mi legyen a kislány sorsa, amíg ő távol lesz, de mindig csak oda tért vissza, a legjobb lesz, ha a vér szerinti rokonainál helyezi el a távolléte idején. A nagyszülők örömmel vállalták. Mária két testvére a 82. székely gyalogezrednél szolgált, így csak a nagyszülők maradtak, akik gondot tudtak a kislányra fordítani.

– Bízom abban, hogy együtt vacsorázunk – mondta Huba az intézőre nézve.

– Megtiszteltetés a számomra, méltóságos uram – válaszolta Gergely.

A vacsora csendben telt, majd Huba és Gergely átmentek az irodába, és szivarra gyújtottak. Angéla jelent meg az ajtóban, búcsúzni lefekvés előtt.

– Bácsikám, valóban együtt utazunk Erdélybe a rokonokhoz? – kérdezte a kislány.

– Igen. Most pedig szépen feküdj le, mondd el az imát Örzsével, és jó éjszakát neked – súgta Huba gyengéden.

Gergely is gyorsan elbúcsúzott. Huba sokára tudott elaludni, a romániai helyzet izgatta, biztos volt abban, hogy a románok az antant oldalán belépnek a háborúba, csak idő kérdése az egész. Megvárják az alkalmas pillanatot. Északkeletről az oroszok a szövetségeseik lesznek, délről viszont a bolgárookra mér nagyobb nyomást az antant, hogy lekösse az ott harcoló központi hatalmak erőit.

Huba reggel korán felkelt. A kocsi készen állt az indulásra. Angéla még az utolsó pillanatban viasszasaladt a babájáért.

Hosszú és fáradságos utazás volt, Angéla sokszor elszenderedett, és ilyenkor Huba nézte az ölében alvó kislány békés arcát, egy könnyű takaróval takarta be a gyermeket, a babáját is gyakran megigazította, hogy ne csússzon ki a mélyen alvó kislány öleléséből. Amikor Csíkszereda közelébe értek, Angéla felébredt, a babáját magához szorította, és csillogó szemmel nézett ki a vonatablakból. A tekintete simogatta, magába zárta a gyönyörű tájat. Hubát megnyugtatta a kislány lelkesedése, mert úgy érezte, Angéla hazatalált.

Lassan beért a szerelvény az állomásra, és ők leszálltak. Egy szekér várakozott nem messze a sínektől. Magas széke ember indult el feléjük, háziszőttesből készült kabátban, ünneplő öltözetben. Napbarnított, ráncokkal barázdált arcából sötétkék szemek csillantak fel, amikor meglátta Angélát. Mellette egy asszony jött, fekete ruhát viselt. Huba még nem ismerte őket.

– Jaj, édes lelkem! A jó Isten megengedte, hogy megérjem, hogy láthassalak, s magamhoz ölelhesselek – tárta szét a karját Angéla felé az asszony, majd magához ölelte a kislányt. A férfi bemutatkozott, szűkszavú volt, és hallgatag. A kocsival a Csíkszereda határában fekvő birtokukra mentek. A magas léckerítésből dúsan faragott kapu emelkedett ki. Mögötte a ház fehér falain két zöld színű zsalugáter takarta az ablakokat. A ház teteje zindelyből készült. A takaros és tiszta ház tornácán végig muskátlik virágoztak. A ház mögött legalább tíz férőhelyes istálló és egyéb gazdasági épületek húzódtak meg, majd egy szénatároló.

A ház mögötti hatalmas zöld területen birkák legelészték. Mellettük a fűben egy tizenkét éves kislány üldögélt, és egy pulikutyával játszott.

- Ki ez a fiú? – kérdezte Huba a gyerek felé pillantva.
- A kisbéres, András – válaszolta Mihály szűkszavúan.
- Szegény, árva lélek. A családhoz tartozik ez a gyermek is – szólalt meg a nagymama.
- Menjünk be! – invitálta be őket a házba Mihály.

A pitvaron át a konyhába érkeztek, ahol terített asztal várta őket. Erdélyi bablevest készített a nagymama, füstölt csülökkel, házi cipóval kínálta őket. Majd előkerült a szalonnás puliszka és a juhtúró.

– Fogyassza, vegyen egy kis bálmost¹² is – kínálta jó szívvel őket a háziasszony, miközben a gőzölgő puliszkát eléjük tette.

Ebédhez hívták a kocsist, aki közben lerakta a csomagokat, behívták a birkák mellől a fiút is, aki hosszan mosakodott a területen csordogáló patak medrében.

Ebéd után Huba kiment az udvarra, majd kísért a legelőre, nézte a tájat. A tiszta égbolton csak néhány bárányszerű látszott. A nyugati oldalon a Hargita hegyvonulata rajzolódott ki, keleten a Csíki-havasok zárták a látóhatárt. Huba mély lélegzetet vett, élvezte a friss és oxigéndús, tiszta levegőt. Talán száz méterre birkák legeltek, nem

¹² A bálmos a puliszka testvére, azzal a különbséggel, hogy régen Erdélynek csak azon a részén ismerték, ahol a juhtenyésztés elterjedt volt.

messze feltűntek a szarvasmarhák is. A rét egy része frissen volt kaszálva. Egy férfi háromágú favillával forgatta a száradó szénát. Huba odament hozzá. A férfi levett kalappal üdvözölte, és néhány szót váltottak.

– Nagyon szép idő van most a széna acsongatására¹³ – mondta Hubának.

– Igen, valóban – válaszolta Huba. Mélyen beszívta a száradó széna illatát. A férfi csak egy pillanatra hagyta abba a munkáját, fejével biccentett Huba felé, aki fogadta a köszönést, és visszament a házhoz. A bejáratnál megcsodálta a gondos kézzel faragott kaput.

Este Angéla a nagymamájával feküdt le. Huba a pitvarban pipázott Mihállyal. Hallotta, hogy a nagymama mesélni kezdett a kislánynak:

– Ezt a mesét még én is a nagyanyámtól hallottam, ő is a nagyanyjától, s ez már így megy nemzedékek óta, minden gyermeknek, aki erdélyi, ismernie kell ezt a történetet:

„A Tarkő nevű tündérnek volt két szép lánya, az egyiket Marosnak, a másikat Oltnak hívták. A két lány örökösen vitatkozott, ezzel is növelve édesanyjuk bánatát. Tarkő férje után epekedett, akit a tündérkirály a Fekete-tenger partjához űzött. A két lány egyszer felajánlotta édesanyjuknak, hogy megkeresik édesapjukat. A tündér folyóvá változtatta őket, s szigorúan meghagyta nekik, hogy mindig együtt haladjanak. A civakodó testvérek azonban megint nem tudtak megegyezni, s külön utakon indultak el. Maros szép csendesen átfolydogált a mezőkön, réteken, míg a Dunába nem ért. Ott átvágtatott a hegyeken, de mire a Vöröstoronyi-szoroshoz ért, igencsak elfáradt. A végkimerülés határán egyszer csak meghallotta testvére, Maros hangját. Boldogan ölelkeztek össze a Duna habjaival. Ahol a Duna beömlik a Fekete-tengerbe, meglátták édesapjukat, de mire megszólították volna, örökre elnyelték őket a tenger hullámai.” A mese alatt Angéla elaludt, a nagymamája halkan imádkozni kezdett. Ima után megszólalt:

– Köszönöm, Istenem, hogy megengedted nekem, hogy még egyszer láthassam az unokám, s itt aludhasson mellettem ez a gyermek!

Mihály és a felesége hajnalkor kelt. Huba kolomp hangjára ébredt. Délelőtt kimentek a mezőre a megszáradt szénát összegyűjteni. Élvezte a táj szépségét, a levegő tisztaságát, a száradó széna illatát, és nagyon jólesett neki a fizikai munka. Hazafelé a szekér elé fogott ló lehajtott fejjel baktatott, áthúzta a terhét egy tiszta vizű patakocskán. Mária itt élt, itt volt gyerek ezen a tájon, ami tisztaságot, szabadságot és biztonságot sugárzott. Angéla szaladt a szekér elé, a nagyapja felültette hozzájuk a bakra, átölelte a vállát. Egyszer így szaladhatott kislány korában az anyja is. Huba olyan világba pillanthatott be, ami soha nem lehetett az övé, mert ez Máriáé és Endréé volt. A Mária iránti érzését nagyon nehezen tudta elengedni. Sajnálta az elvesztegetett időt, amit haraggal, gyűlölködéssel töltött. Egyre jobban kötődött a kislányhoz, az egyetlen emberhez, aki a családot jelentette neki. Mindennap eszébe jutott Anna, akit nagyon szeretett, és szeretni is fog még öregember korában is. Ilyen érzés csak egyszer adatik az életben, és nem múlik el soha. Szabadon engedte, mert nem tehetett mást.

Angéla sötétkék szeme ragyogott, ahogyan a nagyapjának válaszolgatott. Nagyon jóízűen evett, és sokat nevetett. Huba is megváltozott ez alatt a pár hét alatt, amit itt töltött, nyugodtabb, barátságosabb lett. A szigorú vonások eltűntek az arcáról, évekként fiatalabbnak nézett ki. Sokat segített a gazdaságban, esténként fáradtan tért pihenőre, nem volt ideje a múlton gondolkodni.

¹³ A boglya rendezgetése, hogy jobban nézzen ki.

– Nyugodtabb lennék, ha mindannyian eljönnének Egerbe.

– Én nem mozdulok innen – jelentette ki Mihály. – Itt éltem egész életomban, itt élt az apám, a nagyapám, s annak az apja is. Ez a föld adott megélhetést az őseimnek, nekem s a családomnak. Ez az életem.

– Megértem, de amennyiben a helyzet úgy alakul, ott a kúriában biztonságban lesznek, és kezekedem arról, hogy nem szenvednek hiányt semmiben.

– A gyermek érdekében, ha szükséges, el kell mennünk – szólta közbe Angéla mamája, és az abrosz rojtját igazgatta.

– Nem akarok földönfutó lenni – szólalt meg ellentmondást nem tűrő hangon Mihály.

– A gyermek érdekében lehet, hogy ezt kell cselekednünk.

– Meglátjuk – válaszolta Mihály, – de én itt kitartok, ameddig csak lehet!

– Jól van. Én amint tehetem, visszajövök Angéláért – mondta határozottan Huba.

Nehezére esett elbúcsúzni a kislánytól, sokáig nézte, ahogyan a babájával játszik, majd felemelte és átölelte.

– Visszajövök érted!

– Várom, nagyon fogom várni! – súgta Angéla a fülébe. Huba karjába vette a gyereket, és érezte, a kislány illatos haja az arcához ér.

Egész úton, amíg a szolgálati helyére utazott, a kislány járt az eszében. Nagyon sajnálta, hogy nem sikerült meggyőznie Mihályt, hogy Egerbe menjenek. Rossz előérzet kerítette hatalmába, annak ellenére, hogy úgy érezte, a kislány hazatalált, ahonnan származik, mégis volt benne aggodalom Mihály nyakassága miatt.

Úgy érezte, nagyon keveset foglalkozott Angélával, az egyetlen vér szerinti rokonával, bántotta az is, hogy nem tudta kimutatni a kislánynak, hogy mennyire megszerette az együtt töltött idő alatt.

10.

Szép nyári nap volt, amikor Hubának jelentkeznie kellett Nagyszebenben Arz Artúr¹⁴ vezérezredesnél. Stratégiai megbeszélést tartottak, a vezérkar a térkép előtt latolgatta a lehetőségeket. Hubát az 1. osztrák–magyar királyi gyaloghadosztályhoz tartozó népfelkelő gyalogdandár századának vezetésével bízták meg, akiket a Gyimesi-szoroshoz, illetve Gyimesbükkhöz vezényeltek. Itt kevés létszámú vámőrség és magyar királyi csendőrség állomásozott. Huba emberei sérült, idős katonák voltak, csupán néhány székely hadosztályból idevezényelt fiatal, több frontot megjárt katona volt még ebben a században. A gyimesbükki vasúti őrháznál szálltak le a vonatról, a hegyek már eltakarták a napot, de még világos volt. A csapat elindult teljes menetfelszereléssel a Rákóczi-várhoz. Amint felértek, Huba a várból nézte a tájat. A hegyektől körülölelt völgy, a lent meghúzódó kis falu, a vasúti őrház előtt szénát szállító lovas szekér nyugalmat és békét sugárzott. Az égen néhány fehér báránnyfelhő még kékebbé tette az eget. Olyan valószínűtlennek tűnt, hogy bármi megzavarhatja a természetnek ezt a tiszta szépségét.

Felállították a sátrakat a vár köveinek takarásában. Mindennap vasúton érkezett az élelmiszer-utánpótlás, amit az őrháznál szolgálatot teljesítő katonák hoztak fel nekik. A határkapu közelében épített ki lövészárkokat a század, mivel a határőrök jelentették, hogy a túlsó oldalon már egy ideje mozgásokat észlelnek. Augusztus huszonhetedikén a csíkygyimesi határállomásra a Palánkról várt reggeli személyvonat nem érkezett meg, helyette sürgöny jött, amit a határrendőrtiszt azonnal felvitt Hubának jelenteni, hogy aggodalomra nincs ok. A vonat azért nem érkezett be, mert a híd megrongálódott. A délután nyugalmasan telt, majd este hétkor a szerelvény is megérkezett. Huba a századdal a határkapu közelébe épített védelmi vonalhoz ment. Csendben foglalták el a helyüket, a puskák és a löszerek készenlétben álltak. Lassan esteledett, az augusztusi égbolton megjelentek a csillagok. Nyugodt és békés volt az este, amikor opreste! opreste!¹⁵ kiáltás hallatszott, amit azonnal sortűz hangja követett a határkapu felől, majd néhány perc múlva román katonák tömegesen közeledtek a lövészárkok irányába. Huba százada is azonnal tüzelni kezdett. Huba egyik fiatal székely katonája hangosan kiáltott a társára.

– Lőj, lőj! Mert egyébként ők lőnek téged!

– Rengetegen jönnek, minden fenyő mögül felbukkan egy román katona – válaszolta a társa.

Szemmel láthatólag hatalmas volt a túlerő. Huba utasítást adott, míg ő és néhány ember felveszi a közelharcot a román katonákkal, addig a század többi katonája vonuljon vissza a védelmi vonalakra, majd a vámház épületéhez.

– Előre! – kiáltotta Huba.

A katonák egyszerre ugrottak ki a lövészárokból.

Megkezdődött a közelharc, a szuronyok fémesen csillantak meg a hold fényében. A megsérült katonák fájdalomtól eltorzult hangja és a fegyverropogás messzire elhallatszott az augusztusi éjszakában. Innen nem volt menekülés, ezt minden katona tudta, hiszen a

¹⁴ Bárány strauszenburgi Arz Artúr (németül: Arthur Freiherr Arz von Straussenburg), (Nagyszeben, 1857. június 16. – Budapest, 1935. július 1.) erdélyi szász származású magyar katonatiszt, császári és királyi vezérezredes, az első világháború sikeres katonai vezetője, 1917-től 1918-ig az Osztrák–Magyar Monarchia haderőinek vezérkari főnöke.

¹⁵ Megálló, megálló (román)

nagy létszámú román csapat már körbezárta őket, mégis harcoltak az utolsó lélegzetvételig. Huba éles fájdalmat érzett a jobb karjában, majd elesett. Próbált felállni, de fölötte tornyosodott a támadója, és még egyet szúrt a szuronyával, ami elől sikerült elmozdulni, így a vállát érte a szúrás. Hallotta a románok üvöltését, ahogyan továbbrohantak előreszegezett szuronyaikkal. Egy kis idő múlva a pénzügyőri laktanya felől hallott lövöldözést, majd román üdvívalgást. A vasút felől is puskaropogás hallatszott, majd elcsendesült, csak szórványosan hallatszott egy-egy lövés. Huba a hátán feküdt, majd forgolódni kezdett és megtalálta azt a pozíciót, ahol legkevésbé érezte a fájdalmat. Tudta, a visszavonuló katonáknak a védelmi vonalakban esélyük sem volt a győzelemre, még az életben maradásra sem. Egyik irányból segélykérést hallott:

– Testvér, segíts rajtam!

Majd néma csend lett. Huba minden erejét összeszedte, és megpróbált a hang irányába eljutni.

– Hol vagy? Élsz még? Él még valaki? – kérdezte, hogy megtalálja a segélykérőt, de válasz nem érkezett. Ismét a hátára feküdt, és nézte az éjszakai égboltot, ahol néha egy-egy hullócsillag jelent meg. Ilyenkor gondolni kellene valamit, ami teljesülhet. Valamikor semmibe vette ezeket a babonákat, de most halkan felsóhajtott.

– Erdély, édes Erdély!

– Elvesztünk? – kérdezte a sebesült, aki nem túl messze feküdt tőle.

– Nem, nem veszünk el – válaszolta Huba, és közelebb húzódott a katonájához, aki már akkorra csodálkozva, a szája szögletében egy kis mosollyal, üveges szemmel, élettelenül feküdt. Huba néha még hallott fájdalmas nyöszörgést, de elvesztette az eszméletét, elnyelte a sötétség. Később arra eszmélt, hogy fölötte süt a nap, az égbolton néhány fehér felhő lustán tovakúszik a ragyogó kék égen, az erdő felől madarak csivitelését lehetett hallani. Huba nagy szomjúságot érzett, a szája kicserepesedett, a nyelés is fájdalmat okozott. Fel akart állni, de nem volt hozzá ereje.

Másnap este hangokat hallott a lövészárkok felől, majd nemsokára egy idős székely férfit látott meg, aki mögött néhány asszony tűnt fel.

– Letarolták őket. Itt senki nem maradt életben – állapította meg a férfi.

– El kell temetni a halottakat. Nem tudunk papot hozni hozzájuk, mert a románok magukkal hurcolták.

– Még élek – súgta erőtlenül Huba.

– Itt van valaki, aki még él, a jó Isten megengedte neki, hogy életben maradjon.

– Biztos dolga van még itt a földön – tette hozzá egy másik férfi.

– Először a sebesülteket vigyük el biztonságos helyre, utána temessünk – szólalt meg egy nő.

Ráfos szénázó szekérre emelték Hubát és még egy életben lévő, súlyosan sérült katonát. A szekér lassan haladt velük. A faluba nem vihették a sebesülteket, és a vasúti őrházhoz sem, mindenhol román katonák tanyáztak. A szekér a patak mellett haladt, és nemsokára beért az erdőbe, ahol elhelyezték a sebesülteket. Huba a hátán feküdt, a fák ágai között bekandikált a hold. Huba szája kiszáradt, a ruhája az alvadt vértől megkeményedett. Igyekezett mozdulatlanul feküdni. Később fájni kezdett, hallotta a mellette fekvő sebesült nyöszörgését. Nagy nehezen feltápáskodott, és a kulacsból, amit mellette hagyott egy asszony, megitta a társát. Másnap délután az erdőből magyar beszéd hallatszott. Visszatértek a székelyek, egy fiatal lány is jött velük, aki fertőtlenítette, majd bekötötte a sebeket. Hubának minden mozdulat fájt, de csak a száját préselte

keskenyre. Ágakból tákolt hordágyon vitték le őket a lankás oldalon várakozó szekérhez, ahol szénával betakarták a sebesült katonákat, arra az esetre, ha román katonákkal találkoznának. A lovak lassan poroszkáltak, majd egy szénatárolónál álltak meg.

– Nem a legbiztonságosabb ez a hely sem – állapította meg az egyik ember.

– Nem tehetünk mást, mindannyian Isten kezében vagyunk – szólalt meg halkán a lány.

– Megérkezett az erősítés, német s osztrák csapatok jöttek ma reggel – mondta újra a férfi.

– Bízunk benne, hogy viasszaszorítják a románokat – sóhajtott a lány.

Elhelyezték a sebesülteket a szénatárolóban, megígérték nekik, hogy értük jönnek. Hagytak nekik vizet és némi élelmet, majd elmentek. Huba gyakran itatta a lázas, már félrebeszélő sebesült társát, megtudta róla, hogy nagyon szegény családból származik, feleség és két apró gyerek várja haza. Két napot töltöttek itt, amikor a hátrahagyott víz elfogyott, annak ellenére, hogy Huba alig ivott valamit. A kaszáló szélén Huba tüzet látott fellobbanni a szénaboglyák irányából. Minden erejét összeszedte, az ép karjával sebesült társát átölelve a földön húzta a bozótos irányába. Ömlött róla a veríték, remegett a lába a gyengeségtől, de nem akarta hagyni, hogy a társa a tűz martalékává váljon.

– Hagyjon itt, százados úr! – rebbentek el a szavak a katona szájáról.

– Nem hagylak! Vagy mindketten megmenekülünk, vagy egyikünk sem – válaszolta Huba határozott hangon.

Amikor megérkeztek a paragon hagyott földre, kimerülten terültek el a szabadon burjánzó, derékig érő növényzet között. A szénatároló ekkor lobbant lángra, Huba hallotta a lovak nyerítését, majd a távolodó lódobogást. Kicsit felemelkedett, és nézte a távozó bocskoros katonák vágóját.

– Elmentek – mondta megkönnyebbülten.

– Az isten áldja meg, százados úr! Kár volt velem bajoskodni, én már nem érem meg a holnapi napot – mondta a sebesült kicserepedett szájjal.

– Én kikerülök innen, és te is, kedves barátom.

– Imádkozzuk – szólalt meg gyenge hangon a sérült katona.

– Nem tudok már imádkozni sem – válaszolta Huba.

– Nem baj, mondja csak, százados úr, a maga szavaival. A jó Isten azt is meghallgatja.

Huba hangosan kérte az Istent, a háború kimeneteléért, a hazáért és a sebesültek megmeneküléséért fohászkodott. A társa fáradtan hunyta le a szemét, és az arcán végtelen nyugalom tükröződött.

Egy napot töltöttek itt, amikor egy vöröskeresztes teherautó állt meg a leégett szénagyűjtő mellett. Huba minden erejét összeszedte, hogy fel tudjon állni, szerencsére meglátták az őket kereső emberek, és azonnal a segítségükre siettek. Egy német felcser ugrott le a kocsiról, kitisztította és átkötözte a sebeiket, majd felrakták őket a teherautóra.

– Menjenek békével, legyen a jó Isten magukkal – búcsúzott az öreg székely, aki a vöröskeresztes autóval jött, mutatni az utat, hová rejtette a sebesülteket.

– Magával is, kedves bátyám – köszönt el Huba. Az öreg székely fényesen csillogó fekete szemébe nézett, ami tele volt együttérzéssel és szeretettel.

Este hétkor a legközelebbi vasútállomáson átrakták Hubát egy vonatra, ami félórai várakozás után elindult. A súlyosan sebesült katonát a vöröskeresztes autó továbbvitte a legközelebbi katonai ispotályba, mert nem élte volna túl a Debrecenig tartó hosszú utazást.

Huba a marhavagon oldalának dőlt. A fent magasan elhelyezett nyíláson látta az ibolyaszínű égbolt egy kicsi szeletkéjét. Mellette sokan kuporogtak, nők, karjukon gyerekekkel, férfiak, mellettük kis batyuba kötött élelmiszer, vagy amit értéknek tartottak az életükből. Huba hamar elaludt, amikor a nap felkelt, akkor ébredt csak fel. A vagon résein próbált kinézni, egészen közel hajolt, hogy többet láthasson. A vasúti sín mellett és távolabb a lankás mezők felől csoportokban emberek jöttek, gyalogosan, kevés csomaggal, mindenük benne volt a kis batyuban, amit magukkal hoztak. Néhány szekér is feltűnt, a lovak lassan poroszkáltak. Látott köztük nőket, gyerekeket, mezítláb, rongyos ruhában. A vonat éles füttye hangzott fel, majd a szerelvény megállt. Ekkor a mellette ülő öregasszony karján ülő gyerek újra sírva kért vizet.

– Jól van, ne abajogj¹⁶ már, gyermekem, papád már szepetel¹⁷ neked vízer.

A mellette ülő öregember lement a vonatról, összeszedett néhány kulacsot megmeríteni vízzel. Rengeteg ember kapaszkodott fel a vagonokra, menekültek, zűrzavar és pánik uralkodott az állomáson.

– Ki kellett üríteni a falunkat a veszedelem elől – szólalt meg egy fiatal székelyleányke –, de volt, aki ott maradt. Ott a földjük, ott az életük, ki tudja, mi lesz velük, s ki tudja, mi lesz velünk. A kiűritési terv szerint erre a vonatra kell felszállnunk. Egészen az ország belsejéig kell mennünk, vagy ameddig a jó Isten megengedi. Nem tudtam magammal hozni semmit, csak egy kis kenyeret, szalonnát – mondta a már bent ülőknek.

Egy divatos ruhájú, fiatal dáma nyomult fel a csecsemőjével. Segítettek a ládáját feltenni. A csecsemő sírni kezdett. A nő a ládából sebtében összeszedett ruhák között keresgélt, végül egy lepedőt tépett szét pelenkának. A mozdony fémes hangon füttyülni kezdett, majd a szelepek gőzt, a kémény füstöt okádva, a vonat kiindult az állomásról.

A vonat mellett az öreg székelyleányke szaladt, és nagy nehezen felkapaszkodott. Egyetlen kulacs vizet sikerült csak magával hozni. A felesége a kezét tördelte, majd imádkozni kezdett. A kislány újra sírt, az öregasszony megitta, majd Hubának nyújtotta a palackot, aki néhány kortyot ivott csupán. Egyre nagyobb lett a tömeg a vagonban, Huba nehezen kapott levegőt. Hosszú, zavaros álmok követték egymást rövid ébrenlétekkel. Huba álmában nehéz csatákban vett részt, ahol küzdött az életéért. Hangosan kiabált: ezt a hazáért, ezt Endréért, ezt Máriáért, ezt Erdélyért. Angéláról is gyakran álmodott, aki hűvös kis kezével megsimogatta a homlokát, érezte, a göndör kis fürtök az arcához érnek, majd felébredt, és persze a vagonban találta magát. Az erdélyi öregasszony újra vízzel kínálta, és megnedvesített ruhával törölgette Huba verítékben úszó arcát, majd egy gyógyszeres fiolából pár cseppet adott neki.

– Azt hiszem, túl van a nehezén. Olyan, mintha nem lenne már olyan lázas – hallotta a fölője hajoló asszony hangját.

– Ott harcolt a halálraítélt században, s csak ő maradt életben. Semmi esélyük nem volt – szólalt meg egy másik asszony.

Huba feje alá ruhákat raktak, és betakarták a szeptemberi melegben is vacogó férfit. Huba nagyon gyengének érezte magát, amint lassan körbenézett. A vagonban még többen voltak, mint amire emlékezett. Az emberek szeméből eltűnt a páni félelem, átvette helyét az egyhangú beletörődés. Halkan beszélgettek mellette, bíztak abban, hogy hamarosan visszatérhetnek Székelyföldre, amit ők és az elődeik műveltek meg évszázadok óta, kemény munkával, az csak az övék lehet. Huba Angélára gondolt, vajon

¹⁶ kiabálj

¹⁷ Siet, kapkod

sikerült-e elmenekülniük? Vajon megváltoztatta-e Mihály az elhatározását? Próbált felülni, de visszahanyatlott a gyengeségtől. Nehezen viselte a tehetetlenséget, és nemsokára ismét álomba merült. Kicsit erősebbnek érezte magát, amikor a vonat Debrecenbe érkezett, ahol a menekültek egy része leszállt. Őt a Böszörmény úti honvédkórházba szállította az állomás mellett várakozó vöröskeresztes autó.

Egy kétágyas, kiemelt ellátású kórterembe került, kitisztították a sebét, majd az orvos közölte vele, hosszas lesz a gyógyulás, de talpra fog állni. A fertőtlenítő szaga betöltötte az egész kórházat, Huba émelygett tőle, viszont végre alkalma volt megtisztálkodni, és tiszta ágyban pihenhetett. Gyakran ment a honvédek kórtermébe, ahol húsz, harminc sebesült is feküdt. Beszélgetett a betegekkel, így első kézből volt értesülése a harcok alakulásáról. Mindennap hoztak újabb sérülteket, és mindennap jött a pap a haldoklókhoz az utolsó kenettel. Megcsonkított embereket, apa nélkül maradt családokat és nyomorúságot látott maga körül. A hatalmak harcát, ahol az emberek voltak vesztesek, egyszerű, dolgos, hazaszerető emberek. Mellette egy fiatal katona feküdt, eszméletlen volt, korábban a 82. székely hadosztály kötelékében harcolt. Egy gránátszilánk szétroncsolta az arca bal oldalát, az édesanyja ott ült az ágya mellett.

– Milyen gyönyörű szép arca volt, amikor megszületett! – mondta Hubának az aggódó édesanya. – Az angyalok őt küldték nekem. Soha nem bántottam, soha nem ütöttem meg ezt az arcot, hogyan is tehettem volna, s most – hiszen még nem is élt. Vajon fogja őt valaki szeretni így, szétroncsolt arccal? Sajnos nincs magánál. Csupán egyetlen percig tudtam vele beszélni.

– Úgy hallottam, gyerekeket és öregeket mentett meg. Visszament az égő házakba. Védte a hazáját, nem tett mást, csak, amit a szíve parancsolt – mondta Huba.

– Tudom – sóhajtott csendesen az asszony. Kis idő múlva újra megszólalt: – Magának van gyereke?

– Van, egy gyámleányom – válaszolta Huba.

– És ő hol van?

– Nem tudom – szomorodott el Huba. – Amint kimehetek innen, megkeresem őt.

A sürgöny, amit a kúriából kapott, ott lapult a zsebében, amiből hírül vette, hogy Angéla és a nagyszülei nem érkeztek oda. A szomszéd kórteremből énekszó hallatszott át:

„Néha, néha visszatérnek a tavaszi álmok,

Néha úgy feldobog a szívem,

Mintha nékem nyílnának mind völgyben a virágok,

Néha, néha még el is hiszem!

Néha, néha úgy érzem, hogy felújul a lelkem

Hogy az élet csak muzsikaszó.

Hogy az élet muzsikaszó, nem más, mint egy álom,

S a szívemre halkan hull a hó, hull a hó.”

A székely sebesült kinyitotta az épen maradt szemét, elrévedővé, kalandozóvá vált a tekintete, mint aki messze jár. Talán az aranyszínű búzamezőt látja, talán érzi a virágok illatát, hallja a madarak dalát. Vagy talán ballagott a kedvesével a csíksomlyói kegytemplom felé, búcsúkor. A lány hajába kötött piros szalag a derekáig ér, a szoknyája alól kivillan a hófehér alsószoknya, ami a ringó lépéseit követve olyan volt, mint a harang mozgása. A katona hallotta is a harangok zúgását, ami gyülekezőre várta a hívőket. Az enyhe tavaszi szélben himbálózó szentképes zászlókat vittek az éneklő hívők a búcsúba, hangjuk tisztán szállt az ég felé. A lányok bokrétákat vittek, amit letettek Mária fából

faragott szobra elé. Láta a múltat a röpke kis életéből. Talán az édesanyja mosolygó tekintetét is látta, ahogyan gyermekkorában a szőttes kis mellényét ráadta, és útnak engedte az iskolába.

A sebesült katona vonásai kisimultak, szája elhalványult. Egy könnycsepp jelent meg a szemében, és a lelke ebbe az utolsó könnycseppbe költözött. Az édesanyja felzokogott, lezárta a fia szemét, és imára kulcsolta a kezét.

Hangosan imádkozott. Huba megérintette az asszony vállát, és kiment a kórteremből. Sokáig üldögélt a kórház udvarán. Nem tudta nézni az anya fájdalmát. Angélára gondolt, az ígéretére, hogy visszatér hozzá. Türelmetlenül várta a felépülést, a hírek, amit Csíkszereda lerohanásáról hallott, felzaklatta.

Késő ősz lett, mire elhagyhatta a kórházat, a zsebébe tette a kitüntetést, azt a hideg fémdarabot, amit elismerésül kapott. A vasútállomásra ment, újabb utazásra indult, hogy elmenjen Angéláért. Hideg őszi eső verte a vonatablakot az úton, de amikor Csíkszeredára végre berobogott a vonat, az eső elállt, és ki-kisütött a nap. Ott állt az üszkös falak előtt. A visszavonuló román katonák mindent felperzseltek maguk után. Az esőzés széles sávokban szürkére festette a tető nélkül maradt hófehér falakat, olyan volt, mintha a fájdalom csorgott volna végig egészen a földre. Majd a felperzselt föld felé nézett, de a szénatároló is porig égett. Távolabb a szép őszi időtől friss zöld színben játszó legelőn néhány birka legelészett, egy ember terelgette a nyáját. Huba lassan elindult a juhászhoz, és amikor közelebb ért, megismerte a bérest.

– Adjon Isten – köszönt Huba.

– Fogadj Isten – nézett rá a béres, és a kalapját is megbillentette.

– A gyerekekről jöttem érdeklődni – mondta Huba, és úgy érezte, folyton le kell nyelnie valami keserűséget.

– A ház leégett, mint látja is az uraság – mondta a béres, és levette a kalapját. – Az öregek odavesztek. A gyermek eltűnt a kisbéressel együtt, de azt nem keresi senki, mert az árva volt – válaszolta a béres, és elhallgatott.

– Merre találhatnám mégis meg őket? – kérdezte Huba.

– Kérem szépen, azt beszélük a népek, akik már visszatértek ide, hogy a Debrecen felé tartó vonaton látták őket.

– Biztosan ők voltak? – kérdezte Huba.

– Egészen bizonyos, hiszen a lánykánál nála volt az a nagy hajas baba, amit mindenhová magával cipelt.

Huba cigarettával kínálta a férfit, rágyújtottak, csendben fújták a füstöt, több szó már nem esett közöttük. Huba hamarosan elbúcsúzott a bérestől, és elindult a templom irányába, hogy a plébánián érdeklődjön a gyerekek sorsa iránt. Szerencsére találkozott a pappal, aki a misére készült.

– Dicsértessék a Jézus Krisztus!

– Mindörökké, ámen! – fogadta a köszönését a pap.

– Tisztelendő úr, eltűnt a gyámleányom és a kisbéres, aki szintén árva.

– Talán megleljük őket, ha csak... – a pap hirtelen elhallgatott.

– Talán a debreceni vonaton látták őket, amikor a kiürítés zajlott a falvakban. Én elmegyek oda, és mindent felkutatok, ha kell – mondta Huba.

– Gyermekem, hagyja itt a címét, hogy értesíteni tudjuk, ha előkerülnek ezek az árva lelkek. Nemsokára misét mondok a hazáért, az elesettek lelki üdvéért és a két eltűnt

gyermekért. Megkérem a híveket, akik látták őket, maradjanak itt, és mondják el, amit tudnak.

- Köszönöm, tisztelendő úr – mondta Huba.
- Itt maradhat éjszakára, ma már úgysem tud elutazni.
- Nagyon köszönöm, atyám – válaszolta Huba.

Mise után egy idős pár várakozott a sekrestyében.

– Igen, mi láttuk a két gyermeket. A debreceni állomáson vesztettük szem elől őket. Nagy volt a tömeg, csak egy pillanatra tűntek fel. A kislány hat év körüli lehetett, vékony, kis termetű, egy nagy hajás babát szorított magához. A fiú lehetett úgy tizenkét éves, megismertük a Krisánék kisbéresét, együtt tartottak. Oda akartunk menni hozzájuk, de elvesztek a tömegben, és már többé nem láttuk meg őket. Mi azután, ahogy elcsitultak a dolgok, visszautaztunk Erdélybe.

Huba megnyugodott kicsit. A paplakban három gyermek tartózkodott, akiket a pap a gondjaiba vett. Vagy árvák voltak, vagy elvesztették a szüleiket menekülés közben. Együtt vacsoráztak a paplakban, majd mindenki nyugovóra tért.

Nagyon lassan múltak a percek, csak az óra percegését, az öreg bútorok roppanását, az éjszaka neszeit lehetett hallani. Kinn egy kutya vonyított, majd csend lett, de Huba nem tudott elaludni. A türelmetlenség ott rejtőzött a homloka mögött, lázasan kereste a módot arra, hogy mielőbb megtalálja a gyerekeket. Nem tudhatta, mi történt velük az úton. Arra gondolt, az öccsének tett ígéretét sem tudta teljesíteni, mert nem tudott a gyerekeire vigyázni. Azon gondolkodott, ő hová ment volna a gyerekek helyében. Talán elindultak Eger felé, és ez tűnt neki az egyetlen jó megoldásnak, de rettegve gondolt arra, hogy valahol elakadtak, vagy valami baj történt velük az úton.

Lassan virradt, a felkelő nap Hubát útra készen találta. A pap együttérzően búcsúzott tőle. A vonat kerekei egyhangúan kattogtak a síneken, Huba türelmetlenül várta, hogy végre megérkezzen. Amikor leszállt Debrecenben, úgy érezte, túl nagy és idegen neki ez a város. A piactérre ment, ahol kofák árulták a portékáikat. Hideg szél fúj, már november elején járt az idő. Amikor a gyerekek útnak indultak augusztus végén, vékony nyári ruhában voltak. Mutatta Angéla fényképét az árusoknak, a járőröknek, bement a csendőrségre is, talán tudnak valamit, de nem járt sikerrel. Kivett egy utcára néző szobát, ahonnan a piactérre látott. Másnap és harmadnap szintén a várost járta, csak délután érkezett a haza. Fáradtan az ablak elé állt, és nézte a lassan kiürülő piacteret. Néhányan odasiettek egy árus standjához, a kofa hangosan rikácsolt, majd a csetepatéra két járőröző csendőr is megjelent. Huba gyorsan felvette a kabátját, és újra kilépett az utcára. Amint haladt a piac felé, vele szemben futott, menekült egy nagyon vékony öltözetű fiú. Elkapta a grabancát a bal kezével. A fiú vergődött, rángatta magát, szabadulni akart. Egy pillanatra egymásra néztek. A fiú tekintete leginkább egy űzött, megsebzett állathoz hasonlított, aki az életéért küzd. Majd nagyra nyitotta a szemét, megkönnyebbülés, felismerés csillant meg benne.

- Méltóságos úr – mondta, miközben egy könnycseppet maszatolt el az arcán.

Huba nézte a még mindig lihegő fiút, még mindig fogta a grabancát, de a fiú már nem vergődött. Akkor ismerte meg Jéki Andrást, a kisbérest. Odaértek a csendőrök is, akik egy kislányt vezettek. A kofa a hátuk mögött rikácsolt, a fiú által elcsent néhány alma miatt.

– Köszönjük, hogy elcsípte a mi többszörös tolvajunkat – harsogta az egyik csendőr. Huba a kislányt nézte. Nagy, fekete haja csapzottan, kócosan a szemébe lógott. A nyári ruhája fölött egy kopott nagykendő takarta be egészen a bokájáig. Mezítláb volt, a fejét

lehajtva állt. Egy babát tartott a kezében, aminek a magyar ruhája szakadtan, mocskosan lógott.

– Angéla – mondta halkan Huba, és kitárta a karját a kislány felé.

– Bácsikám – suttogta Angéla, miközben hagyta, hogy az ép kezével a nagybátyja magához ölelje.

– Ezek a gyerekek honnan ismerik önt? Igazolja magát! – szólította fel Hubát az egyik csendőr.

– Lukács Huba vagyok, az osztrák–magyar hadsereg ezüst kereszttel kitüntetett századosa, volt nyugalmazott ezredes. Ezeknek a gyerekeknek én vagyok a gyámja. Csíkszeredáról menekültek, amíg engem a kórházban ápoltak itt, Debrecenben a Böszörményi úti honvéd csapatkórházban. Le lehet ellenőrizni! Egyébként itt vannak a papírjaim – mondta Huba felemelt hangon, hogy a kofa rikácsolását túlszárnyalja.

– A károm, a károm! Ki téríti meg a káromat?

– Itt van öt fillér, csak hagyja már abba ezt a szörnyű óbégatást! – mordult Huba a kofára. – Felelősséget vállalok ezekért a gyermekekért! – mondta a csendőrökhöz fordulva.

– Elmehetnek – válaszolta az egyik csendőr.

A csendőrök szalutáltak, a kakastollat a kalapjukon meglebbentette a hideg őszi szél, a tömeg szétszéledt. Ő bevitte a szállására a gyerekeket. A szállásadó nő meleg fürdőt készített, sokáig mosta Angéla haját, majd tiszta ingeket hozott. Huba felkereste a közelben dolgozó szűcsöt, báránybőr bekecseket, csizmát, és megfelelő ruházatot nézett nekik, de amikor hazaért, a gyerekek már aludtak.

– Elpihentek, most már minden rendben van. Egy tanyán húzták meg magukat, ahol András dolgozott egész nap némi élelemért. Rosszul bántak velük, ezért megszöktek. Néhány napig itt csavarogtak, kapualjakban éjszakáztak és éheztek. Most már rendben lesz minden – suttogta halkan a szállásadó nő. Átnyújtotta Angéla babáját, amit szintén rendbe tett.

– Fogadja el ezt tőlem – nyújtotta neki a két koronást Huba.

– Nem fogadhatom el, a gyermekekért tettem – hárította el a fizetséget a nő.

Huba halkan lépett a szobába, leült a karosszékre. Az éjszaka sötétje eltakarta a berendezést, már csak a bútorok körvonalait lehetett látni az utcáról beszűrődő fényben. Csend volt, csak a gyerekek szuszogását lehetett hallani. Megnyugtató, puha csend ölelte körül Hubát. Az elmúlt hetek, hónapok aggodalmai lassan lecsillapodtak, elsimultak benne, és helyet adtak a nyugalomnak, a belső békének, amiben megtalálta önmagát.

Nézte a fiú ágyára vetődő utcai világítás fénycsóvját, ami megvilágította az inas kamasztestet. Angéla felriadt. Huba odament az ágyához, betakarta, és a babáját mellé helyezte, majd leült az ágya szélére, és lassan simogatni kezdte Angéla haját, aki vékony kis karjaival átölelte Hubát. Huba tudta, a rendelkezésre álló néhány hónap alatt, míg betegszabadságon lesz, biztonságba kell helyeznie a gyerekeket. A fiút is taníttatni fogja, született meg benne az elhatározás.

Mint katona, kötelessége megvédeni a földet, a hazáját, tehát mindenképpen visszatér a frontra, mert a lelke egy darabját ott hagyta Erdély hegyvonulatainál, tiszta vizű forrásainál, a lankás smaragdszínű legelőinél.

11.

Huba már a vonatablakból meglátta az egri állomás peronján várakozó Zsigát. Zsiga kezében tartotta a báránybőr sapkáját, fújt a hideg őszi szél, de ő nem bánta. Izgatottan figyelte a szerelvény ablakait, és amint meglátta őket, azonnal odament hozzájuk. Leemelte Angélát a vonatról, majd a fiúnak is segített a leszállásnál. Félszegen nyújtotta a kezét Huba felé, aki a legnagyobb csodálkozására elfogadta a segítséget. Mindenki elhelyezkedett a szekéren. Zsiga átadta a nagy, kopott, fekete ernyőt Hubának, majd Angélának adta a magával hozott fodros szélű női esernyőt, ami még a kislány édesanyjáé volt.

– Mi történt itthon, Zsiga? – kérdezte Huba, aki Zsiga mellett a bakon foglalt helyet, és az ernyőt úgy tartotta, hogy a kocsist is védje. Zsigát módfelett zavarta ez a gesztus, soha nem volt neki ilyen úri módja.

– Nagyon sok minden történt. Bejött egy rendelet. A törvénytelen gyerekek sorsa most sokkal egyszerűbb. Elég írásban vagy szóban nyilatkozni az apának. Ezt a fronton is megteheti. Így hát sok meglepetés érte az embereket. Viczere Bálint elismerte a Tóth Maris gyereket, aztán nemsokára elesett a fronton. Most van aztán nagy ribillió a Viczere családban! Tudja, méltóságos úr, az örökség miatt.

– És egyéb történés, Zsiga fiam? – kérdezte Huba.

– Nincs biztonságban a férfiember, mert nagyon sok az özvegy menyecske a városban – sóhajtott fel Zsiga.

– Talán neked is van már kinézve valaki? – kérdezte Huba.

– Hajaj, hogyné vóna – nevetett Zsiga, és kihúzta magát a bakon –, még sok is, amit már kommandálnak nekem – folytatta, de meglepődés csendült ki a hangjából.

– Egyéb hír vagy újság?

– Újság? – kérdezett vissza Zsiga, majd a sapkáját félretolva megvakarta a fejét.

– Mondjad csak bátran.

– Anna gyereke megszületett, még az újságban is benne volt.

– Nocsak – mondta Huba rekedtes hangon.

Anna vissza tudott menni a férjéhez, és gyereket is szült neki, tipródott Huba, és a csalódás keserű ízét érezte.

– Azt hallottam, az ura sokáig nézte a gyereket. Nem örült az egy cseppet sem. Jelentkezett népfelkelőnek. Visszamegy a frontra. Azt beszélik a népek, nincs már az a nagy szerelem, ami volt. Azt is beszélik, a gyerek nem a férjére hasonlít, hanem a... – hirtelen elhallgatott, majd a kezét a szája elé kapta. Csendben maradt egy darabig, majd a sapkája alatt újra a fejét kezdte el vakargatni. Zsiga úgy érezte, megint elrontotta a renoméjét a méltóságos úr előtt, pedig milyen szépen alakult már minden.

– Jöttek-e ide menekültek Erdélyből? – kérdezte Huba egy idő után.

– Jöttek, jöttek, hogyné jöttek volna. A kúriában is van két asszony, egy ember és két gyereklány. Az egyik asszony igen szemrevaló fehérszemély.

– Dolgoznak?

– Persze, ott a kúriában nincs ám naplopás, de nincs ám!

Huba hallgatott, majd kis idő múlva újra Zsiga törte meg a csendet.

- Azt is beszélték, hogy Anna nem jól beszélt az urának, amikor az megérkezett.
- Hogy lehet nem jól beszélni? – kérdezte csodálkozva Huba.
- Hát okos fehérszemély nem mond el mindent az urának. Tetszik érteni?
- Azt hiszem, értem – válaszolta Huba.

Huba a gondolataiba merült, Nani járt az eszébe, úgy érezte, a fiatalasszony sem boldog. Nagyon vágyott rá, hogy lássa, beszéljen vele, de nem tehette, hogy meglátogassa. Nani, gondolta Huba, édes kedves Nani.

Zsiga hátrapislantott a fiúra, aki a kocsiderékban ült, riadtan nézett, félt a rá váró élettől. Huba már utazás közben elmondta neki, ha van kedve, ha szeretné megismerni a világot, az írás-olvasáson kívül, akkor ő szívesen iskoláztatja. Választhat valami mesterséget, vagy akár felső iskolába is beíratja, de talán fel sem fogta még a kimerült, sok mindent megélt fiú ezt a nagyszerű lehetőséget.

- Hát neked, kisöreg, kik a szüleid? – kérdezte Zsiga.
- Édesanyám meghalt. Kovács Eszternek hívták.
- Hát az apád?
- Soha nem ismertem – mondta halkan a fiú.
- Akkor te is... – kezdett a mondanivalójába Zsiga, de Huba azonnal leállította.
- Elég legyen, Zsiga!
- Jó, hát én nem vagyok rosszakarató ember! – duzzogott Zsiga.

Közben a szekér a kúria elé ért, ahol már várták az érkezőket. Az épület előtt állt a szakácsné, a konyhalány, Gergely, az intéző és az öt erdélyi menekült. Angéla rohanva tette meg az utat a szakácsnőig, akit szorosan átölelt. A fiú riadt és tartózkodó volt, Angéla megfogta a kezét, de a fiú feszélyezetten foglalt helyet az ebédlőben. Feszengve ült az asztalnál, majd, amikor behozták az ételt, sokat és mohón evett, nem nézett fel, úgy evett, mint egy kis ragadozó. Huba nézte a fiút, és gyöngédség fogta el.

A fiúnak napok kellettek ahhoz, hogy kicsit felszabadultabban viselkedjen. Korán kelt, és kiment segíteni az állatok körül.

- András hol van? – kérdezte Huba.
- Kiment az állatokat ellátni – válaszolta a szakácsnő.
- Minden reggelinél, minden étkezésnél itt szeretném látni – mondta határozottan Huba.

Egy hét múlva jött fel egy tanító úr András tudását felmérni. A fiú szépen válaszolgatott a tanító úr kérdéseire, és megoldotta a feladatokat, amiket kapott.

– A fiúnak a hatodik elemi ki kell járnia. Értelmes, okos gyerek. Aztán meglátja a méltóságos úr, merre tovább.

Angélához és Andráshoz minden délután eljött a francia tanárnő, Zsiga hozta el a szekérrel. Magas, vékony, szikár nő volt. A kortalan arcából nagy és görbe orr emelkedett ki. Olyan hatást keltett, mintha szimatolna, sötét szeme értelmesen csillogott. Huba, amikor először meglátta a kisasszonyt, elcsodálkozott azon, hogy Zsiga milyen jól leírta korábban a maga szavaival ezt a nőt. A tanárnő hangja és tört magyar beszéde mindig nevetésre ingerelte a környezetét, főleg a gyerekeket. Huba örült, amikor hallotta Angéla kuncogását is. Öröme készítette Angéla ruháit, amit az angolkisasszonyok intézetében viselnie kell. Huba elvitte Angélát, hogy megmutassa neki az intézetet, ahol tanulni fog, a

kislány erősen szorította a gyámja kezét. Az épületeken fekete zászlókat lengetett a késő őszi szél. Ferenc József halálhírére¹⁸ az alispán elrendelte a lobogók kitűzését.

Az épület fehér falai, viszonylag kicsi és rácsos ablakai, az ürességtől kongó hosszú folyosók, a nagy hálótermek és tanulószobák láttán Angéla kicsinek és elveszettnek érezte magát. Szabályos sorban, csendben mentek el mellettük a növendékek ebédelni, egyforma fekete egyenruhájukban. A sort egy szigorú arcú apáca zárta. Az intézet igazgatónője, Máter Rössler M. Margit¹⁹ már várta őket, hogy megismerje az újonnan érkezett kis tanítványt.

– A kislány körülményeire tekintettel felvesszük a gyermeket az elemi iskola első osztályába – mondta, és Angélára nézett. – Az érsek úr már értesített bennünket az érkezéséről, és kifejezett utasítása volt, hogy még ebben a tanévben kezdje meg a tanulmányait – folytatta Hubára tekintve.

– Jövő év tavaszán kell visszatérnem a frontszolgálatra, amennyiben nem lesz vége a háborúnak. Addig Angéla bejáró lesz, de amikor visszatérek a frontra, felkeresem önöket, és kérem a gyermek intézeti elhelyezését – mondta Huba.

Angéla végignézett a nehéz tölgyfa bútorokon, és megállapodott a pillantása az íróasztal mögött a falra erősített feszületen, majd a főnöknő szigorú arcán, és egy kissé megszeppent.

– Nem hozhat be a kislány játékokat – vetette oda a főnöknő, amint meglátta Angéla kezében a babát.

– Természetesen tartjuk magunkat az intézet szabályaihoz – jegyezte meg Huba.

– Ha megbocsát, ezredes úr, mennem kell a gyászmisére, mint tudja, az intézetünk is részt vesz hőn szeretett királyunk, Ferenc József lelki üdvéért celebrált misén.

Huba elköszönt, Angéla lehajtott fejjel, hallgatagon ballagott a gyámja mellett. Felnézett a nagybátyjára, amikor kiértek az utcára.

– Bácsikám, én nem szeretnék ide járni!

– Édesapád akarata volt, hogy jó iskolába járj – mondta Huba. Valahogyan ő sem tudta Angélát elképzelni ebben a zárt világban.

– Ő akarta? – kérdezte csodálkozó arccal a kislány.

– Ő, de nem egészen így gondolta – válaszolta Huba, és megfogta Angéla kezét. Lassan, sétálva értek a piactérre. Falusi asszonyok álldogáltak a portékáik mellett. Angéla kirántotta a kezét a Hubáéból, és az egyik áruhoz futott.

– Nani, Nani, édes Nani! – kiabálta Angéla, és odabújt a báránybőr bekecset viselő nőhöz. Huba lába földbe gyökerezett. Legszívesebben ő is odafutott volna, egész testét apró remegés járta át. Három lépésre állt meg az asszonytól. Nézte őket, ahogyan átölelték egymást. Az asszony simogatni kezdte a kislány haját, majd körbenézett. Akkor találkozott a pillantásuk. Huba a nő nézéséből tudta, hogy Nani sem tudta őt elfelejteni.

– Üdvözlöm, méltóságos uram! – Anna szája széle megremegett, amikor köszönt.

– Én is üdvözlöm, Anna – mondta Huba, és nagyon igyekezett azon, hogy az arcán ne látszódjon, mit érez.

– Nem tehettem másként – magyarázkodott Anna, és lehajtotta a fejét, még mindig átölelve a kislányt. A tér másik irányába tekintett, és riadt lett a pillantása. Huba is arra fordult. A másik oldalon Anna férje jött, karján egy nagy meleg kendőbe bugyolált kisgyerekekkel.

¹⁸ 1916 november 21-én

¹⁹ 1915-től az angolkisasszonyok intézetének főnöknője.

Fortepan, Kurutz Márton

– Most menj, kicsikém, menj a bácsikáddal – súgta Angéla fülébe Anna, és elindult a férje felé, hogy átvegye a gyereket tőle.

– Várj! – szólt a távolodó nő után Huba, majd csalódottan legyintett. Anna hátranézett Hubára, de nem szólt semmit. A szemében a pupillák hatalmasra tágultak, végtelen szomorúság húzódott meg a tekintetében, majd elindult a férje felé. Huba ott állt, kézen fogta Angélát, és nézett az asszony után, aki éppen olyan volt így, mint bármelyik kofa. Földig érő sötét szoknyát, bekecset és fejére tett hosszú, barna kendőt viselt, talán Huba meg sem ismerte volna, ha Angéla nem fut oda hozzá. Hubát a kendő alól kivillanó ragyogó, beszédes szemek fogva tartották, úgy érezte, a fiatalasszony örökre boldogtalanságra ítélte őt, és önmagát is ami ellen semmit nem tudott tenni.

– Tessék parancsolni, méltóságos uram, nagyon szép a portékám!

Huba összerezzent a kofa hangjára, ránézett az öregasszonyra, tagadólag megrázta a fejét. Megpillantotta Zsigát, aki a kocsi saroglyájához támaszkodva állt, és beszélgetett a franciatanárnővel. Megigazította a bajuszát, a tanárnő hátravetett fejjel nevetett, de amint

észrevették a feléjük közelgő Hubát és Angélát, szétrebbentek. Huba csendes volt végig az úton hazafelé. Zsiga behúzott nyakkal ült a bakon, és a lovakat biztatta.

Az őszi sírósra fordult, fújt a szél, és ömlött az eső. Angélát és Andrást minden reggel korán költötte Örzse, és készítette az iskolába. Zsiga vitte, és hozta a gyerekeket haza tanítás után. Az ebédlőben tanultak délutánonként, a kandalló ontotta magából a meleget, Angéla kicsit kidugta a nyelvét, nagy gonddal formálta a betűket, számokat. András a könyvei fölé hajolt. Sokszor hallatszott vidám hangjuk és a nevetésük. Angéla a franciatanárnő hangját utánozta, és András hangosan nevetett rajta.

A karácsonyt izgatottan várták, ételek illata töltötte be az egész házat. A fenyő alatt ott voltak a gyerekeknek szánt ajándékok. Angéla fából készült bababútort kapott. András kipirult arccal bontotta le a csomagolást az ajándékaról. Egy földgömböt hozatott neki Huba Pestről.

A fiú tágra nyílt szemmel nézte az ajándékát. Andrásnak még soha nem volt ilyen karácsonya. Meglepte, hogy őt is meglátogatta a Jézuska, de nem tudott igazán örülni az ajándéknak, mert honvágya támadt. Vágyott vissza Csíkszeredára, eszébe jutott az édesanyjával töltött utolsó karácsony. Ott állt a kicsiny ablak előtt, látta a nagy hómezőt a lankás tájon, az egymás mellett guggoló apró házakat a város szélén. A kerítésen varjak gubbasztottak, a szobában meleg volt, és puliszka illata töltötte be a teret. Édesanyja hívta vacsorázni, imádkoztak evés előtt, neki folyton nyelnie kellett, ott gőzölgött előtte az étel, megszórva sült szalonnával és juhtúróval, majd gazdagon meglocsolva tejföllel. Nem érezte magát szegénynek, nem vágyott másra, csak ilyen karácsonyokra. Édesanyja beszélni kezdett az apjáról, akit ő nem ismerhetett. Megtudta, az édesanyja szolgáló volt Tisza István grófnál, ahol nagyon jó helye volt, megbecsülték. Amikor a gyerekeik betegek voltak, segített ápolni őket. Úgy érezte, a családhoz tartozik. Ott szeretett bele András apjába. Boldogok voltak, ámbár mindketten tudták, soha nem vállalhatják fel azt a mindent elsöprő érzést, amit egymás iránt éreztek. Amikor terhes lett, a férfi vidékre akarta küldeni, hogy titokban szülje meg a kisbabát, akit majd a férfi és a felesége magukhoz vesznek, mint saját gyermeket. A férfinak és a feleségének nem születhetett egészséges gyermekük, mert közeli rokonok voltak. Így házasodott a vagyon, a pozíció miatt. András anyja titokban hazaszökött Marosvásárhelyre, ahol elítélték, megbélyegezték, hogy leányfejjel szült, de nem számított neki az emberek véleménye.

– Ne haragudj, kisfiam, hogy megfosztottalak egy jobb élet lehetőségétől. Nem tudtam lemondani rólad. Nem tudtam elképzelni, hogy ne láthassalak, ne foghassalak a karomban. Az első pillanattól kezdve szerettelek, és ez az érzés az idő múlásával csak egyre erősödött.

– Édesanyám, nekem így jó, ahogyan van – válaszolta András. Sokáig csendben nézte az édesanyja arcát. Az utóbbi időben lefogyott, megsápadt az arca, mintha letörölték volna róla a színeket, ellopták volna belőle az életerőt, és telerajzolták volna ráncokkal azokat az édes vonásokat. András odament hozzá, és átölelte. Hosszan álltak így összeölelkezve, az este lassan bekúszott a kicsike ablakon. Karácsonyeste volt akkor is.

– Nem sokáig lehetek már veled – sóhajtott fel az anyja.

– Dehogynem! – jajdult fel András.

– Írtam neki – mondta az anyja.

– Kinek?

– Az apádnak – mondta halkán az anyja.

– Válaszolt? – kérdezte András. Félelem és reménykedés is ott remegett a hangjában.

– Igen – felelte az anyja. Megpiszkálta a tűzhelyben a parazsat, ami egy pillanatra megvilágította az arcát, majd az öreg szekrényből egy levelet vett ki, amit átadott a fiának.

– Téged illet, arra kérlek, ha a helyzeted úgy alakul, keresd fel, de csak akkor, ha elkerülhetetlen.

– Mit írt? – kérdezte András.

– Ő egy köztisztviselőben álló, igen befolyásos ember, szavazati joga van az országos ügyekben. Elmulasztottam a lehetőséget, hogy magához vehessen, most már nem teheti meg.

– Nem baj, édesanyám, én itt szeretek élni.

– Elígértelek a Krisánék tanyájára, kisbéresnek – mondta az anyja, és sírni kezdett.

– Ha így látja jónak, édesanyám, akkor megyek.

Így került a Krisánék tanyájára. Nem sokáig élt már az édesanyja, ez volt az utolsó karácsonyuk. Az apja levelét a zsebében hordta, ami mostanra már teljesen elrongyolódott.

András itt a kúriában sokat olvasott, ez alatt a pár hét alatt kitágult előtte a világ. Sokszor írtak az apjáról az újságok, ilyenkor mindig felmerült benne: vajon milyen ember lehet, és vajon gondol-e rá? Beszélni nem mert, hogyan is mondhatná bárkinek, hogy ez az ember az ő apja. Angéla hangja zökkentette ki a gondolataiból.

– Mi ez? – mutatott Angéla az asztalra helyezett földgömbre.

– Ez a Föld – válaszolta András komolyan. – Ilyen a világ.

– De hiszen ez nem lehet, ez egy gömb.

– Látod, ilyen a Föld, majd, ha nagyobb leszel, te is megtanulod. Látod, itt van Magyarország – mutatott egy kis foltra András.

– Nem lehet, mert ez olyan kicsike.

Huba nézte a gyerekeket. Láttá András szemében a szomorúságot, a honvágyat, hogy nem talált még itt otthonra.

– Még hoztam neked ajándékot, András – szólalt meg Huba, és átnyújtott egy köteg iratot. Anyakönyvi kivonatot, keresztlevelet, egyéb hivatalos írást és egy határozatot tartalmazott, amiben hivatalosan közölték, hogy Huba lett a fiú gyámja. András a mellkasához szorította az iratokat. Huba akkor látta örülni először a fiút.

Néhány nap múlva megérkezett látogatóba Sándor is. Talán még kövérebb volt, mint tavaly. Általában az irodában tartózkodtak, és a politikai helyzetet tárgyalták meg. Huba részletesen beszámolt neki az erdélyi eseményekről és tapasztalatairól.

– Az újságban én nem így olvastam – szólt közbe vöröslő arccal Sándor.

– Én voltam ott! Én tudom, hogyan történt! – csattant fel Huba.

– Jó, persze. Az én értesüléseim más forrásból származnak – visszakozott csendesen Sándor.

– Más olvasni róla, és más ténylegesen részt venni az eseményekben.

– Igen, így van, kérlek szépen – szívott a szivarjába Sándor. – Károly királyunk átvette a Monarchia hadseregének főparancsnokságát, békét szeretne.

– Hiába szeretne, ha az antant nem fogadja el – mondta Huba.

– Majd Wilson amerikai elnök közvetít. Holnap már szilveszter, kiadtad a menüt a szakácsnénak? – kérdezte Sándor, és nagyot szippantott a konyha felől érkező illatokból.

– Malacot süttetek holnapra. Talán lesz alkalmunk ünnepelni is, ha az antant elfogadja a békeajánlatot. Most gyere, kérlek szépen, megmutatom az erdélyi harcok állását – mondta Huba.

Sándor lassan feltápáskodott a fotelból, és elnehezült mozgással a térképhez lépett.

– A bajor 22. gyalogezred Putna völgyében próbált előrenyomulni, hogy Gyergyótölgyes ellenség kezén maradt részét visszafoglalja, viszont ez nem sikerült, mert minden tartalékuk kimerült. Itt, ezen a részen sem mi, sem az ellenség nem tudott jelentős hadműveletet végrehajtani – magyarázta Huba –, viszont a 9. hadsereg elfoglalta Olténiát, és december elején a német és bolgár hadosztályok Bukarest előtt álltak. A román maradék hadtest Moldáviába vonult vissza. A télen már jelentős hadművelet nemigen lesz az ottani körülmények miatt. Tavasszal már én is ott leszek – mondta Huba.

– Én már csak nyugalomra vágyom, jó ételekre és ilyen jó testes vörösborokra, mint amiket Egerben készítenek.

– Talán vissza is mehetnénk az ebédlőbe. A vacsorához a legjobb évjáratú boromat hoztattam fel a pincéből – mondta Huba.

Ünnepek után néhány héttel visszarendelték Hubát az Erdélyben állomásozó I. osztrák–magyar hadsereg kötelékébe.

Sokkal előbb kellett visszatérnie a frontra, mint ahogyan Huba gondolta, gyorsan kellett intéznie a gyerekek elhelyezését. Angéla sírva könyörgött, hogy ne kelljen az angolkisasszonyok internátusába beköltöznie, olyan kicsinek, törékenynek tűnt, amikor az apáca elvezette. A folyosó hideg volt, és sivár, fény alig tudott bejutni az ablakokon. Angéla hátranézett, és találkozott a pillantásuk. Huba nem tudta elfelejteni a kislány félelemmel teli nézését. Majd Andrást vitte el az egri reálgimnázium internátusába. András sápadt arccal, összeszorított szájjal lépett be az intézet kapuján. Huba nem szívesen jutott erre az elhatározásra, de itt tudta biztonságban a gyerekeket, ezért ezt meg kellett tennie, mielőtt visszatér a frontra.

12.

Huba ott állt a Hegyes 1502 méter magaslatával szemben, és nézte a tájat. Jól ismerte a terepet, és tudta, az orosz csapatok mindent meg tudnak figyelni a magaslatról, hiszen onnan remekül belátják a környező havasokat. Mögötte a hegy nyugati lábánál a központi hatalmak remekül kiépített állásai, fűthető kavernái a legnehezebb gránátok ellen is védelmet biztosítottak. Az árkok mélyek voltak, és kitűnően voltak vezetve, többszörös drótakadály védte őket, amibe éjszakánként áramot vezettek. A munkaosztigosok a kavernákban dolgoztak, hogy még egy kijáratot vájjanak a vastag sziklafalakban.

A téli kemény fagyok alatt a lelkük is megdermedt az ott szolgáló katonáknak. Még most is, amikor kezdett kitavaszkodni, Huba a csontjaiban érezte a dermesztő hideget. Itt a hadműveletek lecsendesültek a nagy hidegben, csak a járőrharok voltak rendszeresek. Éjszakánként farkasüvöltésre ébredtek. Ez az iszonyú ordítás hol közelebből, hol távolabbról hallatszott. Tüzet kellett gyújtaniuk, annak ellenére, hogy félő volt, a hegyen tartózkodó orosz őrszemek azonnal észreveszik őket. A kaverna bejáratánál géppuskatűzzel igyekeztek megfékezni a vicsorgó, üvöltő állatokat, néhány medve is áldozatul esett. A torkolattűzek és a fegyverropogás mégis elárulták őket. A népfelkelők, akiknek Huba volt a vezetője, a téli hónapok alatt a dermesztő hideg ellenére alagutat vájtak az ellenség állása irányában, de nagyon nehezen tudtak haladni a fagyott földben, amiben robbanószerkezeteket helyeztek el. Mindent vastagon takart a hó, a népfelkelők fehér vászonnal takarták magukat, mert az oroszok a hegyről minden mozgásra azonnali géppuskatűzzel válaszoltak. Itt sokkal hűvösebb volt a tavasz és a nyár is, mint otthon.

János, a tisztiszolga Huba bakancsát fényesítette a kaverna előtt, és közben dúdolgatott. Huba kitekintett a barakk ablakán, és a fiún állapodott meg a tekintete. A kezében egy fényképet tartott, amit az ajtó előtt talált. A kép Klárát ábrázolta, karján egy kisbabával. A fénykép a tábori postával érkezett János nevére. A kép hátoldalán gyöngybetűs írás szerepelt, de azt Huba nem olvasta el. Amikor a fiú visszatért a szobába, Huba már a székben ült. A helyiség minden kényelmet nélkülözött, János katonás rendet tartott itt. A százados sem fényképet, sem más személyes tárgyat nem helyezett el a szobában, amitől még sivárabbnak és személytelenebbnek tűnt itt minden.

– János fiam, úgy készülj, hogy te most nem jössz velem. Itt fogsz szolgálatot teljesíteni, amíg vissza nem térek – jelentette ki Huba kimérten.

– Számítottam arra, hogy a százados úrral mehetek – válaszolta a tisztiszolga csalódottan.

– Ott nem lesz szükségem a szolgálataidra – jelentette ki Huba.

– De hiszen én szívesen mennék! Hiszen már évek óta az ezredes úr szolgálatában állok.

– Ez parancs!

– Igenis, értettem!

– Ne hagyd szanaszét a dolgaikat! Legközelebb a fejedet hagyod el! – förmedt rá Huba, és átadta a fényképet.

– Kiesett a zsebemből – mondta megszeppenve a tisztiszolga.

– Vigyázz rá jobban!

János csomagolni kezdett, katonás rendben pakolta be a felszerelést a hátizsákba.

Hubának a miskolci magyar királyi 10. honvéd gyalogezred zászlóalj parancsnokságánál kellett jelentkeznie. Átvesszi az újonnan szervezett felderítő század embereinek vezetését. Feladatuk lesz a Veres-kő meredek szikláján állomásozó orosz vezérkar által rádió és távirón küldött üzeneteinek, parancsainak lehallgatása, és az információ továbbítása. Huba jóváhagyásával válogatták össze az embereket. A század többi katonája mögöttük marad, és csak akkor lépnek akcióba, ha parancsot kapnak Hubától.

Fortepan, Ebner.

Huba és János lassan, lehajtott fejjel, szótlánul indultak el a hegyormon lévő lövészárokból, egészen a Már-patak szűk völgyéig. Huba egy pillanatra megállt, elkápráztatta a látvány. A tölgyesi szoros kopár, hófödte hegyoldala után hatalmas fenyves erdőt pillantott meg. A kora nyári nap még semmi meleget nem adott, de Huba a hatalmas fenyők láttán melegséget érzett. A tél nehéz megpróbáltatásai, az ellenséggel

folytatott járőrharok, a farkasokkal vívott küzdelem távolinak tűnt Hubának, és olyan közelinek a győzelem. Mert ő úgy érezte, másképpen nem lehet. Új erőre kapott, csend volt, és békesség, ami körbeölelte. Felkapaszkodtak a fenyves hegyoldalra, megálltak. Huba körbenézett, látta a távolabbi Hagymás-hegység magaslatait, mintha őrt állnának a haza védelmében. Lenyűgözte a látvány.

Kis gyaloglás után megpillantották egy erdei tisztáson a parancsnokság épületét. A kapunál igazoltatták őket. János, miután tisztelgett, és elkészönt Hubától, a legénységi szállásra ment a csomagokkal, Hubát már várta Szabó ezredes az irodájában. Örömmel állt fel az íróasztal mögül, hogy üdvözlje a belépő századost, majd hellyel kínálta.

– Kérlek, helyezd magad kényelembe! – mutatott egy székre. – Gyorsan a tárgyra is térek: egyetlen személy alkalmas ennek a szakasznak a vezetésére. A személyedre esett a választás, amiben a vezérkar is egyöntetűen megegyezett. Stratégiai jelentősége van a feladatnak, az ellenség rádióadásainak lehallgatása, megsemmisítése, illetve a rádióállomások megszerzése lesz a dolgod. Tudom, nem kis feladat. Tegnap egy repülőgépünk feltérképezte a bázisukat, és valószínűsíthető, hogy sokkal több orosz katona van ott, mint gondoltuk – közölte az ezredes. A falon függő térképhez lépett, és egy pontra mutatott. – A század többi katonája itt állomásozik, a feladatuk szükség esetén a ti védelmetek lesz. Telegráfon tudod tartani velük a kapcsolatot, és az utasításaidat is így adod a helyettesítéssel megbízott főhadnagynak.

– Értem – mondta Huba.

– Kiss Béla, Szabó Károly, Pataki Ferenc, Leopold Gábor, Bata Géza, Gulyás Miklós, Egri János és Molnár Márton. Mind remek katona, híradósok, felderítők, tűzerek, honvédek, de itt most a rendfokozat nem számít, kérlek szépen. Mindenki járt már a fronton, nem kezdő újoncok. Itt az utolsónak felsorolt Molnár Mártont különösen ajánlom a figyelmedbe. Egri születésű népfelkelő, aki Máramarosnál rendkívüli bátorságáról tett tanúbizonyságot.

– Szeretnék többet tudni róluk, különösen Molnár Mártonról – mondta Huba. Az arca feltűnően elsápadt, és egy izom idegesen megrándult az arcán. Nem számított arra, hogy Anna férje is az irányítása alá fog tartozni.

– Önként jelentkezett munkaszolgálatosként egy bajor ezredhez. Néhány hónap alatt megtanulta a német nyelvet, ami nem kis teljesítmény, kérlek szépen, az ő helyzetében, hiszen csak az elemi hat osztályát járta ki. A bajor felderítő osztaghoz kérvényezte magát, és részt vett az armentières-i harcokban. Egyike volt, aki behatolt az ellenség lövészárkába, foglyot ejtett, valamint gépfegyvert zsákmányolt. Ekkor sikeresen visszaverték az előrenyomuló angol csapatokat. Bátran harcolt. Szabadságot kapott, de nem ment haza, ide jelentkezett hozzánk. Elszánt, bátor katona, akit mindenképpen ajánlok a figyelmedbe. Átadom neked a személyes anyagot, és az íróasztalomat is a rendelkezésedre bocsátom. – Az ezredes felállt az íróasztal mögül.

– Átnézem az irataikat – mondta rekedt hangon Huba.

– Majd ebédnél találkozunk, és referálsz nekem arról, hogy egyetértesz-e velem a választásnál, vagy te az akták alapján mást jelölsz a feladatra. Itt hagyom a többi személyes anyagot is. Kettő órákor felsorakoznak a katonák, és alkalmad lesz pár szót váltani velük indulás előtt – tette hozzá az ezredes, és kilépett az ajtón.

Amikor Huba egyedül maradt, kényelmesen hátradőlt a karosszékből, és a kezébe vette a dossziét. Legalább harminc ember személyes anyaga volt benne. Türelmetlenül lapozott az akták között, mire végre megtalálta Molnár Márton anyagát. Sokáig nézte a

férfi fényképét, határozott, nyílt tekintetű, fiatal katonát látott a fotón. Bátor és elszánt katona, aki nem ment el a családjához szabadságra. Boldogtalan – gondolta Huba, ahogyan nézte a fényképet, majd nagy figyelemmel olvasni kezdte az ajánlást. Még mindig az iratokat tanulmányozta, amikor az ezredes nézett be az ajtón, belépett, és leült a másik karosszékbe.

– Jó, hogy itt találalak, legalább ebéd előtt még megbeszélünk néhány dolgot – harsogta az ezredes.

– Egyébként egyetértek a feladatra kiválasztott emberekkel. Átnéztem jó néhány személyi adatot, de én is őket látom legjobbnak a feladatra – mondta Huba. Az ezredes arcán elégedett mosoly terült el.

– Nagyon jó katonák, a távközlők is kiválóak. Itt van például Kiss Béla rádiós. Miután foglyul ejtette a román híradóst, felhívta egy román őrnagy nevében a 18. román hadosztály parancsnokát, így teljes képet kaptunk a csapataik állásáról és helyzetéről. Ezek az emberek képzettek, olyan is van közöttük, aki beszéli az orosz nyelvet. Kiépítettük az adó-vevő állomást, és kitűnő távírárszunkat, Pataki Ferencet is a rendelkezésedre bocsátjuk. Megtiszteltetés egy ilyen századot vezetni.

– Tudom – mondta Huba.

– A terep már elő van készítve, a rádió adó-vevő készülékek működőképesek. Talán menjünk is át a tiszti étkezdébe – invitálta ebédelni Hubát az ezredes.

Huba egykedvűen kanalazta az ételt, hallgatag volt az egész ebéd ideje alatt, mert a gondolatai folyton Anna körül kalandoztak, előtörtek az emlékek. Eszébe jutott a találkozásuk a piacon. Nagyon sápadtnak tűnt neki Nani arca. Aggodalom fogta el arra a gondolatra, hogy talán éheznek és fáznak is ezekben a nehéz időkben. Segítenie kellett volna rajtuk, de úgy érezte, nem fogadnának el segítséget. Azt hallotta Zsigától is, hogy Anna férje, Molnár Márton nagyon büszke ember, aki kijelentette nincs szükségük könyöradományra.

– Rengeteg embervesztésünk van már, de úgy érzem, nagyon közel állunk a háború végéhez, a győzelemhez – szólalt meg az ezredes, hogy beszélgetést kezdeményezzen a hallgatag férfival.

– Nem lehet tudni, meddig tart még. Az amerikai közbenjárásra a békeszerződés ügyében már semmi esélyünk nincs, mivel ők is hadat üzentek Németországnak. Elsüllyeszteni egy amerikai hajót szerintem hiba volt. Pedig valóban annyira közel álltunk a győzelemhez – sóhajtott fel Huba, majd egykedvűen tolta el maga elől a tányérját.

– Igen. Csak magunk között mondva, kérlek szépen, ez nem hiányzott nekünk. Igazából én erről még senkivel nem beszéltem. Veled is csak teljesen bizalmasan – mondta halkan az ezredes, és körülnézett az étkezdében. Az arcáról azonnal leolvadt az önelégült mosoly, hallgatag és zárkózott lett ő is.

Délután két órakor a kiválasztott különleges szakasz vigyázállásban várakozott az udvaron. A század többi része már elfoglalta a helyét, jóval az ő kiépített állásaik mögött. Huba nézte a katonák arcát, a szemükben elszántság csillogott. Lassan vonult el előttük az ezredessel, aki néhány lelkesítő mondatot intézett az indulásra kész szakasz előtt, majd átadta a vezetést Hubának, aki egyenként nézett végig az embereken. A katonák tisztelegtek, majd sorban egy lépést előreleptek, és bemutatkoztak. Egy vékony, alacsony katona kezdte a bemutatkozást, tisztelgett, katonasapkája alól ferde vágású szeme barátságosan tekintett rá, tömött, sűrű bajusza majdnem eltakarta a száját. A hátizsákja

fortepan, Péchy László

tetején a sátorlap szabályszerűen volt összegöngyölve. Az övén a tölténytár és a kulacsa lógott.

- Ezredes úrnak jelentem, Kiss Béla zászlós, bevetésre készen állok.
- Mint népfelkelő, századosi rangban szolgálok – mondta Huba.
- Igenis értettem, százados úr! – tisztelgett a zászlós.

– Molnár Márton honvéd, szolgálatra jelentkezem!

Fiatal, magas, rendezett ruházatú katona emelte a kezét a tisztelgéshez. Néztek egymás szemébe. Márton tekintetében komor, vad gyűlölet csillant. Tehát megismert, nyugtázta magában Huba. Sorban mindenki bemutatkozott. Teljes menetfelszereléssel állt ott a szakasz, mögöttük egy teherautó várakozott. Huba kiadta a parancsot az indulásra. Elhelyezkedtek a teherautó platóján, Huba a gépkocsivezető mellé ült.

Miután megérkeztek a század állomáshelyére, Huba néhány mondatot intézett a főhadnagy parancsára felsorakozott katonákhoz, majd tisztai tanácskozás után továbbindult a különleges szakasszal.

Biztonsági okokból csak egy darabig mentek az autóval, majd gyalog folytatták az útjukat. A Veres-kő nyugati meredek szikláit bíborszínre festette a lemenő nap fénye, a keleti oldala lágyan simult bele a Fehér-mező fennsíkjába. A Putna völgyében haladtak Gyergyótölgyes felé. Már esteledett. Rommá lőtt házak között meneteltek, az ajtók és ablakok keret nélkül, feketén néztek bele a közelgő éjszakába. Csend volt, csak a bakancsok alatt roppant meg néha egy nagyobb törmelék, ami az utat borította. Egy ház fala mellé telepedtek, már nem volt értelme továbbmenni. Huba két őrszemet jelölt ki, akiknek járőrszolgálatot kellett teljesítenie. Felállították a sátrakat, majd tüzet raktak a vacsorafőzéshez. Csendben készítették a bográcsba a hagymát, paprikát, krumplit, nemsokára érezni lehetett a piruló hagyma illatát. A csendet egy magas, szikár, nyakigláb ember törte meg. Kicsit görnyedten ült, nagy, dolgos keze a térdén pihent. Megszólt:

– Béla testvérem, még nem volt alkalmunk beszélni. Nagyon megörültem, amikor megláttalak a kiképzés alatt. Mi történt veled azután, hogy kórházba kerültem? – kérdezte alacsony társát, aki vele szemben ült a tűznél.

– Jól van, Gábor, elmesélem. A Szurmay²⁰ hadtestnél szolgáltam, már a háború kezdetekor, mint tudod is. Az oroszok rögtön a háború kitörésekor előrenyomultak Galíciába, amikor te megsebesültél. Mi a Przemysl erődöt védtük, ami sikerrel zajlott, viszont az orosz hadvezetés taktikát változtatott, és körbevett bennünket, elzárták az utánpótlás útját. Nem jutott el hozzánk az ellátmány, gyakorlatilag kiéheztettek bennünket. Elkezdtek a lovakat levágni, több ezer ló került a tábori konyhára. Aztán már felére, negyedére csökkentették a fejadagokat. Éhezünk, és a rendkívüli hideg tél is megviselt bennünket. Repülőgéppel csak a leveleket tudták bejuttatni hozzánk.

Elhallgatott. Cigarettára gyújtott, és nézte a füstkarikákat.

– Ahogyan múlt az idő, sokan éhen haltak, teljesen legyengültünk. A parancsnokunk hiába kért segítséget, a felváltó csapat csak nem jött, mert nem tudták az orosz állásokat áttörni. Március végén érkezett hozzánk egy repülőgép. Mindenki kapott egy tenyérnyi papírt, amire megírhatta az utolsó üzenetét az otthoniaknak. Még most is emlékszem a pilóta bátorító pillantására, amikor felszállt. Tett egy tiszteletkört az erődítmény fölött. Röpködtek a lövedékek a gép körül. Néhányan halkan imádkozni kezdtek, amíg néztek a repülő után. Én is csatlakoztam hozzájuk. Ropogtak az orosz fegyverek, de valami csoda folytán egy sem találta el a gépet. Sokáig néztünk a repülő után, követtük a tekintetünkkel, amíg csak láttuk, mert eljutott oda, ahová mi katonák vágyakoztunk, és nem tudtuk, hogy hazatérünk-e valaha. Lehunytam a szememet, és magam előtt láttam a Fogarasi-havasok csúcsait, a hegyek ormához közel úszó hófehér felhőket. Gyerekkoromban azt hittem, a

²⁰ Vitéz uzsoki báró Szurmay Sándor (neve német nyelvű forrásokban: Alexander Freiherr Szurmay von Uzsok; Boksánbánya, 1860. december 19. – Budapest, 1945. február 26.) magyar királyi honvédtiszt, gyalogsági tábornok, 1917–18-ban honvédelmi miniszter, 1941-től vezérezredes.

hegyek csúcsához közel lakik az Isten. Ott a körbezárt erődben azt éreztem, hogy mi az Isten háta mögé kerültünk, nem lát bennünket a mindenható sem. Aztán az oroszok fogságba ejtettek, és marhavagonokban Szibériába szállítottak minket. Én bizony a vonatról leugrottam, még az elején. Megszöktem. Jöttem gyalog, utaztam vagonok tetején, majd újra gyalog, úttalan utakon. Kóbor kutyák hada követett, alig tudtam távol tartani őket. Úgy érkeztem Fogarasra, mint egy rongyos csavargó, még a drága jó anyám sem ismert volna meg. Nem találtam meg a családomat, és nem tudott róluk senki, üres és feldúlt volt a ház. Aztán ide kértem magam szolgálatra – mesélte el a történetét a rádiós. Elővette a cigarettapapírt, majd a dohányzacskót, és nagy gonddal cigarettát sodort. Megnyálazta a papírt, és óvatosan összenyomogatta a kész szálát. Csend volt. Felnézett a barátjára, és felsóhajtott:

– Vajon hazakerült-e már a családom, vagy elveszítettem őket?

Rágyújtott. A gyufa lángja egy pillanatra megvilágította az arcát. Úgy tűnt, mintha éveket öregedett volna

– Nem csak háborúban veszítheti el az ember a családját – szólalt meg Molnár Márton rekedt hangon. Megpiszkálta a tüzet, amiből sok szikra szállt fel, mint ezernyi csillag.

– És te, Kölyök, hol tanultál meg oroszul? – kérdezte Márton a nagyon fiatal, szőke fiú felé fordulva.

– Az orosz bárisnyák²¹ tanítottak meg erre is, meg sok minden másra – válaszolt nevetve a fiú.

– Ott éltél Oroszországban? – kérdezte a rádiós csodálkozó hangon.

– Muszáj volt – válaszolta szűkszavúan a fiú.

Felállt, és egy orosz dalt kezdett énekelni, majd táncra perdült. A távírász egy hasábfát tett a tűzre. A lángnyelvek feléledtek, a tűz aranszínnel világította meg az arcokat, és a fiú csak énekelt és táncolt. Huba nézte, és csodálkozott, hogy mennyi életöröm, vidámság volt a mozdulataiban. Körbenézett az emberein, és látta, mindenki mosolyog. A fiatalabbak szemében látta a virtus felcsillanását, az idősebbek talán a saját fiatalkorukra emlékeztek.

– Jó van, Kölyök, elég már – mondta neki az egyik tűzér –, akkor táncolj, ha az oroszok húzzák a talpalávalót!

– Ne félj, Öreg, én akkor is táncolok! – válaszolta a Kölyök kipirult arccal. Ebben a pillanatban csúszott le a nadrágja. Mindenki nevetett.

Huba nézte a fiú ugrándozását, és a dossziéjában olvasott információk jutottak az eszébe: a fiú csak húszéves volt, és nagyon sok mindent megért már. Nem kímélte az élet, két évig volt az oroszok között hírszerző, folyékonyan beszélt oroszul. Sok veszélyes helyzetben helytállt már, és nagyon ügyesen boldogult a rábízott feladatokkal.

Majd a katonák elcsendesedtek, a tűz lassan parázssá szelődött, az emberek közelebb húzódtak hozzá, mert már hűvösek voltak az éjszakák. Csendben vacsoráztak, majd cigarettára gyújtottak. Mindenki a gondolataiba mélyedt. Huba felállt, a többiek is követték.

– A járőröket Molnár Márton és én váltom le. Hajnali két órától pedig Kiss Béla és Egri János teljesít járőrszolgálatot. Öt órakor teljes felszereléssel indulásra készen álljon a szakasz! – adta ki az utasítást Huba.

– Igenis, értettem! – kiáltották egyszerre vigyázzállásban, kihúzott mellkassal a katonák.

Huba és Márton körbejárták a táborhelyük környékét, majd a romok között ellenőrizték a településről kivezető utakat. Szótlanul haladtak egymás mellett. Huba várta, hogy Márton

²¹ Orosz nők, szláv úrinők.

kezdjen el beszélni, de a férfi némán ment mellette. Csend volt, csak a törmelék zörgött a bakancsuk alatt. Néha kóbor kutya zavarta meg ezt a néma csendet vonyítással. A hold halvány fényében kísértetiesnek tűnt ez a halott település. Az előttük lévő kiskapuvál játszott a feltámadt szél, ami nyikorgó hangot adva csapódott be, mintha hazaérkezett volna a gazda, és mérgesen becsapta volna a kaput. Valaki biztos álmodik valahol távol erről a kiskapuról, valaki ide hazavágyik – gondolta Huba. Érezte, hogy Márton nézi őt, oldalra fordult, hogy megbizonyosodjon róla. Márton vonásai eltorzultak a gyűlölettől, szemében vad indulat lobogott. Ököibe szorított keze ütésre lendült, de Hubának sikerült elugrania előle, azonban a férfi nekiment. Huba néhány ütést kivédett, de az ellenfele letépte a földre, ott birkóztak. Hol Huba, hol Márton volt felül. Huba érezte, hogy egy cserépdarab befúródik a hátába. Márton a kezével a torkát fojtogatta. Igyekezett lefejtetni a szorító kezeket. Minden erejét összeszedte, mire sikerült felülre kerülnie. Leszorította az ellenfelét, a mellkasára telepedett, és teljes súlyával igyekezett a földön tartani a vergődő embert.

– Maga megőrült, Márton! – mondta zihálva. – Ezért hadbíróság jár!

– Nem fogod megtenni! – válaszolta Márton, és furcsán nevetett.

– Mióta tegezel te engem? – lihegte mérgesen Huba.

– Földim vagy, talán még ettől is többek vagyunk egymásnak – mondta gúnyos hangon Márton, és újra nevetett.

– Hadbíróság elé állítalak!

– Nem teszed meg! – válaszolta Márton.

– Miért ne tenném?

– Anna soha nem bocsátana meg neked.

Márton még mindig nevetett. Olyan természetellenes volt ez a nevetés, hogy Hubának a hideg végigszaladt a hátán. A férfi már nem vergődött, és nem is védekezett. Huba elengedte, mire ellenfele felült. Kifújták magukat. Kicsit le is csillapodtak. Lépéseket hallottak. Csendben vártak, a fegyverüket készenlétbe helyezték. A Kölyök közeledett, aki két puskacsővel találta szemben magát.

– Ne lőjenek, csak én vagyok. Gondoltam, utánanézek, vannak-e itt szép lányok? – szólalt meg tettetett vidámsággal a fiú.

– Meg zajt hallottunk, olyan tusakodásfélét – mondta a tűzér, aki most bújt ki a romok közül. – Azt gondoltuk, van valami probléma.

– Nincs semmi gond. Ez kettőnkre tartozik – felelte Huba. – Most pedig leléphetnek!

– Igenis, százados úr! – mondták egyszerre.

Egy darabig csendben ültek, majd Márton szólalt meg:

– Miattad változott meg az életem!

– Anna meggyászolt, és továbblépett – mondta Huba.

– Meggyászolt, de közben már nem a régi – válaszolta gúnyosan Márton.

– Megkaptad a lehetőséget másodszor is, hát legyél férfi! Nem az ököl dönti el, kit szeret egy nő!

– Te aztán tudod, hogy kell megszerezni egy nőt! Aki könnyen jön, azt eldobod, mint a rongyot, aki a másé, elérhetetlen, az kellene, azt szereted – mondta mérgesen Márton.

– Mi közöd hozzá?

– Az én feleségem a pénzedet szerette, a jólétet és a vagyonodat, azt szerette. Azt szerette meg, méltóságos uram!

Talpra ugrottak mindketten. Hubának vérvörös lett az arca, a halántékánál kidudorodott egy ér, ökölbe szorult a keze, és ütött.

– Anna nem olyan!

– Te aztán tudod, hogy milyen!

Újra földre teperték egymást, és a végkimerülésig küzdöttek, majd lihegve néztek farkasszemet egymással. Felálltak, kicsit lecsillapodtak, majd elindultak az őrjáratra. Némán mentek egymás mellett.

Márton homlokán két mély ráncot rajzolt a haragosan összehúzott szemöldöke. A száját összepréselte, amitől az arca sokkal öregebbnek tűnt. Annára gondolt, és Huba mondatára, legyen férfi, és nem az ököl dönti el, kit szeret egy nő. Úgy érezte, mindent megpróbált, volt gyengéd, kedves, figyelmes, mert vissza akarta kapni a feleségét. Mindent elnézett neki, és mégis úgy érezte, meghalt Annában az a nő, akit ő annyira szeretett. Más lett minden. Anna már nem vágott rá, és nem reagált az érintésére sem a teste, sem a lelke. Talán a gyerek, egyedül az okozott a feleségének boldogságot. Ja persze, a gyerek – gondolta keserűen Márton.

Huba szintén Annára gondolt, és tudta, a nő őszintén szereti őt. Nem hazudtak azok a fényesen csillogó, bársony-barna szemek, a teste remegése, amikor átölelte. Minden idegszálával reagált az érintésére. Huba ismert életében elég nőt, akiket a pénz és a vagyon érdekelt, de tudta, hogy Nani nem volt olyan. Édes, drága Nani – gondolt rá Huba, és tudta, hogy a férjének fogalma sem volt arról, hogy milyen mély és őszinte érzés köti őket össze. Mártonnak el kellett volna engednie a feleségét, hogy szabadon dönthessen az életéről, de nem tette.

Amikor visszaértek a táborhelyre, már hajnali kettő volt, Kiss Béla és Egri János leváltották őket. Huba a sátrába ment, lefeküdt, de elaludni nem tudott. Újra fájni kezdett a lába, pedig már az utóbbi időben megfeledkezett róla. Négy órakor felkelt, és elindult a kis patakhoz, ami a falu határában csordogált. Már derengett a hajnal, amikor odaérkezett. Levetette a zubbonyát, és a hideg vízben alaposan megmosakodott. Jólesett neki a hajnali friss levegő és a hideg víz. A testét számtalan horzsolás és véraláfutás tarkította, az éjszakai verekedés nyomai. Leült egy kőre, amit a patak szélére sodort a víz. Lassan ébredt az erdő, néha felrebbent egy madár a fák között csörtető vad zajára, majd kicsit távolabb röppent. Huba nézte a patak vizében tükröződő hajnali derengést, és hallgatta az erdőből hallatszó madárdalt, majd emberi hangokra lett figyelmes:

– Jó kis csetepaté volt az éjjel! – ismerte meg Huba a távírársz hangját.

– Majd akkor virtuskodjanak, amikor az oroszok húzzák a talpalávalót! – tette hozzá a Kölyök.

– Virtuskodnak azok akkor is – dörögte a felderítő.

– Katyusa, Katyusa, Katyusa – énekelte egyre gyorsabban a Kölyök.

Hirtelen elhallgattak, megpillantották Hubát, aki még mindig ott ült a kővön.

– Százados úr, így táncolnak az oroszok – mondta a Kölyök, és kalinkát²² kezdett járni.

Mindenki nevetett, még Huba is. Visszamentek a táborhelyükre. Öt órakor vigyázállásban felsorakozva indulásra készen állt a szakasz. Elindultak a Veres-kő keleti oldalát körülölelő fenyves erdőbe. Csendesen haladtak a fák között. Néha egy elszáradt ág megreccsent a bakancsuk alatt, megpillantottak egy vaddisznót, ami tőlük néhány

²² Kalinka népszerű orosz népdal volt.

méterre csörtetett el a kicsinyeivel. Alighogy a nap kibújt a hegyek mögül, Huba egy siketfajd dürgésére lett figyelmes.

– Siketfajd kakas – mutatott a fa ágán tollászkodó nagytestű madárra. Megállt, és a katonákat is megállásra intette. Észrevette a kakas tollászkodását, az a nyakát előrenyújtotta, szemét félig lecsukta, a farktollait széttárta, így adta át magát az érzelmeinek. A madár hangja leginkább így hangzott: tak-tak-tak. Egyre gyorsabban adta ki a hangokat, majd leszállt a fáról, már se nem látott, se nem hallott. A tojók szétrebbentek és a kakas üzőbe vett egyet.

– Százados úr így ismeri a madarakat? – kérdezte a rádiós.

– Sokszor jártam vadászatokra – válaszolta Huba.

– Azért egy medvével nem szeretnék találkozni! – szolt a felderítő.

Huba elővette a térképet, nézte a fák törzsén a jeleket, amit a munkaosztigosok hagytak. Talán egy fél órán át meredek hegyoldalon kaptattak fel, mire megérkeztek a táborhelyükre. A nem különösebben nagy kavernától félkör alakban lövészárók volt kiépítve, ami az erdő takarásában egészen a Fehér-mező fennsíkjáig a meredek hegyoldalon húzódott. A nap sugarai megvilágították a hegy meredek mészkőszirtjeit, az erdőből remek kilátás nyílt a Fehér-mező és a hegy között elterülő emelkedő kopár területére.

– Ez a terület a legveszélyesebb, hiszen itt minden mozgást lát az ellenség – állapította meg Huba. – A meredek részről viszont nem lehet megközelíteni a bázisukat.

Az erdő takarásából jól látták az orosz őrszemeket. Visszamentek a kavernájukhoz. Huba a térképet tanulmányozta, majd újra visszament bejárni a terepet.

Amikor visszaérkezett, már álltak a sátrak, és az emberei berendezkedtek. A rádiós és a távírársz a gépeket próbálták ki, üzemelték be. Huba továbbindult az aknavető fedezékéhez.

– Na, hallod, pajtás, ennek a jó kis 17-es aknavetőnek áshattak volna mélyebb fedezéket is – hallotta Huba az egyik tűzér hangját az aknavető irányából.

– Már láttam néhány tűzérségi fegyvert, de ilyen jó kis hangszereken még nem hegedültem – mondta másik, és nevetett.

– Hadd nézzem én is!

– Menj innen, Kölyök, ez nem gyerekeknek való – mondta a tűzér.

– Tak-tak-tak – utánozta a siketfajd hangját a Kölyök, és előrenyújtott nyakkal, lógó karokkal közeledett a tűzér felé.

– Ne szemtelenkedj, mert móresre tanítalak! – nevetett a katona.

– Amikor a siketfajd kakast megláttam, az jutott eszembe, ahogyan egy székel lányak udvaroltál.

– Udvarol ő minden fehérszemélynek, akit meglát – mondta a felderítő.

– Nekem a siketfajdról más valaki jutott az eszembe – morogta Márton.

Ekkor vették észre, hogy Huba a közelükbe érkezett. Márton villámló tekintettel nézett rá:

– Igaz, méltóságos uram?

– Fiúk, egy fél óra múlva taktikai megbeszélést tartok – jelentette be Huba. Figyelmen kívül hagyta a gúnyos megjegyzést.

– Igenis, értették – mondták egyszerre a katonák.

Országos Széchényi Könyvtár Történeti Fénykép - és Videótár

Hubának a siketfajdról Zsiga jutott eszébe. Honvágya támadt, jó lett volna egy kicsit hazamenni, találkozni a gyerekekkel, megtudni, hogy hogyan viselik az internátusok bezárt világát.

Végignézett a vigyázzállásban felsorakozó emberein. Ugyan zavarta rendetlen ruházatuk, de nem tett megjegyzést, mert úgy érezte, ezen a helyen nem a katonás rend és a precíz ruházat a fontos, nem parádézni jöttek ide.

– Fiúk, a rádiónál Kiss Béla, a távírónál Pataki Ferenc lesz állandó szolgálatban. Feladatuk az információszerzés, az ellenség adásainak lehallgatása és megtévesztése. Egri János, Leopold Gábor, Szabó Károly az aknavető és az ágyú működőképes állapotáért felelnek, és amikor a parancsot megkapják, tüzelnek. Bata Géza és Molnár Márton a gépfegyvereknél teljesítenek szolgálatot. Gulyás Miklós az orosz rádióadások fordításáért, a távíró készüléknél a kódok megfejtéséért és lefordításáért felelős. Kiss Béla, Pataki Ferenc és Gulyás Miklós kivételével váltásban járőrszolgálatot teljesít mindenki, a beosztás szerint. Feladatuk az ellenség megfigyelése, a járőreik útvonala, a váltási időpontok, ellátmányuk, postájuk érkezése, minden velük kapcsolatos dologról jelentést kérek.

– Igenis, értettük!

– Szakasz, pihenj! – adta ki a vezényszót Huba. Egy térképet vett elő, kiterítette a kaverna előtt felállított asztalnál.

– Ez a legveszélyesebb szakasz – mutatott a térképre –, viszont csak ebből az irányból tudjuk őket megfigyelni és szükség esetén megtámadni. Először is el kell foglalnunk a rádióállomásukat, ami néhány kilométerre van tőlünk, keleti irányban, az erdőben. A század többi katonája közül a felderítők már feltérképezték az állomáshelyüket, és a térképen bejelölték az odavezető útszakaszt. Egy hét múlva jön a századomból húsz katona, akik az éjszaka leple alatt részt vesznek a rádióállomás elfoglalásában. Az akciónak a lehető legkisebb zajt szabad csak csapnia, lövés nem dördülhet el, mert arra a bázisukon azonnal felfigyelnek. A területen tíz orosz katona tartózkodik, akiket hatástalanítanunk kell. Hetente kétszer jön a postaszolgálat és az élelmiszer-utánpótlás hozzájuk. Tehát nem sok időnk van a rádióállomásukról megtévesztő jeleket leadnunk a bázisukra, hogy előcsalogassuk őket a barlangjukból, és csapdába csaljuk mindannyiukat. Kölyök, te beszéled a nyelvüket, tehát ezzel nem lesz gond.

Most szólította először a fiút a becenevén, olyan természetesen jött a szájára, mintha mindig is így nevezte volna.

– Itt, ezen a szakaszon kell járőrözni, meg kell figyelni, ami a Veres-kő és a rádióállomásuk között zajlik – közölte Huba, és Mártonra nézett. – Te osztod be a járőrszolgálatot, és te felelsz érte.

Egy hét múlva megérkezett a húsz erős, remek kondícióban lévő katona, akik nagyon jó képzést kaptak közelharcból. Amikor az este leszállt, lassan, lopakodó lépésben indultak el az oroszok hírszerző állomására. Szerencsájuk volt, a holdat sötét felhők takarták, a katonák bakancsa alatt néha roppant egy-egy száraz ág, de ez nem ütött nagyobb zajt, mint az éjszakai erdő neszei. Az orosz járőröket puskatussal elnémították, mikor hirtelen rájuk vetették magukat. A rádiónál szolgálatot teljesítő katona ott bóbiskolt a műszerek felett. Amikor elkapták, befogták a száját, puskát szegeztek rá, majd bekötött szájával távolabb vitték a tábortól. Három orosz katona álmosan dugta ki a fejét a sátorból, de idejük sem volt a puskájukért nyúlni, azonnal rájuk szegezett puskacsövekkel találták magukat szemben.

Fortepan, Péchy László

A rajtaütés csupán fél óráig tartott. A foglyokat az erdőn át elvezették. Huba, a rádiós, a távírász és a Kölyök a műszerekhez mentek, a többiek pedig a foglyokkal visszavonultak.

– Három nap áll a rendelkezésünkre – mondta Huba az embereinek.

A távírógép kattogni kezdett, ők pedig feszült figyelemmel hallgatták a jeleket. Kölyök gyorsan jegyzetelt a gyér világítás mellett, majd mindannyian a kódolt üzenet fölé hajoltak. Már hajnalodott, az erdőben madárdal hallatszott, majd a felkelő nap bekukkantott a fák koronája között. A kódot még mindig nem sikerült megfejteniük. Huba nézte a Kölyök arcát, aki az alsó ajkát beharapva koncentrált.

– Számokat jelentenek a jelek. Ötös sorokban és négyes tagolással szerepelnek a számok – szólalt meg a távírász.

– Az orosz ábécé betűit kell behelyettesíteni, hogy megfejtsük a szöveget – mondta kipirult arccal Kölyök.

Már esteledett, amikor rájöttek a helyes sorrendre. Kölyök fordította magyar nyelvre az üzenetet.

– A mai rádióüzenetből egyértelműen kiderült, hogy az oroszok mozgósítják a 11. a 7. és a 8. hadtestüket. A tüzérségi felkészülés is folyamatos, és további haderőket vonnak össze Galíciában – mondta Huba, majd parancsot adott az üzenet továbbítására az osztrák–magyar hadvezetésnek.

Újabb üzenet érkezett a távírón, ezzel már lényegesen kevesebb dolguk volt.

– Most újabb csapatokat mozgósítottak. A mi csapataink körbekerítése a céljuk Galíciában – mondta a Kölyök. Arca kipirosodott az izgalomtól. – Dél és nyugat felől nagy erőkkel fognak támadni. Innen az orosz bázisról átirányítottak oda három századot.

Huba a megszerzett információkat magyar és német nyelven tolmácsolta az osztrák–magyar hadvezetésnek és a németeknek.

Megtévesztő üzenetet küldtek az oroszok bázisára, miszerint a három századuknak vissza kell térniük Oroszországba.

Este visszaérkezett a húsz katona, szétszedték a híradástechnikai eszközöket, lebontották a sátrakat, magukhoz vették az orosz táborban található fegyvereket. Amikor megszüntették a távíróállomást, Huba vezetésével elindultak vissza az állomáshelyükre, majd összecsomagoltak, és a munkaszolgálatosok által kiépített fedezékbe vonultak vissza, ami lényegesen közelebb volt a hátuk mögött állomásozó, várakozó századukhoz.

Néhány nap múlva látták, hogy elindul a három orosz század teljes menetfelszereléssel a Fehér-mezőn várakozó katonai autókhoz.

– Sikerült! – kiáltotta Kölyök kipirult arccal.

Két ember lement a postát és az ellátmányt átvenni, majd az erdőn keresztül felhozták. A postai küldemény érdekelt mindenkit a legjobban. Márton mogorva arccal ült a kaverna előtt, míg olvasta a levelét, majd elsötétült arccal állt fel, és ököllel a barakk falára ütött.

– Megbetegedett a gyerek! – ordította el magát tehetetlen dühében, majd eltűnt az erdő sűrűjében.

Huba hosszan nézett a távolodó férfi után. Az egyedül maradt fiatalasszonyra gondolt, akinek most nagyon nehéz volt a sorsa. Jó lett volna tudni, mi baja lett a kicsinek, de nem kérdezhette meg. Kibontotta ő is a levelét, amit az intézője írt, de csak éppen átfutotta a sorokat, mert most nem érdekelték a gazdaság ügyei. Zsiga levelét kezdte olvasni.

Vontatottan kezdődött, hírek, pletykák, szóbeszéd, amik Hubát nem igazán érdekelték. Anna nevét kereste a sorok között, amit a levél vége felé talált meg. A kislánya megbetegedett, és a szakácsnő segített rajtuk, úgy az étkezésben, mint a gyógyszerek beszerzésében. Az orvost Zsiga hívta ki a kislányhoz, ő fizetett mindent a megspórolt pénzéből. „Már engedelmet, méltóságos uram, hogy beleavatkoztam, de nekem is van szívem” – írta Zsiga. Huba megkönnyebbülést érzett. Szinte maga előtt látta Zsigát, ahogyan írás közben vakargatja a fejét. Majd hosszan írt a franciataánőről, akitől mindenki eltávolodott a származása miatt. „Hogyan hagyhatnám magára ezt a roppant érzékeny úri fehércselédet, hát az oltalmam alá fogadtam. Soha nem gondoltam, hogy mindenhol gömbölyű. Hej, amikor kifűzi azt a magas szárú fűzős cipőjét, méltóságos uram, a szívem a torkomban dobog, és férfiember létemre teljesen elgyengülök. Írásban könnyebb nekem szót érteni a méltóságos úrral, már engedelmet. Nem beszélhetek én erről senkinek, csak a méltóságos úrnak, mert hát olyan szószátyár itt a nép, amit mondok a Cifra höstyán,²³ az rögvést a Hatvani höstyán köt ki. Nincs már nekem bizodalom, csak a méltóságos úrnak” – írta Zsiga. Huba maga elé képzelte Zsigát a kis köpcös természetével, és a franciataánőrt. *Furcsa pár, az biztos, de a szerelemnek nincsenek határai* – gondolta Huba. Önkéntelenül mosolyognia kellett, és amikor felnézett a levél olvasásából, akkor vette észre, hogy Márton, aki időközben visszatért az erdőből, őt nézte. Nem lehetett nem észrevenni, a férfi tekintete tele volt vad gyűlölettel.

A levelek olvasása után csendes volt mindenki, ő is el volt foglalva a saját gondolataival. Csak a rádiós nézett komoran maga elé, mert még mindig nem volt semmi hír a családjáról.

A távíró kattogása zökkentette ki őket a gondolataikból. Mindenki odament, és várta a fejleményeket. Kölyök a távíró kódolt üzenete fölé görnyedt, hogy megfejtse, majd izgatottan számolt be Hubának.

Huba elgondolkodva hallgatta. Az oroszok soraiban lázongás és elégedetlenség tört ki. Az orosz hadsereget a hátszár nem tudja ellátni étellel, lázonganak a katonák, sok közöttük a bolsevik agitátor, akik fölött szemet hunynak az orosz tisztek.

Újabb lehallgatott üzenet érkezett, amit az orosz bázisról küldtek Kornijilov tábornoknak, hogy kivégeztek egy bolsevik agitátort. Ezek az üzenetek egyértelművé tették Huba számára, hogy az orosz katonák harci morálja kritikus pontot ért el, kivételt képezett viszont a bázison maradt orosz század. Az üzenetükből az is kiderült, átfésülik az erdőt, mert keresik az eltűnt rádiósaikat, akiknek eddig nem akadtak a nyomára.

Június végén jártak, az idő kellemes volt. A járőrök egészen közel az erdő szélénél orosz katonákra lettek figyelmesek, ami fokozott óvatosságra készítette őket. Napok óta csendben bújtak meg az erdő takarásában. A barakk előtt már rég beszüntették a főtt étel készítését és a hangos beszédet.

Távírón érkezett a hír, hogy az oroszok nagy erővel nyomultak a Galíciában tevékenykedő osztrák–magyar és német alakulatok ellen Lemberg felé. Az általuk megtévesztett három századot, ami Oroszország felé tartott, a székely hadosztály megtámadta, lefegyverezte, és nagy részét fogságba ejtette a Békás-szorosnál.

A telefont és a távírókat figyelte a járőrök kivételével mindenki. Július nyolcadikán újabb üzenet érkezett, amelyben az osztrák–magyar hadvezetés kiadta a parancsot Huba századának az orosz bázis elfoglalására vagy megsemmisítésére.

²³ A höstyán nem más, mint a német Hochstadt [hóhstätt] ’felsőváros’ szó megfelelője. A külvárosi részeket ma is így hívják.

Huba megbeszélést tartott.

– Meg kell tudnom a hírszerzőktől, hogy mennyi orosz katona tartózkodik a Veres-kő objektumán. Legjobb tudomásom szerint jó, ha századnyi katona állomásozik ott, és a hadifoglyok – mondta Huba.

– Én beszélek oroszul – szólalt meg Kölyök. Szőke haja a homlokába hullott, szeme lázasan csillogott. Minden szem részegeződött.

– Elfoglaljuk az élelem utánpótlást és a postát szállító teherautót, majd én viszem el nekik a muníciót. Olyan muníciót viszek nekik, százados úr, hogy azt nem felejtik el!

– Csak ne olyan hevesen, Kölyök. A parancsot már kiadtam. Holnap hajnalkor érkezik ide a század többi része, velük együtt elegen leszünk – intette le Huba a fiút.

– Most érkezett a megerősítés, hogy a Veres-kőn tartózkodó ellenséges erő jó, ha kitesz egy századot – hadarta a rádiós.

– Fel is robbanthatnánk az egész kócerájt – vetette oda indulatosan Márton.

– Ez az – ütött az öklével a levegőbe Kölyök.

– Egyetlen emberem életét sem veszélyeztetem! Azon az objektumon magyar hadifoglyokat őriznek. Már kiadtam a parancsot, hogy hajnalkor indítjuk meg a támadásunkat! – mondta ellentmondást nem tűrő hangon Huba.

Már esteledett, a nap lebukott a hegyek mögött. Bata Géza és Molnár Márton elindultak a járőröket leváltani. Eltelt legalább egy óra és a két leváltott járőr nem tért vissza a táborhelyre. Huba csendre intett mindenkit, és hallgatta az erdő hangjait. Egészen közelről, a rádió és távíró fedezéke felől furcsa zajok hallatszottak. Dulakodás zaja. Hárman ültek a barakk előtt, és halkan beszélgettek, majd a gyanús zajra felugrottak, a fegyvereiket a kezükbe kapták. Leopold Gábor tüzér és Huba lassan, óvatosan indultak el a zajok irányába. Huba lopakodva haladt a rádió adó-vevő felé az esti szürkületben. Pataki Ferenc, a távírársz nem volt a helyén. Huba most egészen közelről hallotta a tusakodás hangjait. Hirtelen két alakot látott meg, akik összekapaszkodva küzdöttek egymással. Egészen közel kúszott hozzájuk, amikor meglátta, hogy Márton birkózik egy nagy, drabális alkatú orosz katonával. Az orosz katona földre teperte Mártont, és ráült a mellkasára, majd ököllel többször az arcába ütött. Márton hiába ficáncolt a lábával, és hadonászott a kezével, az orosz katonának ez nem jelentett akadályt, megragadta Márton torkát, és hatalmas kezével fojtogatni kezdte. Márton minden erejét összeszedte, és belekapaszkodott az ellenfele karjába, tépte, marta, de a kemény vasmarok nem engedett a szorításból. Márton szeme kidüledt, szája elkékült, esélye sem volt a szabadulásra. Huba mögéjük lopakodott, és puskatussal fejbe vágta az ellenséges katonát, aki elvesztette az eszméletét. Márton zihálva szedte a levegőt, kis idő kellett hozzá, hogy fel tudjon ülni, majd imbolyogva talpra állt.

– Már megdögleni sem hagysz becsületesen – mordult rá Hubára, amikor meglátta, hogy ki a megmentője.

– Nem hagyom, hogy egyetlen emberem is értelmetlenül essen el – válaszolta Huba higgadtan.

Ekkor tápászkodott fel az orosz katona, és vérekes szemével Mártont nézte. Huba érezte, hogy a hátába egy puskacső fúródik, majd hallotta, hogy erélyes orosz nyelven felszólítják. Felemelte a kezét, megadta magát. Hat orosz katona közrefogta őket, lövésre készen tartott fegyverekkel. Hubát és Mártont lefegyverezték, és magukkal hurcolták a Veres-kő magaslatára, ahol egy kavernába tuszkolták őket. A kaverna mélyén összekötözött kézzel a falnak támaszkodva ott volt a távírársz.

– Hát te hogyan kerültél ide? – kérdezte Márton.

– Lehallgattam a rádión küldött üzenetüket, és indulni akartam, hogy jelentsem, amikor elfogtak. Legyilkolták a járőreinket, csak Márton, te maradtál életben – mondta a távírász. Kis szünet után folytatta: – Az oroszok nemsokára visszavonulnak. A visszavonulási útvonalukon van a bázisunk, ezért derítették fel bennünket a járőreik.

Órákig ott ültek, mintha mindenki megfeledkezett volna róluk. Már hajnalodott, amikor újabb foglyokat löktek be a kaverna ajtaján.

– Hát ti is sorra kerültetek – szólalt meg Huba. A rádiós és Leopold Gábor, az egyik tüzér egymásnak háttal voltak összekötözve.

– Sorra – válaszolt bosszús hangon a tüzér.

– Kölyökkel mi lett? – kérdezte Huba az újonnan érkezőktől. – És a század többi része, aki a hátszágban várakozott?

– Nem tudom. Nem találkoztam velük. Kölyök egyszerűen eltűnt a nagy kavarodásban – válaszolta a rádiós.

– És Egri Jánosról tudtok valamit? – kérdezte Huba.

– Nem tudunk róla semmit – válaszolta a rádiós.

Fegyverropogásra lettek figyelmesek. Aknák robbantak egymás után, majd puskalövéses tarkították a pokoli lármát. Fűlsiketítő volt a zaj.

– Egészen közel harcolnak – szólalt meg Márton.

– A mieink! – mondta Huba.

– Miért nem robbantják fel az egész kócerájt? – kérdezte a távírász.

– Egyértelmű, ki akarják szabadítani a foglyokat – válaszolta Huba.

– Esztelenek – mondta Márton.

Legalább két óra hosszan hallották a fegyverropogást, az ágyúk dörgését. A levegő megtelt puskaporbúzzal. Majd lassan elült a zaj, és csak szórványosan dördült el egy-egy lövés. Csend lett. Néma csend. Huba kinézett a kaverna ajtaján, és látta a visszatérő orosz katonákat, akik néhány magyar foglyot taszigáltak maguk előtt.

– Ők győztek – állapította meg Huba letörten.

Egy napot töltöttek úgy, hogy az örökön kívül senki rájuk sem nézett. A következő napon munkára fogták őket. A konyhán kellett segíteniük, majd az oroszok becsomagolt harci felszereléseit kellett felvinniük egy keskeny, sziklás részen, enyhe emelkedővel a fennsík felé az ott várakozó teherautóhoz.

– Valóban útra készülődnek, mi készítjük a trénoszlopokat – mondta Huba, miközben letörölte az izzadságot a homlokáról.

– Most érkezett meg a muníció és a posta – mondta a tüzér.

Valóban ott állt a teherautó, amiről nekik kellett lepakolni a hideg élelmet. Már két napja nem kaptak más ételt, csak répalevest. A gépkocsivezető nevetve ugrott le az autóról. A sapka alól egy szőke hajtincs vált láthatóvá. A fiú az örökhöz lépett, mondott nekik valamit oroszul, és nevetett. Elővett két üveg vodkát, és az egyik őrnek nyújtotta. Huba megismerte Kölyök hangját, de nem akart hátrafordulni a hang irányába. A rádiós pakolt mellette.

– Te látod, hogy ki szállt le a teherautóról? – kérdezte halkán Huba.

– Ez a Kölyök – súgta a rádiós.

– Igen, ő az, én is megismertem a hangját.

– Hogyan kerülhetett ide? – kérdezte a rádiós.

– Már rég tervezte, hogy feljön ide, de én nem adtam neki rá parancsot – válaszolta Huba.

Jöttek a katonák a leveleikért, majd a kövekre ültek a napsütésben, hogy elolvassák. Kölyöknek nagyon jó kedve volt, az örök nevettek vele, közben meghúzták a vodkás butykosaikat. Nagyon hamar meglátszott rajtuk az ital hatása. Kölyök harmonikát vett elő az autóról, és a nyakába akasztotta a hangszert. Bús orosz dallam szállt a levegőben, majd egyre gyorsult a dallam. Kölyök táncolva ment az örök felé.

Eljött az őrsgé váltás ideje, és új örök jöttek. Kölyök újabb butykost vett le a kocsiról, de a két nagydarab orosz őr rá sem hederített. Taszigálták, lökdösték a foglyokat, és közben orosz szavakat ordítottak. Egészen sötétedésig dolgoztak a rabok. Fáradtan, izzadtan tértek vissza az örök kíséretében a kavernába. A koszos padlózatán, egy tálon ott volt a kihűlt répaleves. Huba lehunyta a szemét, hogy ne lássa a zavaros lötytyöt, mert a látványtól is felfordult a gyomra, nem tudta megenni. Mártonra tévedt a pillantása, aki gúnyosan mosolygott. Az oroszok fa barakkja előtt a harmonikán valaki melankolikus orosz dallamot játszott. Huba nézte őket egy darabig. Amikor az oroszok táncolni kezdtek, akkor látta meg, hogy Kölyök játszik a hangszeren. Majd egyre közelebből hallotta a muzsikát, majd újra távolabbról. Sokáig hallgatta a zenét, dallam szállt a levegőben, és a répaleves undorító illata, amit mindig érzett, mintha az orrába ragadt volna. Nem aludt el, várt, tudta, hogy Kölyök nem véletlenül maradt a táborban. Hajnalkor lepte meg röpke kis álom, de azonnal arra ébredt, hogy valaki rázza a vállát.

– Százados úr, ébredjen! Amikor a tábori konyhát szállítatják, szökjenek meg, én ott várok nem messze a készülő trénozlopnál, meg fognak látni – suttogta halkan Kölyök.

– Vigyázz magadra, Kölyök! – mondta Huba aggódva.

– Ne féltsen engem, százados úr, megvan nekem a magamhoz való eszem. Az öröket nehéz volt leitatni, annyit isznak, mint a gödény! Kétszer kellett muníciót hoznom nekik. A mieink és a németek nyomulnak előre, ezek meg iszkolnak haza. Mennem kell – mondta Kölyök, és óvatosan kinézett, hogy biztonságosan léphessen ki a bejáraton.

– Mi történt a századommal? – kérdezte Huba.

– Hajnalkor megérkeztek, és támadást indítottak. A lövészárkokon át feljutottak a kopár részig. Nagy küzdelem volt. Az oroszoknak valahogyan sikerült körbekeríteniük őket, lekasabolták jó felét a századnak. Esélyük sem volt. A megmaradt katonák a sebesültekkel visszavonultak, de az oroszok eszeveszett dühükben még akkor is lőttek.

– Kár értük, derék katonák voltak – sóhajtott Huba.

– Mennem kell – mondta Kölyök, és tisztelgett.

– Az apád büszke lehet rád – szólt utána Huba. Kölyök visszanézett a kaverna ajtajából, és mosolygott. A hajnali derengés belopózott a kaverna nyílásán, Huba látta, hogy mindenki ébren van. Márton a könyökére támaszkodva nézte a kaverna bejáratát.

– Remélem, sikerül – mondta a tűzér –, én haza akarok menni.

– Sikerülnie kell! – mondta halkan a rádiós. – Nem akarok velük Oroszországba menni.

– És ott fogságban, fegyver nélkül, küzdelem nélkül megdöglenni – hallotta Huba Márton hangját a kaverna mélyéről.

Egy darabig nem tudtak visszaaludni, forgolódtak. Mindenkinek otthon járt a gondolata. Huba nagyon legyengült az utóbbi időben, fáradtnak, kimerültnek érezte magát, csak az akarat és a túlélés vitte előre. Reggel ordibálásra ébredt, és egy jól megtermett orosz katona állt fölötte, aki ormótlan bakancsával belerúgott. Mindenki talpon volt, az egész század útra készülődött. Fejetlenség volt, és zűrzavar. Hubának az első gondolata az volt,

hogy igaz a hír. A csapataik győztek, az oroszok pedig menekülnek. Talán a végső győzelem sincs már messze.

A többiek sorba álltak a konyha előtt, megint répaleves volt. Márton beszélt valamit a konyhással, és Huba felé intett a fejével. Két adag levest hozott.

– Idd meg! – szólította fel mérgesen Hubát.

– Nem kell! – válaszolta Huba, és elhárította a kezével a felé nyújtott csajkát.

– Meg kell innod, mert különben éhen döglesz! Figyeltelek napok óta, alig eszel valamit, biztos nem fűlik a fogad ehhez a koszthoz. Nem ehhez van szokva a méltóságos úr! El kell fogyasztanod, ha élni akarsz!

– Kihányom.

– Ne kényeskedj, nem a Vörös Rák²⁴ vendéglőben vagy! Azt hiszed, nekem nem büdös és nem undorító ez a lé?

– Ne foglalkozz velem.

– Te tudod – mondta Márton. Szájához emelte a kétes tisztaságú csajkát, és megitta a tartalmát, megtörölte a bajuszát, majd hátat fordított Hubának, és elsétált.

Huba lehunyta a szemét, és megitta ő is a zavaros lötytyöt, majd megette a két falat fekete kenyeret. Gyenge orosz tudásával megértette, hogy egy tűzszerész jelentkezőt kérnek a foglyok közül, amire azonnal kilépett a sorból. Márton egy határozott mozdulattal félrelökte őt.

– Téged várnak haza, és nem is vagy tűzszerész! – mondta fojtott hangon.

Ő visszalépett Mártonhoz, és a szemébe nézett.

– Téged meg vár a gyereked és a feleséged! – mondta majdnem kiabálva.

– Mi közöd hozzá? – válaszolta gúnyosan Márton és felnevetett.

Az orosz katona megfogta Márton zubbonyát, és maga elé penderítette, majd lökött rajta egyet.

– Davaj, davaj!²⁵ – ordította.

Márton hátranézett Hubára, de tekintetében nem volt sem harag, sem gyűlölet.

Hubát a többiekkel együtt a tábori konyha felé kísérték, amit szét kellett szedniük, és elszállítani a készülő trénhez. Amíg a többiek elindultak a gépekkel, eszközökkel megrakottan a gépkocsihoz, Hubának az ágyúk vontatásánál kellett dolgoznia. Nemsokára az örök még néhány foglyot tereltek hozzá segítségnek. Azoknak koszos, szakadozott ruhájuk megkeményedett a sok rászáradt verítéktől. Az izzadságszag elviselhetetlen volt, a foglyoknak már napok óta nem volt lehetőségük tisztálkodásra. Huba ránézett a mellette dolgozó katonára, akinek arccsontja kiugrott a lesoványodott arcból, szeme beesett, mintha egy gödörből szemlélné lázas csillogással a világot.

– Ti hol voltatok eddig? – kérdezte Huba a férfit.

– Már itt vagyunk jó ideje. Mióta ez a bázis létezik – mondta halkan a férfi.

– Akkor jó helyismeretetek van – tette hozzá Huba, amire a férfi bólintott.

Pár perc elteltével puskalövés, majd gépfegyverropogás hallatszott a készülő trénoszlop felől. Mindenki a hang irányába figyelt. A katonák készenlétbe helyezett puskákkal rohantak a hang felé.

Nemsokára visszajött néhány orosz katona. Sebesültet hoztak. Izgatottan beszéltek, majd megjelent egy tiszt, és jelentést tettek neki.

– A trénoszlop körül volt valami probléma – mondta halkan a Huba mellett dolgozó férfi.

²⁴ Népszerű vendéglő volt Egerben.

²⁵ Gyerünk, gyerünk!

– Beszéled a nyelvüket? – kérdezte Huba.

– Kicsit – válaszolta a férfi, majd a mutatóujját a szája elé tette. – Tegnap a postát és a hadtápot hozó katona leütötte az őrköt, majd a teherautóval elvitte a foglyokat – folytatta kis idő múlva.

Egy orosz katona lépett hozzájuk, és arrébb taszította őket egymástól. Tehát Kölyök betartotta a szavát, mosolyodott el Huba. A napkorong már vörösen izzott a látóhatár szélén, amikor abbahagyhatták a munkát, majd a megerősített őrség a tábori konyhához kísérte a fáradtságtól elgyalázódott rabokat. Vacsora után elvitték őket mosakodni, majd külön választották a tiszteket, akiket egy fából épített barakkba tereltek, a többiek pedig visszakísérték a kavernába. Huba egy pillanatra látta Márton, akit szemmel láthatólag meglepett a találkozás. Huba és még néhány ember került a barakkba. A fapriccseken nem volt szalmazsák és takaró sem. A Huba mellett levő priccsre telepedett le az oroszul beszélő katona is.

– Szabó Bálint vagyok, Heves vármegyéből vonultam be – nyújtotta a kezét Huba felé.

– Lukács Huba Egerből.

– Nagyon örülök, hogy földiek vagyunk. Én Hevesen élek, ott is születtem – mondta Bálint, és mosolygott. A mosolyában öröm csillant, mintha az otthona egy darabkáját kapta volna vissza.

– Az a föld, az a jó feketeföld, néha érzem az illatát. Ha becsukom a szemem, látom a végtelen pusztaság fölé boruló kék égboltot. A házat, a kiskaput, ahol vár a feleségem a karján a kisfiunkkal, akit én még nem is láthattam. A kertünkben a két almafán már biztosan pirosodik a gyümölcs. Vár a feleségem, mindig értem imádkozik. Téged is vár valaki? – kérdezte, és Hubára nézett.

– Vár – válaszolta szűkszavúan Huba. Angéla jutott eszébe. Megírta az internátus igazgatójának, hogy a nyári szünetet is az intézetben töltse a kislány. A vastag falak és apró ablakok, hosszú folyosók, a kis kápolna az otthona, amíg ő haza nem ér. Elzárva a világtól, mesék helyett az apák csendes imádkozását hallja. Nem rohangálhat, játszhat a kúria kertjében. Bárcsak vége lenne már a háborúnak, hogy hazamehessen, és visszaadhassa a kislánynak a gyerekkorát! Andrásról sok jót írt a reáliskola igazgatója. Nagyon jó előmenetele van a tanulásban. A magaviselete is megfelelő, csendes, visszahúzódó gyerek. Majd Anna jutott az eszébe. Sok erő kell ahhoz, hogy egy ember hű tudjon maradni a házastársához, ha már mást szeret. Az adott szava, az esküvőn tett ígérete és a férje sebesülése miatt ment el azon a reggelen. Erős nő, aki tud boldogtalanul élni. Huba ebbe beletörődött ugyan, de valami megmagyarázhatatlan érzés mégis ott tartotta a gondolataiban a nőt, akit szeretett. Látszólag elengedte, mert akkor és ott azt kellett tennie, de mégis mindig várta, hogy visszatérjen hozzá.

Nagyon kimerült volt, minden tagja fájt, és a gyomra folyton korgott. Nehezen jött a szemére az álom, az övéi jártak az eszébe, Angéla és András.

Másnap hajnalkor nagy nyüzsgés volt a táborban. Az oroszok kapkodva útra készülődtek, és a foglyokat is erre kényszerítették. Nem sikerült mindent összecsomagolni, amikor elindult a század. A foglyok és az őket őrző katonák maradtak hátra. Még mindig volt mit szállítani a trénoszlophoz.

– Az oroszok visszavonulnak. Parancsot kaptak. A Tölgyesi-szorosban a mieink már elfoglalták a Hegyes-havas magaslatot. Az oroszok rendületlenül vonulnak vissza, de a mieink a nyomukban vannak – mondta Bálint.

Lassan haladtak a nehéz felszerelésekkel, az örök folyton puskatussal biztatták őket. Huba hátranézett, legalább tíz fogoly küzdött még a nehéz felszereléssel, hogy végre az autóra kerüljön, és közöttük ott volt Márton is.

– Davaj, davaj! – kiabált rájuk az egyik őr.

Lassan haladt a menet tovább, a foglyok cipelték a nehéz terheket. Már esteledett, amikor véget ért az erőltetett menetelés. Sátorokat állítottak fel, és elfogyasztották a darabka kenyeret, ami a túléléshez kevés volt, az éhenhaláshoz pedig sok. Amikor pihenőre térhettek, azonnal meglepte őket az álom. Hajnalkor gyalog indultak a foglyok és az örök a Fehér-fennsíkon kelet felé. Huba visszanézett: a Nagy-Hagymás előtt már ködöt sóhajtott a völgy. A köd, mint puha takaró gomolygott a nyár végi fák fölött. Láta a hegység vonulatát, a keletről felkelő napot, ahogyan kibújt a hegyek mögül, elkápráztatta a táj szépsége, és megfeledkezett arról, hogy fogoly. Még azon a napon egy patakhoz értek, ahol alkalmuk volt megtisztálkodni. Kicsit erőre kaptak, jólesett a patak hús vize.

13.

A foglyok fegyveres kísérettel napokig meneteltek, úttalan utakon, hol hegygerincen, hol völgyben vitt az útjuk, kimerítő menetben, kevés élelemmel, amikor csatlakozni tudtak a visszavonuló orosz hadosztályhoz. Felpakolhatták a rakományt, majd teherautóra szállították őket, ott ültek összepréselődve. Napokig tartott az út, összefolytak a nappalok és éjszakák. Élelmet alig kaptak. Végre több napi utazás után hosszabb időre megálltak egy városban. Az őrök kíséretében vásárolhattak, kaptak néhány kopejkát, amiből némi élelmet tudtak venni maguknak. Innen tudták, hogy orosz földön járnak. Majd a város vasútállomására vitték őket, ahol marhavagonokba terelték a foglyokat. Újabb és újabb fogolyszállítmány érkezett, a szerelvényben egyre nagyobb volt a zsúfoltság. Huba a második szinten kiépített fapriccsen foglalt helyet. Márton ott volt a mellette lévő helyen.

– Ide is utánam jöttél? – morogta Márton.

– Nincs választásom – válaszolta Huba nyugodt hangon. A felette levő helyre Bálint mászott fel.

– Ide jövök a földijeim közelébe – mondta.

Hubának és a társainak fogalma sem volt, hová szállítják őket. Huba a vagon résein át kémlelte a végtelen síkságot. A sztyeppék fölött fehér felhőket űzött a közelgő őszi szél. A látóhatár szélén a távolság sötétkék színnel rajzolta ki a lankás hegyeket. Majd lovascsoport tűnt fel, kozákok közeledtek nagy sebességgel, szinte eggyé válva a lovaikkal. Távolabb egy másik csapat erős vágtaival követte.

Összekeveredtek a nappalok és az éjszakák, és a tovatűnő idő egyre távolabbi tájakat villantott fel a keskeny nyíláson, amin Huba szemlélte a világot. A foglyok csendesen beszélgetve, beletörődve ültek, vagy feküdtek a vagonba tákolt priccseken, ezt a csendet néha a mozdony füttyének éles visítása törte meg, majd a szerelvény egy városkánál megállt. A tisztek lemehekkel élelmet vásárolni abból a kevéske pénzből, amit kaptak. Az állomáson orosz asszonyok árulták a portékájukat, kenyeret, krumplit, némi gyümölcsöt, tejet, sajtot. Kézvel tapintható volt a szegénység. A foglyok kicsit megmozgathatták az izmaikat, friss levegőt szívhattak. Szervezett sorban engedték le az ápolatlan, elgyengült foglyokat. Az állomás épülete előtt egy századnyi kozák felügyelte a rendet. Huba koszos ruhája szakadtan lógott, szakállat eresztett, ami erősen őszült. Senki nem ismerte volna már meg a régi életéből. Legjobban az éhségtől és a tisztálkodás hiányától szenvedett. Olyan távolinak tűnt már az az idő, amikor szolgálja rakta ki a tiszta ruhát, készítette a fürdővizet, most meg még fehérneműt sem tudott váltani. Mint az állatokat, úgy szállították őket. Hiányzott neki, hogy már hetek óta nem tud semmit, semmi hír nem jut el hozzájuk. Ekkor született meg a gondolata, mihelyt teheti, az első adandó alkalommal ír a barátjának, Sándornak.

Még nagyon sokáig zakatolt velük a vonat, egyre távolabb kerültek a hazai földtől. Beletörődés, megnyugvás, egyhangúság uralkodott el rajtuk. Bálint egy csomag elrongyolódott kártyát vett elő, amivel egész nap játszottak. Elterelte kissé a figyelmüket a nyomorúságról. Bálint gyakran írogatott egy gyűrött füzetbe, amit napi rendszerességgel megtett. Egyik nap kiesett a noteszából egy csomagocska. Egy szőke hajtincs volt benne. Hirtelen utánakapott és lehunyta szemmel hosszan az arcához emelte. Látszott, hogy

gondolatban nagyon messze jár. Boldogság terült el az arcán, mintha nem is a koszos, bűzös marhavagon padlóján állna, hanem hazai tájakon ölelné a kedvesét, akinek egy kiszabadult tincse az arcát cirógatja. A férfi felmászott az emeleti ágyra, és már nem jött le azon a napon. A vagonban sokan kaparóztak, a tetvek nagyon gyorsan szaporodtak közöttük. A bűztől, az éhségtől, a tetvektől mindenki szenvedett, hallgatagon viselték a mindennapokat. A vonat végre megállt Omszkban.

Gyalog kellett kimenniük a várostól két kilométerre található táborhoz. Végig az Irtis folyó mellett haladtak, az Om folyó torkolatán túl pillantották meg a tábort. Lassan, vontatottan mentek, erőtlenül lépkedtek, mintha a lábuk nem találná a ritmust ezen az idegen földön. Az internálótáborban felvették mindenkinek az adatait, majd a tábor orvosa végigsétált az újonnan érkezők előtt. Meleg levest kaptak, utána az örök lekísérték őket a folyó torkolatához. Huba hunyorogva nézte a vizet. Nézte a bágyadt őszi napsütés játékát a végtelennek tűnő vízen, nézte a két folyó találkozását. Az Om folyó lágyan, simán folyt bele az Irtis hullámaiba. Huba Annára gondolt. Vágyott arra, hogy megérintse, érezze a haja illatát. Lehunyta a szemét, és maga elé képzelte az asszony mosolyát, vékony, kecses alakját, az érzéki, puha ajkait. Talán meg sem ismerné őt így az asszony. Huba soha nem gondolta, hogy ennyi mindent képes elviselni, rengetegen meghaltak a hosszú út alatt, és neki még mindig dobog a szíve, és megy, teszi egyik lábát a másik után. Soha nem gondolta, hogy a szíve, az a kemény kő szíve ennyire tud szeretni. A vágy, amit az asszony iránt érzett, egyre nagyobbra nőtt benne, itt távol térben és időben, még színesebben törtek elő az emlékek.

A parti kövek szürkés színeit a növényzet zöldje tarkította. A csonttá soványodott foglyok levetették az elnyűtt ruháikat, és a vízbe gázoltak, majd csoportosan szárítkoztak, egy nagyobb kőre telepedve. Egymás haját nyírták rövidre, a haját elégették, ami között nyüzsgtek a tetvek. Petróleumos ronggyal dörzsölték át a fejbőrüket, hogy végleg megszabaduljanak az élősködőktől.

Néhány nap múlva, akinek volt pénze, vásárolhatott magának fehérneműt, takarót, meleg ruhát. Huba a tisztek barakkjába került, Márton és Bálint a legénységébe. Félhomály volt, amikor Huba a barakkba lépett. Egy petróleumlámpa gyenge fénye világította meg a helyiséget.

– Gyere erre, itt vagyunk mi, magyarok! – hallotta meg egy férfi hangját.

A hang irányába lépett, ahol egy csoport ült az egyik priccs szalmazsákján. Magas, vékony ember állt fel, hogy üdvözlje. Az Osztrák–magyar Monarchia egyenruháját viselte. A vékony fekete bajusza alatt a szája barátságos mosolyra húzódott. Magyar László volt a neve. Huba nem is figyelt a rendfokozatára.

– Látod, ott a gyékény mögött németek vannak, a kifeszített lepedő mögött osztrákok, de vannak itt csehek, románok, még néhány török is.

Napközben a táborból sok tiszt kijárt, a városból vodkát, cigarettát hoztak. Huba nem érezte jól köztük magát, nem tetszett neki, ahogyan az időt múltatták. Sokszor átment a legénység barakkjába, ami zsúfoltabb és koszosabb volt, mint a tiszteké, a priccseken nem volt szalmazsák sem. A padlózat döngölt földből volt, amit a talajvíz átnedvesített, feláztatott. Érezte az ázott föld és a levegő áporodott szagát. A szellőztetés csak az ajtón keresztül volt lehetséges ebben az ablaktalan, hatalmas helyiségben, ami inkább egy veremre hasonlított. Talán valamikor állatokat tarthattak itt. Nehezen szokott hozzá a szeme a félhomályhoz, mégis szívesebben tartózkodott itt, mint a tisztai szálláson.

– Vendégünk érkezett! – hallotta meg Bálint hangját.

Fortepan, Vithner Luca

– Menjünk ki a barakk elé – javasolta Huba.

– Nem a méltóságos úrnak való ez a levegő – jegyezte meg Márton epésen, de kiment ő is.

Kiültek az épület elé, kicsit odasütött még a késő őszi nap. Bálint lehunyt szemmel élvezte az októberi napsugarakat.

– Jelentkeztünk munkára a közeli tanyára – szólalt meg Márton.

– Mikor kezdtek? – kérdezte Huba.

– Holnap – válaszolta Bálint, miközben cigarettával kínálta Mártont. Márton mélyen és mohón szívott a cigarettájába, az arca két oldalon behorpadt, az arccsontján megfeszült a bőr. Lassan, élvezettel fújta ki a füstöt. Majd Hubára nézett.

– Neked nem kell dolgoznod, te tiszt vagy. Neked otthon is megvan mindened, meg itt is. Huba válasz nélkül hagyta Márton morózus megjegyzését.

– Elintézzük, hogy esténként meghívjanak téged is vendégségbe – mondta Bálint.

– Majd meglátom – válaszolt Huba.

– Most nem lehet válogatni, örülni kell, ha meghívnak – tette hozzá Márton.

– Tökéletesen tisztában vagyok a helyzettel – mondta Huba kimérten.

Bálint sehogyan sem értette a két férfi furcsa, különös kapcsolatát. Valami indulat íjként feszült közöttük, mégis, ha a másik bajban volt, egymás segítségére siettek.

Másnap Huba sokáig nézett a két társa után, akik elindultak a gazdaságba. Az idő egyetlen éjszaka alatt lehűlt, borús lett az ég, eső szemerkezt, ami átítatta a földet. A két férfi lassan haladt, a bakancsuk folyton a sárba ragadt.

Huba nem találta a helyét a táborban, már kora délután kiállt a szemerkező esőbe, és a barakkjuk előtt várta őket.

Néhány nap múlva Bálint elintézte, hogy meghívást kapjon vacsorára a gazdától.

– Csak, hogy tudd, egyszerű emberek, és a vendéglátás nem olyan lesz, mint Egerben, a Vörös Rákban – közölte Márton, miközben a bakancsára ragadt sártól igyekezett megszabadulni. Hubát bosszantotta a megjegyzés, de nem szólt vissza.

– A gazdaságban egy öregember él az unokájával és néhány cseléddel, azok is mind nők. Káosz van az egész országban. Az öregember fiai közül az egyik a vörösöknél, egy másik a fehéreknél harcol. Az öreg Igor néha, amikor hírt kapott egyikről, másikról, tördelni kezdte a kezét. Van, amikor egymás ellen mennek a fiai. Rablóbandák is fosztogatnak, szerencsére még a tanyájukat nem látogatták meg.

– Mi holnaptól szállást is kapunk ott, Igor elintézte, hogy maradhassunk, hiszen ő és az a néhány nő nem tudja megvédeni magát – mondta Márton.

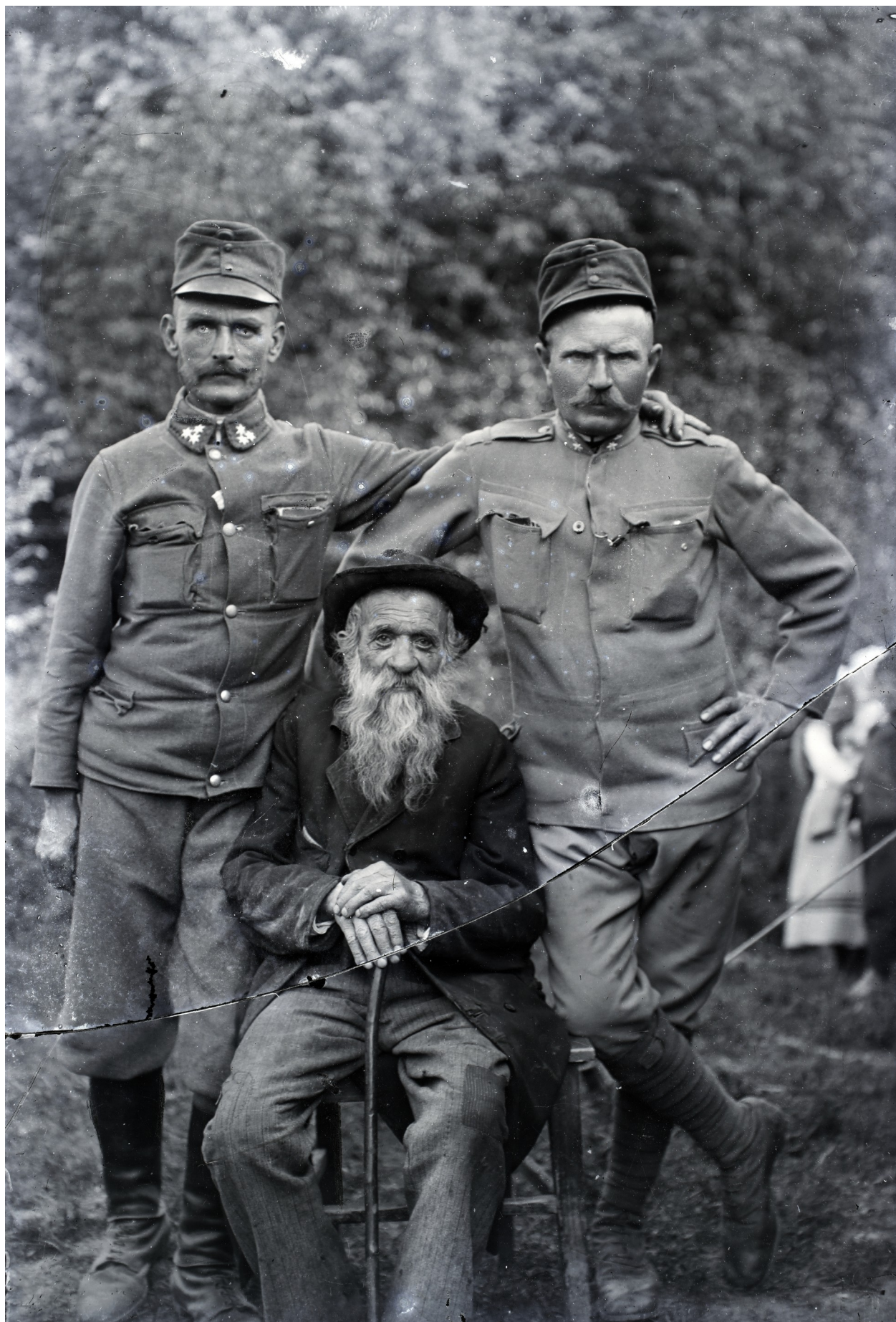
– Valószínűleg mi sem tehetünk sokat ezek ellen a hordák ellen, de ott maradunk éjszakára is, gyere el te is velünk – mondta Bálint Hubához fordulva.

– Levelet szeretnék eljuttatni a barátomhoz, és persze haza is. Pénzt is kérek, talán ideér a pénz is, ámbár ki tudja ebben a zavaros világban – jegyezte meg Huba.

– Igor és az unokája, Natasa biztosan segít neked is ebben. Én is az ő segítségükkel juttatom el a leveleket a feleségemnek – mondta Bálint.

– Mit kéretted, mint egy úri kisasszonyt? Ha akar jön, ha meg derogál neki, akkor nem jön és kész! – szólalt meg Márton.

Másnap délután Huba elindult a szemerkező esőben. A bakancsa cuppogott a sárban, és egyre súlyosabb lett a ráragadó földtől. Ment már egy jó ideje, amikor megpillantott egy gyér fákkal körülvett épületet. A farönkökből épült nagy házban elöl három ablak volt, az oldalán szintén három. A délutáni szürkületben akkor gyújtottak világosságot. A ház

Fortepan, Tóth Árpád

mögött gazdasági épület állt. Amikor Huba letakarította a bakancsáról a sarat, kinyílt az ajtó és egy magas, szőke lány lépett ki rajta, aki, amikor meglátta őt, a kék szemében öröm és megnyugvás csillant. Orosz népviseletben volt. Sűrű, befont, búzaszínű haja koszorúként volt feltűzve a fejére. Hubára üdítőleg hatott a lány tisztasága, nyílt, mosolygós tekintete.

Nemsokára Bálint kukkantott ki, és beinvitálta Hubát. Egy kis öregember állt fel a kényelmes karosszékből, és néhány lépest tett felé. Az ősz szakála a mellkasáig ért. A kékeszürke szemek barátságosan csillogtak. Intett egy szék felé, hogy Huba is foglaljon helyet. Márton is az asztalnál ült, és köszönésképpen bólintott a fejével.

Natasa szorgalmasan, kipirult arccal sürgölődött a tálalás körül. Talán még így szebb is volt, mint az első pillanatban. Szegényes étel került az asztalra, káposztaleves némi hússal, és sült krumpli. Feltűnt Hubának, hogy a lány Mártonra mosolyog legtöbbit. A vacsora végeztével Natasa két sült krumplit dugott Márton zsebébe, ezen a férfi jóízűen nevetett.

Huba rendszeresen minden este vendég lett itt náluk. A tisztek barakkjában élesen elkülönültek a különböző nemzetiségűek. Sokszor vitába keveredtek, és virtuskodással ütötték el az időt. Huba gyakran bement a városba is, itt majdnem szabadnak érezte magát. Vásárolt cigarettát vagy dohányt, hol fűszert vagy teát, mikor mit. Vett egy szép és meleg takarót Natasának, Igornak egy jó pipát, Bálintnak egy füzetet, amibe írhatja a naplóját, a verseit, vagy amit akar, Mártonnak cigarettát.

Az ebédlőben ültek mindannyian Igoréknál, amikor Huba is megérkezett. Átadta Igornak az új pipát, aki meglegevedve nézegette, majd kiment dohányért. Natasa arca elpirosodott, amikor átvette és kibontotta az ajándékát. Tekintetével Márton pillantását kereste, de a férfi morcosan maga elé nézett.

– Azt hiszed, mindenkit levehetsz a lábáról az ajándékaiddal? – szűrte a szót a fogai közül, és szikrázott a szeme az indulattól.

– Csak kedveskedni akartam a házigazdának, ha már naponta ide járok – csattant fel Huba, és farkasszemet nézett Mártonnal. – Egyébként meg nem tartozom neked számadással, hogy mikor mit teszek.

– Azt hiszed, minden nőt megvásárolhatsz? – lihegte indulatosan Márton, aki közben felpattant a székről.

– Nem szokásom, és nincs is szükségem arra, hogy pénzért vegyek érzéseket.

Natasa hol egyik, hol másik férfira pillantott. Nem értette a magyar nyelvet, csak annyit érzett meg, hogy a két férfi között a probléma ő és az ajándékba kapott takaró. Az arca kislányosan duzzogóvá vált, és felemelt fejjel otthagya az ebédlőben a foglyokat, mintha megsértődött volna. A takaró ott maradt a széken. Azonban nemsokára visszajött, és kis idő múlva már rámosolygott Mártonra. A szeme villanásával, az arca rezdülésével, karcsú természetének finom mozdulatával játszott a férfival.

– Nataska, feladna nekünk egy levelet? – kérdezte Bálint a lánytól oroszul.

– Csak ha nem Márton feleségének küldik – mondta nevetve a lány. Huncut mosoly ragyogott a szemében, meg akarta tudni, vajon van-e a férfinak felesége.

– Huba írna a barátjának, meg haza is. Pénzt is kérne. Meg én is írnék a feleségemnek
– válaszolta Bálint.

– Ez már három levél. Bemehetek a városba, és akkor feladom, de nem biztos, hogy megérkeznek a levelek ebben a zavaros időben – mondta Natasa, és Mártonra nézett.

– Te nem írsz senkinek? – kérdezte a férfit. Bálint fordította a beszélgetésüket.

– Nem – válaszolta Márton rosszkedvűen.

– Jaj, bátyuska, te huncut vagy! Nincs kinek? Nincs szép magyar asszony? – kérdezte Natasa huncut mosollyal.

– Van, de még sincs – válaszolta Márton egykedvűen.

Natasa sértődött arccal kivonult a szobából, de kis idő múlva visszatért, és a szemében már ott vibrált a közeledés vágya.

– Te lány, ne játszogassál velem! – csattant fel Márton, a szemét haragosan összehúzza.

Ott álltak egymással szemben, de a lány nem értette, mit mond neki a férfi, csak a szemét nézte, ami a hangnemet megcáfolva mégsem árulkodott haragról. Márton hirtelen átölelte Natasát, és hosszan megcsókolta. Bálint és Huba egymásra néztek, és magukra hagyták őket az ebédlőben.

Igorral a pitvarban találkoztak, akit igyekeztek szóval tartani, pedig már őszülő szemöldöke alól az ebédlő felé pislogott. Huba hangosan köhögött, mikor a házigazda az ajtó felé indult. Igor kíváncsian lépett be a helyiségbe. A pár szétrebbent. Igor szeme szikrákat szórt, de nem szólt semmit. Huba és Bálint is követte Igort. Feszültséggel teli, kínos csend telepedett a helyiségre. Igor lassú mozdulatokkal tömni kezdte az új pipáját. Natasa odament hozzá és átölelte, de az öreg elhessentette magától.

Huba elbúcsúzott, és visszament a táborba. Az estét levélírással töltötte, Sándornak és az intézőnek írt. Sándortól információt kért, mi történt, amióta fogságba került. Itt semmi pontosat nem tudtak meg, a hírek zavarosak és ellentmondásosak voltak. Az intézőt, Gergelyt megbízta a gyerekek ügyeinek intézésével, és tájékoztatást várt róluk. Zsiga felől is érdeklődött. Natasa még azon a héten feladta a leveleket.

Néhány hét elteltével Huba mindig azzal az izgalommal ment Igorhoz, hogy talán azon a napon fog levelet kapni, de a hetek csak egyre teltek, és nem jött semmi válasz.

Egyik este csendesen kártyáztak, amikor kintről lőnyerítést hallottak. Igor izgatottan ugrott fel, és puskákat vett elő a tálalószekrény alól. Mindenki kezébe adott egyet. Natasa riadtan oltotta el a világítást. A cselédasszonyok ijedt szemmel jöttek be az ebédlőbe. Minden ablakban elhelyezkedett valaki puskával, és csendben vártak. Szép tiszta idő volt, a felhők nem takarták el a holdat, az ablak előtti fa csupasz ágaival játszott a novemberi szél. Igor megpillantotta az első váratlan vendéget a liget felől. Várt. Nem lőtt. Abban reménykedett, hogy valamelyik fia érkezett haza. Talán túl sokáig várakozott, mert a lovasok már átugratták az alacsony fakerítést, és az udvaron táncoltatták a lovaikat. Majd az egyikük kiszabadította az istállóból az egyetlen otthon maradt öreg gebét. Natasa lőtt először a lovak elé, majd Márton is meghúzta a ravaszt. A lovak megbokrosodtak, és két első lábukat a levegőbe emelve nyerítettek. A támadók lehetnek vagy tízen. A lövések után csak a lovak nyerítését és a paták csattogását lehetett hallani. Amikor az állatok kicsit megnyugodtak, a támadók elvágtaztak.

– Rablóbanda volt – szólalt meg Igor.

– Vajon vörös vagy fehér katonák voltak? – kérdezte Natasa. – Lehet, hogy visszajönnek, lehet, hogy segítségért vágtattak el és még többen jönnek vissza – tette hozzá.

– Lehet, hogy vörösök voltak. Bár azok semmitől nem riadnak meg. Úgy tudom, szegény cár atyánkat családjával együtt száműzték. Nagy erővel őrzik őket, még most is rettegnek tőlük, még így is – folytatta Igor, miközben széttárta a karját. Még alacsonyabbnak és vékonyabbnak tűnt. – Az a fránya Iván is köztük harcol. Nem erre tanítottuk az anyjával. Szegény anyja már nem érte meg ezt a szégyent.

– Maradj te is itt éjszakára – fordult Igor Huba felé. – Én nem félek már, mitől félnék? – tette hozzá, és aggodalmasan Natasára pillantott.

Bálint fordította magyarra, amit az öreg mondott.

– Jól van, apácska, nyugodjon meg – lépett hozzá Natasa, és megölelte a nagyapja vállát.

Az éjszaka nyugodtan telt, felváltva örködtek. Nagyon hideg volt, Huba úgy érezte, a lelke is jéggé fagy, amikor kilépett, hogy felváltsa Mártont. A szél apró szemű havat kavart. Huba körbejárta a házat, majd megállt és figyelt. A szél zúgásán kívül semmi mást nem hallott. Visszament a házba, ahol félhomály volt, az ablakból egyébként is az út irányába lehetett látni. Néha kiment, és óvatosan körbejárta az épületet, de már említésre méltó esemény nem történt.

Reggeli után visszament a táborba, Bálint is elkísérte. Amikor odaértek, meglepetten látták, hogy a foglyok felsorakozva állnak a tiszti barakk előtt. Egy orosz katona állt előttük, és egy tolmács.

– Minden fogoly szabad. Szovjet-Oroszország az imperialista hatalmak áldozatainak tekinti a foglyokat.

A foglyok csak az első mondatot értelmezték, szabadok!

Napok múlva döbbsen rá, nem kapnak pénzt, ellátmányt sem, és az örök is elmentek. Bálint mindennap meglátogatta Hubát, néha ott is aludt. Éjjelente rablőhordák jelentek meg a táborban, akik végigfosztogatták az ételtartalékaikat. A foglyok őrséget szerveztek. Akik dolgozni jártak, azok úgy-ahogy megoldották az élelmüket. Esténként tábortűz mellett vitatták meg, mit is kellene tenni. Egyre hidegebbre fordult az idő, a szél szabadon szárnyalt a végtelen pusztaság fölött, a foglyok beszorultak a barakkba, és ott csoportokba tömörülve beszélgettek.

– Én elindulok haza, gyalog, vagy bárhogyan, amíg tehetem – kiáltott fel egy fekete hajú fiatalember.

– Én is veled tartok – hangzott több felől is. Az emberek odacsoportosultak. Huba megdöbbenve látta, hogy Bálint is közéjük állt. Odament mellé, és kicsit arrébb hívta. Nagy hangzavar keletkezett. Az egyik hadifogoly túlkiabálta a zsinatot:

– Én a vörösökhöz állok katonának. Kapok ruhát, élelmet, fegyvert, és talán közelebb kerülök a magyar földhöz. Akkor hazaszököm!

– Higgyétek el, ez a legbiztosabb módja, hogy életben maradjunk, ruhát és élelmet kapunk, és egyszer hazajutunk – mondta egy másik fogoly. Sokan gyűltek köréje is.

– Nem biztonságos egyik lehetőség sem – fordult oda Huba Bálinthoz.

– Mi a biztonságos, van itt most jó választás? Nincs! – válaszolta Bálint.

– Várjuk meg a békekötést, és akkor hivatalosan hazaengednek. Gondolj a hágai nemzetközi egyezményre! A tisztek mind ezen a véleményen vannak – érvelt Huba.

– Hallottad, nem tekintenek hadifoglyoknak, szabadok vagyunk! A ti helyzetetek egyébként más – válaszolta Bálint, és keserűen felnevetett. – Nem vagyok képes tétlenül várakozni! Mire várjak?

– Nagyon messzire kerültünk, több ezer kilométer lehet ide Magyarország. Amennyiben velük tartasz, megfagysz az úton, farkasok falnak fel, megtámadhatnak a vörösök, fehérek, vagy más garázdálkodó bandák – magyarázta Huba türelmesen. – Amennyiben a vörösökhöz csatlakozol, ki tudja, merre visznek?

– Hazamegyek – közölte határozottan Bálint. – Haza! – ismételte meg, gyöngéden ejtve ki a száján ezt az egyetlen szót: haza.

– Gondold át, én megvárom a békekötést. Túl messze vagyunk Európától, nagyon hosszú az út. Itt zavargások vannak és lesznek is. Egyébként is itt van a tél. Aránylag jó helyed van Igornál, várj te is velem – tartott ki az elhatározása mellett Huba.

– Nem várhatok egyetlen percet sem. Itt is megfagyhatok a barakkban, vagy Igor nyakán élek? Engem vár a feleségem! – folytatta. Néztek egymásra, ez volt az első alkalom, hogy nem voltak egy véleményen.

Egy hét múlva indult az a csoport, akik nekivágtak az útnak, hazafelé.

– Nézd, a pénzem felét odaadom neked. Itt van ez a kabát, jó meleg, nekem egyébként is kettő van – mondta Huba, és Bálintnak nyújtotta a prêmes kabátot, amit sikerült vennie a tiszteknek fizetett, utolsó ellátásra kapott pénzen.

– Nem fogadhatom el, neked is szükséged lehet rá – válaszolta Bálint.

– Fogadd el, mintha a testvéred adná. No, csak vidd, ne félts engem!

– Isten áldjon meg, testvér! – mondta Bálint, és átvette a kabátot és a pénzt is.

– Amikor hazaérsz, kérlek, menj el erre a címre, vidd el a leveletem. Vigyázz magadra! Adja az ég, hogy mielőbb és épségben hazaérj! – mondta Huba búcsúzóul. Bálint hirtelen átölelte.

Lefogyott, rongyokba bugyolált kis csapat indult elszántan az útnak. Huba sokáig nézett utánuk. Apró szemű havat fújt, kotort maga előtt a téli szél, de ők mit sem törődve, előredőlt testtel indultak a városba, hogy vonatra szállhassanak. Hamar esteledett, és elnyelte őket a szürkület. Huba visszament a tiszti barakkba. A sűrű cigarettafüsttől félhomály volt benn. Lefeküdt a priccsére, és a gondolataiba mélyedt. Az egyik tisztára, László megállt fölötte.

– Meghívást kaptam Makarovhoz, három lánya van. Gyere velem te is, rád fér egy kis szórakozás. Várnak bennünket – mondta László, és begombolta a kabátját.

– Köszönöm, de inkább itt maradok.

– Ahogyan gondolod, barátom, én hívtalak! – mondta László, és kilépett az ajtón.

A nyitott ajtón át a hideg bezúdult a barakkba. Huba cigarettára gyújtott, és nézte a kavargó füstkarikákat. Néhány évvel ezelőtt ez az ember lett volna, akit Huba barátjának érez, de mára már sok minden megváltozott.

Hirtelen lepte meg az álom. Hajnalkor lódobogásra ébredt, kinézett az ablakon, és legalább húsz lovast látott közeledni a táborhoz. Gyorsan öltözött, megrázta a szomszéd priccsen alvó társa vállát.

– Lovasok közelednek a táborhoz.

– Vörösök jönnek, ma készülnek útra azok, akik beálltak hozzájuk – válaszolta félálomában a társa, majd felült a priccsen, és álmosan pislogott. – Te is beállsz közéjük?

– Nem, dehogy – válaszolta Huba.

– Akkor jó, már azt hittem, elment az eszed – morogta a társa, és visszaaludt.

Huba nézte az ablakból a közelgő alakokat, akik már a tábor előtt táncoltatták a lovaikat. A legénység barakkjából sok ember jött elő. A szél feltámadt, és kotorni kezdte a havat. A csapat elindult a város felé, szedett-vedett társaság, rongyos ruhában, kis csomaggal a kezükben. A vaskályhában már rég kialudhatott a tűz. Huba kiment fáért, hogy begyűjtson abból a kevés tüzelőből, ami még maradt. Elmerülten nézte a kályha ajtaján át a lángnyelveket, amikor valaki belépett a helyiségbe. Hátrafordult, Márton állt az ajtóban.

– Levelet hoztam – mondta Márton, és köszönésképpen megbillentette az egyik kezével a sapkáját.

– Gyere be, legalább megmelegszel.

– Na jó, csak egy kicsit. Natasa testvére hozta, Iván. Az előbb volt itt. Szerencséd van, hogy a lány nevére volt címezve – dörögte, és átnyújtotta a borítékot.

Huba rögtön a feladót nézte, az egyik levél Sándortól jött, a másik az intézőtől. Sándor levelét bontotta fel előbb.

„Kedves Barátom!

Örömemre szolgált, hogy végre hallottam hírt felőled. Voltam a kúriában, személyesen mentem el, hogy pontos információt kapjak a foglaltságodról. Igazán nem lehet okom panaszra, nagyon jó vendéglátásban részesültem. Ügyes ember az intéződ. Kérlek szépen, ő mindent beszerez, ami szükségeltetik. Itt volt például a burgonyarekvirálás. Hiába jártak házról házra a főszolgabírók a falvakban, ő roppant leleményes módon megelőzte őket, de sorolhatnék még sok mást is, amiben igen ügyesnek mutatkozott. Az emberek félnek a téltől, és egyszerre akar mindenki mindent megvenni. Nagyon felverték az árakat, de Gergely ügyes ember. Egy hetet tartózkodtam Egerben, nagyon jól telt az idő. Megismerkedtem a franciataánővel. Mondjuk, ennek Zsiga nemigen örült, furcsán viselkedett.

Kérted, számoljak be mindenről, mivel nem jutsz elegendő információhoz. A fegyverszüneti tárgyalások megkezdődtek az oroszokkal, amit béketárgyalások követnek majd. Lesz remény arra nézve, hogy hazajuthassál. A románok aláírták a fegyverszünetet. Az olasz fronton jelentős áttörést értek el a csapataink. Aggodalomra nincs okunk, viszont az amerikaiak hadat üzentek a Monarchiának. Nem tudom megítélni, ez mennyire befolyásolja a győzelmet.

Jó egészséget kívánok. Barátod, Sándor.”

Huba megnézte a keltezt a levélen. Még a múlt év végén írták. Azóta már annyi minden történhetett! Felpillantott a levélből. Márton őt nézte. Nem kérdezett semmit, de várakozás volt a pillantásában.

– Kaptál valami hírt az enyéimről? – kérdezte Márton kis idő elteltével. Hubát meglepte a kérdés. Hirtelen a mindennapok józansága hullt rá. Az övéi. Ránézett Mártonra. A tekintetében harag és megvetés villant.

– A tied? – kérdezte vissza Huba, és a szeme villámokat szórt.

– Csak mondd el, mi újság otthon – kérte Márton rekedtes hangon, miközben nagyot szippantott a cigarettájából. Huba néhány percig hallgatott, majd megszólalt:

– Egerben félnek az emberek az éhezéstől, gondolom úgy, mint más helyeken is az országban. Szabályozták az élelmiszer elosztását. Amerika hadat üzent a Monarchiának, de megkezdődhetnek a béketárgyalások az oroszokkal.

– Ez nem sok – állapította meg Márton.

Huba kibontotta a másik levelet is, amiben gondosan összehajtogatott pénz is volt.

„Méltóságos Huba úr!

Remélem, a levelem jó egészségben találja. A gyerekek ügyében eljártam, és elintéztem mindent, hogy bent maradhassanak az internátusban, amíg nem érkezik haza, Huba úr. A gazdaság ügyei rendben mennek.

Maradok tisztelettel: Kovács Gergely”

– Ebben a levélben nincs olyanról szó, ami téged érdekelhetne – mondta Huba, és Mártonra nézett.

– Igorhoz te is beszállásolhatod magad, még dolgoznod sem kell érte, hiszen van pénzed. Igornak is jó, mert tart a portyázó katonáktól, csavargó rablóbandáktól.

Huba maga elé nézett, hallgatott.

– Vagy útnak akarsz indulni te is? – kérdezte Márton.

– Nem mindegy az neked? – kérdezett vissza Huba.

– Tulajdonképpen mindegy – válaszolta mérgesen Márton, és köszönés nélkül kilépett az ajtón. Előrehajolt testtel haladt, a szél a kabátja alá bújt. Igyekezett összefogni magán a ruháját, de akkor a sapkáját repítette messzire a viharos szél. Huba sokáig nézett utána, és ebben a pillanatban gyűlölte ezt az embert. A szavai ott zakatoltak az agyában: kaptál valami hírt az enyéimről? Az övéi. Az övéi. Az a nő, aki után ő remegve vágyik. Biztos volt abban, hogy egy darabig nem megy a tanyára. Látni sem bírja Mártont.

14.

A hadifogolytáborban kevés ember maradt. Sokan keltek útra. Voltak, akik dolgozni jártak a közeli üzembe, voltak, akik naphosszat a fapriccsen töltötték a napot, de néha bementek a városba orosz családokhoz látogatóba. Huba Lászlóval tartott, és rendszeres látogatója lett a Makarov háznak. Ott délutánonként nagyobb társaság jött össze. A lányok zongoráztak, az egyik lány balalajkán játszott, énekeltek, táncoltak, és néha felolvasást tartottak.

- Maradj te is itt. Amikor besötétedik, már nem biztonságos a táborba visszamenned.
- Elmegyek, mert meglehet, hamarabb hallok ott hírt a hazatérésről, mint itt.
- Most már hamarosan útnak indulhatunk, addig legalább használjuk ki az itt töltött időt
- mondta nevetve László, és a poharát egy orosz özvegyasszony felé emelte.

Huba mégis útnak indult. Sötét éjszaka volt, a holdat szürke, rongyos felhők takarták. Megfagyott hó ropogott a talpa alatt, a tábor felől éhező farkasok üvöltését, a város felől fegyverropogást hallott. Megállt, úgy érezte, két világ határán áll. Előtte a farkasok, a háta mögött egyre erősödő küzdelem. Kicsit feltámadt a szél, ami magával hozta a puskapor szagát. A farkasok hangja közé lónyerítés keveredett, Huba megszorította a lépéseit. A felhő lomhán elmozdult a hold elől. Látótávolságba kerültek a farkasok, amelyek éppen egy élő lovat marcangoltak szét. Ez az állat mentette meg az életét, így jutott be a táborba épségben. Elvetette magát a priccsén, de elaludni nem tudott. Az ablak koszos üvegén át látta az egyre sűrűsödő hóesést, először nagy puha pelyhek hulltak, de később feltámadt a szél, északról hideg levegőt hozott magával. A hóesés nagy pelyhei kicsikké és egyre sűrűbbé váltak. Huba hajnal felé tudott csak elaludni. Arra ébredt, hogy az egyik fogoly rúgja, rángatja az ajtót, de kinyitni nem tudja.

– Gyere már, kedves barátom! – rázta meg Huba vállát. – Úgy látszik, kívülről valaki ránk zárta a barakk ajtaját.

– Talán az ablakon próbáljál kijutni – dörögte neki Huba, majd felkelt, és az ablakhoz ment ő is. Ő és még néhány ember nagy nehezen kimásztak az ablakon. Az északi szél hatalmas mennyiségű hóval torlaszolta el az ajtót. Az arcukba belemart a hideg. Az ajtónál kézzel kaparták el a feltornyosuló havat. Huba egy pillanatra a nagy hófedte pusztaságra nézett, és egy szánt látott közeledni. Amint a szán közel ért, megismerte az embert, aki a bakon ült.

– Érted jöttem. Jönnöd kell, ha nem akarsz itt megdöglenni! – mordult rá Márton. Meleg, prêmes sapka és az arcát takaró sál alól csak a szeme látszott ki.

– Mióta parancsolsz te nekem? – kérdezte Huba.

– Ember, térj már észhez! Itt már nincsenek különbségek, nincsenek tiszték, csak emberek vannak!

– Nem kértem, hogy gyere értem!

– Nem kérted, nem is tartozol semmivel. Igaz, nem vagyok a gardedámod, de pakolj és gyere! – szólította fel Márton. – Már régen jártál a tanyán is.

– Mindig a nyakamon lógsz, nem tudok tőled megszabadulni.

– Az éjszaka nagy harcok voltak az állomáson – mondta Márton.

– Mi történt? – kérdezte Huba. – Tegnap jártam ott, és még semmi nyoma nem volt a készülődésnek.

– Zavargások vannak a vörös és fehér katonák között. Itt nem vagy biztonságban.

Együtt feszítették ki a befagyott zárat, és léptek be a barakkba. Huba összeszedte a holmiját, beírta magát és az új címét a nyilvántartó könyvbe, pillanatra megállt, mielőtt kilépett volna Márton után az ajtón. Alig volt már fogoly a barakkban. Sokan a városban szállásolták el magukat, és sokan útra keltek. Két török feküdt a priccsén, mellettük egy társuk imádkozott. Valami lázas betegségben szenvedtek, és megadóan várták, amit Allah rájuk mért. Három német a gyékény mögött kártyázott és szivarozott. Ők rendszeres pénztámogatást kaptak hazulról, a Vöröskereszt közvetítésével.

A legénység barakkjának sarkig kitárt ajtajával játszott a szél, nem volt már ott senki, csak a kővé fagyott temetetlen halottak. Huba tudta, ide már nem fog visszajönni, abban reménykedett, hogy mielőbb hazatérhet.

A szánkó gyorsan siklott a szántóföldeken keresztül a hómezőn. Az öreg ló néha hol jobbra, hol balra fordította a fejét, de kitartóan ügetett. Natasa a pitvar előtt várakozott. Az arcát pirosra csípte a hideg, a szemében öröm csillant, amikor a vendégei elé ment.

– Már főzöm a teát – mondta, és félreállt az ajtóból, hogy a férfiak beléphessenek.

A szamovár szelepe élesen füttyülni kezdett. Natasa azonnal táalta a jó forró teát. Huba a két kezébe fogta a csészét, kicsit átmelegedett tőle. Igor akkor lépett a konyhába, és Huba felállt, hogy üdvözlje. Igor átölelte Hubát, és meglapogatta a hátát.

Hubának és Mártonnak a legtávolabbi szobában ágyaztak. Márton egy kis idő múlva csendben felkelt az ágyból, és kiment. Nem is jött vissza, csak hajnalkor. Így ment ez minden éjjel. A napok lassan teltek, úgy tűnt, az idő egy helyben toporog. Az eget szürke hófellegek takarták, a szántóföldek nagy fehér takaró alatt pihentek, a napok eseménytelenül lődörögtek. A semmittevő mozdulatlanságot csak Natasa kacagása és kacér pillantása törte meg, amivel magához csábította Mártont egy forró ölelésre.

Huba ebből a testet-lelket megbetegítő tespedtségből nehezen tudta magát kiszakítani, erős akarattal törekedett arra, hogy reggelente hideg vízzel mosakodjon, majd kimenjen Igorral az állatokat ellátni, és havat lapátolni a ház körül. Sokat gondolt arra, hogy a háború a megerősödött országok hatalmi és területszerző harca, amihez csak egy szikra kellett, hogy kirobbanjon. Eszébe jutott Tisza gróf és Károlyi Mihály rivalizálása. Tiszával értett egyet, idegen volt számára Károlyi liberalizmusa, és féltette a hazát ettől az elterjedő nézettől. Úgy érezte, a nagyhatalmak ugrásra készen állnak, hogy széttépjék soknemzetiségű magyar hazáját. Bízott a győzelemben, mert nem tudta elképzelni másképpen a jövőt.

Nagyon kevés hír jutott el hozzá az eseményekről. Nehezen tudta leküzdeni magában az egyre türelmetlenebbül feltörő honvágyat, sokszor üldögélt a kályha mellett, és lehunyt szemmel képzeletben a hazai tájakat járta.

Lassan érkezett el a tavasz, megváltás volt Huba számára, hogy megindultak a munkák a földeken. Igor bement a városba vetőmagot vásárolni, ők a földeken dolgoztak, amikor látták, Igor loholva közeledik feléjük.

– A cseh légió a fehérekkel együtt elfoglalta az állomás épületét és a vonatokat! Elfoglalták a Vlagyivosztok és Csita közötti vasútvonalat. Most az omszki állomás is az ő kezükben van! Sorban mentek a vasút mentén, gyorsak voltak, mint az ördögök! Azonnal halálos ítéletet mondanak, ha gyanús személyt találnak. Felkeresik a fogolytáborokat, és lemészárolják, akik nem tetszenek nekik, még a saját fajtájukat is, ha nem állnak be hozzájuk. A csehek Párizsba akarnak eljutni, hogy csatlakozni tudjanak a csapataikhoz – hadarta izgatottan Igor.

Huba nem válaszolt, csak bólintott, már egyre többet értett az orosz beszédből. A nap hátralévő idejében leginkább ez volt a beszédtema.

Este Igor ment az állatokat ellátni, és Huba Natasával és Mártonnal maradt a szobában. Huba egyre inkább felesleges harmadiknak érezte magát. Általában kiment a pitvarba, rágyújtott, és figyelte, mikor tér vissza a házigazda. Amikor meghallotta Igor lépteit, köhögni vagy tüsszenteni kezdett, hogy figyelmeztesse Mártont és Natasát, akik minden percet kihasználtak, ha kettesben maradhattak. Igor egyik alkalommal a szoba felé intett a fejével, majd lemondóan legyintett. Ott maradt ő is a pitvarban, leült Huba mellé, és lassan tömni kezdte a pipáját. A gyufa fellobbanó lángja egy pillanatra megvilágította öreg, ráncokkal barázdált arcát.

– Grisa a fehérekkel harcol, Iván meg a vörösökkel. Mit várhatok tőlük? Néha elgondolom, hogyan fájzottak ezek el, hiszen itt a föld, nem lesz majd, aki megművelje.

– Amikor megöregszik az ember, azt veszi észre, hogy nem hallgatnak rá a gyerekei – tette hozzá egy hosszú szünet után, visszatérve újra a saját problémájához.

Másnap Huba bement a városba, meglátogatta az ott élő fogolytársát, már rég járt nála. László bozontos, fésületlen hajjal nyitott ajtót, az arcát beborította a szőrzet, csak az orrát és a szemét hagyta szabadon. A tekintete egyhangúságot tükrözött. Hubát nagyon meglepte ez a változás. A lakás nehéz tölgyfa bútorai, bársony drapériái, a falon a sötét festmények is lehangolóak voltak. Eddig ez Hubának fel sem tűnt. Az állandóan zárt ablaktáblák mögött fojtogató és nehéz volt a levegő. Hubára nyomasztólag hatott ez a hely. Félfomály volt László szobájában is, amikor beléptek. László egy óarany színű bársonykanapéra huppant le, miután kezet fogott Hubával, majd a fotelra mutatott.

– Foglalj helyet! Mit tudsz, kedves barátom? – kérdezte, és egy pillanatra érdeklődés csillant meg egyhangú tekintetében.

– Zűrzavaros a helyzetünk, de hiszen te is tudod – válaszolta Huba.

– Ne sértődj meg, kedves barátom, de ez több mint zűrzavaros helyzet – dünnyögte László unottan, és elterpeszkedett a kanapén.

– Talán valahogyan hazamehetünk – mondta Huba. A zűrös politikai helyzet, a vörösök és fehérek között dúló háború jutott eszébe. Mennyi minden történt az oroszokkal kötött békeszerződés óta!

– Talán – válaszolta egykedvűen a férfi –, amennyiben a központi hatalmak tárgyalnak a szovjet-orosz kormánnyal, de lehet, hogy derogál nekik. Érted?

– Talán nem ok nélkül félnek a bolsevik agitátoroktól – mondta Huba. László nem válaszolt, újra egykedvűen nézett maga elé. A falióra kitartó percegését lehetett csak hallani, reménytelenül és tétlenül ment az idő. A csendet végül László törte meg.

– Igen, és mi tehetetlenül itt rohadunk.

– Vannak mások még rosszabb helyzetben is. Gondolj azokra, akiket Szibéria belsejébe vittek!

– Egykutya, nekünk sem jó – válaszolta László, és beletúrt fésületlen, kócos hajába.

A szobába az egyik Makarov lány lépett be. Tálcán hozta a teát, mosolyogva tette le a csészéket az asztalra. László rá sem nézett. Aztán csendben teáztak, semmitmondó, hiábavaló volt ez a csend. Elmosta az időt, és magával vitte a reményt.

– Azt hiszem, mennem kell – mondta Huba.

László lomhán mozdult meg, hogy kikísérje a vendégét.

– Soha nem jutunk haza, pedig otthon mindennap várnak – mondta lemondóan László.

– Hazajutunk.

Huba megölelte a barátját, és lassan elindult a tanya irányába. Egy nyírfaligeten át vezetett az útja. A barkák már ott díszelegtek a hajtások végéin, a gyenge kis cakkozott levelek fényesen mozdultak a friss tavaszi szélben.

– Hazajutunk – mondta ki Huba hangosan.

Amikor tehetett, bement a városba, figyelte, mikor és hol kell gyülekezni a hadifoglyoknak, hogy hazatérhessenek, de nem volt olyan misszió, ami megszervezte volna ezt.

Találkozott olyan hadifogollyal, aki Bukovinán keresztül akart hazajutni, de a határnál román gépfegyvertűz fogadta. A hadifogoly ott ült az állomás épülete mellett, a hátát nekitámasztotta a falnak. Huba lehuppant mellé, beszédbe elegyedett vele, és megtudta tőle, hogy útközben fegyveres rablóbanda támadta meg, kirabolták, semmije sem maradt. A vörösök összeszedték őket, és ideszállították a vasgyárba dolgozni. Volt, aki Lengyelországon keresztül akart hazajutni, de szembesülnie kellett azzal a ténnyel, hogy ott háború van a lengyelek és a szovjetek között. A tűzvonalon kellett volna átjutnia. Huba nézte a csonttá soványodott embert, akinek a szeme parázsként világított ki az arcából, majd hirtelen köhögési rohamot kapott. Huba várt, míg a fogoly köhögése csillapodott, majd csendesen megkérdezte:

– Mit tudsz a hazánkról?

– Sok mindent beszélnek az emberek, azt, hogy elvesztettük a háborút, a katonák fegyvertelenül érkeztek haza, védtelenné vált az ország, kiszolgáltatva mindenkinek.

– Hogyan lehet ez? – kérdezte Huba, és csalódottság remegett a hangjában.

– Még annyit hallottam, hogy Károlyi Mihály kapott miniszterelnöki megbízást.

– Ez hogyan lehet, hogyan? – kérdezte újra Huba indulatosan, majd felugrott a férfi mellől, és a fejéhez kapott, olyan erősen szorította a saját fejét, hogy a haja is összekócolódott. Így, összegubancolódott hajjal, meredt, értelmetlen tekintettel nézett a férfira.

– Nem tudok semmi közelebbit, és azt sem tudom, ebből mi igaz – mondta fáradt, elgyötört hangon a férfi. – Megsajnálta az előtte álló Hubát, aki úgy nézett rá, mintha elvesztette volna az eszét.

– Lehet, hogy semmi nem igaz ebből, amit te hallottál, kedves barátom – mondta Huba néhány perc múlva, amikor egy kicsit lecsillapodott. Megfelezte a férfival a városban vásárolt portékáját, amit először visszautasított a férfi, csak akkor fogadta el, amikor Huba biztosította arról, hogy jó szívvvel adja, és nem nézi koldusnak. Aztán elbúcsúzott a szerencsétlen embertől, és elindult a tanya irányába. Bármennyire is uralkodott magán, nagyon felzaklatták a hallottak, tehetetlennek érezte magát, és ezt viselte a legnehezebben.

Munkával telt a nyár, sokat dolgozott Igor gazdaságában, néha bement a városba, de a hazajutásról semmi hírt nem hallott.

Már az őszi betakarítást végezték, amikor Igor izgatottan jött vissza a városból.

– Most alakult meg a szibériai kormány, de Kolcsak admirális²⁶ nemigen tudja kézben tartani a dolgokat. A vörösök minden pénzt magukkal vittek. Jobb, hogy itt vagytok velünk, a fogolytáborokban nagy megtorlások vannak – hadarta el Igor egy lélegzetvétellel.

– Mikor juthatunk haza? – kérdezte Huba.

– Nem tudom, barátocskám, hiszen a szibériai kormány nem ismeri el a békekötést.

²⁶ Alekszandr Vasziljevics Kolcsak (Szentpétervár, 1874. november 4. – Irkutszk közelében, 1920. február 7.) orosz katonatiszt, az orosz flotta tengernagya, később az oroszországi polgárháborúban a fehér gárda egyik vezetője.

Huba bement a városba, egyenesen Lászlóhoz, akit nagyon nehezen tudott kimozdítani a tespedtségéből.

– Menjünk el a konzulátusra, te beszélsz angolul, talán megtudunk valamit a dán küldöttől.

– Fölösleges – mondta búskomor mélasággal László.

– Nem lehet fölösleges! Mi itt a szibériai kormány foglyai vagyunk, ezt Európa is elismeri. Amennyiben a dán és svéd Vöröskereszt átverekedte magát a vörösök és fehérek harcvonalán, mi miért nem tehetjük meg ezt a néhány lépést a konzulátusig? – kérdezte Huba.

– Igen, de a fehérek és a cseh légió nem tekinti befejezettnek a háborút.

– Nagyon zűrzavaros a helyzet, képtelenség eldönteni, mi az igaz, és mi a szóbeszéd. Ezért kell meggyőződünk a helyzetről, ott többet tudnak.

– Hogy egyáltalán a konzulátusra bejuthassunk, nem elég megszerezniük a fehérek beleegyezését, de a csehek is szigorúan ellenőriznek – jegyezte meg László.

– Az ő engedélyük nélkül egy lépést sem tehetünk. Bajba is kerülhetünk. – László hátradőlt a fotelban, és a kezét összekulcsolta a tarkója mögött.

– Ha nem teszünk semmit, semmi sem történik – csattant fel Huba, és előredőlt a fotelban.

– Na jó, rosszabb már nem lehet – mondta László, és felállt. – Menjünk!

Elmentek a konzulátusra. Az épület előtt katonák állták el az útjukat. Igazoltatták őket a légiósok, majd magukkal hurcolták a két férfit a közeli állomáshelyükre, és egy zárkába zárták őket. Két napot töltöttek itt, az örök zaklatásának kitéve, akik kémkedéssel gyanúsították meg a két férfit. Végül kivezették őket a sötét, nedves helyiségből, a foglyok néhány percig hunyorogtak a hirtelen világosságban. Hátralát a kezüket összekötözték, és falhoz állították őket. Huba nézte a málladozó vakolatú falat, látta a golyó ütötte nyomokat, és az eddigi élete gyorsan lepergett előtte, miközben úgy érezte, bármikor lelőhetik. Furcsa, rövid számadás volt ez az eddigi életéről. Nem érzett félelmet, csak döbbenetet, hogy nem hagy maga után semmit és senkit. Nem fog emlékezni rá senki, vagy ha emlékszik is, azokat az emlékeket gyorsan elmossa az idő.

Ekkor ért oda a futástól lihegve László szállásadója, Makarov, és egy vöröskeresztes egyenruhát viselő nő. A férfi izgatottan magyarázott az öröknek, a nő bement a konzulátusra. Végtelennek tűnt az idő, amíg az örök érthetetlen nyelven tárgyaltak a sorsukról. Huba egy kis idő múlva meghallotta a nő hangját, feltehetően hozott magával segítséget a konzulátusról. Aztán csend lett, kioldották a kezüket, és az egyik ör nagyot taszított rajtuk. Makarov lépett hozzájuk a vöröskeresztes egyenruhát viselő magas, törékeny nővel.

– Elsa Brandström²⁷ – nézett rájuk a nő, és a kezét nyújtotta. Kezet akartak csókolni neki, de ő mosolyogva utasította vissza a kézcsókot, elbúcsúzott, és visszament a konzulátus épületébe. Makarov sokáig nézett utána, majd a két férfihoz fordult.

– Esztelenség, amit tettek, kedves fiatal barátaim, esztelenség. – Az arca sápadt volt, és a homloka fénylett az izzadságtól. – Szerencsénk volt, nagy szerencsénk, hogy éppen itt tartózkodott Elsa. Ő Szibéria angyala. Mennyi sok ilyen forrófejű embert mentett már meg, de mennyit!

²⁷ Elsa Brändström (1888. március 26. - 1948. március 4.) svéd nővér és filantróp volt. Az úgynevezett "szibériai angyal" (német: Engel von Sibirien).

Amíg a házához nem értek, végig dohogott, ott Huba elbúcsúzott, és a tanya felé vette az irányt. Lassan ment az úton, még csak most fogta fel, mi is történt valójában. Már az udvaron hallotta Igor kiabálását. Belépett az ebédlőbe. Igor az ebédlő közepén toporzékolt és tépte a szakállát, és forgott saját tengelye körül, szeme kidülledt. Az erek ujjnyi vastagságúra duzzadtak a nyakán. Észre sem vette, amikor Huba belépett. Márton Natását átölelve állt az asztal másik oldalán. A nő az előredomborodó hasára tette mind a két kezét.

– Meg kell bolondulni! – kiabálta Igor. – Nem ilyen életet kívántam neked! Gyerek, most ebben a világban!

Észrevette Hubát az ajtóban, kicsit lecsillapodott.

– Te hol jártál? – fordult dühösen Huba felé.

– A dán konzulátusra akartam bejutni – válaszolta Huba.

– A konzulátusra? – kérdezte Igor fellobbanó dühvel.

– Haza akarok jutni – mondta határozottan Huba.

– A te embered is haza akar majd egyszer jutni – mondta Natasa felé fordulva Igor.

– Márton elvesz feleségül – válaszolta neki Natasa sírva.

– Te szerencsétlen, hát őt az asszonya várja haza! – förmedt rá Igor.

– Nem vár senki, de ha várna is, az az ő baja – mondta Márton nyugodtan.

Huba nem szólt közbe, csak nézte Mártont, aki átölelte Natasa vállát, majd hosszan megcsókolta a lányt.

– Te szerencsétlen, hogyan tudna feleségül venni, amikor már van felesége? – lángolt fel az indulat újra Igorban.

Huba nem akart beleszólni, a veszekedés kellemetlenül érintette, ezért az ajtó felé indult. Márton a régi elrongyolódott katonazubbonya zsebében kotorászott, majd előhúzott egy gyűrött fényképet, és Huba felé nyújtotta:

– Ez legyen a tiéd.

Hubában összekeveredtek az érzések, az öröm, a harag, a keserűség. Elkapta a felé nyújtott fényképet, megmarkolta Márton ingét, és arrébb taszította a férfit.

– Becstelen vagy – lihegte Márton felé az indulattól felzaklatva, majd kilépett az ajtón.

– Mit tudsz te az én életemről? – hallotta még Márton gúnyos hangját.

Huba sietve ment, kiért a kapu elé, ami a lendülettől ott himbálózott a sarokvason. Nem nézett sem jobbra, sem balra. Amikor a folyó partjára ért, akkor csillapodott le egy kicsit. Leült egy kiálló kőre, és nézte a vizet, majd a fényképet vette szemügyre. A szép, fiatal nő boldog, büszke mosollyal nézett a karjában lévő kisbabára. Hubának boldognak kellett volna lennie, hogy Anna szabad lett, de mégis keserűséget érzett. Ahogy Márton odalökte neki a fényképet, úgy érezte, a férje nem becsüli az asszonyt semmire, átadta neki, mint egy tárgyat. Még soha nem érzett így nő iránt, de Anna más volt, szebb és tisztább, mint bármelyik asszony az életében. Huba ott ült még akkor is, amikor a lemenő nap vörös fénnel festette meg a folyó vizét. Majdnem kilépett a nyírfák fehér és sötét színben tarkálló törzsei közül, amikor egy csapatot látott meg sebesen vágatva közeledni a tanya felől. Visszahúzódott egy fa törzse mögé, és várt. Nem messze egy szekér tűnt fel, amin felismerte Mártont. A szekeret Igor gebéje húzta. A vágató csoportból visszakanyarodott a szekérhez két lovas, és ott is maradt. Amikor közelebb értek, Huba látta, hogy Márton kezét összekötözték. Önkéntelenül kilépett a fatörzs mögül, egy pillanatra összekapcsolódott Mártonnal a tekintete, aki az erdő felé intett. Egy pillanat volt az egész. Szerencsére Hubát nem vették észre a fehér katonák.

Huba megszorozta a lépéseit. A ház előtt Natasa kétségbeesve fogadta, valamit hadart oroszul, de Huba csak a felét értette. Igor az istálló felől jött, a kezében még mindig ott volt a vasvilla, a szeme villámokat szórt. Idő kellett, amikor kicsit megnyugodott, és végre elmondta a történeteket. A katonák a szántóföldön lepték meg őket, munka közben. Elvették a lovat és a szekeret, rekvirálták. Igor és Márton vitatkozott velük, tusakodásig ment a dolog. Natasa sikoltozására lettek figyelmesek, hagyták a szekeret, mert meglátták, hogy egy katona letépte Natasát. Márton odarohant, és a kabátjánál fogva lerántotta a katonát Natasáról. Birokra keltek. Márton volt az erősebb, addig ütötte, amíg a fegyveresek oda nem rohantak. Az egyikük Grisa gyerekkori cimborája volt. Igor felismerte. A puskájával célba vette Mártont, de a nagy felfordulásban a lövéssel várnia kellett. Igor a fegyveres elé ugrott, és Grísára hivatkozott. Ez mentette meg Márton életét. Mártont a szekérre rakták, miután megrugdosták, összekötözték, puskatussal jól fejbe verték. Elmentek a tanya irányába.

– Lelőtte volna Mártont, mint egy veszett kutyát az a gazember! Minden élelmet elvittek azok a bitangok! Mindent összedúltak!

– Fehérek voltak – mondta Huba.

– Ezek rablók voltak. Gazemberek! Micsoda szégyen! Az egyik Grisa embere volt – válaszolt Igor. – Még most is magam előtt látom, hogy annak a gazembernek vérben forgott a szeme. Alig jutott el a tudatáig, hogy Grisa leszámol ezért velük.

– Láttam a nyírfaligetnél őket. Fehérek voltak.

– Rablóbanda volt, azok voltak, ha mondom – erősködött Igor. – Nincs már az ember biztonságban senkitől, fiam! Az a semmirekellő csak közénk keveredett.

Natasa leült a ház fala mellé, sírt, vigasztalhatatlan volt. A szeme fehérijében piros erek rajzolódtak ki, válla a zokogás ütemére mozgott, rángatózott, kicsit előrehajolt, és a kezével átfogta a domborodó hasát. Igor odaült mellé, és simogatta az unokája haját, de csak sokára sikerült Natasát valamennyire megnyugtatni.

Másnap Huba bement a városba, valamennyi pénze még volt. Élelmiszert vásárolt, amit lehetett kapni, az vette meg. Majd a vasgyár elé állt, várta az ott dolgozó fogolytársait. Hosszan beszélt velük, sajnos nem tudtak semmit a tanyán történt incidensről. Huba titokban reménykedett benne, hogy nyomára bukkan Mártonnak. Lehangoltan ment vissza a tanyára. Igor és Natasa is tele volt várakozással, de ő csak lemondóan rázta a fejét. Ettől a naptól kezdve Huba rendszeresen kijárt Igorral a szántóföldre, néhány cseléd is velük ment. Nehezen hagyta megművelni magát a kemény orosz föld. Hajnaltól késő estig ütték a kapát a talajba. A napok összefolytak. Natasa sokszor kint állt a kapunál. Várta Mártont, egyre csak várt. Az aratás ideje is elérkezett. A gabona meghajtotta a fejét, tele volt a kalász érett, aranysárga szemmel. Már a hajnali három óra Igort és Hubát a gabonaföldön találta. Két cseléd szedte utánuk a markot és kötötte kétébe a búzát.

– Nézd, így suhintsd a kaszát – mutatta Igor Hubának.

– Egyszerűnek tűnik, és mégsem sikerül – mérgelődött Huba, és letörölte a homlokáról az izzadságot.

– Nem olyan bonyolult ez, meg fogod tanulni.

– Még soha nem kaszáltam – válaszolta Huba.

– A lényeg, hogy itt vagy – mondta Igor, és mosolygott. – El is mehettél volna a városba, mint a tiszték közül sokan. No, nem azért mondom, hogy elmenj – nevette el magát az öregember.

Dél körül Natasa tűnt fel. Lassan jött, meg-megállt, szemmel láthatólag nehezen viselte a terhét ebben a hőségben. Egyszerű, majdnem földig érő, mell alatt bővülő, ujjatlan sötét ruhát viselt, ami nem tudta már leplezni előredomborodó hasát. A ruha alját és az alatta levő blúzákat színes, szövött minták díszítették. Az ebédet hozta az aratóknak.

– Már megint kakast vágtál – állapította meg Igor tettetett bosszúsággal, amikor belenézett az edénybe, majd kivett egy darab húst, és jóízűen beleharapott.

– Kell az erő a nehéz munkához – válaszolta Natasa, miközben a látóhatárt kémlelte.

– Ez már igaz. – Igor az aranylós húslevesbe merítette kanálát.

– Egyébként minek őrizgessem, jön egy banda, és összeszedi. Ma sem érkezett haza Márton – mondta, és felsóhajtott.

Mindennap sokáig dolgoztak, fáradtan, izzadtan értek haza. Huba a csűrben aludt, ahol a levágott kényeket tárolták cséplés előtt. Igortól kapott egy puskát, ami ott volt mellette arra az esetre, ha rablóbanda, fehér vagy vörös katonák garázdálkodnának erre. Hiába fáradt el fizikailag, sokára tudott elaludni. Nagyon vágyott haza, és rossz volt, hogy nem tudott semmit az otthoni hírekről. Sokkal ritkábban ment be a városba a sok munka miatt, de amikor legutoljára ott járt, sem hallott semmi jót. Hiába született meg a békeszerződés, nem szerveztek haza utat az Oroszországban maradt foglyoknak. Mintha elfeledkeztek volna róluk, mintha nem léteznének, nem létezne semmi, még az a föld sem, amit immár elfoglaltak a fehérek.

Huba vad iramban vágató lovak patáinak dobogását hallotta közeledni. A fegyverét a csűr deszkái között lövésre készen tartotta. Nemsokára egy lovas átugrattatta a lovával a kerítést, a másik két társa a kapun kívül maradt lóháton. Az idegen bekopogott az ablakon, és várt. Igor gyertyával a kezében jelent meg az ablakban, majd kiment az udvarra. A lovas leugrott a lóról, és átölelte az öregembert. Így álltak néhány percig. A lovas intett a társainak, akik kikötötték a lovakat a kerítés oszlopához, és beléptek a kapun. Huba is előjött, kezében a fegyverét lógatta.

– Iván, Iván, az én kisfiam! – örvendezett Igor. – Menj nyugodtan vissza, pihenj le. Hajnalkor megyünk aratni – folytatta Igor, Huba felé fordulva.

– Kössétek be a lovakat az istállóba, adjatok nekik zabot, és őrkdjeteztek kint, soha nem lehet tudni, ki jön még – adta ki az utasítást Iván a társainak.

Huba kinn maradt velük.

– Tudtok valami hírt a háborúról? – kérdezte csekély orosz tudásával.

– Nem, nem – tiltakozott az egyikőjük, és gyanúsan nézett Hubára.

– Magyarországról, az én hazámról?

– Nem, semmit – mondta a másik ember.

Huba cigarettára gyújtott, és megkínálta őket is. Mélyen szívták le a füstöt. Még el sem szívták a cigarettát, amikor látták, a tanya felé legalább tíz lovas közeledik. A lovak patái szaporán koppantak a talajon.

Az egyik ember és Huba bementek a házba.

– Legalább tíz lovas közeledik a tanya felé!

Eloltották a világítást, és Iván intett nekik, menjenek be a házba ők is. Az ablakokhoz álltak, lövésre készen.

Igor kiment az udvarra, és várta a váratlan vendégeket. A telihold fényében ott állt az öregember, hófehér szakállá már a mellkasa közepéig ért. Meghajlott válla és lógó karjai miatt még öregebbnek és alacsonyabbnak nézett ki. Várt, látszott a testtartásán, figyel,

minden fedezék nélkül állt az udvara közepén. A lovasok beugrattak a lovakkal, és körbefogták az öregembert. Néhány perc múlva még egy lovas érkezett.

– Állj, állj! – kiáltott a társaira, és leugrott a lováról. – Apám!

Kitárt karral indult Igor felé, aki viszonzta az ölelést.

– Fehérek – mondta halkán az egyik kozák az ablak mögül. A szemében vad fénnel csillant meg a gyűlölet. Kibiztosította a puskáját. A vállához szorított tussal pásztázta a kinti embereket.

– Várj! Ne lőj! – szólt rá mérgesen Iván.

A lovak nyerítettek, két lábra ágaskodtak, mivel a lovasaik megállásra kényszerítették őket. Bent a zajtól nem lehetett semmit hallani, csak, amikor a lovak lecsillapodtak. A cselédek is bejöttek, a falhoz lapultak, és riadt tekintettel várták, mi fog történni. Huba egy pillanatra rájuk nézett, de nem látta Natását közöttük.

– Be sem hívsz bennünket? Vörösöket keresünk, csak erre jöhettek – mondta Grigorij az apjának.

– Erre nem jött senki. – Igor hangja határozott volt.

– El kell fognunk őket!

– Itt nem fogsz el senkit! Elég, hogy a cárt és a cárevicset meg az egész családot...

Igor zavarba jött, de csak egy pillanatra. Ellentmondást nem tűrő akarat csillant meg a tekintetében.

– Éppen ez az, atyuska, ők tették el láb alól a cárt és az egész családját – kapott a szón Grisa.

Ebben a pillanatban éles sikoltás hallatszott Natasa szobája felől, talán egy perc múlva fájdalmas ordítás követte.

– Mi történik itt? – kérdezte Grisa a ház felé intve.

– Natasa szül – mondta az öreg.

– Bemegyünk – mondta határozottan Grisa. Igor a fia elé állt. A fia egy fejjel volt magasabb, mint ő.

– Csak te jöhetsz be! Ezeket küldd kellő távolságba! – mondta Igor, és fejével a katonák felé intett.

– Davaj, davaj! – szólt oda a katonáknak Grisa, és a folyó felé intett.

Le kellett hajtania a fejét az ajtófélfánál, amikor belépett a pitvarba. Látta, hogy a szobában idegen, fegyveres férfiak tartózkodnak. Kibiztosította a puskáját, majd belépett a szobába. Ott állt a szobaajtóban, csőre töltött fegyverét a testvéreire fogta. Intett a másik két kozáknak, ők is álljanak a bátyja mellé. Igor befurakodott Grisa után az ajtón, majd a fia elé állt.

– Te istentelen! Képes lennél a testvéred ellen menni? Szemernyi jóérzés sem maradt benned? – üvöltötte Igor, és a fia előtt hadonászott. – Pokolra való fajzat – kiabálta, vékony, görbe orrcimpája remegett az indulattól.

Csend lett, de a feszült várakozás ott vibrált a levegőben. Újra Natasa fájdalmas sikoltása hangzott fel. Grisa leengedte a puskáját, és a férfiak felé intett.

– Mit keresnek ezek itt?

– Az egyik a testvéred, talán még megismered! A többiek a vendégeim – közölte Igor mérgesen. A szeme szikrázott a haragtól.

– És ő ki? – Intett Huba felé.

– Magyar hadifogoly, a barátom – mondta Igor kicsit lecsillapodva.

– Bemegyek Nataskához – jelentette ki határozottan Grisa, megfordult, és az ajtó felé lépett.

– Oda nem! Az asszonyok dolga, a cselédek már mind ott vannak – intette le Igor a fiát.

Újra feszült csend lett. A testvérek farkasszemet néztek egymással. Huba cigarettával kínálta őket. A fivérek leültek, és nagy gonddal gyújtottak rá, nem néztek egymásra, mintha a másik ott sem lenne. Több szó már nem hangzott el. Eleinte kis szünetekkel lehetett hallani Natasa sikoltozását, majd ezek a szünetek egyre rövidebbek lettek. Igor lefelé járkált, kezét a háta mögött összekulcsolta. Néha megtorpant, és a szoba felé kémlelt.

– Nem lehet már elviselni ezt a tehetetlen várakozást – kiáltott fel. Az arca sápadt volt, a szája széle szederjes színű az izgalomtól.

Hajnalodott, amikor a baba felsírt. Grisa mindenki előtt betörtetett Natasa szobájába. Néhány perc múlva kihozta a bebugyolált babát, magasra emelte.

– Itt egy kis kozák! – kiáltott fel, és visszament Natasához. Igor mosolyogva simogatta a szakállát. Türelmesen várt, hogy a fia kijöjjön. Nemsokára megjelent az ajtóban Grisa, aki csak az apjától búcsúzott el, majd kiment az udvarra, a lovára pattant, és elvágatott.

Igor intett Hubának és Ivánnak, menjenek be vele a babát megnézni. Hubát meglepte, ami Natasa szobájában fogadta. Felkészült egy kimerült, beteg nő látványára, de Natasa a világ legboldogabb mosolyával nézett a belépő férfiakra. Az arca sápadt volt, a szenvedés nyomait ez az áttetsző, tiszta boldogság lesimította a vonásairól. Büszkén, féltőn ölelte magához azt a kis vörös arcú bömbölő emberpalántát. Huba megállapította, hogy Natasa még szebb, mint valaha. A lány szeme ragyogott a boldogságtól, és ez az érzés mindenkire kisugárzott. Huba csodálattal nézte Natasát.

– Jó tüdeje van, még most is, hogy ordít – mondta Igor büszkén, és Hubára nézett.

Huba megbabonázva nézte Natasát. Még soha nem volt ilyen közel egy emberke születéséhez.

– A földid – mondta Igor mosolyogva.

– Igen, a földim – szólalt meg végre Huba.

Egy darabig még nézték az újszülöttet, de mikor Natasa lecsukta a szemét, a férfiak halkán kiléptek a szobából. Óvatosan csukták be az ajtót, ne zavarják az anyát és gyermekét.

Iván és a két ember még ott maradtak két hétig, segítettek az aratásban, majd elbúcsúztak és elmentek. Az egész nyár és az ősz is munkával telt.

Novemberre járt az idő. Egyik nap a város felől sűrű fegyverropogás hallatszott. Napokig folyt a küzdelem, amikor végre csend lett. A tanya mellett menekülő fehér gárdisták vágattak el csapatostul, majd feltűntek az őket üldöző vörös katonák. Súlyos összecsapások voltak. Ott maradtak a sebesültek és a halottak Igor földjein. Igor és az emberek hajnalkor kimentek összeszedni a sebesülteket és a halottakat, majd a város felől érkező szekérre rakták őket. Huba éppen egy sebesültet tett a kocsira, amikor Igor jajveszékelésére lett figyelmes. Ott térdelt egy halott fölött, fájdalmas zokogás rázta meg a testét, amikor az élettelen testet magához ölelte.

– Jaj, kisfiam! Jaj, kisfiam! – kiabálta az öregember. Huba levette a sapkáját, és odalépett hozzá.

Némán állt fölötte, levett sapkával a kezében. A hideg novemberi szél végigsöpört a határban. A nyírfaliget fái recsegték-ropogtak, sírtak a feltámadt szél nyomán.

Huba segített kocsira tenni Grigorij testét. A szekér lassan haladt a tanya irányába. Grigorijt másnap temették el az omszki temetőben.

Igor megváltozott, néhány nap alatt éveket öregedett.

– A vörösök visszafoglalták Omszket! – kiabálta messziről egy közelgő alak. Vörös katona volt. Igor kereste. Az öregember csak nézett rá savós színű szemével, egykedvűen.

– A fia hősi halált halt – közölte a katona Igor szemébe nézve. – Szétvertük a fehéreket, de Kolcsak is meglakol. Magával vitte a rábízott aranyat. Azt beszélük, vonattal vitte, és elrejtette. Hová tehetette azt a töméntelen aranyat? – hadarta a vörös katona.

– Ki halt hősi halált? – kérdezte Igor tétován.

– A fia, Iván Federovics Voromin.

Igor döbbsen hallgatta. El sem hatolt a tudatáig, mit mond a másik, mert nem akart tudomást szerezni a gyászos hírről. Nem érdekelte már, mi történik a városban, csak a fia nevét ismételte. A katona átadott Iornak egy papírlapot, ami Iván hőstetteit ismertette. Igor fogta a papírlapot a kezében, de a tekintete nagyon messze járt.

Hallgatag lett, nem szólt bele a család életébe, egykedvűen üldögélt az öreg karosszékből, csendes lett a ház.

– Ha győztek a vörösök, akkor Mártont felkutatom és hazahozom – jelentette ki egyik este Natasa.

– Csak lassan, te lány, ki tudja, mi lesz még itt! – szólalt meg Igor a fiai halála óta először. A hangja nyugodt volt, és határozott.

A kislány hozott némi örömet az életükbe. Natasa hamar felerősödött, megszépült a boldogságtól, vonásai lágyan elsimultak, amikor gyengéd hangon a baba fölé hajolt. Huba téli estén a fotelben üldögélve nézte, ahogyan Natasa bánik a gyerekkel. A kicsi értelme nyiladozott. Huba egyre jobban vágyott haza, sokat gondolt Angélára és Andrássra. Ahogyan múlt az idő, úgy érezte, egyre kevesebb esélye van a hazatérésre. Az idő lassan és hiábavalóan ballagott. A sok munka fölöslegesnek tűnt, értelmetlennek, mert hiába dolgoztak sokat, erejükön felül, megérkeztek a vörös katonák, és elrekviráltak, amit csak tudtak. Nagyon kevés térítést fizettek ezért. Tulajdonképpen csak a vermekben elrejtett élelem maradt nekik, és néhány tyúk, meg a tehén az istállóban.

Huba bámult ki az ablakon, és a hó megállás nélkül szitált. Igor lassan tudott az apátiából kikecmeregni, a kisbaba jelenléte okozott neki gyógyulást. Az öregember ott ült a kamra előtt, a szerszámokat szalonnabőrrel dörzsölte át, hogy ne rozsdásodjanak. Előző nap Huba bement a városba, és újságokat is hozott, de nem tudta olvasni a cirill betűket. A kezébe vette a lapot, és a nő felé nyújtotta.

– Nataska, olvasnál nekem?

A nő óvatosan letette az alvó babát, és átvette az újságot. Belemélyedt az olvasásba, néha Hubára nézett, majd újra az újság kötötte le a figyelmét.

– Kérlek, hangosan olvass nekem!

– Csak átfutom, és elmondom a lényegét – válaszolta Natasa, de nem nézett fel.

Igor lépett be a szobába, és mérgesen kikapta az újságot az unokája kezéből. A kiságy felé nézett, a baba aludt, ezért nem kiabált Natasára, de a visszafojtott indulattól még a szakála is remegett. Kiment a pitvarba, pipára gyújtott, és olvasni kezdett. Nagyon sokára jött be a szobába, majd lehuppant egy székre. Látszott a tekintetén, hogy töpreng valamin. Szórakozottan babrálta a gyérülő szakállát. Natasa csendben tálni kezdett. A szerény ebédhez elég volt csak a leveses táányérok kirakni. A cselédlány behozta a káposztalevest, majd csendesen kiment. A baba felébredt, Natasa azonnal odament hozzá, és átvitte a szobájába. A két férfi hangtalanul kanalazta az ételt.

– Én csak a hazámról szeretnék tudni valamit – szólalt meg az ebéd végén Huba.

- A háború véget ért – mondta Igor.
- Mikor?
- Már egy éve.
- Megnyertük a háborút?
- Vesztett a hazád, sokat veszített – válaszolta Igor, és kerülte Huba pillantását.
- Szeretnék többet tudni az eseményekről.
- Nem tudok többet mondani, láthatod, hogy itt a saját nyomorunkkal vagyunk elfoglalva – válaszolta Igor. Huba letette a kanalat, és nem evett tovább.
- Ezzel nem oldasz meg semmit – állapította meg Igor, amikor a félbehagyott ételre nézett.

Igor ebéd után kiment a pitvarba, és újra pipára gyújtott. A cselédlány kivitte a tányérokat. Huba alig tudta felfogni a hallottakat. Zakatoltak a gondolatai, folyton egy dolog körül, hogyan, miért? Vajon mennyi mindenről nem tud még? Mennyi áldozatot követelt a háború, több millió ember halt meg, sebesült meg, tűnt el, vagy sínylődik még most is fogságban. Mennyi áldozat, milyen nagy küzdelem a semmiért! Letette a karját az asztalra, és ráhajtotta a fejét. Besötétedett, és még mindig ebben a testhelyzetben maradt. Hallotta, hogy csendesen kinyitotta valaki az ajtót, és belépett a szobába. Lassan felemelte a fejét, Igor állt mellette. Megérintette a vállát.

– Jól van, most már biztosan hazamehetsz a hazádba, a családotodhoz – mondta Igor olyan lágyan, csendesen, mint amikor Natasához beszélt, amikor a baba megszületett.

Huba felállt, és kiment az istállóba, ott a felhalmozott széna tetejére feküdt, egyedül akart maradni, de a csendtől és a magánytól sem nyugodott meg. Mint mindig, ha egyedül maradt, eszébe jutott Anna. Vágyott Annára, hogy érezze a haja illatát, a bőre tapintását, hallja a hangját, de olyan távolinak és elérhetetlennek tűnt, hogy hazajusson. Valószínűleg segítségre lenne szükségük, és ő nem lehet velük. Már lassan négyéves lesz Anna gyereke. Mi történhetett odahaza? Már harmadik éve, hogy nem volt otthon. Iszonyatos honvágy gyötörte. Angéla és András biztonságban van-e? Megígérte a testvérének, hogy vigyáz a lányára, de nem tudta teljesíteni ezt sem. Keserű érzés kerítette hatalmába, mielőtt csendesen elaludt.

Nagyon szépet álmodott, ott ültek Annával a vén körtefa alatt, a gyerekek körülöttük játszottak, Anna a vállára hajtotta a fejét, és ő átölelte. Érezte a nő kellemes illatát, majd hirtelen szénaillatot sodort felé a szél, és erre ébredt. Nagyon gyorsan illant el az álom. Kinyitotta a szemét, és szembesülnie kellett a rideg valósággal, itt van több ezer kilométerre hazájától. Hat éve tört ki a háború, és akkor milyen bizakodók voltak! Vajon hányan tértek haza az első bevonulók közül, akik olyan büszkén, végig énekelve meneteltek a pesti utcán? Ha lehunyja a szemét, maga előtt látja az egyszerre menetelő katonákat. Maga előtt látta, érezte annak a napnak minden történését, emlékezett az ablakból integető nőre, aki a pongyoláját összefogva kihajolt a New York kávéházzal szembeni ház erkélyéről. Vajon a fiatal újságíró, aki Tirolba utazott, életben van-e még? Mennyi remek emberrel ismerkedett meg, és talán soha nem fogja megtudni, mi lett velük ebben a gyilkos, hiábavaló háborúban. Bálint, Róka, Kölyök, az orvos Doberdónál, aki megmentette az életét. Vajon a vén körtefa alatti padon üldögél-e valaki? Jó lenne most ott lenni Annával, átölelné a vállát, és csak élvezné, hogy ott van mellette a nő, akit szeret. Jó lenne hallani a város templomainak harangjait, hallani a szüretelők énekét. Bemenni Zsigával a városba, most meghallgatná, bármilyen sok felesleges, ostoba dolgot is beszél.

A tehénke kérőzni kezdett az istállóban, erre ő is feltápászkodott, enni és inni adott az állatoknak, utána kiment az udvarra, és hideg vízzel megmosakodott. Összeborzadt a hideg miatt, de nem bánta. A cseléd lány jött megfejni a tehénkét, és csodálkozva nézett rá, hogy mennyi hideg vizet locsol a testére. Látszott a tekintetén a vágyakozás a férfi izmos teste láttán. Régen Hubát biztos nem hagyta volna közömbösen ez a pillantás, de pontosan tudta, ez a nő olyan lenne neki, mint a hajótöröttnék a sós tengervíz. Ő Annára vágyott, az ő édes Annájára.

Nemsokára Igor is megjelent, és együtt indultak a határba szántani. Igorral megállás nélkül szántottak, vetettek. Nem volt egyetlen lovuk sem, amit az eke elé foghattak volna, de néhány napra kaptak egyet a szomszéd tanyából, így minden percet ki kellett használniuk, amíg az állat bírta. Igor lassan visszatért a régi kerékvágásba, talán most még szívósabban dolgozott. Általában ő nyomta az eke szarvát a földbe, ami kemény munka volt. Huba a korábbi életében el sem tudta képzelni, hogy ilyen munkát végezzen, de most, ha lehetett volna, ostorozta volna a testét, hogy kiűzzön minden vágyat magából, vágyat az otthoni táj után, vágyat a szeretett emberek után, kínzó vágyat a nő után, akit szeretett. Mégis meddig élhet az ember egy idegen környezetben szeretet nélkül? – merült fel benne a gondolat.

A magokat már kézzel vetették el a földbe. Később a krumplit és a kukoricát ültették el, amiben már a nők is segítettek.

Másnap reggel Igor az udvaron állt, és a határt kémlelte, homloka elé tette a tenyerét. Egy lovas közeledett a tanya felé. Igor bement a konyhába, és megszólalt:

– Vendégünk érkezik, megismertem – hadarta izgatottan, majd kisietett az udvarra.

Natasa a konyhában állt a tűzhely előtt, az ebédet készítette éppen, de abbahagyta a főzést, a kötényében megtörölte a kezét, a kendőjét a vállára terítette, és rohant a közeledő alak elé. A szél belekapott a szoknyájába, a hajába, de nem törődött vele. A lovas leszállt a lóról, és átölelte Natasát. Ott álltak néhány percig, majd a lovat kötőféken vezetve elindultak a ház felé. Huba a konyhaablakból nézte a közelgő alakokat. A baba a bölcsőben ordítani kezdett. Felvette, hogy kicsit megnyugtassa, és amikor a gyerekek a karján visszament az ablakhoz, akkor ismerte fel a vendégüket. Márton volt. Natasa hol sírt, hol nevetett örömeiben. Huba kilépett a gyerekek a karján az udvarra, és átadta az apjának a kisfiút. Márton magasra emelte a babát, és nevetett. Egyik karján a gyerekekkel, a másik karjával Natasát átölelve ment be a házba. Huba és Igor a pitvarban ültek egymás mellé. Huba cigarettára gyújtott, Igor a pipáját kezdte megtömni dohánnyal. Szótlanul ültek, mindketten a füstöt nézték. A kapu nyikordulását hallották. Igor kinézett az ajtón, majd mintha kísértetet látott volna, Hubára nézett, és csak ennyit mondott:

– Iván is megérkezett. Valami csoda történhetett! Vagy csak káprázik a szemem!

Huba a pitvarból látta, hogy Igor szakálla remeg a meihatottságtól, ahogyan átölelte a fiát. Öreg, savószínű szeméből lassan szivárogni kezdett a könny.

– Hát itt vagy? – érintette meg remegő kézzel a fia arcát.

– Hát hol lennék, atyuska? – nevette el magát Iván.

– Halálhíredet keltették! Jól van, jól van már! – mondta Igor, és megtörölte a szemét.

– Gyere, kössük be ezt a két lovat, amit neked hoztam – mondta Iván, azzal a kötőféknél fogva az istállóba vezette az állatokat, majd beléptek a pitvaron át az ebédlőbe. Hubát is hívták magukkal, de ő csak megrázta a fejét. Hirtelen idegennek érezte magát itt, annak ellenére, hogy megérintette a boldogságuk. Jól tudta, neki nem itt kellene lennie. Látta a pitvaron keresztül Márton és Natasa boldogságát, és még jobban vágyott haza.

Lehunyta a szemét, és fáj a gyengéd érintés hiánya, az elhagyatottság ebben az idegen világban, ahol ő soha nem tudna, és nem is akarna gyökeret verni.

Iván levelet húzott elő a zsebéből, és Huba felé nyújtotta.

– Azt hiszem, ez neked jött – mondta meglegedett hangon.

Huba lassan vette át a borítékot. Barátja, Sándor volt a feladó.

– Talán egy köszönömöt megérne – jegyezte meg Iván nevetve, és kitartóan nézett Hubára.

– Pasziba²⁸ – nyögte ki Huba.

– Egy elfogott levélszállítmányból szereztem ezt meg neked. Csoda, hogy az én kezembe került, persze szerencséd van, hogy Natasa nevére címezték.

– Pasziba – mondta újra Huba, és megremegett a keze, amiben a levelet tartotta.

– Itt bontsd fel előttem, ki tudja, mi van benne! Elvégre én vállaltam felelősséget érte!

Huba remegő kézzel bontotta fel a borítékot, majd olvasni kezdett.

– Hangosan és oroszul! – kiáltott rá Iván.

– Hagyd már békén a vendégemet – szólt Igor a fiára, majd Hubára nézett, bátorítólag rákacsintott, és bólintott a fejével:

– Vidd ki a csűrbe, ott nyugodtan elolvashatod.

Iván nem szólt semmit.

Huba kiment, leült a csűrbe, a hátát a deszkáknak támasztotta, és olvasni kezdte a sorokat:

„Kedves barátom, Huba!

Nagyon reménykedem abban, hogy ezeket a soraimat megkapod, egy bolsevik agitátortól küldöm el. Hogyan tudom tőle elküldeni, ezt most nem is részletezem, talán csak annyit írok erről, hogy a volt inasod segített nekem ebben, persze nem ingyen, de ez most nem számít. Sok minden nem számít már. Reménykedem abban is, hogy épségben és egészségben talál a levelem, és, hogy hamarosan hazatérsz.

Nagy dolgok történtek itt. Nem is tudom, hol kezdjem. Még magam is össze vagyok zavarodva. Az Osztrák–Magyar Monarchia darabjaira hullott. Megalakították a Magyar Nemzeti Tanácsot, ami Károlyi Mihály vezetésével működik. A budapesti helyőrség a parlament előtt tett esküt az új kormányra. Meggyilkolták Tisza István grófot, a saját villájában a felesége és az unokahúga szeme láttára. Erre nem találok szavakat. Tudom, hogy te jó barátságban voltál vele. Állítólag a frontról hazaérkező katonák tették, de ki tudja. Károlyi annak ellenére, hogy a Monarchia összes csapatára már megkötötték a fegyverszünetet Felső-Olaszországban, külön fegyverszünet megkötését kezdeményezte, amelyben beleegyezett, hogy demarkációs vonalat húzzanak meg az országban a határainkon belül. A fegyverszünet életbelépését megelőző napon kiadták a parancsot, hogy mindenki tegye le a fegyvert, és térjen haza. Hazatérő katonák tömegével lepték el az állomásokat. A katonák a vonatok tetején, a kocsik csatlakozásain lógva utaztak. Lerongyolódott, lefogyott, kimerült embertömeg. A háború vége előtti napon Románia újra belépett az antant oldalára. Román csapatok özönlöttek el Erdélyt, majd egészen a Vásárosnamény–Debrecen–Gyoma–Hódmezővásárhely–Szeged vonaláig nyomultak. A székely hadosztály harcolt egyedül a megszálló csapatok ellen. Az északi és déli területeken szintén hasonló a helyzet. Dióhéjban ennyit tudok írni. Északon az Itáliából hazatérő cseh légió megszállta a magyarok lakta településeket.

²⁸ Köszönöm.

Voltam Egerben, titkon abban reménykedtem, otthon talállak, és személyesen beszéljük meg ezeket a szomorú eseményeket. Néhány napot töltöttem ott. Az életemben nagy változások történtek. Döniznek megkértem a kezét, aki boldogan mondott igent. Néhány nap múlva utazunk Franciaországba, és ott házasodunk össze. Soha nem gondoltam, hogy közel hatvanévesen fogom nősülésre adni a fejem, de a szerelem nem ismer lehetetlent. Valószínű, hogy már gyerekünk nem fog születni, hiszen a drága Döniz is túl van a negyvenen. Hallottam ezt-azt róla, de kit érdekel egy ilyen kisvárosi pletyka? Zsiga igen mérgesen nézett rám, amíg ott tartózkodtam, mintha féltékeny lenne. Hogyan is képzelhette, hogy egy ilyen finom úrinő, mint Döniz, egyáltalán észreveszi! A kocsisod szerencsére lefoglalta magát, folyton a városban tartózkodik, sokszor ment kocsmázni is. Egyik alkalommal verekedésbe keveredett, be is vitték a rendőrök egy kis időre, mert nem fér a bőrébe. Állítólag valami nőügy miatt volt az inzultus.

Nagyon sokan megbetegedtek a télen, nagyon sok családnak nem volt tüzelője. Fáznak és éheznek az emberek. Károlyi Mihály mégis élelemmel segíti Ausztriát és Németországot. Negyvennégyezer juhot, ötezer vágómarhát, és még sorolhatnám tovább, kedves barátom, miket ígért nekik. De ez már politika. Türelmetlenek az emberek, várják a beígért földosztást, a segítséget az élelmezéshez, de ezek még nem történtek meg. Vannak, akik fogják magukat, és egy darab földet kerítenek el maguknak konyhakertnek. Egyébként, kérlek szépen, nagyon megváltoztak a cselédek és a munkások. Engem is otthagyt az inasom. Azt mondta, nemsokára más szelek fognak fűjni, és ő nem lesz szolgálja senkinek. Néha úgy közlekednek az úton, mintha nem is látnák az embert, ha nem térek ki előlük, akkor talán fel is löknének. Nem tudom, honnan veszik a bátorságot. Én mindenesetre elmegyek a kedvesemmel Párizsba. Ott sokkal biztonságosabb, mint itt, és ezt a döntést nem is halogathatjuk. Ki tudja, mit hoz a jövő?

Egyébként a kúriában rend van, és fegyelem, jó intéződ van, rendet tart. A gyámlányod az iskolai szüneteket is az apácáknál tölti. Láttam a városban véletlenül, még Döniz szólt rám, hogy ő az. Én meg sem ismertem volna. Nagyon sokat nőtt, sápadt és vékony. Jótékonykodni ment az apácákkal. Andrásról azt a hírt hallottam, hogy még az év végén eltűnt. Otthagyta az iskolát. Egy levelet hagyott a kúriában a számodra, de azt Gergely nem adta ide nekem, azt mondta, megígérte a fiúnak, hogy csak neked adja át személyesen.

Kívánok neked mielőbbi hazatérést, jó egészséget, majd írok Párizsból. Tisztelettel üdvözlöl barátod, Sándor. Kelt: Budapest, 1919. február 16.”

Huba újra és újra elolvasta a levelet. Sándor több mint egy évvel ezelőtt írta ezeket a sorokat. Egy év nagy idő, elképzelni sem tudta, hogy mi történt ez alatt az egy év alatt otthon. A csűr falának támasztotta a hátát, és nézett maga elé. A gondolata otthon járt. Nagyon sajnálta Angélát, elképzelte az intézet sötét és hideg folyosóin, vagy a kápolnában az apácákkal imádkozni. Nagyon fájt neki, hogy a növendékek közül csak ő marad bent az iskolai szünetekben. Eszébe jutott, vajon mi történt Andrással, akiről nem lehetett tudni, hová tűnt. Huba azzal nyugtatta magát, hogy a fiú talán felkereste az apját, és csak remélni tudta, hogy az apja fogadta a fiút. Annáról semmi híre nem volt. Sok mindenre szeretett volna választ kapni. Nem tudta, mennyi ideje ülhetett már itt a pajta léceinek támaszkodva. Nem volt kedve bemenni a házba, ezért lassan a város felé sétált. Csak céltalanul lődörgött az utcán.

– Huba, kedves barátom!

A hangra összerezett, ránézett az előtte álló férfira, de alig ismerte meg a barátját. Egyenruhát viselt, az Osztrák–Magyar Monarchia tiszti egyenruháját, ami tiszta volt és rendezett. A szakállát, bajuszát leborotvált. A tekintete élénk volt, és még talán kicsit boldog is.

– Nem ismersz meg? – kérdezte nevetve.

– Dehogynem – mondta Huba csendesen.

– Ja persze, az egyenruha.

– Hogyan őrizted meg? – kérdezte Huba.

– Régóta őrzöm. Alkalomra tartogattam.

– Alkalomra? – kérdezte Huba csodálkozva.

– Igen, a hazamenetelre. Gyere, van itt egy kis étkezde, kávé is adnak, igaz, bűn rossz, de kávé! – László nevetve karolt Hubába.

– Rég nem látogattál meg, kedves barátom – szólalt meg újra.

– A tanyán dolgoztam. Tudsz valami új hírt?

– Nem is tudom, hol kezdjem. Várj, itt is vagyunk – mutatott az étkezde bejáratára.

Beléptek a terembe, ahol vagy tíz férfi tartózkodott a söntés előtt. A sűrű cigarettafüsttől alig lehetett látni. A helyiség másik részében tíz asztalon piros kockás terítő volt, szemmel láthatólag ebédhez megterítve. Huba mindenfelől magyar szót hallott.

– De hisz ez...

– Igen, ezt egy magyar ember üzemelteti. A vallása szerint zsidó. Ő a főnök, a volt zászlósa most a pincére – újságolta László, és a nevetés apró kis ráncokat rajzolt a szeme sarkába. – Most úr az, akinek ötlete és pénze van. De ez nem is lényeges – folytatta a mondanivalóját. – Ami elmúlt, ne beszéljünk róla. Ami lehetséges, ami a jövő, az érdekel. Gyere, van itt egy aránylag nyugodt sarok. Jó időben találtam rád, most még van hely, de ha a gyárból jönnek ki a dolgozók, akkor zsúfolásig megtelik.

Leültek egy sarki asztalhoz. László intett a pincérnek, aki két kávé telt le eléjük.

– Megkezdődtek a tárgyalások Koppenhágában a szovjet kormány megbízottja és a magyar küldött között a hadifoglyok hazatéréséről. Megkötötték a megállapodást. Amerikában és Magyarországon is megkezdődtek a gyűjtések a Vöröskereszt és egyéb szervezetek kezdeményezésére, hogy végre hazatérhessünk. A Magyar Vöröskereszt képviselőjében Dell'Adami Géza²⁹ és dr. Kovács őrnagy orvos³⁰ utazik Vlagyivosztokba. Csatlakozom hozzájuk, engedélyt kell kérnem a konzulátustól – mondta László.

– Mikor indulsz?

– Még nem tudom, most adom be az engedélykérést, hogy jogosultságom legyen zavartalanul odautazni. Ma küldöm el a kérvényt is a Vöröskereszthez, hogy csatlakozom hozzájuk. Mandzsúrián keresztül szeretnék utazni vasúttal. Arra biztonságosabb. Nagyon bonyolult a helyzet. Vlagyivosztokban ideiglenes orosz kormány van, a japánok felügyeletével. Szóval szeretném elérni a Magyar Vöröskereszt misszióját. Nem veszélytelen az út, egyáltalán nem az, de kérek szépen, engem ez már nem érdekel.

– Mióta tudod ezt? Mióta intézed? – kérdezte Huba rekedt hangon.

– A csatlakozást a Vöröskereszthez?

– Mi mást?

– Néhány napja.

²⁹ Dell'Adami Géza százados 1917-ig maga is a krasnojarszki hadifogolytábor lakója volt.

³⁰ Fő feladata a hadifoglyok egészségügyi ellenőrzése volt.

– Ezek már konkrét dolgok, elvártam volna tőled, hogy tudasd ezt velem – méltatlankodott Huba.

– Ma akartalak felkeresni a tanyán, de szerencsére szembejöttél velem – válaszolta László, és nevetett. – El kellene döntened, hogy velem jössz, vagy a tiszti fogolycserére vársz-e, de azzal problémák vannak.

– Van lehetőség hozzád csatlakozni?

– Persze, itt vannak nálam a nyomtatványok a te részedre is, csak ki kell töltened.

– Vajon hogyan jutnék előbb haza? – kérdezte Huba. Izgatott volt, hallotta saját szívverését.

– Ezt nehéz lenne megítélni. Azt hallottam, hogy a Vöröskereszttel hamarabb lebonyolódik a hazaút, de tudod, az a biztos, ha már otthon leszünk. A Vöröskereszt igényt tart a munkánkra, azt tudnod kell, hogy valószínűleg a legutolsó szállítmánnyal tudunk hazajutni.

– Most intéztem a kölcsönt, az intézőmnek kell kifizetnie az igényelt összeget. Rajta vagyok a listán, talán napok kérdése, és itt lesz a pénz.

– Fogalmam sincs, hogy én hogyan állok anyagilag, már annyit kértem otthonról, hogy talán mire hazamegyek, már semmim sem lesz, de tudod mit, kedves barátom, nem is érdekel – mondta László, és hátravetett fejfel nevetett. – Mit bánom én, csak végre otthon legyek!

Elővette a cigarettatárcáját, és Huba felé tartotta.

– Na, csak vegyél – mondta. Tüzet adott, majd élvezettel szívták le a füstöt. Huba elmélázva nézte a gomolygó füstkarikákat, hazagondolt.

– Veled megyek én is – közölte Huba, és a csikket elnyomta a hamutartóban.

– Akkor holnap reggel kilenckor várlak a konzulátus előtt, de ezeket a nyomtatványokat majd töltsd ki – mondta, és a zsebéből iratokat vett elő.

– Tudsz valami információt azokról, akik asszonnyal és gyerekekkel akarnak hazatérni?

– Még nem tudok semmit. Miért, talán te is asszonyt és gyereket viszel haza?

– Nem rólam van szó, egy ismerősömről – válaszolta Huba.

– Nézd, nem szégyen az. Én is vihetnék, de az asszony otthon kikaparná a szemem.

– Bárki jelentkezhet erre a küldetésre?

– Nem, nem, csak tiszteknek szól ez a lehetőség.

– Holnap találkozunk – búcsúzott Huba a barátjától.

– Gyere, költözz be hozzám, kedves barátom – mondta László, és hirtelen átölelte Hubát, majd két oldalról megcsókolta, és jól meglapogatta a hátát.

– Már egészen oroszosan üdvözölsz! – mondta Huba tettetett bosszúsággal a hangjában.

Huba lassan ballagott a tanya irányába, míg a gondolatai folyton otthon kalandoztak. Az öröm megrészesgítette. Este lett, mire a tanyaúra ért. A család vacsorához készülődött, őt is szeretettel invitálták az étkezéshez. Igor vodkát töltött a poharakba, kipirult arccal, lázasan csillogó szemmel kínált mindenkit, majd felállt és köszöntőt mondott. Hátrahajtott fejfel öntötte az italt a szájába, majd meglegedve simított egyet a bajuszán. Vizenyős, szürke szeme boldogan csillogott. Huba csendesen, szórakozottan evett, csak néha emelte a poharát mosolyogva Igor felé.

– Belépek segítőnek a Magyar Vöröskereszthez. Vlagyivosztokba utazom, és részt veszek a hazatérés megszervezésében – mondta Márton felé fordulva.

– Tudsz valami konkrétat? – kérdezte Márton nem leplezett izgalommal.

– Igen, Vlagyivosztokban kell gyülekezni, és hajóval jutunk haza. Holnap reggel a barátomhoz költözöm, mert együtt megyünk – tájékoztatta Huba Márton, és eltolta maga elől a tányért. Mártonra nézett, akinek a kezében megállt a kanál. Natasa szeme ijedten rebbent, Igor azonnal kijózanodott, amikor Natasa lefordította neki a hallottakat. Elgondolkozva nézett maga elé, majd kíváncsian hol Hubát, hol Mártont vette szemügyre. A pillanatnyi csendet Iván törte meg:

– Nagyon sokan vagytok már itt. Ideje, hogy hazamenjete.

– Valóban, itt az ideje – válaszolta kimérten Huba.

– Mit tudsz még? – kérdezte Márton. A szemöldökét összehúzta, feszült várakozás csillant a szemében. A testével kicsit előredőlt, mintha azonnal indulni szeretne. Natasa félelemmel teli pillantással nézett rá. A kisfiú a padlón egy fából faragott lóval játszott, amit az apja hozott neki ajándékba.

– A hadifoglyoknak Vlagyivosztokban kell gyülekezni, mint mondtam is az előbb. Biztatóak a hírek, az amerikaiak öt hajót bérelnek az osztrák, magyar, bukovinai foglyoknak. Talán ezen az őszön le is bonyolítják a hazaszállítást – válaszolta Huba.

Olyan csend volt az ebédlőben, hogy a légy zümmögését is meg lehetett hallani.

– Talán hazamegyünk mi is – mondta egy kis idő elteltével Márton, és megfogta Natasa kezét.

– Mindig ettől tartottam – szólalt meg Igor. Felállt, és lassan a kisfiúhoz ment, aki ránevetett. Felvette az ölébe a gyereket, aki a szakállával kezdett játszani.

– Ne haragudj, atyuska! – mondta Natasa kérélen.

– Mi lesz a földdel? – kérdezte Igor szomorúan.

– Úgyis más idők fognak itt járni, hadd menjenek, atyuska – vetette oda határozottan Iván.

Igor átadta a gyereket az anyjának, és kiment a házból. A pitvarból hallani lehetett, hogy imádkozik.

Két hét múlva, mielőtt útnak indultak, Huba még felkereste őket.

– Jó, hogy nem a fogolycserét választottad – mondta Márton, és egy újságot vett elő. – Nézd, itt azt írják, hogy az oroszok késleltetik a fogolycserét. Ötezer tisztet tartanak túszként az elítélt népbiztosokért cserébe.

– Igen, én is hallottam valamit. Ti, hogy döntötök? – kérdezte Huba rekedt hangon.

– Még nem döntöttük – válaszolta Márton.

– Le ne késsétek a hazaszállítást, az amerikaiak ősszel már le akarják bonyolítani az egészet – mondta Huba.

– Meglátjuk.

– Annának megírtad, hogy mi a helyzet? – kérdezte Huba, és várakozóan Mártonra nézett.

– Nem írtam neki egy sort sem – válaszolta Márton, és aprólékos gondnal cigarettát sodort magának. – De rövidesen írnom kell, mert mindenkivel így lesz igazságos – tette hozzá.

– Igen, úgy lesz igazságos – mondta Huba, és Natasára nézett, aki mosolyogva bólintott.

– Vigyázz magadra, és szerencsét kívánok a hazaútnál! – Márton kézfogásra nyújtotta a kezét.

– Köszönöm – mondta Huba, és hirtelen átölelte egymást a két férfi.

15.

Huba és László hosszú, viszontagságos vonatút után érkeztek meg Vlagyivosztokba a vöröskeresztes misszióval. A táborban már rengeteg hazavágyó fogoly tartózkodott összezsúfolódva, az ideiglenes kormány csak a helyet és a priccseket tudta adni. Dell'Adami százados a Vöröskereszt pénzéből oldotta meg az élelmezést. Huba és László a megalakult hazaszállító bizottságban kapott feladatot, ami a Hazatelepítő Iroda irányítása alá tartozott. Sorban érkeztek a foglyok. Huba vette fel a személyes adataikat, valamint azokat a körülményeket, ami miatt esetleg elsőbbséget élvezhetnek a hazautazásnál. Hosszú sorokban türelmesen, egyhangúan álltak a foglyok. Huba egy pillanatra felnézett az iratokból, amikor új ember került sorra. A férfin rongyos ruha lötyögött, a vékony arcból bizakodó, értelmes tekintettel nézett rá.

– Én itt nősültem, már gyerekeim is van. Szeretném őket magammal vinni – mondta, és megszorította a mellette álló nő kezét, aki egy sápadt kisgyereket tartott a karján.

– Felveszem őket az adataihoz, de a sorrendet, hogy ki mikor indulhat haza, nem én döntöm el. Be kell vinnem majd a Hazatelepítő Irodába az iratokat, ott rangsorolnak mindenkit – magyarázta Huba.

– Mégis lehet valamit tudni? – kérdezte a férfi.

– Annyit tudok, akik asszonyt és gyereket visznek magukkal, azok az utolsó hajóval mennek.

– Ment már hajó?

– Nekünk még nem. Várni kell. A cseheket szállítják most haza, utána jövünk mi – válaszolta Huba.

– Az asszonyok útiköltségét is a Vöröskereszt fizeti? – kérdezte a nő tört magyarsággal.

– Tudtommal nem – válaszolta Huba, de nem nézett rá a nőre. Intett a sorban álló következő várakozónak.

A férfi fogta a nő kezét, és arrébb mentek. Izgatottan vitatkoztak, a gyerek felsírt a nő karján. Huba végignézett a sorban álló embereken, akiknek a sorsát, életét befolyásolta a nagyhatalmak törtétese, háborúja, sok találkozást és sok kényszerű elválást okozott, sok életet követelt, nyomorúságot és gyászt hagyott maga után. Újra a fiatal párra nézett, biztatón rájuk mosolygott, mert a nő karjában fogta a jövő nemzedékét.

Este a naptárban bekarikázta a dátumot. 1920. év június 4. volt, majd fáradtan dőlt le a priccsre. Dell'Adami századostól hallotta, hogy ma volt a békekötés Trianonban. Huba nem tudta, mit döntöttek a hazája sorsáról, rossz előérzete volt egész nap.

Ahogy lehunyta a szemét, maga előtt látta a véget nem érő sort. Emberek, akikkel rengeteg minden történt, sokszor állati sorba kerültek, és ha néha úgy is érezték, nem bírnak már ki több megterhelést, éhezést, nyomorúságot, mégis küzdöttek tovább, mert sokkal több szenvedést tud elviselni az ember, mint gondolná. Viszi előre őket a vágy, hogy hazai földre lépjenek, és visszakapják az életüket. Már amennyire az lehetséges. Vannak férfiak, akiknek itt, és otthon is van családjuk. Eszébe jutott egy ember, akit keresett a felesége a Vöröskereszten keresztül, és a regisztrációnál egy orosz nő és egy kisgyerek csatlakozott hozzá, mint a családja.

Sorsok, lelki és testi betegségek, fájdalmak, az élet folyása egy olyan mederben, amit a történelem szántott fel. Egyéni sorsokból állt össze ez az embertömeg.

László az egészségügyi adatokat jegyezte fel az újonnan érkezők kartonjára. Egyre több fogoly érkezett, akik a tisztálkodás után orvosi vizsgálaton estek át. Az egészségügyi felmérésekből kiderült, a foglyok átlagos testsúlya ötven kilogramm körül mozog, sokan voltak, akik betegen érkeztek. Őket el kellett különíteniük. Sajnos hivatalosan csupán egyetlen orvosa volt a missziónak, de a foglyok közül önként jelentkeztek orvosok és ápolók, akik a betegeket gondozták. Dell'Adami Géza százados intézkedésére a japánoktól és a Pervaja Rjecska-i táborból kaptak segítséget orvosság, kötszer, fehérnemű, felsőruházat formájában. Ott a japánok fennhatósága alatti internálótáborban jobb sorsuk volt a foglyoknak. Jöttek hazulról is vöröskeresztes szállítmányok, de kevésnek bizonyult, egy csepp volt a tengerben. Várták a hazaszállításukra érkező hajókat, de azok nem futottak be a kikötőbe. Vártak és vártak, nagyon lassan teltek a napok. A reggelek teli voltak reménykedéssel, hogy aztán az idő múlása mindig letörjön belőle egy darabot, és napnyugtakor már csak a reménytelenség, a csalódottság maradjon a helyén.

Egyre kisebbek lettek az élelmiszeradagok, érezhető volt, hogy ha nem tudnak hazajutni a tél beállta előtt, nagy bajban lesznek. A foglyok nagy része türelmetlen volt, de voltak olyanok is, akik magukba süppedve ültek egész nap a priccseken.

Huba az irodába vitte Dell'Adami Géza vezérkari századosnak az újonnan érkezők adatait. A százados fáradt mozdulattal tette le a kezében tartott sürgönyt, és vette át az iratköteget.

– Ne kérdezz most semmit, kedves barátom. Úgy érzem, összeecsaptak a hullámok a fejem fölött.

– Talán segíthetek valamiben? – kérdezte Huba.

– Aligha tudsz ebben segíteni. A szükséges pénz sem gyűlt össze, alig maradt valamire fedezet. Most derült ki, a hadifogolycserét is az Amerikai Hazatelepítő Bizottság pénzéből kell megoldani. Az Omszokban székelő Kiűritési Bizottság is Vlagyivosztokba irányította a hadifoglyokat, ami rendkívül megnehezíti a munkánkat – mondta, és a sürgönyre mutatott.

Huba nem válaszolt, nézte ezt az embert, aki a vállán hatalmas felelősséget cipelt.

– Nem akarlak ezzel terhelni, mert úgylis addig intézem, míg az utolsó magyar hadifogoly vissza nem térhet a hazájába. Szibéria belsejéből még mindig érkeznek emberek, és sajnos az az érzésem, hogy nem mindenki ér ide – mondta a vezérkari százados, és mosolyogni próbált.

Hubának úgy tűnt, ezt a mosolyt szilánkokra törték a mögötte meghúzódó súlyos gondok, nehézségek. Huba elbúcsúzott, és az óceán felé sétált a kikötőbe. Ott várakoztak a cseh légió katonái az értük küldött gőzhajónál, felszállásra készen. Még egy hajó állt bent, ami németeket és egyéb nemzetiségűeket szállított, akik saját költségükön utaztak.

A magyar foglyok létszáma már hétezerre növekedett, és ebből nagyon keveset sikerült hazajuttatni. Az idő eseménytelenül telt, az emberek céltalanul lődörögtek a táborban, várva, hogy megváltsák őket az orosz fogságból.

Néhányszor üdvrivalgás verte fel a tábor területét olyan kósza hírre, hogy napokon belül indulhatnak, aztán a csalódottság, a levertség uralkodott el az emberek között.

Szeptember végén folyamatosan újabb hadifogoly-szállítmányok érkeztek Csitától Vlagyivosztokig.

A napkorong lassan, méltóságteljesen merült el a tenger ölelő habjaiban. Utolsó sugaraival vörösre festette az égbolt kósza felhőit. A kikötőben hadifoglyok kis csoportokat alkotva várakoztak, előregörnyedt vállal ültek a parton. Már sötétedett, amikor Huba

megérkezett a tengerhez. Egy pillanatra megállt, nézte a csoportokba verődött embereket, és úgy tűnt neki, mintha tehetetlen kövek, vagy ottfelejtett csomagok hevernének szanaszét a parton. Huba megszokott helyére ment, és fáradtan ereszkedett le egy kiálló farönkre. Beletúrt a hosszúra nőtt, gondozatlan hajába. Tekintete a sötéten morajló tengert pásztázta. A hosszú, kígyózó sorra gondolt, azokra, akik ma érkeztek Oroszország minden területéről a hadifogolytáborba. Arcok merültek fel az emlékezetében, akiket megjegyzett a nyilvántartásba vétel során. Egyben mindenki hasonlított egymásra, az elgyötört tekintetekben a hazatérés reménye csillogott. Aztán ezt a lázas csillogást magával sodorta a múltó idő.

Hubától nem messze néhány ember tüzet gyújtott, és lekuporodtak a tűz köré. Beszélgetni kezdtek.

– Már biztos lefektette a feleségem a kisfiamat. Még nem is láttam, hiszen akkor született, amikor én fogságba estem – sóhajtott az esti csendben egy székelő férfi.

– Hazajutunk földi, ne félj – biztatta a mellette ülő bajtársa.

– Én először Kassára megyek az anyámhoz, majd utána Szegedre a kedvesemhez – szólalt meg egy másik fogoly.

– Ma is érkeztek Oroszország belsejéből foglyok.

– Már több ezren várakozunk, hogy hazajussunk, de értünk még nem jött hajó. Már a csehek, németek nagy része mind hajóra szállt.

– Olyan, mintha rólunk mindenki megfeledkezett volna. Ma sem jött hajó – mondta szomorúan az egyik fogoly. Megpiszkálta a parázssá szelídült tüzet. Milliós szikra repült szanaszét, majd elhamvadtak. A foglyok feltápászkodtak, és még egy reménytelen pillantást vetettek a sötéten hullámozó tengerre, majd lassan, nehéz léptekkel elindultak a tábor felé.

Huba maradt csupán a parton. Az arcát a tenger felé fordította, figyelt. Csend volt és sötét. Megnyugtatta a víz közelsége és a tenger morajlásának állandósága. Lehunyta a szemét, és hazagondolt. A városra, a zegzugos kis utcákra, a szépasszonyvölgyi pincesorra, a kúriához vezető útra. Maga előtt látta az épület fehér falain futó vadszőlő leveleit, amit már ilyenkor vörösre csókol az ősz. Érezte a must édes illatát. Maga előtt látta Anna könnyű járását, érezte a nő gyengéd érintését.

– Kedvesem! – kiáltotta a morajló tenger felé, ahonnan hűvös szellő érkezett. Kijózanította a valóság, visszasüppedt a jelenbe, ahol a lét nyomorúságos pókhálójában vergődött az élet. Keserű vonás jelent meg a szája körül, és erős akarattal elindult ő is a tábor felé. Arra gondolt, holnap Dell'Adami vezérkari százados végre megérkezik, és talán biztató híreket hoz.

Reggel Huba kopácsolásra ébredt, tudta, most szögelik ki a barakk oldalára a magyar térképet és a listákat. A százados késő éjszaka érkezett, és még akkor elrendelte, hogy minden magyar, osztrák és bukovinai fogoly jelenjen meg korán reggel a magyar barakk előtt. Huba sietve öltözött, és kilépett a tábor udvarára. Az emberek sápadt arccal, rongyosan, de katonai rendben sorakoztak fel a barakk előtt.

– Kedves magyar testvéreim! Véreim! – köszöntötte az embertömeget Dell'Adami Géza vezérkari százados, majd végignézett a lefogyott, reményvesztett embertömegben.

– Ez év június hó 4-én Trianonban megkötötték a béketárgyalásnak nevezett békeparancsot, amely hazánk hegyeit, bányáit, termékeny földjeit, Magyarország kétharmad részét más államokhoz csatolta, így Erdélyt, Felvidéket, Délvidéket,

Kárpátalját. – A százados hangja elcsuklott. Néma csend követte a bejelentést, az emberek levették a sapkájukat és megdöbbenve álltak.

Egy percnyi néma csend fogadta a bejelentést, még nem tudatosult a foglyokban, hogy szétdarabolták Magyarországot. Hazavágytak, ugyanarra a földre, ugyanarra a tájra, ahol születtek apáik, nagyapáik, ők és a gyermekeik. Ahol magyar altatódalt dúdolnak az anyák a bölcsőt ringatva. Ugyanaz a föld érleli az életet adó kalászosokat, ugyanazok a hegyek ölelik körül a völgyeket, ugyanazok a folyók futnak sebesen a hegyekbe vájt útjukon. Lassan kúsztak be a százados szavai a tudatukba, és elemi erővel tört fel bennük a dac: nem! Ők Szent István által alapított államában akartak élni, és nem más szomszédos ország fennhatósága alatt.

Az emberek hosszú percekig vigyázzállásban álltak. Az idő nem volt mérhető. Először halkán, majd egyre hangosabban felhangzott a Boldogasszony anyánk éneke:

*Boldogasszony Anyánk, régi nagy Pátrónánk!
Nagy ínségben lévén, így szólít meg hazánk:
Magyarországról, édes³¹ hazánkról,
Ne felejtkezzél el szegény magyarokról!*

*Ó, Atya Istennek kedves szép leánya,
Krisztus Jézus Anyja, Szentlélek mátkája!
Magyarországról, édes hazánkról,
Ne felejtkezzél el szegény magyarokról!*

Hangosan, több ezer férfi torkából tört elő idegen földön az ének.

Huba és László a százados mellett állt a Segítő Bizottságot képviselve, szemben velük a több ezer magyar, akik annyi megpróbáltatás után a hazaindulásra várt. Huba látta a megrendült tekinteteket, a szemekben megcsillanó férfikönnyeket. A százados mögött kifeszített vásznon ott volt a régi Magyarország térképe, fekete színnel, girbegurba vonallal jelölve az új országhatárt. Látták az új térképet, látták a darabjaira szedett országot, ott volt előttük kifeszítve a megcsönkített haza. Az, hogy magyarok itt mindannyian, az nem a határoktól függött, azt nem lehetett új határvonallal eltörölni, az az őseiktől örökölt vérben rejtett.

Pontosan emlékszik Huba arra a pillanatra, amikor Dell'Adami Géza századosnál meglátta az új térképet, és most az emberek arcán azt a keserű, fájdalmas csalódás tükröződött vissza, amit ő is érzett.

Az elhangzott ének ott remegett a levegőben, és az emberek némán, szomorúan álltak. Megszólalt a táborban felállított haranglábon az egyetlen harang. Egy ember rendületlenül húzta a kötelet, a többiek köré csoportosultak és lehajtott fejjel hallgatták. Az idegen földön messzire szállt a harangzúgás, de senki nem hallotta meg a magyarok bánatát.

A foglyok téován a barakkok oldalára kitűzött listákhoz szédelegtek. Huba nézte a fáradt, lefogyott, megöregedett foglyokat, amikor egy székelő férfi hangját hallotta meg:

– Én hazamegyek arra a földre, ahol születtem, s magyar maradok, akkor is, ha mindenki román lesz körülöttem.

– Szétszakították a családomat! A szüleim a határon túl ragadtak! – kiáltott fel egy ősz férfi, majd térdre rogyott a térkép előtt, az arcát a kezébe temetve sírt.

³¹ 1944 előtt: romlott szó szerepelt az ének szövegében.

Huba elővett egy papírpénzt, amin hat nyelven volt felirat, hogy a Magyarország területén élő nemzetiségek is tudják az értékét a pénznek. Igazságtalannak tartotta a győztes hatalmak hamis érvelését, miszerint végre felszabadították a Magyarország területén élő nemzeteket, mert ugyanakkor elszakítottak hazájától ezzel több millió magyar embert.

Dell'Adami százados csendben várakozott. A foglyok lassan összegyűltek körülötte, és néma csendben néztek rá. A százados megköszönte a torkát, mielőtt újra megszólalt:

– Tájékoztatok minden érintettet, hogy tárgyalásokat kezdtem az utódállamok képviselőivel az elcsatolt területen élő magyarok hazaszállításáról. Lehetősége van minden érdekeltnek regisztrálnia a szomszédos államok misszióinál a hazatérés ügyében. Mint mindenki láthatta már, a barakk oldalára kifüggesztettük az elcsatolt területek listáját. Irodánk holnapi naptól kezdi meg az iratok kiadását, akik élni kívánnak ezzel a lehetőséggel. Ez egyéni döntés, és nem kötelező. Kényszerű választás elé kerülnek, akiknek a szülőföldjük, a családjuk immár más államok fennhatósága alá kerültek. Vagy megcsonkított hazánkba térnek vissza, vagy a szülőföldjükre.

A tömeg újra zúgolódni kezdett. A százados felemelte a kezét, és csendet kért. A hangzavar abbamaradt és a százados folytatta a mondanivalóját:

– Tekintettel arra vonatkozólag, hogy vannak olyanok, akik saját költségükön kívánnak hazautazni, amit rendkívüli módon sajnálok, hiszen a Magyar Vöröskereszt mindenki hazaszállítását vállalja, azok huszonnégy órán belül jelentkezzenek a tábor Segítő Bizottságánál. Hat darab fénykép és nyilatkozattétel szükségeltetik, hogy a Magyar Vöröskereszttel szemben jogigényük nincs. Rendelkezniük kell 500 yennel, ami fedezi az útjukat. A bizottság segítségükre lesz az iratok megszerzésében.

Zúgolódás támadt a tömegben. Több helyről tették fel a kérdést:

– Nem volt senki, aki fegyvert fogott volna, aki megvédte volna a hazánkat?
– Senki nem szólt értünk egyetlen jó szót sem azon a tárgyaláson?
– Ilyen igazságtalanság hogyan történhetett meg? Az egész világ cserben hagyott bennünket?

– Ezért harcoltunk évekig, hogy ellenállás nélkül elvegyenek tőlünk, amit csak tudnak?

A felháborodás, az értetlenség, a tehetetlenség egyre nagyobb méreteket öltött.

Dell'Adami Géza vezérkari százados felemelte a kezét, mert szólni kívánt még a kábulatból ébredő háborgó tömeghez:

– A korán kihirdetett fegyverletétel nagy károkat okozott a hazánknak. Tudvalevő, hogy a csehszlovák csapatok már a háború után átlépték az Ipoly folyót, és megszállták Balassagyarmatot. Az itt élők és a katonaság ide vezényelt csapata rákényszerítette a csehszlovákokat, hogy kitűzzék a fehér zászlót. Balassagyarmat a miénk maradt. Ez még 1919-ben történt. Lehet, hogy az új országhatár mentén lehetne még településeket visszaszerezni, de nagyobb területek visszafoglalásához ütőképes hadsereg kellene.

– Ott kellene lennünk! Ott, hogy védjük a határainkat! – hangzott fel a tömegből, először egy, majd több száz fogoly szájából.

– Most már késő – mondta Dell'Adami százados.

Újra meghúzták a harangot, aminek a hangja messze szállt, de a világ néma maradt.

Huba és még több száz fogoly ott állt a térkép előtt. Virrasztottak. Huba felnézett az égre, ahol a fekete égboltot átszúrták a hideg csillagok.

Huba és László a saját költségen hazatérők iratait intézte, de ilyenek aránylag kevesen voltak. A kikötőben még mindig a cseh légiót szállító hajók vártak beszállásra. Nagyon sok hajó hagyta már el a kikötőt, magyarokat is szállítottak, azok is saját költségükön utazók voltak. A táborban maradó foglyok egyre türelmetlenebbek lettek, sok volt a vita a hazaszállítási sorrend körül is. Igaz, az Amerikai Hazatelepítő Bizottság változtatott némileg a sorrenden. A hajók díjait túl drágának találták, mert rájöttek, a rendelkezésükre álló összeg nem elég minden hadifogoly hazaszállítására. Nem számítottak arra, hogy egyetlen kormány is támogatja rajtuk kívül a hazatérést. A Magyar Vöröskeresztnek megszabták a keretet, amivel hajót bérelhetnek, de az engedélyezett összeg nem volt elegendő. A tábor létszáma egyre növekedett. Dell'Adami százados folyton úton volt, tárgyalásokat folytatott a több ezernyi hadifogoly érdekében. Nem gyűlt össze elegendő összeg a hazaszállításhoz. Huba a bizottságban végzett munkája közben pontosan látta a nehézségeket.

A nyár reménnyel és reménytelenséggel telt, egyik nap a másik után. A százados táviratai, sürgetései csak szeptember végén értek célba. A Vöröskereszt pénze már a foglyok élelmezésére sem volt elég, a tél közelsége, a foglyok ellátásának nehézségei miatt a Hazatelepítő Bizottság központja megadta az engedélyt hajó bérlésére.

Október 4-én a kikötőbe érkezett a várva várt Scharnhorst gőzhajó. Borús őszi nap volt, amikor a több mint kétezer magyar és galíciai többévi fogság után katonás rendben felsorakozva elhagyta a tábor. Huba és László álltak a kikötőben, és nézték a távozó hajót. A gőzhajó kéményéből kavargó füst fekete sávot rajzolt a borús égre. Majd László szólalt meg:

– A százados tárgyal a dán konzulátussal, talán sikerül néhány helyet szereznie, és mi is útnak indulhatunk.

– Talán – mondta Huba, és a hajó útját követte a tekintetével. A hajó már csak egy kis pontnak látszott az ég szürke színét visszatükröző vízen. Lusta, fehér hullámok érintették a partot, az égen lomhán elúszott egy szürke felhő, és a nap sugarai ezer darabra törtek az óceán vizén. Enyhe fuvallat érkezett a víz felől. Huba lehunyta a szemét, és gondolatban a kúria kertjében állt, a vadkörtefa alatt. Szinte hallotta a darazsak zümmögését, ahogyan az érett szőlőfürtök körül repkednek. Hazamegyünk mi is – gondolta, és a hajón utazókra is gondolt, akik katonás rendben, fegyelmezetten szálltak a hajóra, szemükben az öröm csillogásával.

– Most már nemsokára átalakítják a másik hajót is, és az is indulhat – mondta László.

Huba a századosra gondolt, aki minden követ megmozgat, hogy hazaérjen minden fogoly. Csodálta ezt a mindig tenni vágyó, önmagát nem kímélő akaratot, ami ezt az embert vezérelte.

Visszamentek az irodába, ami tulajdonképpen egy fabodega volt a tábortól nem messze. Minden kényelmet nélkülözött ez az építmény. A távíráshoz tartózkodott az első helyiségben, a százados szobájának ajtaja zárva volt.

– Várni kell a százados úrra – mondta a távíráshoz, és egy hosszú padra mutatott, hogy üljenek le.

– Jött újabb lista a Vöröskeresztől? – kérdezte Huba.

– Már kifüggesztettem a falra – mutatott egy listára a férfi.

Huba felállt, és nézte a névsort, akiket a hozzátartozók kerestek. Látta, hogy Egerhez újabb névsort tűztek. Izgatottan lépett közelebb, összefolytak a szeme előtt a betűk, és kis időbe telt, mikor megnyugodott. Saját nevét nem találta rajta, őt nem kereste senki, majd

automatikusan tovább olvasta a névsort, amikor megakadt a pillantása Molnár Márton nevéénél. Keresi a felesége, Nyéki Anna Egerből. Keserű ízt érzett a szájában, a lába megremegett, mintha kiment volna belőle az erő. Kétkedett benne, hogy Márton írt a feleségének. Úgy érezte, az asszony, aki után ő vágyakozott, mást vár haza. Ököibe szorult kezével a levegőbe csapott. Egy darabig még ott állt, és nézte a nevet: Nyéki Anna. Fáradt, csalódott tekintettel fordult a táviráshoz.

- Megvan már az Omszkból Nyikolszka érkezők névsora?
- Folyamatosan érkeznek. Nagyon sokan várakoznak már ott – mondta a távirász.
- Elkérném a névsort, hogy átnézzem – mondta Huba rekedt hangon.
- Tessék, itt van – mondta a távirász, és egy paksamétát nyújtott át Hubának.

Huba olvasni kezdte a neveket. Szabó Bálint nevéénél megállapodott, aki Hevesen született, majd Kiss Béla rádiós nevével is találkozott, aki Fogarason született. Nagyon megörült, hogy ezek a remek katonák is rajta voltak a névsoron. Bálint tehát él, nem fagyott meg az úton, a farkasok nem falták fel, nem lötték le a határnál. Hubát megnyugtatta a tudat, hogy él a barátja. Kereste Kölyök nevét is, de a listán nem találta. Aggódott a forrófejű, bátor fiatal fiú miatt. Próbálta magát megnyugtani, hogy valószínű megint kivágta magát, mert azt gondolta a fiúról, hogy mindig a talpára esik, mint a macska. Újra visszatért a Nyikolszka érkezők névsorához. Gyorsan haladt, csak a kezdőbetűket nézte, amikor végre megtalálta azt, akit keresett. Molnár Márton egy asszonnyal és egy gyerekkel várakozik a nyikolszki táborban. Megnyugodott egy pillanatra, de a kétséget nem sikerült elűznie a gondolatai közül, hogy Anna ezt a férfit várja, és ezt a férfit szereti.

Visszatért a Vöröskereszt listájához, és látta, hogy ezen a listán Kiss Bélát a felesége keresi, és Hubát ez is megnyugvással töltötte el.

Ekkor érkezett meg a százados. Szeme alatt mély, sötét karikát rajzolt a kialvatlanság, azonban fáradtságnak semmi jelét nem mutatta.

– Sikerült a banktisztviselőknek helyet foglalni az Afrikán és a Misi Marun. Valamint a dán konzulátust hazaszállító Australia fedélzetén nyolcvankettő magyarnak helyet tudtam szerezni, ezen ti is hazautazhattok – mondta, és öröm csendült a hangjában. – Átmegyek a vlagyivosztki irodába, és elhozom az összekészített iratokat. A hajó előreláthatólag 15-én érkezik a kikötőbe.

– Köszönöm – mondta Huba, és maga is elcsodálkozott, hogy milyen halkán mondja ezt az egy szót, pedig legszívesebben kiabálna örömében.

– Én tartozom köszönettel nektek, hiszen annyi mindenben a segítségemre voltatok. Abban reménykedem, hogy az újonnan érkezők közül is találok ilyen nagyszerű embereket, mint ti vagytok.

– Mikor érkezik újabb csoport Nyikolszkból? – kérdezte Huba.

– Holnap reggel érkezik egy kétszáz fős csoport – válaszolta a százados. – Uraim, mennem kell, még sok dolgom van, hogy mindenki hazatérhessen – mondta, és elbúcsúzott.

Nagyon nehezen jött álom Huba szemére, izgatott volt az utazás miatt. A hajnal már ébren találta. Bement a városba Lászlóval vásárolni néhány dolgot, ami szükséges lehet az utazáshoz. Amikor visszaértek a táborba, már megérkeztek a foglyok Nyikolszkból. Ott álltak még a tábor udvarán, nyilvántartásba vették őket. Huba a sor végén megpillantotta Mártont, Natasát és a kisfiukat. Örömmel üdvözölték egymást, a kisfiú Hubához kéredzkodott, Huba felemelte, a gyerek egészen hozzásimult. Huba érezte a kisfiú haját

az arcán, ahogyan a gyerek odabújt hozzá. Gyengédség fogta el, hiszen születésétől kezdve ismerte, figyelte a fejlődését, emlékezett az első mosolyára, az első szóra, amit kimondott.

– A napokban elindulok haza – mondta Huba, és Mártonra nézett.

– Jó neked, és örülök, hogy te legalább már indulhatsz. Mi még azt sem tudjuk, mikor kerülünk sorra – mondta Márton.

– Talán a legutolsó transzporttal – válaszolta Huba. – Sajnálom – tette hozzá. – Fogadd el.

Elővette a zsebéből a megmaradt összes pénzét, és Márton felé nyújtotta.

– Nem tehetem, neked is szükséged lehet erre a pénzre.

– Nem neked adom, hanem a keresztfiamnak. Szüksége lehet rá, meg Natasának is, hogy utazni tudjanak.

A gyerek az anyjához kéredzkedett. Natasa mosolyogva nyúlt a kisfiúért, majd elvette a felé nyújtott pénzt is.

– Köszönöm – mondta, és a szeme könnybe lábadt.

– Márton, téged meg meghívlak a Vörös Rák étterembe, ha megérkeztek Egerbe – tette hozzá Huba.

– Azt el is várom, méltóságos uram! – mondta Márton, és nagyot nyelt.

Huba szeretett volna érdeklődni Annáról és a gyerekről, de mivel tudta, hogy az asszony még mindig a férjét keresi, így nem kérdezett semmit, úgy érezte, ez a dolog a házaspárra tartozik.

Fortepan, Palotai Klára

Két nap múlva indult a hajó, amivel a dán konzulátus és a nyolcvankét magyar utazott. A kikötőben ott állt Márton Natásával és a kisfiúval, Huba a fedélzetről integetett nekik. A hajó himbálózva távolodott a parttól.

A magyarok zsúfoltan helyezkedtek el a kabinokban. Néhányan a kapitánynál konyhai szolgálatra jelentkeztek, néhányan pedig a fedélzet takarítására. Huba állt a fedélzeten, és nézte a tengert, ami körülölelte a hajót. A látóhatár végén csak sejteni lehetett az óceán és az ég találkozását. A nap lemenő sugarai aranyszínűre festették a felhőket, majd lassan a vízbe szórta a fényét, mintha utat készítené magának örökösen ismétlődő útjára. Huba csodálattal nézte, amint a nap vörös korongja a hullámokba merül. Kicsit feltámadt a szél, megérintette az arcát, és ő hosszú idő után először szabadnak és boldognak érezte magát.

Egyik nap Huba belázasodott, és elkülönítették a többiektől. Zavaros álmok és rövid ébrenlétek váltogatták egymást, a nappalok és az éjszakák összefolytak a szűk kis kabinban. A nyitott ajtón át hűvös levegő áramlott be az óceán illatával, Huba betegsége ellenére boldog volt a tudattól, hogy úton vannak hazafelé. László rendszeresen ételmet hozott neki, aki megvárta, hogy barátja egyen belőle. Mindennap sárgaborsó-főzelék volt az ebéd, Huba gyomra már felfordult az illatától is, de László nem ment el addig, míg Huba nem evett néhány falatot.

A barátja naponta többször megjelent, és ilyenkor mindig kiszellőztette a kabint. A hajón utazó orvos szintén naponta látogatta Hubát, és gyógyszerrel látta el a beteget. Rövidesen a lehetséges fertőzés megakadályozása miatt a hajó kapitánya karantén alá helyezte Lászlót és az orvost is. Hubának öt nap múlva csökkent a láza, majd néhány nap után láztalan lett. Az orvos spanyolnáthára gyanakodott, de egyik férfi sem kapta el a fertőzést, ők három hét múlva elhagyhatták a karantént. Huba később sem hagyta el a kabinját, mivel nagyon megviselte és legyengítette a betegség.

Negyvenegy nap után érkezett a hajó Trieszt kikötőjébe. Az utasok kimerülten és éhesen szálltak le a hajóról. A kikötőben nagy tömeg, férfiak, nők és gyerekek várták a messziről érkezőket. Utat nyitottak a katonai sorba rendeződött utasoknak. László támogatta Hubát, mert a lábadozó férfinak nagy erőfeszítésébe került a járás.

Alig indult el a menet, egy tizenhat év körüli, szőke hajú, jól öltözött fiú törekedett át a várakozó tömeg sorfala között. Amikor Huba a fiú szemébe nézett, akkor ismerte meg Andrást.

– Méltóságos uram! – kiáltott fel örömmel a fiú.

– András! Hogyan kerülsz te ide?

– Megkerestem az apámat – válaszolta a fiú.

A menet lassan haladt, néhány hozzátartozó csatlakozott hozzájuk, akik eljöttek Triesztbe a hazatérők elé.

– Befogadott?

– Igen, elismert engem fiának, de sajnos nemsokára meghalt. Az apám felesége nem sokkal a temetés után Triesztbe költözött, és magával hozott engem is. Nekik nem született gyerekük.

– Jó sorod van itt, fiam?

– Igen. Az apám és a felesége rokonok voltak. Ő is elfogadott engem. Tanított, mindenem megvan.

– Örülök neki, hogy rendeződött az életed.

– Gyakran jöttem ide a kikötőbe. Nagyon vártam a méltóságos urat.

– Kérlek, ne szólíts így. Nagyon messze vagyok már a régi életemtől. Igaz, az emberi méltóságomat sikerült megőriznem – mondta Huba, és keserűen nevetett.

– Köszönetet szeretnék mondani mindenért, amit értem tett. – András hangja kamaszosan elmélyült.

– Nagyon örülök a találkozásnak – mondta Huba, és a fiú szemébe nézett.

– Most el kell mennem, mert latinóráám lesz, talán felkereshetne bennünket, szívesen látnánk.

– Nekem mennem kell a többiekkel, még hosszú út áll előttünk, hogy Csótra érjünk. Ott nyilvántartásba vesznek, megvizsgálják, megfigyelés alatt tartanak. Ott leszünk vagy két hétig a gyűjtőtáborban, és utána mehetünk haza. Nem maradhatok le a csoporttól, ez kötelező előírás – mondta Huba.

– Minden jót kívánok, mindig hálával gondolok az együtt töltött időre – mondta elcsukló hangon a fiú.

– Fiam, szeretnék átölelni, de most épültem fel egy súlyos betegségből, és nem tudom, fertőző-e még a bajom. Majd írd, vagy keress fel! – mondta Huba elérzékenyen. A fiú bólintott, és intett a kezével. Huba végtelen örömet érzett, hogy találkozott Andrással.

Hátranézett, a fiú még mindig ott állt.

16.

Hamar köszöntött be az ősz az 1920. évben. Esett az eső, és bús nótát füttyölt hozzá a szél. A csóti gyűjtőtábor kerítésénél már reggel óta ott állt egy fiatal nő, aki egyik kezével egy hét év körüli kislány kezét fogta, a másikkal egy fonott kosarat tartott. Vékony kabátját már átnedvesítette a szűnni nem akaró eső, nem talált magának menedéket ott fent a Kakukk-hegyen. Bekukucskált a kerítésen, és látta a gyűjtőtábor fából épült nagy barakképületeit. Aztán jöttek többen is, fiatalok, idősek, gyerekek, szegényes öltözetűek, és igényes ruhába öltözött úri népek. Ki gyalog, ki kocsival, ki vasúton érkezett, az ország számos területéről. Voltak olyanok is, akik a faluban szállásolták el magukat, már napokkal korábban. Várakoztak. Némelyek ismerkedtek, beszélgettek, de a tekintetük a kaput kémlelte. Egy fiatal, törékeny nő, nagy berliner kendőbe burkolózva, egy négy év körüli gyereket ölelt magához, akinek csak az élénk, okos, fekete szeme kandikált ki a kendő takarásából. A nő kicsit meghajolt, hogy védje a karjában tartott fiúcskát a szemerkélő esőtől. Kitartóan a kaput kémlelte. Úgy érezte, hallja a saját szívverését, amikor megpillantotta a felsorakozott embereket.

Várakoztak egy jó fél órát, amikor kitárult a tábor kapuja. Négyes sorokban, katonás rendben jöttek ki a hazatérő hadifoglyok, megkopott ruhákban, legyengülve, de a tekintetükben boldogság csillogott. A várakozó emberek futva igyekeztek a szeretteik elé. Huba megpillantotta, hogy Lászlót egy jól öltözött dáma öleli magához, majd hosszan megcsókolják egymást. Még mindig esett az eső, és feltámadt a szél is, de az egymásra talált hozzátartozók ott álltak egymást átölelve, az eső ellenére. A tábor előtti tér megtelt lélekkel, zsibongással, az öröm és szeretet hangjaival. Huba csak egy pillantást vetett az összeölelkező emberekre, és elindult a falu felé. Nagyon megváltozott. A régi, pedáns öltözetű emberen most lötyögött a ruha, az arcából a kiugró görbe orra még nagyobbak tűnt, széles, akaratos álla még csontosabbnak, erőteljesebbnek hatott, a tekintete inkább szomorú volt, mint szigorú, ez némileg tompította az arca szögletes vonásait. A fiatal, törékeny, berliner kendős nő egy lépést közeledett Huba felé, aki látszólag észre sem vette, rá sem nézett, továbbment.

Huba hosszú utazás után érkezett meg Egerbe a vasútállomásra. Zsiga már ott várta a kocsival, leugrott a bakról, a kalapját levette a fejéről, és Huba elé sietett.

– Alázatos szolgája, méltóságos úr! – köszönt Zsiga, és kicsit meghajlott. A tekintetében őszinte öröm csillant. Huba biccentett a fejével, majd kezet nyújtott a kocsisnak. Zsigát meglepte és meghatotta ez a gesztus. – Méltóságos úr! Végre hazaérkezett! – Örömmel törtek utat maguknak a szavak.

– Zsiga, először az angolkisasszonyok intézetébe megyünk!

– Igenis, értettem, méltóságos uram.

Zsiga az úton végig csendes volt. Várta, hogy Huba kérdezzen tőle valamit, és elhatározta, most egészen akkurátusan fog válaszolni, mert nem akarta fecsegéssel elrontani a renoméját. A kalapját még nem tette fel, mert úgy érezte, igen nagy megtiszteltetés érte. Huba hallgatag volt, nem kérdezett semmit, a gondolataiba merült. Amikor a táborot elhagyta, egy pillanatra úgy tűnt neki, Annát látja várakozni a tömegben, de elhessegette a gondolatot, mert úgy érezte, az asszony még mindig a férjét várja. Nem ment oda hozzá, mert úgy ítélte meg, hogy a fiatalasszonynak Mártonnal kell

megbeszélne a továbbiakat. Pedig szíve szerint legszívesebben odafutott volna hozzá, átölelni, és nem engedte volna el többé.

Amikor az intézet elé értek, az épület boltíves kapuján akkor ment be egy árut szállító szekér. A késő őszi napfény megvilágította az intézet homlokzatát, megcsillant a kovácsoltvas rácsok mögött az ablaküvegeken és a Mária-szobron, a kapu fölött. Huba belépett a személyzeti bejárón. A portásablak mögött ülő, sápadt arcú, fiatal apáca gyanakodva szemlélte a belépő férfit.

– Az intézetben nincs most látogatás – közölte a köszönés után az apáca.

– Most érkeztem haza orosz hadifogságból, és feltétlen látnom kell az unokahúgomat.

– Órán vannak a növendékek – válaszolta szenvtelen arccal az apáca.

– Mater Rössler Margittal, az intézet főnöknőjével kívánok beszélni. – Huba hangja ellentmondást nem tűrően dörrent, az apáca összerezzen.

– A templom melletti épületben van az irodája.

Huba elkészönt, és átment a másik épületbe, majd hosszas várakozás után végre fogadta a főnöknő.

– Lukács Angéla gyámja vagyok, és szeretnék találkozni a gyermekkel – mondta a kötelező formaságok után Huba határozott hangon.

– A kislány most büntetés alatt van – válaszolt a főnöknő, és megigazította a szemüvegét.

– Nagyon hosszú utat tettem meg, és látnom kell őt!

– Mint mondtam, a gyermek büntetés alatt áll. Kezelhetetlen, lázadó, akaratos a viselkedése, öntörvényű – tette hozzá az apáca. Huba arcán halvány mosoly suhant át, ami felbosszantotta az igazgatónőt.

– Mit követett el az unokahúgom? – kérdezte kíváncsian.

– A kötelező misehallgatáson a padsorok alatt kimászott az oldalajtóhoz, és hazaszökött. Mi nem tudunk érte felelősséget vállalni.

– Mivel már megérkeztem, hazaviszem az unokahúgomat, és szeretném, ha bejáró lenne a tanév hátralévő részében – mondta Huba határozottan.

– A részünkről nincs akadálya. Intézkedem, még egy kis türelmét kérem, ezredes úr, addig várakozzon a folyosón – mondta kimérten a főnöknő.

Hosszú idő telt el, amikor a folyosón megjelent egy apáca egy kislányt vezetve kézen fogva. Angéla nagyon sokat nőtt az eltelt évek alatt, a fekete haja még inkább kiemelte a sápadt arcocskáját. Fűzős cipő volt a lábán, és a cipő száráig érő fekete ruha, amibe kétszer is belefért volna. A kislány szeme az örömtől lázasan ragyogott, amikor megismerte a gyámját. Elengedte az apáca kezét, és futott a férfi felé. Átölelték egymást. Huba megsimogatta a haját. Az apáca elnézően mosolygott.

– Mária nővér, most már én is hazamehetek? – kérdezte Angéla.

– Igen, Angéla, most már hazamehetsz. A bácsikád már mindent megbeszért a főnöknővel.

– Köszönöm! – ölelte meg Angéla az apácát, aki szeretettel mosolygott a kislányra.

– A babámat visszakaphatom?

– Várj egy kicsit, azt a főnöknő eltette, elkérem tőle – mondta az apáca, és elment.

– Én nem vagyok rossz – súgta a kislány a nagybátyjának.

Huba a gyerek szemébe nézett, és úgy érezte, a kislány lelkéig lát. Nézte az arcát, az akaratot sugárzó széles állát, az enyhén görbülő orrát. Az arcából, mint sötétkék ékkő ragyogott ki a szeme. Huba most látta életében először szépnek a kislány arcát, szépnek,

egyedinek, megismételhetetlennek, amiből egyértelműen a testvére és a Lukácsok arcvonásait lehetett felfedezni.

- Tudom, kicsikém – válaszolta gyengéd hangon.
- Csak a babámat akartam magammal hozni.
- Most már nem veszi el tőled senki.

Elköszöntek az apácától, aki átadta Angélának a babát, és kiléptek a nehéz tölgyfa ajtón.

Angéla nagyon megörült Zsigának, aki meglegedve sodort egyet a rőt színű bajuszán, és a lovak közé csapott az ostorral. Huba türelmesen hallgatta a kislány csacsogását. Zsiga csendben volt, úgy érezte, jobb, ha nem zavarja ezt a meghitt találkozást.

Kint apró szemű havat kavart a szél. Huba a kandalló mellett ült a karosszékekben, és Natasa levelét olvasta, majd az izzó fahasábokat nézte, hogyan hamvadnak el egymás után. Márton az új családjával nem tudott hajóra szállni, mert Natasa megint áldott állapotban volt, és terhes nőt nem vett fel a hajó. Visszamentek Omszkba, Igorhoz. Újra széthajtotta a levelet, és újra olvasta a levél végét, amit már Márton írt neki:

„Méltóságos uram! Gondolom, rájöttél már, amikor Anna fényképét neked adtam, hogy a kisfiú, akit Endrének kereszteltünk Anna kérésére, a te fiad. Anna téged szeretett, annak ellenére, hogy visszajött hozzám. Baráti üdvözetem küldöm: Márton.”

Újra és újra elolvasta, az öröm, amit érzett, ott vibrált körülötte. Az ablakhoz ment, és meglátott egy nőt a kúriához közeledni, berliner kendőben, egy kisgyereket ölelve magához. A lábából kiment az erő, a szíve vadul zakatolt, amikor a közeledő nőben felismerte Annát. A meghatottságtól könnybe lábadt a szeme, de nem bánta, mert most már tudta, nem akkor erős egy férfi, ha elrejtí az érzéseit. Az érkezők elé sietett, a nő futni kezdett felé, karján a kisfiúval. Az öreg körtefánál találkoztak, ahol Huba átölelte őket.

Utószó

A regény keletkezésének története

Minden fellelhető írástechnikai cikkeket, könyveket elolvastam, miközben régi gyerekkori történeteket, rövid novellákat írtam. Szeretem a kihívásokat, a megmérettetést, ezért pályázatokra nyújtottam be a munkáimat. Egy pályázatra benyújtott írásomra a férjem, aki a segítőtársam is a munkáimban, adatgyűjtésben és nagy segítség a számítástechnika világában is, hívta fel a figyelmemet, hogy ebben a történetben sokkal több lehetőség van, minthogy csupán egy novella legyen, hiszen ez a mi magyar történelmünk, ahol apáink, nagyapáink híven helytálltak.

Elgondolkodtam a felvetésén, és eltöprengtem azon, hogy mi legyen a történet kezdő időpontja. Erre vonatkozóan arra jutottam, hogy a nagy világégés előtti időpontra teszem a történet kezdetét. Hónapokig olvastam a férjem által letöltött anyagokat, és olyan szerencsében volt részem, hogy találtam egy riportfilmet, amiben élő szemtanúk számoltak be a Nagy Háborúról. Megdöbbenő volt a számomra szembesülni azokkal a dolgokkal, amik a kortársaimnak és az utánunk jövő nemzedéknek hiányoztak a történelemkönyvük lapjaiból.

A mi magyar történelmünk, ahol az anyai nagyapám is harcolt Doberdónál, ahonnan tüdőlövéssel érkezett haza. Ámbár nem ismerhettem, de az ő emlékére írtam meg ezt a könyvet.

A regényben felbukkannak történelmi személyiségek, ám a főszereplőt és az őt körülvevő embereket a képzeletem teremtette meg. A főszereplő karaktere az elején még nekem sem volt színpatikus. Elgondolkodtam azon, ha nekem sem szerethető, akkor az olvasók sem fogják megkedvelni. Viszont rájöttem arra, hogy mégis a legjobb választás az ő személyisége, mert emberileg ő mehet át a legtöbb változáson, fejlődésen, másrészt férfi főszereplő illett a történethez, ami a számomra szintén kihívást jelentett. A férjem folyamatosan olvasta, javította a kibontakozó történetet. Szigorúan számonkérte a történelmi események, helyszínek, időrend hitelességet, ami még több kutatást vett igénybe. A kor hangulatának megragadásához sok archivált újságot elolvastam, kutattam a korabeli ruhaviselet, a beszédmód, a megszólítások hitelességéhez. Az archivált Egri újságban találtam egy cikket a francia tanárnőről, aki valóban létezett és a regényemben is szerepeltetek. Szintén ebből az egri újságból sokat megtudtam az akkor élt egri emberekről, érdekes volt megismerni az értékrendjüket, az életüket. Zsiga alakját szükségesnek éreztem megalkotni, egyrészt a történetet igényli egy kíváncsi, jóakarátú figurát, másrészt egy társadalmi réteget képvisel, ami nem hagyható ki. A sok ismeretanyag segített életre kelteni az akkori világot, és bátran mondhatom, akkor már a történet önmagát írta, csak a gyeplőt kellett tartanom, hogy jó irányba haladjon.

A helyszínek megválasztásánál, mivel nem vagyok egy világlátott ember, képeket, kisfilmeket néztem, lehetőleg korabeli felvételeket. A képek egyébként inspirálnak engem az írásra. Egy kedves olvasóm mondta, hogy Erdély pont olyan, mint amilyennek leírtam. Úgy érzem, ennél nagyobb dicséret nem kell. Egy másik olvasómnak az volt a véleménye, hogy számára már Trianon egy lerágott csont volt, viszont a könyvet olvasva kitágult a látóköre, megértette, mit is éreztek az egyszerű emberek akkor.

A regény megírása egy év áldozatos, türelmes, kitartó munkát vett igénybe. Sokat köszönhetek a férjemnek, a testvéremnek, a barátaimnak, akik előzetesen olvasták. A férjem mindig hitte, hogy amit csinálok, az jó és értékes. Ő a hitén kívül is nagyon sokat segített. Nem csak az anyaggyűjtésben, hanem szerkesztette és lektorálta az írásaimat. Felhívta a figyelmemet a hibáimra, amit rendszerint kis duzzogás után, amikor átgondoltam, el is fogadtam. Szemet hunyt, ha leégettem az ebédet, mert csak egy mondatot akartam leírni, és megszűnt számomra a világ. A testvéremmel sokszor órákig beszélgettünk telefonon. Ő hívta fel egy-egy kifejezésre a figyelmemet, ami sokkal jobban odaillett a történetbe. Sokszor megnevettetett a humoros hangvételével. Valóban igaza van, mert a magyar nyelvnek rendkívül változatos tárháza van, és sokszor rácsodálkozom, hogy egy-egy apró változtatás milyen gazdaggá tehet egy szöveget. Felhívta a figyelmemet, ha véleményeket kaptam az olvasóktól, hogy kötelességem a tudásom legjavát adni. Itt kell még megemlítenem, az internetre feltett írásaimat kedvezően fogadták az ismerőseim, akik szintén lelkesítettek, biztattak, bíztak bennem. Köszönöm mindenkinek.

Az írói név választásával a csillagokon túlra üzenek Édesapámnak, hogy itt a Földön van egy Júliája. Az írói nevem ezért lett Fodor Kiss Júlia.

Könyv alakban a regényt a Szülőföld Kiadó adta ki még 2021-ben, de a hibák kijavítása után, átrendezett szerkesztésben kerül sor a digitális megjelenésre.